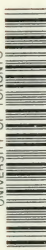
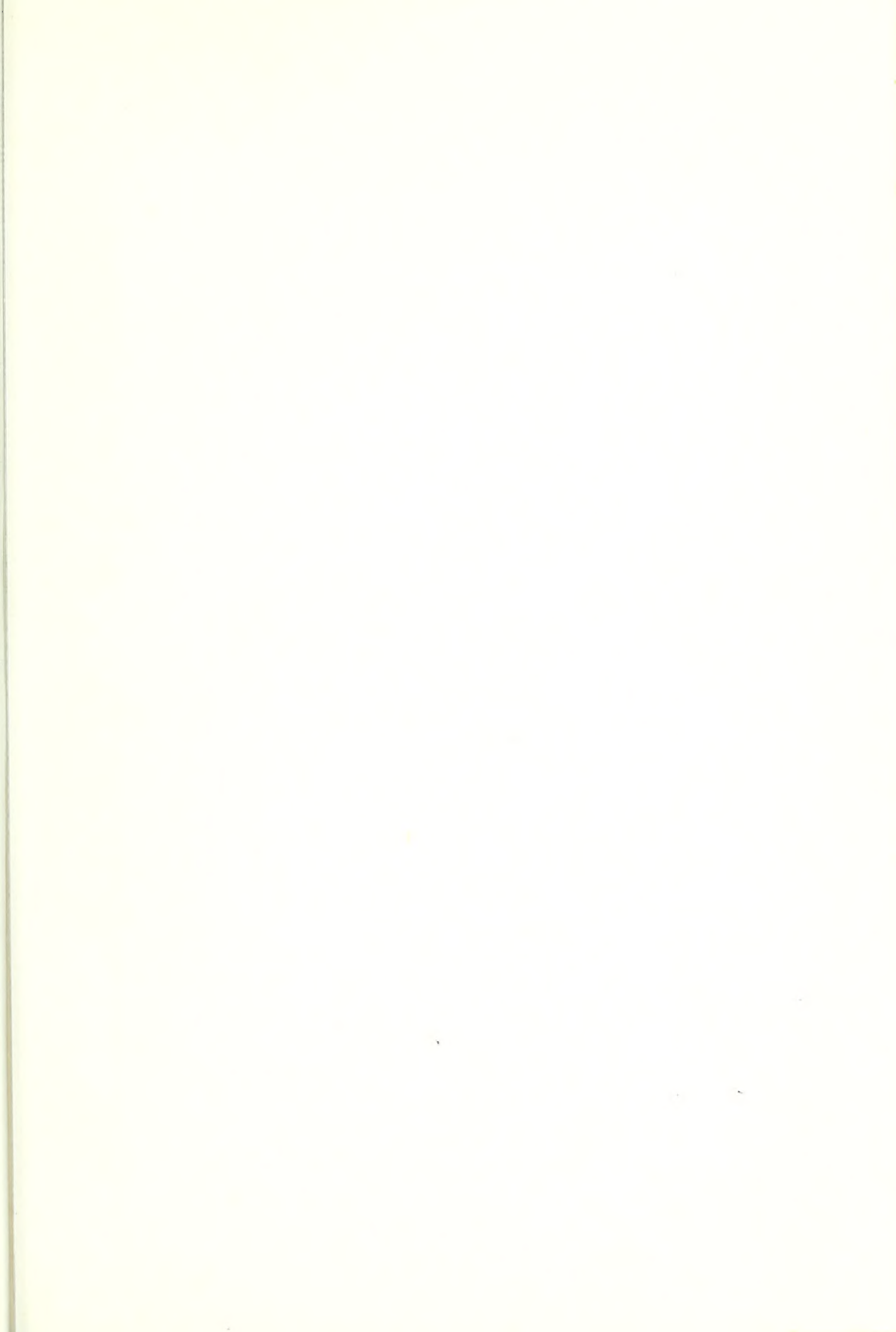

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01330158 5

BM
522
A1
M22
1909

Ma'aseh ha-Geonim

(cod. Goldschmidt - Frankfurt a. M.)

Mit Einleitung und Anmerkungen

von

A. Epstein,

ergänzt und redigiert

von

Dr. J. Freimann,
Rabbiner in Holleschau.

Verein Mekize Nirdamim.

BERLIN

Druck von H. Itzkowski, Auguststr. 69

1909

שני דיבני. תרי סני דיבני כי לא שפכו אהרדי מריסח ואי שפכו אהרדי כשירה. שני בני מעים. שני בני מעים שיתצאין סמקום אחד ואין נמשכין לשנים אלא עד כאצבע והדר מתערבו לאחד לרברי הכל כשירה. ואי לא הדר ווערבי סלונחא (שנ). דחד אמר כמו מלמטה כאצבע ולא סחות אעיג דלא הדר ווערב כשירה אמילו נמשכין אמה או אמתים, וכי הוי סחות מאצבע בין יציאת זה ליציאת זה הוי כמו שיוצאין משני צדדין וטרפח (שנא).

פקועה. בן סקועה שגולד אסור בלא שחיטה דאין הלכה כרי שמעון שוורי (שנב). ביעי יבואו ביעי (ראמתא) [השילתא] פליגי בה רב ורב אסי חד אסר וחד שרי (שנג). גיד הנשה. ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בו כנותן טעם הרי זו אסורה ואם נתבשל אותו ירך עם בשר אחר אם אותו ירך נותן טעם באותו בשר שנתבשל בו אסור דירך עצמו נעשה חתיכה דאסורא. לא שנו אלא שנתבשל אבל . . .

(מכאן ואילך חסר).

טנ) שם נ"ח ע"ב. טנל) ע"י בראב"ן ס"י י"ט. א"י ח"א ס"י תל"ג. שו"ת הרא"ש כלל כ"י ס"י י"א. מדרכי פיג דהולין ס"י תרל"ז. מור יו"ד ס"י מ"ז ובכ"י שם. טנז) חולין ע"ד ע"ב. טנח) שם צ"ג ע"א וע"י ברי"ם שם אות ה'.

אבל בנידין עצמן כשירה, ואילו סירכא לנגרית או לשמנונית בין שתי האומות טריסה, אבל אם סריכין באונה לאונה או לאומה כסידרין כשירה.

קיא. מזנגא. מורניא דפריש מריאה ודאי לאחר השחיטה פריש וטהור, [71] והדרא דכנתא סותם. חלב טהור (שמג) שעל הכרס אינו סותם.

קיב. שירקא. שירקא דמעיא (שמר) דנסיק אגב דוחקא לא סתום, חימצא ובר חימצא (שמה) אסיר למיכל.

קיד. קרום. קרום שעלה מחמת מכה בכני מעיים סותם.

קיד. כרם הפנימי. השתא דלא קים לן איהוה כרם הפנימי ואיהוה כרם החיצון, כל היכא דאינקיב במשהו טריסה.

קמו. מחמט שנמצאת כעובי בית השחיטה מצד אחד כשרה, ומשני צדדין טרסה.

קין. צלעות שנשתכרו שש צלעות סכאן ושש צלעות סכאן או ייא סכאן ואי סכאן טריסה.

קיו. צלע שנשברה, צלע וחצי חוליא טריסה וכל שכן עם חוליא כולה.

קיא. דרוסה. דרוסה צריך להשהות ייב הדש, ריסקו מעת לעת.

קיב. בוקא. בוקא דאטמא דשף מרוכמיה סמוך למותניה ואעכיל ניביה טריסה.

קכ. טחול. ניטל הטחול כשירה או אפילו אינקיב בקלושה כשירה, אבל

סמיכה (שמו) ולא אשתתיר כעובי דיני לצד אחד טריסה, אבל אי

אישתתיר דלא אינקיב לצד אחד כעובי דינר כשירה (*שמו).

קכא. משפמז כליות. ניטלו הכליות כשירה, ואם לקתה כביליא אחת ותגיע

לקותיה למקום הריגין טריסה, ואם מליא מוגלא טריסה ומים זכים

כשירה, אבל אי עכורי או סרוחי או הקטינה כסול בדקה ובענוכה כיונונית בנסח

טריסה יותר סכאן כשירה ואי הויא כוליא אחת או שלש כוליות טריסה דלגבי גבוה

אסר רחמנא דרתיב ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת ולא בעל שלש כוליות

הכי נמי לגבי הדיוט (שמו).

קכב. זפק. ניבך חזק כשירה, ר' אומר אפילו ניטל, ובמקום שנמתח עם הוושט

נידון כוושט (שמש).

שמוטה. שמוטה ירך כבהמה טריסה, [71 b] שמוטה יד כבהמה כשירה, שמוטה

ירך בעוף טריסה, שמוטה גף בעוף תברק בריאה.

צומת הגידים. נחתך הבשר במקום צומת הגידים יברוק במקום צומת הגידים

כבהמה יש גידים שלש אם נשתתיר מכל אחד ואחד כעובי שליש

(שליש) כשירה, בעוף יש ששה עשר גידין, אם נספק אחד מהם טריסה.

נשבר העצם. נשבר עצם בארכובה עליונה ויוצא לחוץ אם רוב בשר קיים

בהמה מותרת והאבר אסור, ואם אין רוב בשר קיים, זה וזה אסור,

למטה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה

מותרת. במקום בשר בכנקרין ליטקא בלשון כנען ליכא צומת הגידין.

שגג ובפרדס איחא: חלב מסא ועי' באיזו ח"א ס"י תיג. שמו' חולין נ"י ע"א.

שס"ג שם ס"ט ע"ב. שמו' ציל בסוסכיה, ועי' חולין נ"ה ע"ב. *שמו' בס"י ק"ו ע"ב לוחא בפרדס.

שמו' ובפרדס כתב להוסיף דלגבי הדיוט מותר וכ"ה לעיל ריש ע" 96 ס"י צ"ד. שמו' שם נ"ו ע"ב.

הולכות שחיטה (שלח) ובדיקות טבח.

צו. הטבח צריך שלש סמינין ושלשה כלים. שחט ולא ברק, שחט עשר בהמות ולא ברק סכין ונמצא פניטה בסכין כולן אסורות לבד מן הראשונה.
 צו. טבעת הגדולה. השוחט למעלה טבעת הגדולה טריפה. ולטטה משויפי כובע כשירה, ובשפוי כובע עצמו אם יש חוט מקיפה של נגרת כשירה ואם לאו טריפה.

צה. הלדה. הלחיד בתחילת מיעוט הסימנים רכי טורף, ר' יהודה לוי מחליד בסוף מעוט סימנין, דודי טורף ר' אל עזר לוי.

צט. פירכוס. דקה שמשטה ידה והחזירה כשרה, ששטה רגלה ולא החזירה כשירה, נסה בין ידה ובין רגלה כיון שמשטה אסילו לא החזירה כשירה, עוף אסילו ריפרף בנוסו (שלט) כשר.

ק. חילוף. וושט חיצון ארום סנימי לבן אי הליף טריפה (*שלט).
 קא. נקוב. וושט שנבק זה שלא כנגד זה טריפה. [70 b] קורקנן זה שלא כנגד זה כשירה.

קב. תורבין. התחיל שחיטה בתורבין הושט וגמר בוושט בין לרב בין לשמואל כשירה (שם).

קג. קנה. נגרת שנפסקה ברוב חללה טריפה, חסרה בכאיסר טריפה.
 קד. ניקב הלב. הלב שניקב לביה חללו אפי' לחלל קטן טריפה דלא בעינן שתינקב לחלל גדול בנקיבת הלב, וקנה הריאה צריך עיון בספר.

קה. (שטא) כבד. נישל הכבד מלונתא דרי' שטקין ורי' חייא, חד בעי שיהא נותר כזית, וחד בעי אלא כל שהוא (שטב).

קו. האדימה. ריאה שהאדימה בין כולה בין מקצתה כשירה.
 קז. אוני. אוני ריאה דסריכן שלא כסדרן טריפה, וכי סריכי כסדרן כשירה ואסילו אונא באומא.

קח. בועי. תרי בועי דמטיכן להדרי דלא הדר כיניהם חוטא דריאה טריפה וחד בועא דקיימא בשפולי טריפה.

קט. ריאה. ריאה דלא עייל בה ויקא אי לית חיתוכא דאוני טריפה.
 קי. סירבי ריאה. ריאה דאינקיבא באוני ודופן סותמתא מיתנין סכינא דחליש סומיה אי לא מבצבצא כשירה, ואילו אינקיבא באומי ודופן סותמתא אי אית בה מכה בדופן כשירה כי לא מבצבצא, כי חסרה חד סתלת דמיימינא כשירה מפני שעינוניתא דוורדא משלמא. כל היכא דסריכי עינוניתא דוורדא טריפה, ואילו סירכא דאוני דריאה בקנה הלב או בטרספשא דליבא או בחזה בין שני הגידין טריפה

שלט) פירס ס"י ריג' ע"ש ר' שמואל עד סוף הענין בכמה שנויים. בלקושי פירס כת"י מערצבאכער (אהל אברהם ס"י 45) כתוב אחר ה' בקור חולום: הלי שחיטה ובדיקה שחיבר רבינו שמואל דרטרן. רחוק בענין שהרשב"ם חבר את ההלכות האלה. השוה לזה מה שכתבתי בעהרותי לסי Gallia Judaica ע"י 229 במ"ע החדשי 1897 ע"י 478 (בתוצאה המיוחדת ע"י 9), ואולי הן ל"ה שמואל תלמיד ר' יקר המובא ברי' ורחמאל ב"ר שלמה, ע"י מ"ע החדשי 1887 ע"י 506 ור' יקר הוא ר' יקר בר סכיר. שלט) בפירס: ריפרף רגלו או כנסו. *שלט) סי זה ליחא בפירס. (שפ) חולין ס"ג ע"ב. (שלט) פירס ס"י רי"ד. (שטב) שם מ"ז ע"א.

המסקים והמרוים לב כל רואיהם, שאלתי את פי רבותינו ישמרם [ו] צרם ויחיים ויברכם ואמרו לי כמו ששנרתו וגם אני מחלק ונותך שוכתי אערכה לפניך.

הן ראשית תבואתך ביבב (שלה) ישאלת על תרגומה שהושה ונמצא שזכר היתה הירך שכירה במקום צומת הגירין והנה העלתה ארוכה ונתרפאה היטב שנדבקו שבתי זה על גב זה ונתרפאו והיו יפה יפה וגם העור עלה וכסה מקום השבר, ועכשיו אם נחוש לצומת הגירין פן ניתקו [69 b] כומן שנשברה הירך, וצריך לברקם אם הם קיימים או לאו, או נאמר בחזקת קיימים הם הואיל שעלתה ארוכה ולא נבדוק, וגם עיינתה שהיו בה אשכל בצים קרות כערשה וכחרדל וסברתה לומי אילו היתה טרופה לא הייתה יולדת ומשבתה, לפי שסגול זה של בצים נרמה שנתיה לאחר שנתרפאת שהרי דקין הן, אין להוש כלל שגא ניתקו הגירין דאחזוקי באיסורא לא מחזקינן, (שלה) דאילו הוה איכא לקמן כד מיתברא ברעא מעילוי צומת הגירין, וקא נפיק גרמא ועוד ובשר חופין את רוב עוביו ורוב הקיפא, הוה אמרינן מרהא ריעותא חוינן ביה אעיג דלא מטרפא בהא, נעיין נמי לצומת הגירין דלא אינתוק, והכי נמי אעיג דלא נפיק גרמא כלל אלא מתמשמש בידה דתכר מלגו למשכא, אמרינן הואיל ואית ריעותא בהאי עצם אעיג דלא מטרפא ביה דלא נפיק לבר אפי' הכי אמרינן נבדוק דילמא אינתוק צומת הגירין הוא, דהא ריעותא קמן כעצם נחוי נמי לצומת, אבל הכא כי אחא לקמן דכבר איתברה ואיתבריאא שפיר מדלא חוינן השתא ריעותא לקמן בעצם, לא צריכנן למשפושוי למיברק בתר צומת הגירין דאחזוקי באיסורא לא מחזקינן, ועוד לדעתי שאפילו נשבר העצם לפניו ואינו יוצא כלל לחוץ אין צריך לברוק אחר צומת הגירין, שהרי דרך העצם נוטה להשתכר, לפי שהיה דבר קשה אבל הגיד וזעורו שהוא דבר רך אם אין דוחק וחזק דנתקו אינו מתנתק, ועכשיו אנו רואין שהעור לא נפסק שהוא עלול וכל שכן גיד וראי לא נפסק שאינו נוט ויחד להתק, אבל הרב ר' מנחם הלוי מצריך לברוק (שלה) כשנשבר העצם ממש מבפנים אעפ"י שאינו יוצא לחוץ כלל, אבל בתרגומה זו כיון שלך אינו מצריך לברוק הואיל ונדבקו שבריה אחד באחד הואיל ותרגומה שלך העלתה ארוכה דאיברוק גרמי להרדי, ומדאיברוק ברי לן דלא הוי תבריה כדלית עור ובשר חופין את רובה וכי תימא ודיא עצם הוה חופין את רובה [70] אבל כאן לימא לן דילמא אינתוק גירי הא נמי לא איכא למיחש דהא חוינן דלא נתנונה ואולה (שלה) דהא אשכחה דה(א)עלתה ארוכה, וכי תימא דילמא בהא אבר דלא מטרפא ביה משכחה דהיינו בעצם דהוי חופה את רובה, ולעולם אימא דאינתוק צומת הגירין הא לא איפשר דהא דאחזוקי באיסורא לא מחזקינן אי לא הוי אחי לקמן כדאיתבר, וחד כי משכח' וכחד אבר נתנונה ומטרפא, ועוד האי שיהלא (שלו) דידה מוכח דלא מעניי ביעי, [אי הוי טרופה] דסגיל דידה כחרדלא וכסלופחין דהוי מיילדא ומשכחא ולית ליה למיחש, והיל[כתא] בנקבה שאינה יולדת (שלו) וכן [אמר] אמרמר הני תיעו וכו', (שלו) ועוד הא מעשים ככל יום שנמצאות תרגומות לאחר בישולן מירבקינן שבתי עצמותיהן ולימא דחייש, וכן שמעו וראו בימי רבותינו אשר היו לפנינו.

(גל) מדרם סיי רביא. * (גל) עיי בשערי השוכה כיי רפיה. (גל) עיי לעיל עיי 96.

* (גל) חולין ג' ע"ב. (גל) בפרסם אותא: שולותא. * (גל) חולין ג' ע"א. (גל) כ"ב נ"ז ע"ב בסופו.

להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר, שהחזרה חסה על ממנו של ישראל אבל הרוצה להחמיר על עצמו יחמיר ואין בכך כלום, ושלוש השאלות יגדל לעד אמן. והלוחלות (שבת) נקובה במכה והחזירו' למקום ושיערו שהיה המכה יוצאת לצד הבטן ולא היו יריכות מעמידות אותה וכך אמר ליה שמואל (שבת*) מקום שירכות מעמידות היינו מקום הרבק, ועוד הייתה המכה על כוליא מגבה בחלב והחכו הכוליא לשנים ולא היה כלום מכפנים (שבת**).

צד. ניטלו הכליות כשירה אבל אי עכורי או סרוכי או הקטינה כסול חרא מחכירתה בדקה, ובנסה כענבה כינונית טריסה, יותר מיכן כשירה, דתניא: (שבת) ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת. ולא בעל שלש כליות. (מיד) [מר]סל רחמנא לגבי גבוה סבלל דלהדיוט שרי (**שבת). ואי איכא חרא כוליא וזמרי מחכירתה אי הויא כשיעור חומצא (**שבת) כשירה בציר מהכי טריסה.

צה. מריפות מן העוף (של).

שאלתי מרבניו שלמה על כנה עוף שנשבר, ואמר בכנה לא מטרמי אך חתכו מן המרק והשלך, אבל נשבר למעלה בצד הגוף חיישינן לריאה וצריך בריקה. שלשה סדקים כרגל העוף, סדק התחתון הוא הארכובה [69] שעליו ענין קשקשים אם נחתך בחציו או ברובו כשר העוף, אבל נחתך בראש הסדק מקום שנרבקין סדק התחתון לאמצעי ראשון לשני טריסה, מפני שבאוחו הראש נצטמין הגידין, וסדק השני שם צומת הגידין מחציו ולמטה (בין) [בין] שנשבר העצם אעפ"י שאינו יוצא לחוץ (שלא) צריך לכדוק צומת הגידין, אבל מחציו למעלה אין שם חרות צומת הגידין, ולכך אם נשבר העצם ובשר ועור חומין את רובו האבר כולו אסור והעוף כשר לפי שכך דינו כרגל בהמות, וכל טריפות שמנו חכמים כנהמה כולם מנו חכמים כעוף חוץ ממה שאמרו חכמים בסמי חולין (שלב). וסדק שלישי (שלי) הוא הרחב הרבק לנף אם נשבר אותו העצם ואין עור ובשר חומין אותו אסור גם האבר גם העוף, ואם עור ובשר חומין את רובו מותר גם העוף גם האבר, וביצר בודקין אם עור ובשר חומין את רובו לא שיפתח וירחיב את המכה אלא יפתח את האבר כמות שהיה, ויקרב השברים זה לזה כמו שהיו שלמים (או) [י]עיין בעור ובשר אם חוסה רובו או מיעוטו.

בברכות העיקר והחוספות ובשלום ער בלי דיי יבורך אחי משיב נפשי עין ימיני גדולי ר' מלוני ברי' מלוני אחי וביתו וילדיו ישמרכם שומר הברית והחסד לבנים לאלף דור כמותכם, ואני מלוני ומלוני אחי משיב על שאולוחך הנעשים

הכנתא ועין כבורות כים עיב. (ספ) חולין נ' עיא ועין בדים שם. **ספ) אפשר שצ"ל: אכר לוי ר' שמואל. **ספ) עין בא"ז ח"א סי' תכ"ג בשם תשובות הגאונים. (ספ) כבורות לים עיא. ספ) עין לקמן ע' 98 סי' כ"א דטריסה. ספ) עין יבמות סי' ע"א וחולין נ"ב עיא ומירושו מין קמנות ובערוך ערך חסין ד' כתב שהוא בלעז cicer, eine dreieckige Hülsefrucht. (סל) סדק ריב, שהיל ה' מרפות סי' כ"ג. (סל) עין תחציו סי' ו', אריה סי' ע"ב, ועין להלן ע' 96. (סל) דף נ"ו עיא. (סל) סוכא בהמכרע סי' י"ח בשם חלכות בדקה מרבניו שמואל וליהא להלן בחלכות שחיטה ובדיקת מכה ע' 98.

ומה שישאלתם אם דומה לשתי נועות מסוכות לא ולא דמי למי שהריאה נאסרה בנקבת הקרום, והבועות הווייתן בריאה סכה כאב וחולי וכומן שהן שחים ומסוכות ואין נשפכות זו לזו איכא למיטר הקרום שבנחיים מחמירך וסתמקסמן מהחולי והווי כמי ניקב קרום הריאה אבל כי לא [טו ט] מיטרא נקב כלל ליכא למיטר הכי אלא איכא למיטר מחמת בריותא יתירי הוא, ולא דמיא נמי לסני ריבי התם נמי בנקב מיטרא, ועל דבר זה שנו רבותינו (שוכר) וכו' להוסיף על הסיפוט יש, אין לך אלא מה ששנו חכמים, ואחוז אדם הגדול שסידר ההלכות גדולות חכם מופלא, אבל לא יכולנו לעמוד על דעתו בכמה מקומות, שכתב (שכה) בטישא דכבדא שניקבה טריפה אויפער כן הוא אבל אין משיבין את הארי לאחרי מיתה (*שכה). ועוד שכתב (שכו) כנתא לזן נסא מרזי דמא ולעולם, אויפער נשמע לו והאי דגרסינן (שכו) הווא סבאא דרוה לזן הרבא דמאא כדחבא דאמא אלמא שריא, ולדעתו כשם שאסור

כזו (חולין נ"ג ע"א. טפח) ח"ג דף קכ"ט ע"ב. *שכה) גוטינן ט"ג ע"א. טזו) דף קל ג' ג"ש ע"ג וכתוצאת הולדעסחייטער 565: א"ר טירישאין אין סחויקין דם בכני מעיב, הרגומא אכרבישא והדרא דכנתא ואמציא (חולין ק"יג ע"א) אבל כנתא גומא אסורא משום שרוויקא קטנא דמא דאית בה, ואעיג דהתכה שורתא ומלחא (צ"ל וסלחא) אסורא ולא שאג דתורא ולא שאג דכל קטנא (עיי' הערות הולדעסחייטער סי' כ"ח). כן הובא גם בא"ז היא סימן תיעיה, גם בחלכות ראו הוצאת שלאסכערג ע' 144 נאסר: אבל כנתא אסור להשליך בקדירה ואעיג שמולח ומרית יפה. אבל הווי בזה חילוקי דעות בנוגע להגאון גזור על הכנתא וגם בדרין גופיה. ז"ל הלכות מסוקות סי' ס' (החוקר ח"א 242, הוצאת מיוחדת ע' 29): רב עמרם . . . וכתא שפלה בקדירה . . . וסר רב יהודאי גאון גזר עליה שלא תתבשל בקדירה, והני כילו בקצורא משום שוויאקי קטנא (שרויקא קטני) אבל תורא דאלובי ומצי למיטקלנהו שפור דמי (עיי' הערת הח' מיללער). כפי העיבור דמוס ח"ב דף כ"ו סוף ע"ג כתב: ואסר רב שירשיה . . . ורב הונא אסורא דתקן רינא דטוררת ומני הווא דאשה נקית אסר כנתא ובסליח שרי אפילו לקדירה, דקטני אסור משום שרוויקא דקטני אבל דתורי דאליכא ומצי למיטקלנהו שפור דמי, ובג"א (ובנוסח אחר) כספרא: אעיג דהתכה ומלחא אסור, לא שני דתורי לא שאג דקטני, ומחלכות גדולות הוא ולא דייק לך, ולא גרסינן כספרא (אבל הולדעסחייטער וכן נאסר בחלכות ראו אבל נראה שהנוסחא הראשונה נובעת ממשוורת רע"ג שכתבתיו וכתב: והנימ בקצורא . . . אבל תורא . . . והוא הוספת רע"ג על דברי ר"ג, אבל לדעת ר"ג כנתא אסורה בכל האופנים. גם רע"ג כתב: ולעולם ליכא כן רבנן דאמרו כנתא דקדרא ואעיג דמתתך לה שורתא ומלח לה, וכי אמרו רבנן אסר רב טירישאין אין סחויקין דם בכני מעיב רק מרב הונא כריש כרכשהא א"ר והרורא דכנתא, אבל כנתא גומא אסורא (תורה) של ראשונים לרש"י תרוויין ח"ב דף ס"א). — נראה שבה"ג לקח את הדין מהכנתא כן החלכות הספיקות של ר"ג (ע"י סאטורי על ההיג בהגורן ח"ג 57) ומשם שאב גם רע"ג ומשם נובעת תשובת ר"ג שבישלו הלך ח"ב, האמנם כפי הנוסח המובא בהעמוד אין הדין הזה נזכר מרוב דק מרב הונא גאון שקדם לר"ג כמא שנה וכן כתב בעיטור אות מרז (ד' כנתא ח"א ג"ט ע"ב): ובתשובת מרדכי . . . וסר רב הונא גאון סורא ניע ואהו הוא דאסר רבנא ואיזו תניא הווא דאשה נקיתה, בנוגע להסוגא דריש קדושיין כתב רישא באגרתו (ניבויער ח"א 26) שהיא מרבנן סבוראי ואינו מוכרז ע"י את רב הונא גאון, אך מחברים אחרים מיהסוס את הסוגא הווא לרב הונא, ע"י קורא הדורות דף ב' ע"א.

כזו) וצ"ל: ולא האי דגרסינן הווא סבאא דרוה לזן הרבא דמאא כדחבא דאמא אלמא שריא

אינו סתם, אבל אימה גדולה שסרוכה טריסה משום טעמא דפרשינן לעיל לית להו בדיקווא, [67] ואיקימי והוא דקיימי שלא כסדרן דעכירו למינתק והו כנקב, וכינוי אוסי אע"ס אם נכדקה הריאה מכפנים אם לא יבדוק אותה כמו כן מכתחין כשיוציאנה מפני יבישה ושאר מראותיה הנטרפות ואסום כריאה, וכתב ראיות ישנן בדינו כמו שמפורש למעלה (שז) שהשיב בתשובתו על דבר זה שכבר היה המעשה ואתם שהתירו שלא ברצון רבינו ושלא ברצון שאר רבותינו.

מצא אדמו"ר בס' התשוב' (*שז) ריאה הסרוכה כחזה או נמי כשמנונית דגרגרת אין לה בדיקה וטריסה, ולא משתחין אלא באינה עליונה והיא עולה עם הגרגרת, ושתי ערוגות של ריאה (שה) שהן אויבי אחת מיכן ואתה מיכן וכיניהם מספון ושמנונית שהיא רבוק כשדרה ונמצא סירכא דריאה באותו מספון אם רבוק מעיקר הלב ובא לו עד למטה אוסי כך נבדקה וכשירה, ואם מסולצות זו לזו אמילו מעט וחזור והנבק* (שה) אימי וראי מירכה היא ואין לה בדיקה וטריסה, וכן מצא בהלכות גדולות (שט) ריאה הסרוכה כגרגרת או כשמנונית דגרגרת אין לה בדיקה, ולא אמרו רבנן טקום רביהא הוא אלא אוני דריאה מרזן ואוני למסיבין להדרי ולא משתכחא דהם דבקיין לנגייה [אז] לשמנונית הגרגרת אלא באינה עליונה שהיא עולה עם גרגרת.

תישבות משתי מרות.

לאלפא לשמן (שי) הטענה כראש היות לאור באור החיים הוא סלוני התבר כן החמוד ר' סבור, אני שעל החתום משיב אני על שאילתו כמו שהראוני מן השמים.

שישאלתם על שתי מרות שאין נשפכות מזו לזו להו סדמין להו או להרי בוני או להרי טי דבי, חזרתו בבמה צדדין על המשנה ועל הגמרא ולא מצאתי בה צד אוסי בניטלה הטה סרקתני (שיא) ניטלה הכבר ולא נשתחיר הימינה כלום ולא קתני ניטלה הטה, דאם איתא דניטלה הטה טריסה הואיל ומה תלויה [b] [67] בכבר הוא הוה ליה למיתנא ניטלה הטה כי הוכח דקתני ניטלה הכבר ולא נשתחיר ממנה בליש, ועוד סרקתני גבי כשירות (שיב) ניטלה הכבר ונשתחיר ממנה כויה, ואמרין בגמרא דבעינן כויה במקום מרה וכויה כמקום שהיא חיה דהיינו כמקום שחלויה סכלל האי לא חסר הכבר אעפי שניטלה הטה כשירה, ואם נמשך לומר כי נוקבה הטה טריסה דהלכה כרי יוסי בר יהודה (שיג) כל שכן כי ניטלה יש להשיב הרי החטול דכי נקיב טריסה וכי ניטל כשרה ויהי הכלויה דכי ניטלו כשירין וכי לקו טריסה, גבי מרה נמי יש לומר כי נקבה טריסה וכי נטלה כשירה, וגבי שתי מרות שאין נשפכות מזו לזו יש לומר כל יתר כנסול דמי ונטל

(ז) תשובת ר' יצחק ברי יהודה לעיל ע' 86 דיה אני שעל החתום וכי, * (ט) לרי צמה נאון בשו"ת הגאונים מן הגניזה אשר במצרים ע' 29 שורה 19 וכי, (ח) תשובת רב גרונאי בהסדר גנוזה ס' י"ד, שהיל ה' טרפות ס' ה' דף ר' וסובא בסתם בהלכות קצובות דרי"ג כתורתן של האשונים ע' 86 ובה טרפות לגביה ברובק ס' ש"ג, * (ט) וכשיות הגאונים שם איתא: ואם מפעלה כמו בחולקת זו מזו ואפלו מעכו וחזר הובקן, (ס) מן סובא בשם ה"ג בא"ז היא ס' ת"א 114 א בסוף העמוד, וליהא כה"ג שלפנינו, (ז) סובא בהסכרית ס' י' ולפי ש' ה"ג עונן דה"ג 160 היא ערוכה לרי נתן בר סבור, (ט) חולין ס"ב י"א (ז) כריס שם, (ז) שם ניד ע"ב, (ז) שם ס"ג י"א.

ומשום נימוקה ומשום ניקבה ומשום דברים אחרים. לפיכך יש לסמוך בדבר דכי הוציא הריאה לחוץ בלא בדיקה דהוי ספק איסורא ולחומרא. יצחק בר' יהודה וליע. ואמר לן המורה, דסריכא אונא באיני דאמי כשירה (שא) דרמיא דכי סרכין איני להרדי כסדרן, ועוד אמר לן (שב) דאם יש בועא בשיופולי ריאה באונות או באומות ואין אוני ריאה מקיף לה טריפה דהוי כריאה שחמרה, ועוד אמ' לן המורה (שג) דהאי דקאמי' או שחמר טריפה לא מיחוס למיטר אלא כחרתי דשמאלא ולא בתלת דימינא, לפי שהעיוניתיא דוורדא עומדת לצד ימין, ואם חסרה שאין שם אלא תרי אוני אמילו הכי כשירה, דעיוניתיא דוורדא סלקא ליה כחרא והיין תלחא. במקום רביחא (שר) דבמקום חיתוכא דאיני (סרכא) [נסריכה] הריאה ברוסן ואני' דליכא ריעותא ברוסן הואיל ורוסן סותמחא, אי לא מסקא ויקא [66 b] כשירה דהואיל וקיימא במקום דחוק דלא שלמא ביה אוירא, הוי ההיא סתימה מעליא דהררא בריא הילכך כשירה אעי' דהעלתה צמחין, שלא במקום רביחא דהיינו באומות היכא דקיימין אומות וסריכה לרוסן וטריפה דהואיל וקיימא במקום מרווח שליט ביה אוירא ולא הדרא בריא, אי ליכא ריעותא ברוסן אעיג דלא העלתה צמחין חוששין לה דקרום שעלה סתמת סכה כריאה היא ואינו קרום דלמחר חוזר ונוקב, דאעיג דהשחא לא מסקא ויקא דהואיל והריאה כאותו מקום דחוק לו מן הרוסן סוף שהסריכה מתנתקת מן הרוסן והוי התם נקב הילכך טריפה. אמר המורה דבמקום רביחא נמי אייתנין סבינא ומסרקינן לה מן הרוסן ונפתינן לה, אי לא מסקא ויקא הוי סותמא דוסן וכשירה, ואי מסקא ויקא הוי טריפה שהרי אין הרוסן סותמחה, ושלא במקום רביחא באומ' כי איכא בהו שום רושם דרמי' למכה מייחתינן נמי סבינא ומסרקינן ליה מן הרוסן ובדקינן לרוסן אי איכא ריעותא ברוסן ולא מסקא הריאה ויקא כשירה דאמרינן סתמת דוסן הוא ואי ליכא ריעותא טריפה וכו'.

ועוד אמר לן המורה דהיינו טעמא נמי בדביקות האונות לחוה לפניו מן החוט, דהוי דומיא דשלא במקום רביחא ולא הדרא בריא לחי טריפה, ועוד הורה המורה (שה) שכך קיבל סרכו דלית הילכתא לא כקמיי' דרי' נחמן (שו) דאמר שלא במקום רביחא בריא: הסמוכה לרוסן אין חוששין לה וכו', ולא כרי' נחמיה דבדיק לה בששווי אלא שלא במקום רביחא הלכה כרבינן בר' שבא דבדקינן לה אי איכא ריעותא ברוסן [כשירה], במקום רביחא הוי הילכתא כרי' נחמן דאמי' הריאה שניקבה והוסן סותמחה כשירה וכדמשנינן כאן במקום רביחא דוה הכלל בכל מקום שהאונות סרוכות ברוסן כשירה כבדיקה כדאמרינן לעיל, אבל אם סרוכות במקום אחר כגון כשמונית הלב או בחוה לפניו מן החוט [טריפה] משום דחלב העשוי כנובע

פ"א אונא באומה רגטייה ורי' יצחק בר' יהודה מכשורים ובסגנצא נוהגים להיתר כדבריהם, אבל ר' אליעזר הגדול אוסר וכן נהגו בוורמיישא. עיי' איז' תיא' ס"ה תיא' 112 b וכו'. ע"כ רגטייה הוי סמריף (איז' שם 112 a) ועיי' סרדכי חולין ס"ה תרייש' שריי' ביי' סמריף וריי' הלוי מורטס מכשור ובסגנצא אין אוכלין אותה, ואיכ' המורה שהסריף הוא רי' בריי' אמנם בשבחהיל תרי' טרפות ס"ה ח' עיי' 896 סביא זאת בלשון שלפנינו ובשם רש"י. ע"כ בשבחהיל שם עיי' 898 סביא שרישי' אוסר ואוסר שאינה סמריפת, עיי' רוקח ס"ה שפ"ג וכן איתא ברש"י חולין ס"ז ע"א, ורגטייה מכשור עיי' באיז' שם. ע"כ דוכה להפירוש הסיוחם לרגטייה חולין ס"ה ע"א. ע"כ וזיכ' רבינו ברוך כשם רבינו קלונימוס מן רומא והבאו כסרדכי חולין ס"ה תרייש'. ע"כ שם בחולין ס"ה ע"א.

על ידי בדיקה. כגון דפתח לעגל וכדק ונסח הריאה בעודה בבהמה ועדיין לא יצאה נפשה ראסור. ולא צריך להמחין עד שתצא נפשה ומוחר ולעולם עיי בדיקה. ואם תאמר שתשע תנויות הלך אחר הרוב. הא לא דמיא אלא לרי' ישמעאל דקתני (רצד) אם אינו יודע מאיזה מהם לקח פסיקו אמור. שרוב הלוקח עשר בהמות היו מלמח דשכיחא דהוי חרי או חרא דהויא בנייהו מריסה. והוי דומיא דתניות דאינו יודע מאיזה מהן לקח והלוקח מן השוק כלוקח ממקום קבוע דפסיקו אמור ואע"ג דבעלי חיים ניהו וניירו אפילו כן כמקום קבוע דמי. דתנן (רצה) כל הובחים שנחערבו בהן סחמטא מיתוח או שור הנסקל אפילו אחר בריבוא ימותי כולם ופסקינן (*רצה) ונמשוך ונקריב חר חר וניטא דכל דפריש מרובא פריש. ומתריצין נמשוך הוה ליי קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אלמא אפילו בעלי חיים קרי להו קבוע. הכא נמי הלוקח מן השוק הוי לוקח ממקום קבוע ופסיקו אמור. ואם תאמר (רצו) כמי שאבדו לו נדיין ותרגולין ומצאן שחופין וכו' ואיר נראין דברי ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שמצאן בבית שמתרין ורי' אמי (*רצו) דאשכח פרגיות שחופין ורי' חנינא דמצא גדי שהוט בין מכריא לצפורי והיתירום להם כל הני משום דהוי רוב טבחי ישראל. וקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דכשחופין כפנינו דמי. והיינו דרב הונא דאם נשחטה הרי היא בחזקת היתר אבל גבי בדיקה ספק איסורא לחומרא דרוב [על תליון: אינן] מומחין לבדוק.

ועוד כראמרי' (רצו) היכא דאינקיב ריאה היכא דמשמשא ידיה דטבחי ומחוי דראונקב בחר שחיטה. ואין כירור בדבר ואין צריך להיות מקיפין בריאה. וכי אמרינן מקיפין כריאה כי מחוי דמינקב בחר שחיטה. כגון היכא דמינקב כאפי דריאה דהוי היכא דלא משמשא ידא דטבחה אבל היכא דאינקיב טבחי דהוי היכא דמשמשא [68] ידא דטבחה כשמיציאה לחוץ תלינן בטבחה ובשירה. הכא נמי כיון דלא הותר בדיקה בעודה ככהמה והריאה עלול' היא כסירכות. אמרינן סירכי דקוקי הוי בה ואינתיקו על ידא דמישמשא ידא דטבחה. [ו]כשהוציא לחוץ ולא ידוע הילכתא תלינן להו לסירכי בטבחה דאינתיקו על ידי משמשא והוי ספק איסור לחומרא.

ועוד מצינו (רצח) בהלכות שחיטה שסידרו הראשונים ומתחילין בעמד וימורד ארין וכתוב בהן וכן פירשו חכמים בתלמוד (רצט) י"ח טריפות אין עליך לבדוק עד שיביאו לידך חוץ מן הריאה שבה עי' מיני טריפות (ש) והיא החוקה שאחה שוחט כמה בהמות ואתה מוצא חציין טריפות או יותר או סתם מן הריאה. אבל משאר י"ח אין אתה מוצא טמאה או מאלף אחת נטירה. דמשמע שהן בחזקת היתר ומזהנה הוא רקא: (*ש) רב [הונא] נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע במה נמרסה. אבל כריאה יש לבדוק. ועוד כתי' בהן כל טבח שבדק אעפ"י שאין שם פירכא. צריך להוציא הריאה לחוץ ולברקה משני פסיקות אחרות משום יבישה

(לד) חולין צ"ה ע"א. (לח) זבחים ע"א ע"ב. ועיי' בשטה מקובצת שם. * (לס) שם ע"ג ע"א. (לז) חולין י"ב ע"א ע"ו"ש. * (לז) ב"מ כ"ד ע"ב. (לז) חולין ס"ג ע"א ועיי' ברש"י שם. (לס) עיי' בא"י ח"א ס"ס ת"א (116a) מה שמביא בשם הי"ג שנכתבו בכלל בלשון ארבות ובפרט כ"י רמ"ז (79b). (לט) עיי' ברש"י חולין י"ב ע"א ד"ה ססח. (ס) עיי' ברמב"ם ס"י מה' שחיטה ה"ט. * (ס) ביצה כ"ה ע"א.

כה ריעותא מרבעא מיניה ר' אבא בר כהנא (רסו) מרב הונא בא זאב ונטל בני מעיים וכו' והחזירן כשהן נקובין, הואיל וחוקה היא כי נטל זאב בני מעיים שדרכו לנכבן הילכך אמרינן הרי הן בחוקת היתר ואין חוששין שמה במקום נקב נקב, והוא הדין בשאר טריפות, דכי לא משכח להו ריעותא ממש לעולם הוויין בחוקת היתר אבל בריאה צריכה בדיקה קודם נפיחה בעורה בבהמה כדאמרי' (רסח) קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה קרום ואי מירכא בדופן טריפה, ואמרינן כי מירכא שלא במקום רביחא טריפה, והאיך אפשר להורות דכסירי דריאה נמי הוא בחוקת היתר, אם כן לדבריו לא צריך בדיקה בריאה קודם הוצאתה לחוץ. אלא ודאי בסירי דריאה צריך לבורקה משום דירה דמבחי ממששטי בה כדמסקי ליה ומינתקי סירי דקי קי ולא ידעי, ועוד דהוי איסור דשכיח ואי לא בדיק הוי ספיקא דאורייתא כדב' ובין החיה אשר לא האכל (*רסח) אלו י"ח טריפות נאמרו מסיני [65] וספיקא דאורייתא לחומרא, והוא הדין דבלא נפיחה נמי אמורה כדאמרינן (רפט) אי אמום בריאה והאי ריאה דאושא דכל הני בלא נפיחה לא ידעי, הילכך אמורה דמסק איסורא דאורייתא לחומרא דקאמ' (ג) [ר] מי בר אבא (רצ) הששט וניתוח בעולה והוא הדין לקצבין, הכי פירושא דבשם שאסור להקריב עולה בלא הששט וניתוח ומקשינן אילימ' לאטוקי מדרב הונא דאמר נשחטה הרי היא בחוקת היתר ולא בעי הששט וניתוח, והא אנו כרב הונא תנן ר' עקיבא כותי אי מביח שחיטת' (רצא) מאי לאו מביח מביחא ממש, דמשמע בלא הששט וניתוח, ומתרג' ר' משרשיא (רצא) במקום שטובחת אנילתה היינו מבני מעיים, דררין של קצבין שמששטין ומנהחין ואחר כך מוציאין בני מעיים, ומקשינן והא תני ר' חייא במקום מביחחה ממש דמשמע בלא הששט וניתוח, ומתרגינן אלא רמי' בר חמא (רצא) אורח ארעא קטיל ולא איסורא קאמר, דאין אסור לאכול (א) [ב] לא הששט, ולעולם יש לומר' ודאי דהיינו כגון דפתח לה לבהמה וברך בריאה דבי קאמ' ר' הונא נשחטה הרי היא בחוקת היתר כגון בשאר טריפות דלאו בריאה כדמשרשינן לעיל לא בעי הששט וניתוח, ובודק בריאה ומותרת דלא מחוקיני לה כשאר טריפות, ודקאמ' ר' עקיבא כותי חי מביח מביחחה לחנא קמא קא מהדר ליה דקאמר כדי לאכול היטינה כותי צלי מעבוד יום קא מהדר כותי חי מביח מביחחה ולעולם כגון דפתח לה קודם הששט וניתוח וברך בריאה, דאיפשר דפתח וברך לעיל, ולאכל כותי חי מביח מביחחה דהיינו קודם שיפסיק להששט ולניתוח לברוך ולצלול כותי כשר דהוי שיעורא נפיש, ולעולם בלא בדיקת ריאה דברי הכל אסור, ואפילו לגבי אורח ארעא איכא למיסר מדרמי בר חמא דאמ' (רצא) נטיעה מקטע רגליתון דקצבין וכל שכן בלא בדיקת ריאה דאמורה, דמסק איסורא דשכיח הוי, ודכותה (רצב) הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה, כלוג' שנחחק ממנה קודם שתצא נפשה, חותך כותי בשר וכו' וממתין לה עד שתצא נפשה כרתני' (רצג) מנין לאוכל מן בהמתן קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה חיל לא תאכלו על הרם, [65] וקטיל דממתין עד שתצא נפשה ואוכלו, ולעולם על ידי בדיקה ולמעוטי קודם שתצא נפשה ואפילו

(רס) ולמינוי איהא ר' אבא סתם, (רסג) חולין מ"ז ע"ב. * (רסח) שם ט"ז ע"א. (רפט) שם מ"ז ע"ב. (ל) ביצה כיה ע"א. (ללא) שם ר"ע אומר אפילו כותי חי מביח מביחחה. (ללב) ע"י בדים שם. (ללג) ע"י"ש אות ה'. (ללד) שם ע"ב וע"י בדים שם אות כ'. (ללז) חולין קכ"א ע"ב. (ללח) מנהחין ס"ג ע"א.

[64] ועל הריאה (רפד) אם נדבק הריאה כולה בצלעות מלמטה עד למעלה מחמת חולי פלמוניא בלעו, ומהו פלמוניא שהיא נפוחה מאיליה הריאה, ישים ידו הבודק לפניו כבהמה ויבריל הריאה מן הצלעות מעט מעט ויוציאנה לחוץ ויבדוק אותה בנפיהה, אם תצא ממנה הרוח טריפה ואם לאו כשירה. ואם אינה דבוקה כולה כי אם חצייה מפרקין אותה מדבוקה כל סביבה, ובשנטולין הרקובות שעל גבה היא יפה ושליטה ועולה בנפיהה כשירה, אבל אם יש שאוס בה ואינה מבצבצה טריפה. ואם היא עמוסה מחמת פלמוניא ועולה בנפיהה ואין רוח יוצא היטינה אבל היא גדולה כמו שהיא נפוחה מאליה ויש בה מקומות קשות במישמוש וכשנוקבין אותה מכאן ומכבצבצה ומיבאן אין מבצבצה ואין כסתימות מוגלא ואף אינה יכישוה באותו מקום אפילו הכי אמרי' טריפה דרמי כאמור אבל יש בני אדם אומרי' וטורין על הריאה הנדבקה בצלעות מלמטה למעלה כשירה. ומביאין ראיה מיכן כי טרידי הריאה שנאסרו באומא משום דעכירא לסינתק, דחלב העשוי ככובע אינו סותם, אבל אם נסרבה הריאה במקום רביתא להכי יש לה תקנה דלא עכירא לינתק ולא הוי לעולם דאתי לידי נקיבות הריאה, דניקבה הריאה טריפה, דהתם במקום רביתא לא שליש בה אירא ומקום דוחק הוא ומקום רביתא הוא ליכא למיחש לה, להכי אמרי' כשירה בנפיהה, והכא נמי שנדבקה כולה בצלעות לעולם לא אתי לידי ניתוק דגם ינת היא כולה בצלעות ולא אתי לעולם לידי נקב, הילכך כששירין ומביאין סימן ורמז לדבר אוטר לרבך טוב הוא, אבל נראין דבריו של רבינו יצחק ברי' יהודה שחורתו חורה מפולסלת ומדוייקת מכל צירי צדדיה והוראתו מביא אורה לעולם שהשיב כאמור למעלה ישום הבודק את ידו ויפריק בסניגא חריסא מעט ובנפיהה בלא ביצונין נכשרת כי כן עושין אמ' כשנסרכת אונא במקום רביתא ישמפרקין אותה בכיין הליש מיטיה ונוסחין אותה אם תצא הרוח טריפה ואם לאו כשירה. הכי נמי הוא הדין כשנסרכת כולה לצלעות, נפרקת [64 b] קימאה ובנפיהה נפרשת.

השובה (רפה) אני שעל החתום למטה נשאלתי על אחר ששחש מלה והלך לו, ובחזירתו מצא את הריאה לחוץ שלא הייתה נדבקה ולא נודע מי הוציאה אם ישראל אם כנען אם גוי ושאל לחבר ואמ' לו בדוק הריאה אם לא תמצא בה שום ריעותא מותרת מהלכה זו (אם) בהמה בחייה [וכו' נשחטה הרי היא] בחוקת היתר וכו'. אך דעת' נוטה מה שהורה אותו חבר לעצמו הורה, דהא דקא' רב הונא (רפג) נשחטה הרי היא בחוקת היתר היינו מטרימות שאנין בריאה דלא צריכי למיבדק אלא כגון דאיתילרא בה ריעותא, שנפלה מן הג' ושצריך לבדוק בחוש השררה, וכנגד בני מעיים, היכתה חולדה על ראשה שצריך לבדוק בקרום של מוח ובנקובי דוושט ורקין ובקיבה ובשאר נקובי כגון ראשכה כהן מחש דככל הני טריפות ליתנהו בריאה ולא משתני על ידי המשמוש דמכה כדמקשינין ולימי' נשחטה חותרה ומתריצין קמיל דאע"ג [ד]איתילרא

(רפד) אם בס' האורה וכו' בקיצור. (רפג) על הענין הזה השוב רש"י בפרסם ס"ו רכ"ח, בית המלמד ח"ב 296, מבוא למחזי 174, גם בא"י ח"א ס"ו ת"א, ומשם נראה שגם ר' אליעזר הגדול ספק כרש"י, ור' ששו"ן וכל חכמי לוית' פסקו כר' יצחק ברי' יהודה. בב"ב ובמבוא למחז"י שם נדפסה גם תשובת ר"י הלוי לרש"י, פ"ט חולין ס"ו ע"א.

באומה לא ואסור, ולכן הלכה כרבינו גרשום וצ"ל [ש]לא הורה בה לא אימור ולא היתר באומא. וכן מצא בתשובותיו. ור' יעקב בר' יקר היה מתיר אונא באומה ומקובל מרבתי (רעו).

מעשה היה (רעח) ששחט ר' יעקב בר' יקר בהמה אחת כשוחטות עם רבינו אלעזר הגדול ומצאו ריעותא בכהמה אונא [דרסריכה] באומא. והיה ר' אלעזר מקובל מרבו שלא היה אוכלה כמותו. ור' יעקב בר' יקר היה אוכלה וחתכו לשני בתרים. וכשהביא ר' יעקב בחר שלו לביתו בקש לאוכלה, ואחר כך חשב ואמר היאך אוכל סבהמה זו. חצייה מוטל באשפה וחצייה אני אוכל ונמנע ולא אכל ממנה. זו תשובת ר' יצחק בר' יהודה. שלוח רב וטב, לרב טב, דמטוביה מטיב לעמיה ויאריך יומי ויסגי שני וישיש חיי מרני ורבנא ר' יצחק בר' יהודה וצ"ל, נהרא דרקימא וכוכב שפרפרא (*רעח). ואנא מנחם [63 b] זוטרא. בשמעי דמר מן מנימי כבי ומן מטרקי גלי (רעט) ואשרתנא ליה זימנין טובין במשרי בעווי ואחרר לי במגי עינוחנותיה, והשתא תבואתי למישאל קמיה דמר הני מילי ובעינא מיניה דלהוי רעוא קמיה לאותיבי לן הא דנמרי' קמיה (*רעט) גבי יתרת הני מילי קמיה אבל מגבה אפילו כי טרפא דאסא טריסה, היכי דמי מגבה מי אמרינן גב הריאה ממש וקרוכו לשררה ולא במקום חיתוכא דאוני, או דילמא על גב אוני נמי כל היכא דיתאא ליתרת הויא טריסה. ותו דווקא כי טרפא דאסא הא בציר מהכי כשרה, או דילמא לא שנא, ותו מקמי דאנפח בה הוי בציר מכשיעור וכי אנפח בה הויא כשיעור כטרפא דאסא, והיכי ברקינן לה בהך שיעור מקמי נפיהא או בחר נפיהא, ואתוור לן מר הני בעיא כיון, ותיטוב כברכתא ככשירי ארגמן כברא ומתוון (רע), ובכל סלך ובכל נון שמעתתי דמוריאן וטבן, ימי ובסימי כמוקרי טוון.

שלוש לבחור הגון טוב, שמו ר' מנחם, ששאל אבל מגבה אפילו כי טרפא וכו', הני הוא ודאי כל היכא דיתאא בין אנב דאוני טריסה, וששאלתם (*רע) היכא ברקינן לה בהך וכו'. הואיל וסתמא קא משמע אפילו בחר נפיהא כי הוי כי טרפא דאסא טריסה (רפא). וששאלתם אי דוקא כי טרפא וכו', הפ אויך ושמע לדברי חכמים (*רפא) אין לנו להוסיף על הטרסות אלא כמה שמנו חכמים ואין לנו לא להוסיף ולא לנרוע, הילכתא בציר מהכי כשירה.

וגם אילו מחשבות רבינו יצחק בר' יהודה (רפב). על הריאה שהיא עטופה שקדין מלמניירא ועולה בנפיהא ואין רוח יוצא הימנה אבל היא גדולה כמו שהיא מאליה, ויש בה מקומות קשים במישמוש ונוקבין אותה מיכאן ואין מבצבצת ואין כסתמא מוגלא, ואף אינה יבישה באתו מקום. וששאלת על הריאה שנוקבין אותה ואינה מבצבצת טריסה, דאמר רבינא (רפג) האי אטום כריאה וכו' ואי מבצבצת כשירה ואי לא טריסה.

(נת) עיי' ברשיי תולין מיו עיב ד"ה היינו רבתייהו ובתום' שם, האורה 204 סי' ע'.
 (נע) פורם שם. *נעט) הרגום לאסתר י' ג'. (נעט) עיזי נ"ח ע"א. *נעט) תולין מיו עיב רשיי שם
 ד"ה אפילו כטרפא. (נפ) סמפנים כמו בתווי דלבא (נדה כ' ע"ב). *נפ) כל החשובה תמצא בראב"ן
 סי' רל"פ דף מ"ט ע"א וכו' ובא"ו ת"א סי' תי"א a 118 בסוף העמוד וכו'. (נעל) וכ"כ רבינו
 ברוך (בספר החכמה) בשם ר"י בר' יהודה. עיי' במדרכי תולין סי' תרי"ב. *נעל) מיפאר דר'
 אנא בתולין נ"ד ע"א. (נעז) עיי' בסי' האורה 204 סי' ס"ט, תחצ"י סי' ע', סתי' לר"ת סי'
 שצ"ט. (נעז) תולין מיו עיב.

השוהט בסכין (רסו) אם יש סגיטה בראשו למעלה או למטה אינם שיש בו שיעור הכשר שחיטה שלא במקום מגם אסור לשחוט בו לכתחילה. התנן (רסח) השוחט במגל יד כגון ששחט כנגד המגל שחיטתו כשירה ותני עלה השוחט דיעבד אין לכתחילה לא נורה דילמא אתי למיעבד באיך גיסא שיש בה פגימה, וכל שכן בסכין שהפגימה באותו צד ששחט בו [דאיכא] (ו) למיגור דילמא (אותו) משחטט בדיה ואתי למיעבד במקום הפגימה להכי אין שוחטין וכן ר' נוח.

השוהט (רסז) אסור לחתוך מפרקה של בהמה שחוטת טור בדרך שעושיין לכהמה ולחיה כרי שלא תפרכס, ותמות לעגל, דאמי (רע) החתוך מפרקה של בהמה עד שלא תצא נפשה הרי זה מכבד את הבשר ונבלע הרם באברים וגוול את העולם. סליקו הלכות שחיטה.

דין פירכוס.

השוהט בהמה חיה ועוף מסוכנת אם ששטה ידיו ולא החזירה נבילה דאיכא למימר קודם שחיטה סתה תחת ידו אבל ששטה ידה והחזירה כשירה, והשוחט כמה בהמות ברכה אחת לכולן וכיומי אחר עולה לכולם אם לא סיפר כנתיים, אבל סיפר כנתיים (אבל אם סיפר) מכסה ומכרך והווד ומכרך ושוחט ואעיג דכי שוחט רוב אחד בעוף ושנים בבהמה צריך לשחט הוורדין כרי יהודה כדא ר' שמעי (רעא) לבניו הותרו בוורדין כרי יהודה.

צב. הילכות ריאה.

טריפות. [68] בועא הייתה באומה ונכרת בעבר אחר של אומה סנגד ותקע רבינו שמואל הלוי בעבר אחר לראות אם נשפכים זו לזו ולא נשפכו והמשורה (רעב). וגם כסאן (רעג) היה כן שנשברה צלע כנגד אומה ונסדכה והוודי רבותינו סגררין אותה כסכין דחליש סגיטה ונסחין. ועוד (רעד) היה [מעשה בעוף שריה רי] כמה עמוקה [תחת ה] כנף כנגד ריאה ושפכו את הנטיצה כנגד המכה ונסחי בקצו או בקנה בגררת ולא יצא רוח, וכשהביאוהו לפני ר' שמואל כהן מלא מקום המכה טים ונסח בקש בתוך הגררת והתחילו המים טכעצין וטרסוהו.

ומצאנו בהשכות ר' צמח כרי שלמה גאון (רעה) אונא דריאה הסמוכה לאומה דריאה גדולה היא (רעו) ומגנו אהרדי וכשירה ולא צריכה מפרקא ומבדקת אבל בתשכות שר שלום ראש ישיבות גאון מצא [תי] אונא ווסרתי דסורכה כהדי (ריאה) הנהא אומה דריאה טריפה, דכי אמור רבנן הני תרתי אונא אבל אונא

(מז) ג' בפרדס עם והאורה 209 סי' צ"ב, התציו סי' פ"ב, אותה דף כ"ה, ס' הוישר לרית סי' ת"ג, (כס) חולין ט"ו ע"ב וע"י ברש"י עם דיה דלמא, (כס) אותה כ"ה, האורה 212 סי' ק"ה, ס' הוישר לרית דף ט' ע"ב סי' ק"י, (ע) בחולין ק"ג ע"א אותה; השובר מפרקתה, (על) ר' יהושע בן לוי בברכות ח' ג"כ, (עג) הובא בשו"ת הלכות טרפות סי' ח' סוף ע' 396 שמצא כן בתשבות, (עד) פרדס סיכ ריאה, (עז) עם ושחיל ה' טרפות סי' כ"ג דף ריד בתשבות שאלות, (עח) פרדס סי' ריש וחסרת גנוזה סי' ס"א ובשנתם ליתא בר שלמה, (עט) בפרדס רביהא.

דמסקא לן ועוד מרלא בני הגרים במיעוט סימנין מהו, וכן דרס במיעוט סימנין מהו, וכן עקר במיעוט סימנין מהו מכלל דבמחליד ושהה הכי תילכתא גמירי דאפילו במיעוט קנה הוי הלדה ושהייה, דקאסרי' תיקו ולחומרא, ולא דמי כלל למסוקת הגררת ושהט גוי והגרים [שליש] אבל רבינו שמואל בן רבינו רוד הלוי מחיר, והא דגריסי' בנייא דאחליד במיעוט, דאחליד גמר שחיטה כהוא דוכתא דחלדה אבל אי חזר ושהט במקום אחר כחילכתו כשירה, הואיל ולא ספק אלא בגררת במיעוט, ואילו ספק במיעוט וושט אפי' [62] במשהו הוי טריסה, אבל שהה במיעוט הגררת וכל שכן בושט טריסה דהכי אשכחא כחילכות שחיטה דרי' אלדד (רנח) שהייה אמאי אסורה, רביין דאישתחיש מיעוטא דוושט (ושער) [ושהה] כשיעור ודרא מהטת ביעתוחא מסתלק דסא ומתבלע באיברים ולא נפיק מיניה בכלום מילי ואפי' במלה, אבל אם שהה במיעוט קנה ולא גמר לשחיטה וחניח יום או ימים ודראי אז חזר הרס למקומו כמו מתחילה ונעשיית בריאה כספק, ואפי' שומר שחיטתו לאחר כן באותו מקום מותר, דעכשיו אין נבלע דם באיברים דכבר נבלע וכבר חזר לנתיבותיו בימים שבנתיים, וזה הטעם גם למסוקת ושהט ופגע בנקב, ותכא נמי בשהה במיעוט קנה וחזר ושהט במקום אחר מיה הטעם איכא למיטר דנכילה היא, דהואיל ושהה אפי' בקנה שכתו עדיף טובא, ודאי דהיא שהייה נבלע דם באיברים ואפי' ששוחט במקום אחר לא עביד כלום ונכילה היא, וכן מה שתוהירו חכמים שאין (רנח) שוכרין מפרק לבהמה עד שיצא נמישה משום טעמא דמיבלע דם באיברים, והא דגרסינן (רס) בעי ר' שהה במיעוט סימנין דהיינו כחילכת מיעוט סימנין ולא בסוף סימנין, רביין ששחט רוב סימנין דיי לוי בכך ואפי' קורע או חולד או נוקב באותו מיעוט שנשתיר אין בכך כלום וכן קבל ספי אכיו רבינו ר' רוד הלוי יניע, אבל מצאתי בספר השכם (רסא) דאסור, אמ' ר' יהודה אמר רב החליד הסכין בין סימן לסימן וסוקה טריסה או שהחליד במיעוט סימנין טריסה, כיצד תקנתיה דרביין הסכין על (דחבת) [דוחבת] במקום שנחלדה בו ויוציאנה מעט מעט ואל יביהנה מצואר בהמה ויכרוק, שאם נפסקו ויחזור וישחוט ולאחר ששחט וראה בקנה או בושט, אם ניקבו או שנקרעו שניהם או אחד מהם טריסה (רסב).

[62 b] שהייה (רסג) משום האי טעמ' אסורה כיון דקא שהה כשיעור ואחר כך גמר, מתה דקא שחיט ואנן בעינן דחייה קא שחיט עד דגמר שחיטה, ועוד מהטת בעתוחא מבלע דם באיברים.

ד'רסד, (רסד) משום דבענין הולכה והובאה, והדרים טחוי כחונק ולא כשוחט ואסור למיכל מבשריה דחנקיה (*רסד).

חלדה (רסה) רבין סימן לסימן משום דבענין שחיטה טפורעת וליכא, דיאנה בגלוי ולא סיחוי כשוחט אלא כחובב בבשרו בסכין עד שימות.

הגרמה (רסו) משום דבעינן דשחט במקום סימנין וליכא דקא מגרים לעול: ועיקור שנתקרו הסימנין ולא שחוטין ואנן בעינן שחוטין בסכין.

(נח) ע"י משיב כפי' אלדד הדני פרעסבורג תרמיא ע"י 89. לעיני המשיב היה נוסח אחר בדברי אלדד. (נח) ע"י ע"י XLVI. (נח) חולין ל"ב ע"א ב"ש"ה הונא בריה דרי' נתן. (סב) ותוהור ס' ויקרא דף י"ב ע"א וע"י ע"י הערה ז'. (נח) עכ"ל ותוהור ס' דף י"ג ע"א וע"י ע"י הערה כ'. (נח—נכ) בפרס' סט. * (נח) בפרס': דחנקיא.

פג. עיניין התרת פתן של גוים (רנג) והמת סורני של גוי שזרק ישראל עצים לחובו ואסאו גוי מותר, דאמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן (רנד) בין שהניח גוי והופך בו ישראל וכו' הילכך האי רפתא דשגרי גוי ואסה ישראל או נמי שגרי גוי ואסה גוי ואסה ישראל ו(א) [ח]תי תהוי בגחלים שפיר דמי, ואם נמש אדם לומי משום גיעולי גוים שבמסכתים במיחוס שלהם לצורך לישא אסילו הכי מותר לפי שרובן של הנחתומין מייחדין מי(א) הם שלהם לצורך לישא במקום שעושין סח של סולת נקייה ועוד תיאל ואין הנחתומין מרתחין המים לצורך לישא אין כאן גיעולי גוים שאין המיחם פולט אלא על ידי רתחה כדאמי(רנה) כשם שבכלעו בניצוצות כך פלטי בניצוצות.

צ. הורדה, אדם אחד ישראל שנתן סימן על עיסתו והוליכה לגוי והוליכה והכניסה הגוי לפורני והוציאה מן הפורני ומצא סימן שלו אם הסיק ישראל עם גוי או שהטיל עמו מעט עצים תחת סורני ואסילו היתה בגחלים ולא הטיל עצים שלו והוציאה מן הפורני ומצא סימן שלו מותר לאוכלה ואין בכך כלום. ושגרי גוי ואסה ישראל של ישראל או בעיסתו של גוי בשאמר הלכה וגמרא בעיסתו של ישראל נאמרה, אלא אם ישב ישראל עם הגוי כשהוא לש עיסתו וידע שאינו ממיל אותו גוי בעיסתו לא ששמן ולא בשר ולא חלב ולא מחים ללוש בהם בירה שמבשל גוי בשולו אף עיסת גוי מותרת כשהוא מקיים שגרי גוי ואסה ישראל וישרי סתחה בגחלים שפיר דמי.

[61 b] מסדר קדשים.

צא. עניין שהוציאה, שאלתיו (רנז) לכן לפלגות ראונו בניס גדולים הקקי חקרי לב בהחליר תחת הצמר או תחת העור ופנס בקנה במיעוט או במשהו והוציא הסבין בנהח ושהט במקום אחר כראוי, מי אמרינן כיון שהושיט כולו שלם והקנה לא מיתסר אלא כנקיבת רובו או הציו דסחוי כרובו והכא לא איפגם אלא מיעוטו ושרי, או דילמא כיון דאחליר ולא קא אתחלה שחיטה כראוי והוא נבלה, והשיבני כן, על פלגות חקקי חקרי לב, סיום בא כתבך הנה גם רבותי חקקי ישראל חולקים בזה, יש סחור ויש אוסר, רבינו שמואל הכהן רבי יצחק ברי משה ושאר מביני דבר אוסרין במחליר בין סימן לסימן, והוציא הסבין ברחבה על צידה (ושהט במקום אחר) וברק בחלדה ומצא קנה במיעוטו ושהה כשעור ויותר כשעור ושהט במקום אחר ומה מורים בו אימורא, ואע"פ שהקשתי לפניהם סוקת הגרגרת וחצי קנה פגום ושהט גוי וגמר ישראל והגרים שליש ושהט שליש אע"פ כן אוסרין תיאל ועוסק בשחיטה היה וקלקלה דהמחליר והשוהה להכי איתרעו מצי מטאן דכבר נסמק ממילא כגון סוקת הגרגרת ועוד אע"פ דאמרינן דהתם בסוקת הגרגרת והגרים שליש קים לן דבשר הכא במחליר ושהה הוי שחיטה ססולה רהכי (והכי) נמי בעי [בגמ'] (רנז) שהה במיעוט סימנין מהו חיקה, דאי הוי לחלדה ושהייה דינייהן במיעוטו בשרה אבל החליר ושהה כוושש מריסח [הוה ליה למישש הכי] אלא סדלא תרצי (קמ"י) הכי איכא למימר דהכי נמי הוי מסמקא להו כי הוי

כנן תשובת ר' יצחק ברי יהודה בתהציו סיס ה' ובפרסם סיס רמ"ג ליתא. (נז) ע"ז ל"ח ע"ב. (נכ) שם ע"ז ע"ב. (נז) פרסם ס"ו ר"ח. (נח) תולין ל"ב ע"א.

חנות שהרי אומר אני עליה אמי דמיין דאמרו (רמב"ן) א"ר יצחק משום חנות, ושל צמוקים (רמב"ן) אם מבושל הוא יותר לשחות ממנו וכשפותר צריך לעשות בו כמנהג [שכר] תמרים כמה שאמרנו. ואם האמי של צמוקים משונה הוא שכיון שהוא של ענבים יש לחוש לענייניו וכן נסך אין לחוש כל עיקר והיתר גמור הוא קל וחומר מיין. ומה וכן מבושל שהוא וכן מעולה מתחילתו כיון [b 60] שנתבשל אין בו משום וכן נסך שכך אמרו חכמים (רמב"ן) אמי ר' אשי הכי קאמי וכן שלנו מבושל ביד גוים אין צריך חותם בתוך חותם. מאי טעמא נסכי לא מסכך, אל[מ]א ברור לו לרי' אשי שאין מנסכין וכן מבושל ושוב אנו אומי (רמב"ן) רבה ורב יוסף דאמי תרויהו וכן מוג' (*רמב"ן) וכן מבושל אין בו משום וכן נסך, ואמר רבא וכן מוג' יש בו משום וכן נסך, צימוקים של ענבים כשנתבשל שכר שלהם לא כל שכר שפיתר והיתר הוא. ואם אין מבושל ומטילין דבש או דברים אחרים נעשה כשכר ויותר לשחות ממנו. ומברך עליו שהכל נהיה כדברו. אבל אם מבושל ואין מטילין בו דבר בעולם ואין מוסיפין בו הרכה מים אלא דבר טעם אסור לשחות ממנו מה טעם מפני שמצינו שבמקום שאין וין ואין יכולין להביא וין שורין ענבים של צמוקים במים טעמי ואומי עליו קידוש היום, שכך אמרו חכמים (רנ) מר וזמרא בר טוביה אמר רב אין אומי קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, ומצינו וין של צימוקים במקום שאי אפשר היה לתנסך על גבי המזבח שכך שנינו (רנא) שמן אנפיקטן מסול, שמן שרוי מבושל ושל שמנים ושריתו רע לא יביא ואם הביא מסול, וין כוש ברוק והלסטיואון של מרתף ושל צימוקין הרי זה לא יביא, ואם הביא כשר, הכא נמי אמי' לכתחילה כשר ומברכין עליו כורא פרי הגפן ומקדשין עליו קידוש היום לכתחילה בין בשבת בין כפסח ובין ביום טוב ומבדילין עליו ומברכין עליו ואסור ליוקחן מן הגיים ונוהגין בו כמנהג וין לכל דבריו, ומי שאין לו וין כפסח יעשה של צימוקים כמה שפירשנו. ולענייני קידוש היום בשבת ובפסח צריך לבדוק ולהביא צימוקים של כרם ישן שאין בו ערלה.

ור' קלונימוס אומר (רנב) לשחות וין חותים של גוים אלא אם כן ישראל הואו בשעה שהגוי מוציא מן החבית ליהודי לפי שהגוי מערב בו וין נסך, וכן נהגו גאוני לוחייר שהגוי מערב בו וין בשעה שמוציא מן החבית, כדי להוסיף עליו. לפי שיון חותים יקרים יותר מן היין עצמו, ועוד שהוא חשוב בעיני המקבל ושותה בערבוב, ואין לחוש שמה מתחילה עורו [61] בחבית מערב בו וין, לפי שכך מנהג של וין חותים כומן שמערב בו אמי' קיסעה מן היין אין יכול להכניסו לקיום מפני שהוא מסריח שהיון טפוגו והרב ברוק שברקו ומצאו כן, וכשישראל המקבל מן הגוי משגרו לרי' בדרון בימים טובים אין ר' חושש כדבר לבדוק אחר יהודי בשום איסור והיתר לישאל הימנו אם קבל בכשרות מן הגוי כראיית עין לפי שלא נהשדו ישראל על כך כי כל העדה כולם קדושים.

(עו) צ"ל: רמי בר חסא אבר ר' יצחק. (עז) פירש ס"י רס"ו. (עח) ע"ז ב"ט ע"ב. (עט) ס"ל ל' ע"א. *רמב"ן ע"ז ב"ט ס"א. (פ) ב"ב ע"ז ע"א. (פא) מנחות ס"ה ע"ב וע"ז לעיל ע"ז 21 ס"י ל"ב ובסו"ת הגאונים (נוארק) ע"ז 26. (פב) פירש ס"י רס"ו ובאו"ר דף ב"א ע"ב ע"ש ר' דהיינו רס"ו.

ומסייע (לירד) ליה דלא ליחנסך וכח היתרא דעדיף, ועור כד נדייה ליריה למנא קא נסיק מיניה מכה ישראל ומותר בשתייה.

יבן רבתי (ריא) מתידין אותו ואין נוהגין כאן כלל בכח כמו כו' יעקב בנהר סקוד. (ריא) וכבר זמן מרובה גם אני תמיה ושאלתי והתירו. ואני השואל גם אני שאלתי כעין זה מר' שלמה (ריב) בעת לזייתי שהיינו מלויים אותו והחיר לי ואמר לי כמצחק מה שנשפך לארץ אסור ומה שנותר בכלי מותר. בת תהא (ריג) בפרק השוכר את הסועל(ים) לעשות עמו ביין (ירד) נקב נוקבין בנקיבת הבית להריח לבדוקו אם יכול להחקים להריח גוי ביין ישראל' שפיר דמי. במס' עין (רמז) כך אמר ר' משה הצרפתי מפי רבנו ניע ההוא כרבא (רמז) דהוה ביה חמרא, לאו כרד ממש אלא בית שאין בני אדם דרין בו כלעו פורפריש [נתפש עליו כגנב מלומר אם אין רשות לגוי לכנס באותו כרבא] בלא רשותו של ישר' ואם נכנס יחפש כגנב שיכיל לומי ליגנב לי באתה או היין מותר שמתיירא ליגע ביין סן וראתו ישר'. ואפילו אם יאמר לו הגוי שלא בסתיון נגעתו אפי' לו ישראל אפי' חושש הואיל ולא היה לך ליכנס אלא ברשותי שלם לי את יני, לפיכך היין מותר שבחודאי לא נגע בו ולא הלך לשם אלא לעיין. אבל אם אינו נתנסע עליו כגנב שיש לו רשות ליכנס בין בדעת ישראל' בין [שלא] בדעת חמרא אסור. דאימר נגע ביין, דמיטר אפי' דהוי ישראל מאי איכסת לי(ה) דאמינא לא לדעתו נגע[תי]. ורבנותו התירו בעניין זה [ואמר] כשם [ב] ל[ב] קרמונים שנכנסו גנבים כמו כן בשרתה ולמחר מצאו מיטומים סתומים והתירו, וגם הכאתו לר' משה הצרפתי ג' ראיות מסמ' עז'להתיר טההוא נכ[ן] וכו' (ריז). ומי לא ידענא אי משום גנבי ישראל ודובה דרולוסוסין ישראל והוי ספק וספק דרבנן לקולא דברישא [ה] מסכת (ריח) טיורי דדניאל והלמודי בית הלל גורו עליו, וגם מצאתי בכרייתא דר' אליעזר שגור משה רבינו בשיטים (ריט). במגנצא (רך) הוציאו מחבית כמדה וממירה הרקיקוה במשפך בתוך כלי שתחת המשפך וכלי זה היה של נסך ואמרו כל החבית.

גוי אחר (רבא) דחף כרגלו בכלי ונשפך ממנו יין ואסרוהו בשתייה ורקאמי' בהוי' במס' עין (רבב) היינו מותר בהנאה. ובחביתי חביות (רבג) שהיה בהן יין נסך מהו להרחיקן ברוחחין שמדחין בהן וגם כוסות מוססות אם סגיין להו בהרחא שמדחין בהן. אותן הכוסות אין מכניסין בהן יין לקיום לכן דיון בהרהה. אבל חביות מכניסין לקיום לכך לא נכשרין אפילו ברוחחין אלא משריפת הוסת כגון שמכניסין קינאם עין דולק בחבית עד שירתיח ויפח הוסת ההוא הישר' לפי שבעירת האור והחיים מבטל יין נסך שבו ואם הוא רוצה לערב ופח חדשה עמו הרשות בירו. והורו כן (רבד) והסכימו כולן כבר בימי רבינו יצחק ניע כובי הנקראין צניש המוססות להכשירן בעניין הזה לפסח אבל הואיל ואין בקיאין בכך אמרו להם לקנות חדשים לצורך ססה בלבד.

יבל) פירש בו רס"ג והאורה 146. יבל*) ע"ז סי' ע"א. (יג) כס' האורה שם: מרבנו שלמה מורה צדק, ועניני הערה ליו. (יג) פירש בו רס"ה (97a), האורה 150. (יז) ע"ז סי' י"ב. (כו) ע"י בפרדס והאורה שם כהערה ע"ז. (כז) ע"ז סי' ע"ב. (כח) שם דף ע"י ע"א. (כט) שם ל"ז ע"א וע"י האורה שם הערה ס'. (קע) בפרד"א פרק ס"ז אותא: פהם עמר והחריס. (כ) פירש תוך סי' רס"ד b 94. (כל) בפרדס שם, והאורה 146. (ככ) ע"ז דף ע"ב ע"ב ע"י"ש בריש' ובתוס' דיה בתו. (ככ) פירש שם. (כד) שם.

ועוד שחיטת נכרי (רד) וניסוך היין שניהם מחד טעמי אסורים] משום מחשבת נכרי לעיז ואילו גוי כל היום מחשבתו לעיז על שחיטת בהמה, אע"פ כן שאמר גוי לישראל שחוט לי בהמה זו אינה אסורה לו לאכל לישרי דמחשבתו אינה כלום [אלא] כשעושהו [ב]עצמו שחיטה דמחשב עליה, וכן נמי אע"פ שסחם מחשבת גוי לעיז לנסך לעולם אין היין נסך עד שינסכו דבניסוך תליא מילחא דבת' יין נסיכם וכן בדוכתא אחריתי אמרינן אין דרך ניסוך בכך דניסוך בעינן.

ועוד (רה) אם ישראל נכנס בפרדם של גוי סתם ונטל ענבים ודורכן ושוחה אע"פ שרשות של גוי עליו מי הוי אסור דאין הגוי אוסר עליו אלא [57 b] במגע ניסכו. חבית של ישראל (רו) כגופסת ומווססת יסה וסיה מדובק במסמרות ושכר אח הגוי להוליך היין הוה מסקים למקים והיהודי הולך עמו וכערב שבת שבתו בכפר קרוב לעיר פרסה או שחים, ובשבת לעת מנחה עמד הגוי והינהיג העגלה לילך להגיע לעיר ואמ' לו ליהודי שילך עמו ולא אבה כי אמר אי אפשי לילך היום עד חשיכה, וכשבא היין לעיר במוצאי שבת באו הבעלים והערים והעירו על החבית שהיא כמות שהיתה ואף היהודי זה כן העיר, ושפשז זה כל סביבותיה ובדיבוקיה ובמגרפותיה ולא מצא שם רעותא אם היין הוה כרין בשחיה מותר ואם לאו (אסור).

רבותינו המבכרין משיבין לך בשה אחד שאסור זינא כשתיה כי משנת רווחת היא בישראל (רי) אם הודיענו שמסליג, כרי שישתום [ויגוב וכשיב זה שהלך כמו פרסה היא יותר בלא ישראל, ועוד שהיה יודע הגוי שיום שבת הוא ואין רגילין ללכת ביום שבת ולא] היה מחיירא, ואע"פ שבדקו הכל יסה ולא מצאו אימר לא ברקו יסה, שאילו מותר היה, מפני מה לא אסרו בתלמוד יברקו יסה יסה לא בתחילה ולא ברעננד אין לו הוחר עולמות, ולדברי הכל הברורים מיללו אסור הוא ולא מצאו לו סתור [ואע"פ] אענה לך אף אני חלקי על פיסום אשר הוצק על העגלה שפיה בלא חוקת משתמר ובלא קנאדריא דיסיסהו ולא גרפת נרפתה (רה) אע"פ שמצא אותותיו וחיתומי חתמה, כי כבר ראינו היום כולו שמויסיין כמה פעמים בשאין יכול להכירו, כגון לוקח מרצע דק או סבין סיו חלוש ונוקב פריחה (רט) כמלא מחט ומוציא כרי הנייתו, וסתם בעץ או בכלים וסח ואין לעמוד עליו, יש שנוקב תחת מרגפות ואחר כך מכהו ומיישבו על מקומו, וברוך בשבחה בדברי חכמים ויקומו לעולם, ומה בחבית שהיא של חרס שאינו יכול לנקוב כדוסניה אע"פ שהוא טח ומניף אסרו שאין רשאי להסליג כל שכן בפיסום מויסיין בעלי מאירה, אם כן כל מי שיהפין יסתום ויהתום מיטמיתו ויניה ביד גוי להוליכה ויסמוך יהודי על [58] בדקויותיו וסיו, שאסרו לא כן, לא ראינו ולא שמענו כזה, ואסור הוא, ואותם אנשים גדולים כתורה שאמרת בדבר זה הם קטנים ופורצים גדר להכניס שעולים בכרמיהם בכרמי תמנתה, ורבים אשר אתנו, על כן(ז) [היין (רי) אשר היה ביד יהודי ונגעה הגיה בו כפתאום ורחשתו בכגרה וכנוסה עד שיצא מן היין לחוץ מן הכד, הוי יד יהודי וכחו ורמי כגון דשמוך ישראל וגוי כהרדי בכלי ישראל ולא נסיק טירא דארמאי לחודיה, וכי תיסא הא לא נסיק ארעתא דירשאל, יש להשיב והא גוי כשהוא ישן דלאו מדעתיה ועבר נסך, ישראל נמי לאו אדעתיה מכשיר

(נד) פרדם כ"י רס"ג. (נז) שם. (נו) שם כ"י רס"ד, האורה 147. (נח) עיז ס"ח ע"א עיי"ש. (נח) ע"י האורה שם הערת נ"ה. (נח) כפרדם איתא: פורוה ובהאורה שם גויס: בצדה. (נח) פרדם שם והאורה 145.

והעושה מלאכה ביום טוב לוקה ארבעים ותו לא לסיכך [56 b] אני אומר שמתור בשתייה, ושלטו ירבה לעד.

אמר לנו המורה (רא) ר' שמואל הלוי מן וורטוישא אם נתערב יין במים ונגע בהן גוי משערין בששים, אבל אם נתן יין במאכל ונגע גוי במאכל קודם שירתח המאכל אפי' באלף לא בטיל מפני שחשוב הוא ואינו מתבטל.

פיטום של ישראל (רב) שמכרו לגוי ומעיד ישראל זה שעל תנאי כן מכר לו שיהא מושב יהודי שכירו בצד החכית ומכר יין זה קפיוא קפיוא לישרי תחילה כל צרכו, ואחר כך ימריש והמותר מוכר לנכרים וכשמכרו לגוי זה לא קבל ממנו מעות עד שמכר כולו אבל עירבון קיבל וגם הגוי לא משך היין (ב) [מ] ישותו של ישראל זה אלא שם מכרו במרתף או [צרב] של ישראל בין בתחילה על ידי שכירו יהודי ובין על ידי גוי לאחר שניסך לבסוף, אם איפשר לעשות כן אם לא.

ע"י(2) בזה הדבר רבותינו ואמרו הואיל ועל מנת כן התנה שיהא יהודי יושב ומכיר כל צרכו של ישרי ואחר כך יפרוש והמכירה שיהא מוכר יהודי השכיר (הוא) היה מרשות יהודי שמכר לגוי, (ו) מתור לו לעשות כן הואיל ולא נגע בו גוי לנסכו ואעפ"י שקיבל העירובן, וגם הרב ר' מנחם הלוי אמר והרי מעשים בכל יום שקונה יהודי [מן] הגוי מידה או פיטום והולך ומורד ולוקח ופעמים ישתייר יותר על הפיטום או הצי הפיטום או שלישי (או) [אם] רוצה לאחר כן קונהו מן הגוי [או] שותה הימנו ואעפ"י שרשיתו של גוי [על] המתור ועל הפיטום ואין רשות ישרי עליו ואעפ"י שרשותו (ו) גוי עליה שקנאו (עליו), הואיל ולא ניסכו אותו מתור בשתייה, ומצאתי ראיה לאלתר כשראיתי כתבך ברסק השוכר את הסועל(ים) לעשות עמו כיון (רי) אמר אמימר משיכה בגוי קונה וכו' אי ס"ד משיכה בגוי קונה [57] מדמשיכה בגוי קונה והוי ברשותו, ואעפ"י כן יין נסך לא היה עד דנגע ביה כדירה או בכלי של גוי שאינו שמוקף, ושמענין מהכא מדפריך חרי תלתא ויסני יין נסך לא היה עד דנגע ביה מכלל האעיג דהיין ברשות גוי לא היה נסך ומותר לישראל לשותו עד דנגע ביה גוי דבנגיעת גוי איקרי נסך ולא מרשות גוי, ועוד תשובה המוכר יין (נסך) לנכרי מסק עמו בבטח אתה נותן [פיתום זה בכך וכך ובתוך מה שהיו גישהין ונותנין במסוק] [פוסקין ב] עדיין היה עומד [בכלי] ישראל כשר, קודם שלא מרדו ושפכו בכלי נסך של גוי ואחר כך מרדו בכלי נסך של גוי, ולמי שפסק קודם השיב כאילו כבר ברשותו של גוי ולהכי דמיו מותרין דאמרת קנייה גוי במשיכה וקמו זויי גביה כהלואה כדאמי לעיל כי היכי דתהוי הלואה גבייה, ויין נסך לא היה עד דנגע ביה, ומהכא שמעינן נמי אע"ג דברשותו קאי יין לעולם מתור בשתייה ולא היה יין נסך עד דנגע ביה וזה הואיל ופסק עמו קודם שלא נסכו הרי הכסף כבר בא לידו והיין לאחר שנגע בו היה יין נסך ולהכי דמיו של אותו נסך הלהבא מותרין אבל מבלי ישראל לכלי נסך (ברצונו) [ברשותו] של ישראל (להכי) דמיו אסורין ואחר כך נשאו ונתנו למסוק דמיו הרי כבר נתנסך (ברשותו) של ישרי.

(6) פירוש ס"י רמ"ב ושם ס"י רמ"ב (98 b), האורה סוף ע"י 142, תמים העוסק ס"י ק"ד וכראש הפ"י כתוב: פסק זה מצאתי בפסקי ס"י העתיים. (כ) פירוש ס"י רמ"ג. (ז) עבודה זרה ע"א ע"א.

ובבבבב (קצט) כלי גדול, כך שמו בלשון לעז והגויים מוליכין בו יין על המוט
וישראל הולך בקרוב ורואה ומשמר שלא ישפך לחוץ ולכך ישרי יאחו ירו
על הכלי שלא ישפך.

גוי (קצ) שחה בכלי ישרי יין ולאחר ששתה נערו הכלי מן היין ושכחו ולא שממו
בו את הכלי והוציאו יין מפיטום והורו כן בוורמיווישי שאם היה ככלי כל
כך שיהא מושח על גת להפסית, אסור כל היין שנחבית ואם לאו מותר בשתייה.
ולעניין יין מבושל (קצא) שלח רבנו ר' יקותיאל ל ניע אצל רבינו ר' יצחק
והשיב לו שאילתו בעין חשובה זו של גאונים (קצב) [דאמור רבנן יין
מבושל אין בו משום יין נסך, אם יש שעור לבישולו אי לא, ואם בישולו כשיעורו
שדרכו לשותה כמות שהוא בלא מים ובלא חרובת יש בו משום יין נסך אי לא,
כך למדנו מרבתינו יין לא דבר שצריך לבשל הוא כמו בשר או דגים או מלוח
שיש חלק בין בישל כל צרכו בין לא בישל כל צרכו, יין דבר חלוי לשנתו מכמות
שהיה כיון שנתן אור תחתיו ונחמם עד כדי שיעקר להרתיח הרתיח אין בו [56] משום
יין נסך ולא משום גילוי, אין אוטרין עליו שירות וחשבנות אין מברכין עליו אלא
שהכל ואין הדבר חלוי בלשונם (קצג) בין חי ובין מויג אלא כיון שהגיע לשיעור זה
שמירשנו יצא מכלל יין כל עיקר ונקרא יין מבושל וכן הלכה וכן מנהג.

וישראלתם (קצד) על יהודי שנתנו לו יין נסך בחובו ואם קיבלו אסור בהנאה ואם
הניחו ברשות גוי ומכרו ישראל ברשות גוי על ידי גוי (י) מותר ברמיו,
ש(א) אפשר להערים דתנן (קצה) גר וגוי שירשו את אביהן כו' במסכת קידושין (קצו).
וישראלתם (קצז) על שני האחים שדרכו ניתוח של מיעד ורביקו יין כחביתו
ומיחמו, ובאו גוים ביום טוב בעלי עגלות והטעינום על העגלות והלכו
להן ואותן שני אחים הלכו עם העגלות שני ימים טובים כי אמרו מוטב לנו לחלל
יום טוב ולא להפליג עצמנו מן היין וינסך אותו היין, מהו כשתיה שהרי היין שמור
על ידיהם ועל חילול יום טוב ועוד כי היין היה תוסס והיו צריכין לשתות ולסתום
הדיר בשופרת של קנה ביום טוב, כך דעתו נוטה שהיין מותר בשתייה דתניא (קצח)
השוחט בשבת וביום הכפורים אעפ"י שמחייב בנפשו שחיטתו כשירה, ואע"ג
דאיקימין לה כשויג בפרק הכל שוחטין דמחציתין אע"ג דאילו במיד מחייב בנפשו
כי עבד בשוגג שחיטתו כשירה איכא למיטר דשינוי דחוקא [הוא], דהא מייתי לה
בפרק אילו נערות (קצט) ומוקים לה בבבבב כמשמעה, אפילו ר' יוחנן הסנדלר
דאמ' (ר) הכבשל בשבת במיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים, כגון בדבר
שמתחייב בנפשו, ואילו שני אחים לא נתחייבו בנפשם אפי' אם היה שנת שהרי
לא חתרו בהן, ועוד תוספין לאו דאורייתא ואפי' ר' עקיבא (ר*) הן איסור לאו, ואם
חאמר שפחתו וסתמו בשופרת של קנה אין כאן מלאכה, ועוד שיום טוב היה

(קצט) בפרסם שם. קל) שם ובבבב רס"ח (90b) והאורה 148. קלז) שם 98a ובבבב
קס"ה אותה; ורבינו יצחק הגדול והוה ס' מעשה הגאונים שהביא הח' צונץ למי"ג 600 הערה 2
ס' 7. קלז) שיערו תשובה ס' רנ"ח. קלז) בפרסם: בלשונות. קלז) פרסם ס' ר"ס ורס"ח b 95.
האורה 148, אותה ל"ד בקצורה. קלז) דמאו ס' ס"י. קלז) י"ז ע"ב. קלז) פרסם סיכין
רס"א. קלז) חולין י"ד ע"א וצ"ל דתנן. קלז) כתובות ל"ד ע"א. כ) חולין ס' ע"א. ר*) סוטה
ל' ע"ב וע"י עירובין י"ז ע"ב.

אמר לו לזה למלוח שבין ששטרו בירו עליו להשבע ולישול דכו אמרין (קסב) כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הני מילי בלא שטר אבל בשטר בעל (ש) [ה] שטר אלים כחו (נשבעי) אמ' רב ספא) נשבע ונוטל דקא אמר' (קפ): אמ' ר' ספא האי דנקט שטרא על חבורה [סו] יבוליה שמעתא ואפקוהו ההוא מלוח ואתני על לוויה, דכל אימתי דנפק שטרא דנן כדלא קריע או כדלא כתיב על נבי' מהימן מלוח דנן למיטר לא סריענא בלא שבועה ודינא הוא דמתפרע מלוח מיניה דלוייה בלא שבועה.

פז. וישאלתם (קפד) נירה שטבלה בים עלתה לה טבילה או לאו הואיל ומקוה בה טובלין חיבי טבילות נידות ויולדות ומצורעים וטמאים בנבילה [נ] כשרין ובעלי קריים חוץ מוב שנאמר בו ורחץ בשרו במים חיים וטהר, ועכשיו כל נידות שבישראל ספק זכות הן ואין עולין להן טבילה במקוה אלא צריכות במים חיים שבך שנינו (קפה) כל הימים כמקוה שנא' ולמקוה המים קרא ימים דכרי ר' מאיר ור' יהודה ואמר הים הגדול כמקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה ר' יוסי [אומר] כל הימים מטהרין בוהלין ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדוש בהן מי חטאת. ומשונה זו הלכה ששנויה כאן ושנויה שוב במקוואות (קפו) לומ' שהלכה היא וכו' יוסי דקיימא לן ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי, שאמר פסולין לזבין ולמצורעין וכל נידות ספק זכות הן.

פז. וישאלתם ראובן גזל שרה משמעון ומכרה לגוי ונמצאת של שמעון מהו מחירה, שמין את השדה ונותן לו דמיו או קונסין אותו ליקח את השדה ולהחזירה (ד) [ג] פירות שאכל גוי ממנה חייב ראובן להחזיר לשמעון ואם לא, אם אפשר לו להחזיר ללוקהה מאותו [גוי] ואפילו כפלים כדמיהו להחזיר לשמעון, כך יש עליו מן הדין ואם אינו יכול ללוקהה מני ומרבה עליו ריעים ומוסף לו על כל דמיה ואינו מחזירה לו חייב (לו) להחזיר (ה) לו קרקע כמותה ואם עי' יש עליו מותר מוסב ואם לאו חייב ליקח לו שרה כמותה, ואפילו גולה גוי מיניה חייב להעמיד להחזיר [ב] [סו] לו שרה דתנן (קפז) הגהל את השדה ונטלה מסיקין אומר לך הרי שלך לפניך ואם מהסת גולנות חייב להחזיר ואע"ג דאיקימנה דאחוי אחוי, אלא הא קאמרינן מרישא שמעת מינה.

וכל פירות דאכל גוי מן השדה חייב ראובן להחזיר לשמעון, מיהא מחשבי כל שנה ושנה כמה רוע וכמה הוצאה מציא חלק אריסין ומנת סלך, מה שיהיה סגיע לידו שנה בשנה מחזיר לו.

פח. יין נסך (קפח).

יין בפיטום היה תוסס ומכחו הקשה יצא הכרוא לחוץ והיה היין מקלח לחוץ על הגוי ולקח הגוי את הכרוא ורצה לנועצו בנקב ולא היה יכול לזבין בנקב ואחר כך לקח ישראל הכרוא ושטפו במים ונעצו בנקב והחזירו היין בשתיה אעפ"י שהוא מקלח על הגוי שאין דרך ניסוך בכך.

קפז) שבועות מ"ד ע"ב. (קפז) שם מ"א ע"א. (קפז) שניי תשובה ס"ו קפ"ד. (קפז) פ"ה פ"ה ס"ח. (קפז) פ"ה ס"ד. (קפז) ב"ק קל"ז ע"ב. (קפז) פ"ד ס"ו קנ"ג ומובא בת"דע ס"ז ק"ד.

עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו מיתח ונסתמא סיקח ונתחרש שמוי ונשתמה מסול חיובתא דכולהו תיובתא, וכיון ראתוחב דשמיאל (בר) [וד] רב ששת רב פפא (אבל) לא שגא קרקע ולא שגא גלימא ולא שגא נסכא לית מהימן, והילכתא כי דשלח ליה רב [א] בא לרי' יוסף בר חמא. והיכא דחתם שטרא ולבסוף נעשה גולן לא מיבעיא איהו מסול דמסול לאסהורי על ההוא חתימות ידיה אלא אפילו מתוא תרי סהדי כשירי ומסהדי' על ההוא חתימות ידיה לא אפשר וסכול ההוא שטרא, ואעיג דההוא חתים מן קמיה דליהו גולן, מאי טעמא (ו) השתא הוא דקא מקיימא חתימות דההוא גולן בבית דינא אעיג דנעשה גולן כיון דמן קמיה הכי חתם על הדין שטרא ומקיים כבי דינא מן כך, אחזק בבית [דין] דאי קיימא להון סהדותא, דקאמרינן (קעט) היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה גולן ונעשה גולן הוא אינו מעיד אבל אחרים מעידין עליו, ומקשינן איהו לא מהימן אחריני מהימני לאסהורי עליה ואכשורי, ומסקי' ומאי קושיא דילמא כנון שהחזק כתב ידו בבית דין, שמעינן מינה דגולן לא איהו ולא אחרים מהימני לאסהוריה על חתימת ידיה, דילמא דמחוקי חתימות ידיה בבית דינא, והיכא דהוה ידע עליו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו אעיג דהוה ליה קרוב אתי ב[י] חרי מסהדין על חתימת ידיה ושמי די אעיג דלא הוחק ידו בבית דינא דקאמרינן (קעט) היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד אבל אחרים מעידין עליו ומקשינן עלה איהו לא מהימן אחריני מהימני ומאי קושיא דילמא הכי נמי כנון שהחזק כתב ידו בבית דינא ונעשה חתנו הוא אינו מעיד אבל אחרים מעידים עליו ומקשינן עלה איהו לא מהימן אחרים מהימני ומאי קושיא דילמא הכי נמי כנון שהחזק כתב ידו בבית דין) והא אמר ר' יוסף בר מניומי אמר ר' נחמן אעיג [שלא] (ש) החזק כתב ידו בבית דין שמעינן מינה דרחוק ונתקרב ואעמי' שלא הוחק כתב ידו בבית דין באין שנים ומעדין עליו וכשר ופיתח ונסתמא סקח ונתחרש כי גולן דלא אינון ולא אחורין מסהדין על חתימות ידיהון, ודילמא ודאי דהו[ח] יק ידו בבית דין לא דמי דרחוק ונתקרב דההוא שאני דקאמרי' (ס) מאי קושיא דילמא גזרת המלך הוא, דאי לא תימא הכי משה ואהרן (ד) לאו בני עדות הן אלא גזרת המלך שאני, הכא נמי גזרת המלך שאני, אלמא רחוק ונתקרב גזרת המלך הוא, וראובן הוה קרוב לשמעון ולנבי בן שמעון היה רחוק(ה) וציוה שמעון בסניו או שנורע לו לראובן עדות (שמיר) [שצריך] להעיד לבן שמעון כשר לבן שמעון מאי טעמי' דזוכה בעדות וזו כן שמעון הוא ושמעון לא שייך קרוב כלל, ולא דמי' זה לרחוק ונתקרב וחור ונתרחק והתם זוכה מיתחייב וההוא קרוב גופיה איכא תחילתו וסופו בכשרות והא דקא זאכי בהרא עידות ומשום הכין כשר האי דשמעון להעיד לבן שמעון.

פה, וששאלתם (קמא) המוציא שטר חוב על חברו ואמר לו פרעתיך ואמר לו מלוה תשבע שכבר פרעתי ואמר הלה איני נשבע אלא אתה שיש שטר בידך השבע ופול מהו שישביעו אח המלוה — כך הראנו מן השמים שכדין

קעט) כ"ב קני' ע"א. קעט) שם. (ס) שם. (ש) השוכת ר' נמנואי המובאת בתשובת רה"ג בחמדה גנוזה ס"י קל"ו.

פג. וישאלתם הבערה (לחלק) [ללאו] יצאת דברי ר' יוסי ור' נתן אומ' לחלק (קעא), לחלק טאי. כך פירושה לחלק מלאכית. רתנן (קעב) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, מן החמורה מניין שהוא ארבעים חסר אחת דכתיב ויקהל משה את עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים והיה למקרא לומ' (ואלה) הדברים וכוון דאלה ריבה למינינא הוא דאתא אלה שלשים ושש, ומיד הוה ליה לשיכתב דברים וכתב הדברים, הדין היא ריבויא הוא הוסף לו מלאכה אחת, ודברים עצמן שנים, דברים הדברים ואלה הדברים הרי כאן ארבעים חסר אחת, אחיא להו מדברים הדברים, לא תבערו איש למאי אחא ר' יוסי אומר לאסוקי מכרת ואוקמיה בלאו גירדא, ר' נתן אומר לחלק דאי לא כת' רחמנא לא תבערו הוה אמינא עד דעביד ארבעים חסר אחת כוליהו לא מחייב כרת או סקילה ואם עשאן כולן בשוגג אין חייב אלא אחת, השתא דכתב רחמנא לא תבערו פרט להבערה [53 b] למיגמר דכל הרא וחדא דעביד אי במיוד ועדים והתראה בסקילה, ואי במיוד בלא עדים בכרת, ואי בשוגג חייב הטאת על כל אחת ואחת דקאמרינן (קעג) מנינא למאי אמר ר' יוחנן שאם עשאן בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת והילכתא כר' נתן דקאים ר' יוחנן כוותיה, וני דקאמרינן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, תולדותיהן כיוצא בהן לא שנא אב הטאת [וכו'] וקרי ליה תולדה דאי עביד שתי אבות בהדי הדדי מחייב על הרווייהו (קעד) ואי עביד אב ותולדה על אב מיחייב ועל תולדה לא מיחייב.

פד. וישאלתם (קעה) הא דאמור רבנן (קעו) היה קרוב ונתרחק כשר שהיה רחוק בשעת שנודע לו אותה עדות ונתקרב ואחר כך נתרחק והיה לו תחילתו וסופו בכשרות, אבל היה קרוב כשעת שנודע לו אותו עדות אעפ"י שנרחק סוף, או דילמא לא. לא שנא הכי ולא שנא הכי כשר, אי נמי דראובן היה קרוב לשמעון ורחוק לבניו והיה שמעון נטוה את בנו בפני ראובן או שנודע לראובן עדות שצריך (ו) [ל] העיד לבן שמעון לאחר מיתת שמעון.

כך הראונו מן השמים דווקא שהיה רחוק בשעת שהעיד או בשעת שחתם על השטר, ואם לאחר שהעיד ושחתם נתקרב סוף אם חור ונתרחק כשר דחניא היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה כו' (קעז).

זה הכלל כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר, מהא יש מהן שיש להן חקנה על ידי אחרים ויש מהן שאין להן חקנה. כאיזה צד היה יודע לו בעדות עד שלא נסתמא ונסתמא או פקח ונתחרש סולין ואעפ"י שיוודעין לבין עדותן סולין דקאמרינן שלח לית [ב] אבא לרי' יוסף בר חמא היה יודע לו בעדות קרקע עד שלא ניסתמא ונסתמא פסול ואעניב דשואל מבשיר דקאמרי' ושואל אמר כשר או אפשר דלא טיבון (מרינואני) [מצרינאה] לית הילכתא כשואל [אכל]: ליבא לית מהימן ורב ששת [54] אמר אמילו גלימא אי אפשר דלא קא מיכין מידת ארכו ומידת רחבו ולית הילכתא כר' ששת אבל נסכא לא מהימן ור' פפא אמר אפי' נסכא אי אפשר דלא טיבין מידת משקלה ולית הילכתא כר' פפא דקא מותבין חובתא היה יודע בעדות

(קעב) שבת ע"ג י"א. (קעג) שם ע"ג ע"א. (קעד) שם ע"ג ע"ב. (קעה) ע"ג דף ע"ג ע"ב. (קעו) שבת ע"ג ע"ב. (קעז) שם ע"ג ע"ב. (קעח) שם ע"ג ע"ב. (קעט) שם ע"ג ע"ב. (קעו) שם ע"ג ע"ב. (קעז) שם ע"ג ע"ב. (קעח) שם ע"ג ע"ב. (קעט) שם ע"ג ע"ב.

דקאמרינן (קסב) אמר ליה רב מבי גבואה כחיל לרב אשי חיש הרכובה של גמן מעיקרו של שיני הוא מורד, והילכתא כותיה דהא קיבלה רב אשי מרב גבואה [גכחא] מבי כחיל להדא ברייתא ומסתבר ליה לטעמיה ולאפוכה.

פב. וששאלתם (קסג) מי שנחתיב מיתות בית דין בגון שהרג את הנפש ושכח על אשת איש ועל הוכור בוסן הוה במה דנין אותו. כך הראונו מן [השמים] אין מלקין אותו שכך שנינו (קסד) ואילו זן הלוקין הכא על אחותי ועל אחות אמו וגי ואמרינן עלה חיובי כריתות קתני חיובי מיתות ביד לא קתני מתניתין מני ר' עקיבא דתניא אחד חיובי מיתות בית דין ישנן בכלל מלקות (ואם עשו תשובה אין ביד של מטה מוחלין להן) (קסה) בית דין של מעלה מוחלין להן חיובי מיתות בית דין אינם בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה [וכו'] ורי ישמעאל ורי עקיבא הלכה כר' עקיבא. ואשכחנא טוב דחיובי מיתות בית דין לא ניתן ורונם לבית דין. ואפילו בוסן הוה (קסו) דאמי ר' יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחבר בית המקדש אפי' שבטלו מנהררי' ארבע מיתות לא בטלו מי שנחתיב סקילה כו', ואי סיד אית להו כפרה במלקות למה לי עכוונון עד דענשון להון מן שמיא. ללוקינון ונחבאר להון כדקאמרינן (קסז) כל חיובי כריתות שלקו נפטרין מדי כריתתן שנאי ונקלה אחך לעיניך כיון שנקלה הרי הוא אחך [דברי] ר' חנינא בן גמליאל [ואמרינן כר' חנינא [בן גמליאל] אלא ששם סיגה לית להון כפרה במלקות ועוד מלקות דאורייתא ליבא [אין בדיני בידן] האידנא (ה) [מלקות דאורייתא בעינן איסרא רבית דין כדקתני (קסח) אין אוסרין אותו אלא מכות הראויות להשתלש]. אמרוהו לקבל ארבעים ולקה מקצת ואמרו אין יסול לקבל ארבעים פסור. אמרוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה [58] אמרי יכול לקבל ארבעים פסור (קסח). עבר עבירה שיש בה שני לאוין (לא) אמרוהו אומד אחד לוקה ופסור. ואם לאו לוקה ופטרנא וחזור ולוקה וכל מילתא דצריך אוסרנא לא נהגא אלא בוסן דאית מנהררי. ועוד במלקות דאורייתא קא תני הוסיף לו רצועה אחת וסת הרי זה גולה על ידו מכאן למדנו שאין מלקין מלקות דאורייתא שאם נתחייב גלות באיזה צד עושה ולהיכן גולה, ע"י ר' י' מקלש כבר שופרשות ואין להוסיף עליהן ואין לעשות בחיצה לארץ וצריכות לכהן גדול. ואילו מיתות כולן תלויות זו בזו. ורצועה של עגל בידו שנינו כחילו הן הלוקין (*קסח) לא ראינו ולא שפענו מרבנות שראו אותה או שהיו עושין כאלו מאביבה בתי דינין שכשתי ישיבות. אבל שלא למוסרין לנסא ושלא יתא דבר כהוה מנדין אותן ומייסרין אותן ומבדילין אותן מן הקהל, ומכין אותן מכות מדרות מדרבנן בין חיובי לאוין גידי בין חיובי עשה (י) מכין אותן מלקות ומכות מדרות מדרבנן באפסר כפול ואין צריך (קע).

(קסג) ביב סיג עיא וציל איל רב גביה מבי כחיל. (קסד) שית חסדה גנחה סי ב כשערי צדק דף צ"ב ע"ב מוסטע. (קסד) מכות י"ג ע"א. (קסד) כצ"ל: דתניא אחד חיובי כריתות ואחד חיובי מיתות כ"ד. וישנן בכלל מלקות דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אומר חיובי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה ביד של מעלה מוחלין להם וכו'. (קסו) כהובות ל' ע"א (קסו) מכות כ"ג ע"א. (קסח) יש ביב ע"א ועי' בדיק שם. (קסח) שם ע"ב. *קסח) שם. (קט) כפי הנראה חסר כיום התשובה.

משלם בושט ופנס על פי עצמו, והילכתא כרבנן דיהודי ורבים הלכה כרבים. ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה (קנא) או מה אילו מיוחדין דברים שהוא משלם עליהם את הקרן. השלושי כפל וחשלושי ארבעה וחמשה לאונס. ולמסחה, ולמוציא שם רע טנין תיל [ו]מעלה מעלה (ריבה) אחת בה ובהנה ואי מכל (ג)הרי אילו טעוטין פרגוטי אמר (קנב) לחכירו הכלל כי בשבת הרלקת גדישי בשבת והוא אמר לא הכלתי ולא הרלקתי תיל אחת ובה בהנה ואי מכל הרי אילו טעוטין ומה ראיה לרבות [52] את אילו ולמעט את אילו [וכי] (קנג) שנידון בנפשו ומוציא את אילו שאין נידון בנפשו ועכשיו כל אילו גובין בכבל וכל שכן בשאר ארצות דקאמרינן (קנד) שלה ליה רב הסדא לדי נחמן הרי אמרו לרבוה שלש לבעישה חמש לסנקרות ש[ל]ש עשרה וכו' ושלח ליה הסדא חסדא קנסא קא מנכית בכבל אלמא קנסא לא טגינן בכבל ואילו הן דברים שאין טגינן בכבל מדרבא דאמר רבא (קנה) נוקי שור בשור (ונוקי שור) ונוקי שור בארם [ויבין אותו בכבל נוקי אדם בארם] ואדם כשיר אין ויבין אותו בכבל. אלמא כל קנסי לא טגינן בכבל דקאמרינן (קנו) איתמר סלגי ניוקא קנסא ומותבינן הויכתא, והילכתא סלגי נוקא קנסא. והוינן בה וכי מאחר באינס יפיתו וחבלו יכל קנס לא טגינן בכבל למה משיעין נפקא מינה היכי דחפס תכל תחובלו אי הנעיה טמוציא שם רע ומאונס ומסחה, דכי הדין גיונא (מאי) אית להון וכוותא וקאמרינן והשתא דאמרינן סלגי נוקא קנסא האי [כלבא] דאכל אימרי ושינרא דאכלי דהגמילי יבתיבי נוק טעוניה הוא ולא טגינן בכבל. אי תפס לא טסקין מיניה וכן הלכה שכל כתב שכתוב מן התורה ואין צריך אלים לש[ו]טו אי תפס ניוק לא טסקין מיניה. לעיני שבועה נמי הויבא דתפס ולא קא (*קנו) מירי מויק. דינא הוא דמשחבע מוזק ומפקע, אבל מירי דצריך אוסרנא ושומא ירשעון אלים כתי' ואלים לא נהוג אלא בארץ ישראל דקאמרינן (קנו) מאי שנא אדם בארם דלא, אלים בעינן וליבא וכו' שמעחא (קנה). ושליות נמי לא ככל מילי, ואמר רבא (קנט) הילכתא מארבע אמות ועד שש עשרה אמות ובעי ר' ירמיה כשהוא מורד מסקוס רחב הוא מורד, הילכך מאי והיכן מקום רחב והיכן מקום קצר, הילכך אעינן דאמרינן (קס) כמה ריוח יש ביניהם ר' יוסף אמר ר' יהודה אמר ר' שמואל מששזנה ועד שש עשרה ואמר ליה אביי לרב (ואבי) יוסף לא תסלוג עליה דר' נחמן דתניא כוותיה דרבא כיון דקאמר אמר רבא (הילכך) [הילכתא] מארבע אמות ועד שש עשרה אמה הייבך כרבא וכל שכן דקאמרינן (קסא) תניא כוותיה דרבא כמה יהוי מקידיבן ארבע אמות כמה הן מרחיקין שש [עשרה] והיכן מקום רחב והיכן מקום [ב] [52] קצר והיכן מקום רחב ששאלה, מקום קצר עיקר אילו(ו) [j] שסמוך לקרקע, מקום רחב כ'עלה ממנו שלשה טפחים, והלכי כשהוא מורד מסקוס קצר הוא מורד מן הרכוכה

(קנה) כסדא יבב, (קנט) ע"ל פ"ט לאומר, (קנט) מרבה אני את אלו שאין נדונים עליהם בנפשו ומוציא אני את אלו שנידון עליהם בנפשו, כצ"ל, (קנד) כ"ק כ"ז ע"ב, (קנה) שם פ"ד ע"א, (קנו) שם ט"ז ע"א, * (קנו) אפשר שצ"ל: ולקרה, (קנז) שם פ"ד כ"ח ע"א, (קנה) מן מוטי העירך אוסרנא עד כאן המצא בפרדס דף ס' ריש ע"א ובסו הנראה שם שייך זה לתשובת רב מהמירוהו ורב עמרם גאון שהביא ג"כ בא"ז לביק סו' שיע"ג ונעידר וסם ליתא סוף הסמטור שהביא בפירוש, (קנט) כ"ב פ"ג ע"א, (קס) שם פ"ב ע"ב, (קסא) שם פ"ג ע"א.

ודנום יהודי ואמרו מאחר שנשפט לפניך צוה שמעון ואשתו שיסירו משכונם עד זמן קבוע. ואם יעבר הזמן תן לו רשות למכרו וכן עשה ראובן ומכרו לגוים ולאחר זמן חבט שמעון את משכונו ואמר לראובן הילך ה(י)קרון ומ(ה)ההעלאה נשאל בבית דין. שמה רבית הוא. וענתו ראובן ככר נתפרעתי ממשכונך על פי היהודים ועל פי גוים לפי שהתירתי כך כמה וכמה ולא הצעת לפדותי כי נתכוננת למצוא בי עלילה ומענה. והשיבוני מה שנתנו לו רשות היהודים על פי וועד גוים. כל מעשה גוים אינו כלום וכל שעושיני ישראל בוועד הנזכר אינו טמא ואינו דת ודין. לפי שהריון צריך לעיין ולהחמין. והוא משע ששכר בלא רשות בעלים ובלא רשות בית דין, אלא חייב שמעון בדיני שמים וצריך לפייסו עד שימחול לו. וישבע המלוה שאין המשכון ברשותו. דהיישנין שמה נתן עיניו בו או הערים בו. והלוה ישבע כמה היו שוה המשכון ויקבל דמיו.

וישיארתם. * (קמז) מי שהעיר עליו עד אחר כדבר עבירה כגון שהיו בודקין ביד בו בדרושה וחקירה והעיד עד אחר שחייב עליו ושאר עדים העידו (דכין) שאין חייב עליו או שהורה הוא על עצמו במקצת מהו שישביעו אותו שלא עבר אותה עבירה יש דינין שמשביעין כגון הדין גזנא מהאי קרא לא יקום עד אחר באיש לכל עון לכל המאה. לכל עון לכל המאה הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה (קמח) מאי קאמרי רבנן אבל קם הוא לשבועה במטונא אבל באיסורא לאו. ודינו מסור לשמים או דילמא לא שנא. ואם תמצו לומר במטונא אין באיסורא לא איסורא דאית ביה מטונא כגון אונס ובפחה רבתי לשלובי קנס משביעין אותו כי איבא עד אחד א[נ] [א] כל כך הראנו מן השמים * (קמח) שאין משביעין על [א] [א] עבירה אלא על טמון. עבירה למה משביעין אותו ככר מושבע מהר סיני ואם תאמר גזל ופקדון נמי מושבע עליהם מהר סיני. ממון מיון שיש לו תוכעין אמרה תורה ישבע כדי להפסיק דעתו של בעל פקדון וגזל ואבירה עבירה שבועה להפסיק דעת מי הילכך אין משביעין על עבירה לא כשמידה מקצת ולא בעד אחר. ושנו חכמים (קמט) וכחש בעמיתו כפקדון או כחשופת יד או כגזל וכזי או מצא אבירה. מה אילו מיוחדין שהן ממון אף כל שהוא טמון. יצא דבר שאינו של טמון וכחש בעמיתו יכול לדברום תיל כפקדון [אי] מה פקדון מיוחד שאין לו רשות להוציאו [מלוה שיש לו רשות להוציאו] מניין תיל כחשופת יד או מה אילו ואילו מיוחדין שניטלין מרשות בעלים הכובש שכר שכיר שאינו נוטל מרשות הבעלים מניין תיל או עשק את עמיתו או מה אילו ואילו מיוחדין שהרעת שניהם יורעת אברה [מנין] תיל או מצא אבירה. מכאן למדנו שאין משביעין על עבירה. אבל איסורא דאית ביה מטונא משביעין בין כביד בין שלא בבית דין אחר אנשים ואחר נשים אחר קרובים ואחר רחוקים דתנן (קנ) שבועת הפקדון [נוהגת] כאנשים וכןשים כרחוקים ובקרובים ובכשירין ובכשולין בין כפני בית דין ובין שלא בפניו כד וקתני סימא אנסת ושתיא את כתי והוא אומר לא אנסתי ולא סחיתי משביעך אני ואמי אמן חייב. [ר] שמעון [פ]מר שאין משלם קנס על פי עצמו אמרו לו אעפ"י שאין משלם קנס על פי עצמו אבל

* (קמ) הלכות ספקות סי' ציד ועיי'ש הערה ט'. קנס) כתובות סי' ע"ב. שבועות סי' ע"א. * (קמ) מכאן ועד עד אחר בחשופת גאוני מורה ומעיר סי' ק"ד ועיי'ש בתערת הח' סוללעד. קמט) ספרא ליקרא ה' כ"ב. ק) שבועות ל"ו ע"ב.

והאמר רבא כל ששמיין אותו כעבד אין נובין בכבל ומתריצין לא צריכא בגון דחסם. הכי נמי שמיין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה הוא יסא בלא חבלות וכמה הוא יסא בחבלות. אבל אם חבל בו ראוּבן בשמעון חבלה שיש בו חסרון כים ולא בקש ראוּבן משמעון ולא חבד עלי ריעים ועמר שמעון מעצמי ומחל לו בדברים יכול שמעון לטעון השפתי בו כרי שלא תהא שומר ממני. וצערא דנוסא לא מחיל אינש בין כך ובין כך בין בחבלה שיש בה חסרון כים ובין בכוחות שאין בו חסרון כים כי לא מחל לו דנין מינהג אנשי מקומו לעגשו ממון בין לנדות ובין ללקות כרי לעשות גדר וסייג (*קמ) שרשאין אנשי המקום ללקות ולנדות ולהסיעו על קצתן שיש להם סמך מן המקראות הללו (קמא) ואשר לא יבא אל עצת הוקינים וכתי' (קמב) ואריב עסס וני'. [50 b] וכתשובות שאילות מצאתי (קמג) אמר רבנן דאין דיני קנסות [ב] כבל ולא גוילות וחבלות וכל שכן [ב] שאר ארצות. החובל בחבירו בומן הוה כנון סירס אונו או קיטע ראש חוטמו או אחר מראשי איברים מה יעשה באותו החובל. קנסות ודראי לא מנבינן מיניה בומן הוה. חבלות כל דבר שיש לו רפואה וחסרון כים מנבינן מיניה בומן הוה אבל דבר אחר אין מגבין אלא מנדין אותה. וגיילות מנבינן שפיר אמילו עד שוה סרוטה. שאילה.

עינין משכונ.

כבא מצינא בפרק השואל (קמד) אינו בתורת לעבור דאונו חייב לו שום שכירות. עוד אמר לן כשכר מאיר הכהן זצ"ל שיש חילוק בין זה שהסחה פועלו אצל חנווני לאחר האומר לחבירו לרענן (?) מחמת פירעון מה שאתה חייב לו תן לשמעון שאפילו לרברי כן חוזר על הבעל. התם לא ליבא הכא משום דהבא חנווני לא מחייב ליה לבעל הבית ולא מידי אי לא יהיב חנווני מיהייב בעל הבית, ומה הפסיד, אבל כשחייב לו ראוּבן חבירו מעות ואמ' במעמד שלשתם תן לשמעון שאני חייב אינו חוזר על לוי ואם לא יתנם הלוי ראוּבן צריך לשמעון לחזר אחר ראוּבן עד שיסרע לו ואם לא יתן לו יזמנו לדין וקודם כל זאת אינו יכול לחזור על לוי. ריבית. אמר ר' שלמה (קמה) בשם רבינו ר' גרשום זצ"ל שאסור לנהוג בדרך שנוהגין במלכות זה שנותן ליריד של קולוויינא וקוק של כסף שהוא ייב אוקיאות (קמו) ומקבלים למלונם לטגנצא או לזור סוי שא בשחוררים ייג אוקיאות משיש ושאל רבינו ר' יעקב בר יקר את רבינו גרשם ואמ' לו אסור, אלא אם כן יקבל המלוה את הסחורה שהלוה נתן בו אותו כסף ויוליכה מלוה בעצמו עמו או שלוחו באחריו] ותו עד למקום (וכשיחזן לו אוקיאות ושרי ובלאי הכי אסור. ושאלתי מחמת המשכון. לאהר. שמישכנה את תכשיטיה (קמו) אצל ראוּבן עד זמן וכשכא שמעון בעלה לא היה חסין לסדות עדיין שאמר לא כי הלואה לית לאשתי כי אם משושי כנגד זהובים דהיינו [51] ריבית. ושהה ראוּבן שנה או שנתיים ורצה לסדותו וכאו לפני גובר של גוים וצוה הגובר ליהודים מאחר שכא המעשה לפניו לדונם כששפא.

המוא תורא דאלס. (קנ) וכמות צי ייב. קמל) עורא יי, ח'. קמג) נחפית ייג. כ"ה. קמז) סירס סי' שייג והוא כשערי צדק דף כ"ט ע"א. קמח) בכ"ס פרק המקבל דף ק"ב ע"א. ועי' ברייף בסוגיון. קמט) סירס סי' רס"ט. קמו) כפרדס שם: אונקיות. ועי' בערוך ערך אוקיא. קמז) עי' שו"ת מהר"ם ב"ב ד"ס ט"ו ת"ש ופסקי רקנטי סי' רצ"ז תשובת רבינו קלנימוס.

ע. אדם שגירש את אשתו שלא מחמת כבוד אלא מחמת מריבה והלכה אותה האשה וזינת' עם אחרים כונת שלא בעסק קידושין אלא כנואשת ונתפשה ונטלה. דין תורה יכולה היא לחזור לבעלה לאותה שגירשה מחמת מריבה (ו) כיון שלא נטלה קידושין מן האחר.

ע. אדם שהכיר אשה בעסק וזוה שלא בקידושין, ולא אמר לה שאני נוטל אותך לאשה ולא עדים יודעים ולא טענה לומי' בעסק קידושין הכירנו אלא כונת כלבר או שאמרה בא האדם הזה ואנסני בין מורה בין כופר, אם נטלה האשה הווי לאיש אחר ומתגרשה הימנו או שמת מותרת להנשא לאדם הראשון שזינת' עמו וכלבר שלא יהיו להם עדים אלא מפייהם אמרו, ואם היתה פנויה מותרת.

פ. אדם שקידש נערה בתולה קידושין גמורין, ועד שהייתה מאורסת היה נער אחד דר לתוך החצר ונכנס ויוצא לתוך הבית של נערה המאורסת ונמצאה מעוברת. היא טוענת ואומרת מן אירוסי אני מעוברת וארום אוסר איני יודע מה היא אומרת, והיו הכל מלינין שהיא מעוברת מן אותו הנער אבל ערות גמורה לא היה שם והדינין שבאותה שעה המתינו עד שתלד ועד שגדל [הנער] שגנה אחת ואמר כך הביאו אותה הדינין ולשכינה ולארוסה ואמרו שהיה הנער דומה לאותו השכונ מיד הורת ואמרת הימנו עיברתי, ואף השכונ הורתה שעיברה הימנו ועשו בהן דין מאותו הכן כיוון שאין עדים יודעין שנתיחד עמה משנחארה מסור הוא מכיון שהיתה ארוסה, אבל אילו היה בעלה, כשר, שרוב בעלותיה של אשה בחוק בעלה, ואם הוא סקנא לה יוציא בגט.

מסדר נזיקין, חבלות.

פא. וישואלתם על אותו ראובן שחבל בשמעון ומחל לו בבית המשחה בדברים ולבסוף האמין ראובן לשמעון מסונו וחמש שמעון אותו מסונו על שחבל בו וטען שימעה בו במחילה בלא קניין. כן [50] דעתי נוטה שאם בקש הימנו ראובן משמעון קודם, שימחול לו או (אסי) [אם] הרבה עליו ריעים ומחל לו שמחילתו מחילה גמורה דתנן (קלו) אעפ"י שהוא נתן לו כל מסונו שבעולם אינו נמחל עד שיבקש הימנו שני ועתה השב אשת ומניין שלא יהא המחל אכזרי שני ויתפלל אברהם וגוי ובמחילת זו וודאי מחילה דברים הוא שהרי כבר נתן לו מסונו שהיה חייב לו נוק צער ריסוי שבת ונושות, סכלל שאם בקש הימנו ומחל לו [מחול] אבל בלא נתינת מסונו כעין מחילי זאת שהיה במחילה דברים, שאין מחילתו מחילה גמורה, ועוד השיב אם חבל ראובן בשמעון חבלה שאין בה חסרון כים אין לו עליו כלום, דשלת ליה ר' חסדא לר' נחמן (קלה) ושלת ליה חסדא חסדא קנסא קא מגביה בכבל חבלה דאית ביה חסרון, האמר רבא (קלט) נוקי אדם בארם ונוקי אדם בשור אין גובין [ב]כבל דהאי מילתא דלא שכיחא אבל במקום שחפס שמעון מראובן ולא בקש הימנו ראובן משמעון מחילה, ושמעון לא מחל לו יכול לשמעון ולהוציא ממנו כדדינין כל חבלות שחבל בו שיש בו חסרון כים מדהווא תורא דאליים יריה דינוקא (קפ) אתו לקמיה דרבא אמר להו וילי שיימו ליה כעבר ומקשינן

קלו) יומא פיה ע"ב. קלמ) ב"ק כ"ז ע"ב. קלט) שם פ"ד ע"א. קפ) ושם איתא :

קטנה. הנישואין שהשיאה אביה והגדילה ואינה מבקשת באיחן הנישואין שהשיאה אביה והיא באה לבית דין ואומרת בסדר הזה, רבנין לא צבינא כהדין גברא ולא רעינא ביה (קלא) ולא הציצה אנא כנסביא דאסביאנה ליה והכמים משיכין ענין מיד אין כאן נישואין אין כאן נישואין, זו ויצאה שלא כגס ואסילו בעלה במדות הים ויצאה בשיאין על פי ביד שלא כגס ואסילו אביה עיבר, טמאת [י] ויצאה והולכת ונשאת לאחר אסילו כהן, ומה טעם שלא היו נישואין לרעינה אלא כאשר אנוסה קטנה. ואף על פי כן היא אסורה בקרובותי והוא אסור בקרובותיה. ומה היא האשה שתמאן אחר מות בעלה תלמוד למדונו רבותינו (קלב) (אם) אין ממאנין לאחר מיתח ובעל [49] אבל אם מת בעלה ויש לו אח והיא צריכה ליבם או להלוין טמאת היא לפני רבותינו ואומרת לא היה חסדי ולא רצוני כנשואי בעלי שמת ולא אתרעית ביה מן יומא והיא נטמאת מן החליצה ומן היבום והולכת ונישאת אסוי לכהן. והו שטר מיואונים.

מצות הליצה קורא וקורא ורוקקה וקורא.

עו. בתובת ובמין.

ברוב (קלג) ובלבד שתהא נשואה על נכסי בעלה הראשון (קלד) ואי לית [לה] מראשון תקינו לה משיני כרי שלא תהא קלה בעיני להוציאה (קלה) כי אהא רי שילא כרי יהווה בסערבא אתא ופוחי סתניתא בדידה כל שבנקובה ערוה גזרו בזכר משום שנייה ואמרין עלה אמר רבא כל אלא הוא סמותו אסורה אשת המין סותרת [וכו'] וזוגתו אסורה אשת חורגו סותרת בת חורגתו אסורה אשת בן חורגו סותרת הא דרב יהודה בר שילא לאתוי מאי לאתוי אשת אחי האם מן האם דאסרי דגזרו בה רבנן משום אחות האם מן האם שמע מינה (קלו) אמר ליה רבא לרי נחמן הוי טור האי מרבנן דאתא בסערבא ואמר איבעי לן דגזרו שניות בגרוס אי לא גזרו השתא יש לוטר ערוה או לאו דלא ליסרו אינשו קאחי מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן, מאי טעמי דהא אמרו רבנן גר שנתגיר כקטן שנוול דמי. שניות צריכה לסימי דלא גזרו בהו רבנן מאי טעמי שניות בגרוס, אמר רב נחמן הואיל ואתי לירין ניטא ביה מילתא אחים מן האם לא יעירו [ואם העירו] ערותן כשרה אחים מן האם [ב] מעדין לכתחלה ואסור אמר אחים מן האב אחד אחים מן האם מעדין לכתחלה מאי טעמא גר שנתגיר כקטן שנוול דמי.

עו. אשה שעשתה מריבה עם בעלה ובקש להוציאה ממנו לא על דבר כאור אלא שהיה שונא אותה ונתן לה כתובתה משלם כשונא. ולא בקש[ה] ליטול הימנו גט שלא חרד מן הכהונה, אלא ישבה לה בכתובתה כפני עצמה, ואינו חייב לה מוונות ויש לה רשות ליתן (לה) סתנה בחייה למי שהיא מבקשת, ואם לא עשתה סתנה לאדם עד שהיא בחייה [ב] וסתה בעלה זה שלא נתן לה גט יורש אותה למה שהייתה [49 b] ברשותו ולא נטלה גט הימנו.

*66) עיר ובמות קיז עיב. קלג) שם ק"ה עיב. קלג) שם ל"ח עיב. קלד) שם ל"ח עיב. קלס) שם כ"א עיב. אותא: כי אהא רב יהודה בר שילא אמר אסרי בסערבא כל שבנקובה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שנייה ואמר רבא וכללא הוא וכו'. קלג) שם כ"ב עיב.

מכן עד שלש שנים הרי הוא שלי וכן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שפרו ביד שלישי אמר לו אם לא אחז מכן עד יום מלוני תן לו שפרו כענינין זה שסמך בדעתו לעשות [ו]לא גמר ומקני. טוסטא דשפרי כגון תיקון שפרות זו שלמני.

עד. לעסקא דהליצה.

זו היא מצות הליצה ושיטתה. מלמדין את האשה שלשה הסוקים שיהא לשונה רגיל לענות אותם אחר הדיין מאין יכמי להקים לאחיו שם בישרי ולא אבה יכמי ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמי בישרי בית חלוין הנעל הרי שלשה סוקים והיא ויבמה באין לשלשה דינין אפי' הדיוטים ובלבד שיהא שם תלמיד רגיל [בסדר] ושיטת הליצה שיהא אומי לאשה והיא עונה אחריו שלא תסקם בדבר והדיין מלביש את הסנדל ברגלו של ימין והא כדין הוא צריך שיעטוף סנדלא צריך קטר ערקוי דעל גמלא דרגלא ענבין ושכך ראשי ערקאי שוויין והוא קבע רגלא בארעא קודמאי והוא דיינא מרמי לה פסיקא ואמר לה האמור מאין יכמי להקים לאחיו שם בישרי לא אבה יכמי וגברא אמר לא הפצתי לקחתה וצריך שלא להפסיק בין לא ובין הפצתי ויהוי רגיל ליה דיעני סבאית. וכד הוא אמר לא הפצתי לקחתה אמרין לאיתתא קרוב חלוין דהא יתבא קודמי מצירה חרין ראשי ערקיא דקטירין כד ענבין דעוקין ונגדה בהון בידה דימינא מודין עד ישחרון ובתר כן יתבה יתהון בשמאלא ומסיתרין צירי ראשי ערקיא בשמאלא דלא קרבה לגמלא דרגלא דגברא בידה ומשלחה ידה דימינא מן לחורוי עקבא דגברא וחלצה עקבתא דעקבה מן רגלא ומחתה יתיה בראשי אצבעתא לתחות עוקבה ולא עקור רגלה מן אחרא ברם אין בעה וקלקל ברגלה ויתלה [48 b] עקביו מה ולא כלום וסנדלא הוי נוח לחלין לא יקרוב מפרקא דידה לרגלה והיא ציירא בראש סנדלא ולא קינקה בידה ולא נגדה בה ושמאלא היא ציירה ערקיה היך דהות עד היא שמטה סנדלא בימינה מן רגלא ויקלקל דלא יכבוש ומה חלצת ושלשה סנדלא תטלק יתה קודמו ועוה לא תניע בה ורקקה קודמו רוק רב קמיה דיבם מתחמי לדיינא ואם לא מתחמי חורה ורקקה רב וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישרי בית חלוין הנעל וכל דינבין חמן ענו בתרה חלוין הנעל תלת זמנין ואי הוה היגר ברגלה חלין באחריתא דשלימה. וכי כתיב גש דהליצה לכתוי' (קל) בטובת תלחא הוינא וחזמתין תלת ו[צ]ריך לפרגולי מניחא ולאשרוטטוי ואי משרוטט ברוטא ולא כלום עד דמסרגל כהילכתא מדי יצחק דאמר (קלא) שתיים כותבים בלא שירוטט שלש אין כותבין.

עה. שימת מיאונים.

זו היא יבמה שהיתה קטנה ואירסוה אמה או אביה שלא מדעתה ואפילו נישאת ובעלה קיים מהו שתמאן כתיי בעלה מסאנת היא אפי' עומד אביה אצלה ואפי' בעלה באכסניא קאי והיך היא מסאנת אמר ר' אבהו (?) והו נוסו של מיאון

קל) עיי' בה"ג סוף סורא דהליצא דף ס"ז ע"ב. (קלא) גוטיין דף ו' ע"ב.

בעל חוב נוכח הימנו מאי טעמי? הא אית ליה קלא והא לית ליה קלא וכו' הילכתא אבר ליה רב נחמן? אגא הילכתא ידענא מוסיבול הל על הקרקעות ואינו הל על העבדו וזה שאמ' ראובן ששיחרר עבדו בלא דעת אשתו אותו שיחרור קיים אולאו, הוא אם הניה לה מקום לגבות הימנו וזה שאמ' לעיני' (קב) הקדש חמין ושיחרור מספקינן מיד שעבד הנה לך עיקר הלכה אשר שהקדישה בנכסי סלוג תחת בעלה ומתה וכול הבעל להוציא מיד הקדש או דולמא לא כן צריך לידע חלה קדושה על בסיסה בהקדישה איתם מרעע בעלה ועתה ידוע הרב' צטחיה אינו קדוש דהאי אית ליה לבעל למיכל סירו בחייה ודבר כרוז הוא זה דאמרי' (קב) נשואה אמ' אכני ידו בידה רבא אמר ידו עדימא וכיון דמת' לאלתר הקדישה אינן קדושין אם מתה בחייו לא קדשי אבל אם מת הוא בחייה או (שקדישה) [שגדשה] קדשי.

יעוד באשה שנדבק (קב) שהקדישה מעשה ידיה, ומקשינן עלה דבר שלא בא לעולם ומוקים לה רב הונא בריה דר' יהושע (קב) באומרת יקדשו ידי לעושיהן וכו'.

הילכתא ואמר קונמות קדושת הגוף ניהו וכדרבא דאמר הקדש חמין ושיחרור מספקינן מיד (שיעבוד) ומקשי' ונקדשי לאלתר, ומפרק אלוטוי רבנן לשעבודא [דבעל] דרבנן, גסרינן מיני דאפילי קונמות דקדושות הגוף ניהו אעגוב (שאין) [ש]מפקינן מיד שעבודא. החמירו רבנן בשעבודא של בעל שאם שהוא קדושת הגוף ועד שלא [א] גורשה אינו אלא שעבודא דרבנן. יעד כהן לא קאמרי רבנן קלא ב(ס) [ג]טוח שהן קדושת הגוף אבל קדושת דמים קלים מואת הרבנה (קב) והא קאמי' רבא דגבי אם בחסניא (?) שוויה רבנן לבעל הלוקח להקדישה לעניים שרבה לקוחה מהו הקדישה אף זו לא קדשה ושעבודא הבעל אינו כן ואם שיחרר או הקדיש שיחררו שיחרר והקדישו הקדש או שבוק ליה מקום לגבות הימנו שוויה לאותו כלוקח בידה וכן הילכתא.

עג. כל מודעי (קב) ומודעי ומודעי דנפקין מגו מודעי עד סוף כל מודעי מודעי כיון סירוש מודעי מסר מודעא ואמר אנוס אני על מתנה זו [ש]אני

נותן, מודעי דמודעי אמר לעדים אנוס הויתו ומסרתי מודעא ונתגלה לזה ואנסינו עבשו שאבטל אותה מודעא והרינו מסר מודעא כפניכם על אותה מודעא שאעפ"י שאבטל אותה תהא מודעא על אותה מודעא שבאנוס אני מבטלה. ומודעי דנפקא מגו מודעי כי הא דאמר ר' יהודה (קב) הא מתנחא טמירתא לא מנבין בה ואמך רבא ואע"פ דלא מגבינן בה אלא הויה [מודעא] להבירא. ראובן הקנה אתה משרדותי לשמעון וכתב עליה שטר מתנה וכתב בו אמר להו ראובן וילו איטמרו וכחובו ליה כיון שנישה כן כל מה שמקנה לאחריו אחר שמעון אעפ"י שכת' בהן מתנה [48] סתם ולא כתובה ותתמוה בשוקא, לא מגבינן בהלן שטרי ומבטלי לכולהו ואולינן בהר אומרין דעתא דראובן וגמרו [כולהו מתנות דכתבי סתם מאותו שטר מתנה ראשון שכתב לשמעון וכשם שאותו שטר] מתנה טמירא כן כל האחרונות (קבועות) [הכתובות] סתם. והויה מודעה כל' כשם שיה בסתר כך אילו בסתרי, דלא אסמכתא מאותה ששנינו (קב) הלווהו על שדהו אי' לו אם אין אתה נותן לי

(קב) ב"ק מ"ט ע"ב, בחובות נ"ט ע"ב. (קב) בחובות מ"ג ע"א. * (קב) ג"ל: שנדרה בקנס. (קס) ע"ב נ"ט ע"א. (קפ) ע"י הוסי' גיטין דף מ' ע"ב ד"ה הקדש. (קפ) פירש תוך מ' ש"ז והוא תשובת רבסיה שהכא בערוך ערך דע. (קס) כ"ב מ' ע"ב. (קס) ב"ס מ"ה ע"ב.

מי שתחסיין. וזו השוכה (קין) שהשיבו רבותינו שבאשמירא למי שקירש היבמה בעוד [שהיא] שומרת יבם הננו מודיעים על עסק [שקירש אותה היבמה בעוד שהיא שומרת יבם, הסכמנו אם] קירשה כקידושי תורה, כתיקון חכמים בכסף או בשוה כסף, כעניותינו צריכה גם הימינו ואסורה עליו עולמית משום דמיחלפה באשה שהלך בעלה ליבם, [ואם] לא קירשה כקידושי תורה כי אם כמנהג המקום שנותן לה כשה על ראשה לשם תש[וי]ת יד, אינה צריכה הימנו גם ואעפ"י [ג] לא תנשא לו עולמית, כי מכיון שגנה עשות כן במקום קידושין מחלפה במקורשת קידושין גמורין הואיל ומכוער הדבר תצא. ושמעתי מפי מורה צדק (קיה) רבינו אליקים מעשה שארע לבר מינן בשומרת יבם, שהיתה יבמה משמור והצריכה חליצה ממנו ולא סמרוה לינשא לבעלה בלא חליצה, וכן ראה מעשה במגנצא והזור הלכה למעשה. כי אשה אחת שנשתמד בעלה ומת בשמרותו בלא בנים והצריכה ליוקק ליבם אחרי מיתו שיתן לה חליצה, ומכאן אתה דן ולמד ומי[ה] זה שמת בשמרה [ו]לעולם לא יתכן לחזור בחשוכה, הצריכה אשתו לחליצה למען להקים זרע לאחיו, וכל שכן זה יבם שנשתמד שיש בידו לחזור עדיין כל זמן שהוא חי, לא כל שכן שאין יוצאה יבמתו בלא חליצה, וכן נזרו כאן מור[ה] [י] צדק עליהם שלום ועלינו שלום וברכה עמהם.

ע. חליצת מנעל (קט). פעמים רבות (ינו) ראינו שחלצו בשני רבותינו הקדומים ניע הבקאים ברב, [47] והיו מקמורים שלא [יהא] מטמיק שום דבר בין הרגל ובין המנעל לא אנפילא ולא שום דבר, ואפי' אם היה המנעל הסות מלמעלה, והיו חותכין האימרא וזורקין אותה כדי שלא [יהא] העור כסול כנגד בשר הרגל והיו מני[ה] בקיין המנעל ותוחבין הרצועה בנקבים כדי שלא יחויץ שום דבר בין בשר הרגל ובין הרצועה והמנעל, וכן הנהיגו רבותינו וציל וכן קיבלו מרבותינו ורבותם מרבוחם.

עא. השולח (קב) גם לאשתו [כותב כך] זכרון עדות וגי' איך פלוני [בן] פלוני אמר לנו הו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות וכתבו וחתמו ותנו לו לפלוני. מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באינם אבל בלב שלם ובנפש הציצה, ומנחתו שליח להוליד זה הגט לפלונית בת פלוני במקום פלוני ויתנו לה בידה ויהא כמו פיו וירו כירי ועשיתי כעשיתי ודיבורו כדבורי ושלוחו כשלוחי עד מאה שלוחים עד שגיע זה הגט ליד פלונית בת פלוני אצתה מותרת להנשא לכל אדם שתחסיין וקנינא מן פ' [בן פלוני] לפלונית בת פ'.

עב. תשובה ששיחרר עבדו בלא דעת אשתו. וששאלתם ראובן ששיחרר עבדו בלא דעת אשתו או חו ששיחרר יש בו ממש או לא, גם הבאת בשביל ששניני (קבא) כל נכסיו אחראין לכחובתי הרי מצינו (קכב) דאמי' עולא אמר ר' אליעזר הלכה גובין מן העבדים ור' נחמן אמר אין גובין דאמי' רבא עשה עבדו אסותיקי ומכרו אין

קח) פירש בראש ס"י ש"ד. קיס) שם ס"י ש"ה. ועיי' שריף טהרים ב"ב ד"פ ס"י תנינ.
קיס) פירש ס"י ש"ז. קכ) שם ס"י ש"ה. קכב) כתובות פ' י"ב. קכג) ב"ק י"א ע"ב.

במקום שנוכח קטן האחים חקף פטירה אחיו, ושם נסתפק הראשון היה הכבוד, והשלישי והראשון נשא[נ] שתי אחיות, והשני והרביעי נשאו שתי נכריות ונספר השלישי, ונפלה אשתו לפני הגדול לפי שמצוה בגדול ותוא לא היה (אשתו לפני הגדול) יכול ליבמה ולא לחלוץ לה מפני אהות אשתו. הואיל ופטירה היתה מאתהם הגדול, כך תופטר מאתם. הם ושלום הרי משנה רווחת בפרק ארבע אחים (קיד) שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד מופנה וסת אחד מבעלי אחיות יעשה בה מופנה מאמר הואיל [46] ויש להן אח שאינו נשוי אחתה עליו ליבמה, וכן עוד משנה (קטו) שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשאו נכרית וסת אחד מבעלי אחיות ונס נשאו נכרית את אשתו וסתה אשתו של שיני ואחר כך סת הנשואי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית, הואיל ונאסרה עליו שעה אחת. ובמטה מקומות יש ראיות שתולצת אהות האחת שחיה בלא בנים לשאר האחים. ואם נסתפק הואיל והשלישי הוא אינו במקומה, אלא במלכות אחת צריכין לשגר לו להודיעו אם יחפץ ליבמה ולחלוץ לחיה, ואם הוא מעכב, יחלוץ זה רביעי שבמקומה, ולדבריו בל דבותיה אינה יכולה לצאת בלא חליצה, וכסודמה לי השואל זה שאל שתי אחיות שהיו נשואות לשני אחים ונתאלמנו יסתמו אילו חבעלים הנשואים לשתי אחיות נפלו האחיות לשאר האחים הנשואים נכריות ליבום אם יכולים שאר אחים לחלוץ אחת מאילו האחיות והאחרת פטורה מן החליצה, או חלוץ זה אחת וזה אחת שאי אפשר לאחד להיות טיובם לשתי אחיות [ו] להניי פטורות מן החליצה, או יחלוץ אחת מהנה.

סח. ותיקון גט לאשה שמינתה שליה.

אשה שמינתה שליה לקבל כתובתה וגיטה מיד בעלה עמי הרב די קלוני סוס מן רומא והורה שלא להגיד שליה נבי כתובה לפי שאין מסין ועוד שקדם קרוב שלה ונתן לה במתנה בקניין מטר בקניין ד' אמות קרקע על מנת שאין לו לבעל בהן כרוב יאבד איך ד' אמות וירשה איתו שליה של בעלה, וכן הדין הרשאה: וברוך ערות וכו' ובניהו על סלוני ופלוני על עסק ימי ופירעון כתובתי ומעשיו ילך סלוני זה ויבנה מיד סלוני בעלי פסיעון כתובתי כך וכך שבכך נתסיימתי ו(ח)[ד]ין עמי ויבנה וינצו לעצמי ויהא רשאי למחול בהן שאם נסף כתובתי וכתובתי ושוב איני רשאה ולא הבא מבתי לתבעו ולא אוהו ולא לירשני אחרי ולא סהמתי כתובתי ולא סהמתי סתנתי ויחזור לי שטר כתובתי מאילו כך וכך וקוץ נסף ויקבל מידו גט ויחשוק שלי שאני עשומי שליה על כך ותתה ירו כירי ופי[נ] כפי [46 b] ויביבנו כדבורי וכהו כמתי ועשייתו כעשייתו ושלוחו שלוחי ושלוחו שלוחו שלוחי עד מאה שלוחים עד שיגיע גטי לירי ויהא רשאי לקבוע זמן ולבטל זמן ולמחאה סתמותו ולאחזקה אחזקה ולקיימא ולבטולי חרותו וכוונתו להחזיק להשביע לומר ולתובט לרין ולרין עם סהמתי פירעון וסהמתי גיטין ככל בית [ד]ין יעריצה בין סו: ונציר עשות שליה (קטו) אפי' איה לפני הדין וידך וידך כפי ושלוחך שלוחי עד מאה שלוחין [ד] ונתא להו שייניי גיטה לירי וסתה מותרת להנשא לכל

(70) ובמטה מדי עיאר. קטו) יש לי עיאר. (71) פהים סוס מדי עיאר.

לנו והיתה מסוכנת ושחמנו אותה כיון שאמרה לי כן אכלתי מן הבשר. אחותי המעי,
 וכשנכנסה אחותי מן הפעם הראשון לשאול אמרתי לה איני מקבלה עלי(ו) ויצאה,
 אינה(ה) [י] יודעת מה אמרה להן. והנערה יתומה ועומדת על סירקה, אבל הנער עד
 עכשיו לא הביא סימנין בן אחת עשרה שנה. כך הוא מעשה. חשבע הנערה במעמד
 אחותה הגדולה שלא ידעה שהבשר משל אביו היה ושלא שילחו אביו של נער
 ברעת הווי לשם קידושין במסר תורה. [ו] מותרת היא להנשא לכל מי שתמצא בלא
 גט ולכהן היא מותרת. ומי(י) [זה] בקש לרקק מה שמשביעין שלא קיבלתן לשם
 קידושין, לפי שהיא עומדת על סירקה, ואינה יכולה לסאן, ואילו היתה קטנה כמו
 הנער קטן אפילו קיבלתן לשם קידושין ואחר כך סמאנת מצי לסאן ואינה צריכה
 גט. ותסמחתי על זה ואילו היתה קטנה סמחתה מנגורת והשיאיה אחיה ואמה אפי'
 קידשה גדול (משיא) [מצי] לסאן לכשגדלה. וכל שכן שקידשה אביו של נער,
 והנער היה קטן בן אחת עשרה. ומצאתי ראייה בתלכות גדולות (קס) שקידושין של
 קטן לא כלום הם דהכי מסקי' דהילכתא קטן שקידש אין קידושיו קידושין ואין
 כתובתו כתובה, ואם נשא אשה והוליד בנים ועדיין לא הגיע לשלש עשרה שנה
 ויום אחד, אין קידושיו קידושין ואין כתובתו כתובה אבל בניו כשרין הן ונקראין על
 שמו ואם בא להוציא אין צריך גט ליתן לה וכשיגיע לשלש עשרה ויום אחד יחזור
 ויקדש ויכתוב כתובה אחרת, ואסיר לשהות [451] עם אשתו בלא כתובה וקידושין
 לאחר שלש עשרה ויום אחד מפני שהכתובה הראשונה אין משתעבדין נכסיו בה,
 ואם בא עליה לאחר שלש עשרה ויום אחד אעפי' שלא קידש' ולא כתב כתובה
 אחרת ומבקש לנרשה צריכה הימני גט שאין אדם [עושה] בעילתו בעילת זנות וקנאה
 בביאה. וסחא מצי למירק מדקאמ' לכשיגיע לשלש עשרה ויום אחד יחזור ויקדש
 בכלל ראותן קידושין הראשונים שקידש בשהוא קטן לא כלום הן. כשלא קנאה
 בביאה ואינה צריכה ממנו גט על אותן קידושין הראשונים כשלא קידשה לאחר יג
 ולא קנאה בביאה.

השולח קידושין לאשה (ק).

זכרון ערות זכו ומינתי שליח שלי כרי שילך למקום פלוני ויקדש לי אשה פלונית
 כרת משה וישר' ותהי' ידו כידו ומיו כפי ודיבורו כדיבורי וכל תנאי שהוא
 עושה ליתן לה יהא שריר ומקימ עלי וכל מה שהוא עושה יהא עשוי וקנינה וגוי.

עניין חליצה (קא).

שא"ל ר' מנחם מר' נתן ועל בת חליצה משנה רווחת היא וגמרא (קיב) החולין
 ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו הוא אסור באמה ובאם
 אמה בכחה ובבת בתה ובת בנה זכו ועיין במסכת (קיג) ותמצא. ועל אודות [ש] אילוני
 של [שתי] אחיות שהיו נשואות לשני אחים ונתאלמנו אם תולצת האחת לשני
 אחים ולא מירשת מה נסתפק וכי מה(ה) [י] ראה יבמה יוצא' בלי חליצה אפילו

קט דף ס"ג סוף ע"ב. קי פרס ס"ז ועי' במחז"ל 768 ס"ו תקמ"ז. קיב שם ס"ז
 קיג יבמות ס' ע"א. קיג שם.

ועוד רובה זה שלא מיחה בקידושי אביו עד יג שנים והצי מאן לומא לן דילמא ארציו ארצו קמיה אחר שגדל ושהק וסבר וקביל ולאחר מיכן חזר בו ואין חזירתו חורה גטורה ואינה יוצאה כלא נש ועוד שלא יהו בנות ישראל הסקר ובכל עניין אין לסקס כאיסור אשת איש ואם נסיך לומי (ק) נחיצה האב אמרינן נחיצה הבן [לא אמרינן] יש להשיב והא לא משתעי אלא בגדול שקידשו אביו שלא מדעתו ורגו לים לדבר שבגדול מיירי מדריד ואפי' (קד) דילמא (שלא יהא) שווה שליה ואם בקטן והא אין שליחה לקטן. ועוד ראה לדבר לתושי קידושי האב שקידש לבנו קטן וזה אחר מן הדברים שמוטלין על האב לעשות לבנו להשיאו אשה, ואי אפשר לומי [ש]דבר זה מיירי בגדול, [1:1] דדמיא דהך למולו ולפרותו וללמרו ספר וללמרו אוננות. מה הך בקטן אף להשיאו אשה בקטן דבן [פי] ראוי לביאה. ועוד ראה אחת דו מיירי בקטן טראם (קח) חייב אדם ליטפל בבנו עד יג שנה מכאן ואילך אומי כרוך שפטרני מענישו של זה, מפסיד מכאן ואילך מכלל דעד השתא בחיוב עליו, ושלוש. ועל שטר המתנה (קי) שאמרה שנוהגין לכתוב, אם הגבה עם הכתובה אם לאו, אם ישנו שטר המתנה כירה הגבה כל מה שכתוב בה ואפי' מן היתומים לבר מכתובתה ואם אינו בעין אינה יכולה להציא מן היתומים כלום בשבועתה אבל [אם] היא תוספת, תשבע ותגבה הכל המתנה והכתובה. כן השויבן רבותינו עליהם הכרבה והשלום ועלינו בכותם, אבל רבינו של מה ברי שמשון פטרה בלא גט מדראי שכתוב במסכת קידושין (קו) וכן קטן שקידש אעפי' ששיגר סבלונות וכו', ואף היר' קלוני מוס מן רומי נע פטרה בלא גט ואין חזי' ששה לאותן קידושין ישראליות בשאלתות דרי אהא כסי הוהיר (קח). ואני יקר עינתה: כספר הוהיר ולא מצאתי שהיתה ראויה נדמת להאי מענה שקידש לו אביו בלא דעת הבן כי אם זה המעשה, מעשה מי שהלך לקדש לבנו [אשה] ומשך בני אדם עמו ואלו לכל הדברים על עסק הקידושין וענין סק הכתובה על דעת וקינתה, והנערה הי' [ת]ה מבנים בחדר וצשהתקינו כל הדברים על דעת הקינה ועל דעת העדים ואסרו העדים נדע דעתה של נערה, נכנסה אותה הגדולה לשאול את סיה בחדרה ואסרו להן שאמרה הנערה כל מה שוקינתי עושה מקובל עלי ויצאו להן על הדבר הזה, ואחרי ימים כיון שבאו לקדשה, באו האימטרמיטיון (*קח) וברחו הכל לפניהם ולא אכלו ולא שתו שם ולא נגמר הדבר ולא נתקדשה ואפי' הנערה לא היתה שם, אלא שהביא החתן מעט בשר ובשלו יורה אחת של בשר בביתה של נערה ואכלו בביתה של נערה ואכלה הנערה ממנו וביום השני סתה וקינתה וחזרה בה הנערה אחר מיחה וקינתה ובא אדם אחר לקדשה ובא אביו של אותו הנע' ואפי' מקודשת [40] היא לבני ובאו העדים והעירו כדעת זו שכתוב למעלה, כך היא המעשה שואלין למי היה הבשר ושאלו ואפי' השליה, נתן לי אביו של נער כסף אחר ליקח בשר ולקחתי והולכתי את הבשר לבית הנערה משמו של אבי הנער וקובלי' אותו אותה הגדולה ממנו שאלו את הנערה אבלת מן הבשר אמרה הן, אלא ששאלתי אחותי הגדולה הבשר הזה מהיכן הוא אמרה לי אחותי בהמה אחת היתה

אין שם טקובה וכפי הנראה שייך לסוף סי' רצ"ו ועי' לקמן הערה ק"י. (ק) קידושין ס"ה סוף ע"א. (קל) שם ע"ב. (קה) בראשית רבה פ"ה ס"ג, י"ג. (קו) פ"ד ס"ו ש"א. (קי) דף ג' ע"ב. (קס) ע"י מ"כ הרה"ג מהר"ם פריסאנן וצ"ל בהקדמתו לסי' ותוהיר ח"א דף ג', *ק"א אביו חלו, ועי' קידושין ע"ו ע"א.

אלא בשלשה חוטי גידין אחד בראש הרף ואחד באמצעיתו ואחד בסופו ולא החיר ר' שלמה ברי' שמשון (צד) לקרות כחוכה וכאו ושאלו לו ואמר והביא ראיה ממה ששינונו בסמי' מגילה (צה) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם חסרה בחוטי פשתן מסולה נקראת אגרת שאם חסרה בשלשה חוטי גידין כשרה מכלל רספר תורה שלא נקראת אגרת צריך חסירה שלימה ולא סגי בשלשה חוטי גידין.

הלכות מסדר נשים עינין קידושין.

בחור אחד היה כמגנצא (צו) והקנה קניין לשני עדים ואמר להם שילכו לורמשישא ויאמרו לאחיו שקדש לו אשה סלונית. וכששמעו רבוחנו אמרו לא היה לו להקנות קניין אלא לומר להם בלא קניין הוו עדים ואמרו לאחי שקדש לי אשה לשם. ובשקדושי אחיו לו כך אמר בפני עדים תהא מקורשת במכנת זו לאחי סלוני כדת משה וישראל. שאייליות. מי שקדש בעדים (צו) אם צריך שוב לחזור ולקדש כלל (צה). אין צריך כלום כי אם לכרך ברכת אירוסין. אבל כמלכות צרפת חזרין ומקדשין. שאילית על ידי אחי (צט). מהמת קמן בן ייא שנה שקדש לו אביו אשה בעדים (שבעה) אם ימאנו צריך נש או לא. ושגיר מן וורמשישא אצל רבינו ר' יצחק ברי' משה יניע ושאל זאת והשיבהו כאן בכתב ידו: הויתי גבר הגון סהיר במלאכת שמים חשוב בלי למוש מאהל להנות יום וליל, לדלות בארות עמקים לפענת חרדי חושייה להשקות עדרים להמין [14] מעינותיו חוצה ולהירדהן להתפסם לקריבים כצילו שמוע מסקר. סיצת שפתיו כרוך מיללו בשל אשר שלה דנים למצוא גדולים וקטנים למלאות אוצרו הבלום ומשוו' וכסום ותקוע (*צט) ומיצוי בידורי מידותי' טפוסות וגדושות ומבורצות לאין סוף הנה הוא גם הוא האהוב והביב והיקר ידירי חסודי נכברי (ק) ר' נתן ברי' סביר וצדור יחי רצון בעל מלאכתו לבלות ימיו ושנותיו כפוב ובנעמים ולהצליח חסין יוצרו בידו ולמלאות כל משאלות לבו כרצין לבו ונפש העלוב יצחק האוהבו באהבה קשורה בכל לב. הנה באתי להשיבו על משאלתי אחיו הגאון לפי דלי דלות דעתי כי מה חות ביער לחוות דעני גגרי אלוני כשן ברושי ארזי הלכנון אעפ"י בעניותי צריכה נש כי מצינו בכל מקום שוכין לאדם שלא בפניו וזה גלוי וכאר שזכות הוא לאדם שמקדש לו אשה הוגנת ותנן (קא) האמי' תן נש זה לאשתי ושטר שיחרור [זה] לעבדי רצה לחזור [ב]שניהן יהזור דברי ר' מאיר וחכמים אומ' בנישי נשים אבל בשחרורי עבדים לא מסני שזכות הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות והלכה כדברי חכמים ובכל צד וטבל עינין אין לומר שלא יהא לו זכות שאם לא תיושר בעיני הרשות בירו לגרשה לישא אחרת ואם ישרה בעיני יקיימנה. ועוד בכל מקום מצינו שהחמירו חכמים במסק אשת איש שבכל מקום ששינו חולצת ולא מחייבת היינו משום מסק אשת איש ולחומרא אע"ג דפסלינן לה מתחן (קב).

(ד) וכיה בפרדס שם ובשהיל ס"י ל"א. אמנם במח"ו 91 ס"ס ק"ט ובאורי כת"י דף ט" ע"ש ר' דהיינו רש"י. (ה) דף י"ט ע"א. (ו) פרדס ס"י רצ"ו. (ז) שם ס"י רצ"ח. (ח) בשעת אירוסין. כברכת אירוסין אין נוהגין כאן לחזור ולקדש כלל. כ"ו יש להשלים ע"פ האמור בפרדס שם. והמעתיק דלג מחיבת ולקדש קמא עד ולקדש בתרא. (ט) פרדס ס"י רצ"ט וע"י בראב"ן דף קמ"ט סוף ע"ג. (*6) ע"י ב"ב קמ"ה ע"ב. (ק) בפרדס גרו"ס: נכדי. וע"י כמ"ע החדשי 1897 ע"י 801 הערה 6 ושם ע' 666. (קב) גיטין י"א ע"ב. (קג) פרדס ס"י ש"י. וסדרה תשולח עד וקנינא

במקומינו שמתפללין בתעניות סליחות ואמ' וירוי ואין אומ' והוא רעם ולא תחנונים
 ומנהג אבוהינו תורה היא ומצות מילה קיבלו בשמחה ועדיין עושין אותה בשמחה
 דכתי' שש אנכי על אמרותיך לסיכך אין נוהגין לומר והוא רחום ותחנונים ורזי
 שמניחם במקצת ואין צריבין להפסיק לגמרי סליחות וירוי ואל ארך אפים. ושלח
 צבור מברך על היין ואין טועמו והמנהג חורה היא שאין צריך למעמו ביום תענית
 ולא למיתביה לינוקא דאתי למסרך אלא*] לשהיה עד לאורתא [ולא] (1) לשתייה
 אימיה רביא כי בעיא למיחב בתעניתא. דאעיג דאמרינן המכרך צריך שיטעום כי
 טעים ליה אחרינא שפיר דמי מדמקשינן (פה) ביום הכיפורים לימרו זמן על הכוס
 כבשאר ימים טובים וליתביה לינוקא ומסריקין דאתי למסרך, טעמא דאתי למסרך
 אלא היכא דליכא למיחש למיסרך בי טעים אחרינא שפיר דמי, וביום הכיפורים (טז)
 אין אומ' זמן על הכוס כבשאר ימים טובים הצריך למישיטייה משום קידוש היום,
 ולינא למיבר דלשהייה עד לאורת' דמוצאי יום הכפורים דלא איסר. וששאלת
 כמה שיעור טעימה. נבי מקדש הוא רבעינן מלא לוגמא ואפילו הכי בימא דתעניתא
 אסור למיטעם, ואעיג דאמ' (פח) אשה היושבת בתענית טועמת תכשיל ואין בכך
 כלום, הני טילי טעימה בעלמא בלא בליעה ואפילו בולעת קימ(א)[ע]א אין בכך כלום
 אבל הכא למכרך בעינן מלא לוגמא לשחות ובמלא לוגמא מיתבא דעתיה כראמ'
 לגבי יום כיפורים (פט) שתה מלא לוגמא הייב, ואם חל (צ) יום שמיני של וולד
 לחיות כתשעה באב מתי מוהלין את הוולד אם לאחד קינות לאלתר או יש להמתין
 עד חצות. נוהגין בורסמישיא מהצות היום מוהלין משום דקורם שש שעות עדיין חל
 אבילות ומילה קיבלו בשמחה ושמחת לבב כמו חורה דכתי' שש אנכי על אפרתך.
 מעשה (צא) היה במגנצא שנוולד ולד בערב שבת לאחר שהתפללו תפלת ערבית של
 שבת וזרחה חמה [43 b] ומחלוקת היה בין רבותינו מתי למהלו — לכשאמצא
 אכתוב — וביום הכיפורים יוצאין לאתר קריאת ספר תורה קודם שמתחילין מוסף
 ומוהלין ואחר כך נכנסין לבית הכנסת ומתפללין תפלת מוסף. המל את בן השפחה
 אינו צריך לברך לא להכניסו וכו'.

עניין ספר תורה (צב).

סה. ספר תורה שרוחבה יותר על ששים שיטות אם הוא נשר לקרות בה, אמרו
 רבותינו שנשר הוא אבל [אם] אינו מדוקדק בסתרות וסתומות יגנו וכן
 הלכה במס' מנחות (צג) ועיין וחמצא. מעשה היה בספר תורה שלא הייתה תמורה

* על הגליון: טורי רבני שמואל ברבני ברוך תמיד למיתבי לינוקא דספר האי דחיישינן
 בכסי עירובי דייל אתי למסרך איירי בכוס דחובת היום הכפור' ובכל שתא אבל מילה דאיכלע
 ביום צום דאקראי הוה לא חיישינן למסרך (טז). ו א ב ר י נ ו ר ד .

פס עירובין ט' ע"ב, ועיי' תשובות חציו ט' י"ב. (טז) עיי' במדרכי יומא ס"ס תשכ"ז
 בשם ר"ת (ברוקח ט' ק"יא. (טז) מדרם ט' קפ"ה ולי"ם י"ב ע"ד וי"ד ע"ב. (פס) ברכות ו"ד
 ע"א, וירושלמי נדרים ס"ח ה"א. (פס) יומא ע"ג ע"ב. (ט) מובא בא"ז ח"ב ס"ס צ"ז תשובת
 ר' יהודה בר' יצחק, וס"ס הוא וע"ל ר' יצחק בר' יהודה, ונראה שחשב שגם זה שו"ך לתשובתו
 המובאה קודם לזה, ובאמת הם דברי המתברר. ואף בספקי רקנסי ט' תקצ"ה ובשהיל ה' מילה
 ס"ס ד' (ע' 376) הובא בשם ר' יצחק בר' יהודה. (טז) מנאן ועד אכתוב ליתא במדרם ולי"ם
 שם. (טז) מדרם ט' רפ"ד. (ג) דף ל"ב ע"א.

לפניהם בורא מיני מזונות מפני שאין נאכל בהן לחם לשיכ חיוב לכרך לפניהם אבל ברכה אחרונה פגור מפני שחותם בהן על הארץ ועל המהיה [ו] בכרכת המזון כבר חותם בהן הוון את הכל. הילכך כל זמן שאוכל מהן בין יש שולחן לפניו ואוכל עליו בין גמר סעודתו ועדיין שולחן לפניו בין סילוק שולחן מלפניו כל זמן שלא ברך ברכת המזון מברך לפניהם ואין מברך לאחריהם. דברים הנאים מחמת סעודה (ס) והביאום לפניו בתוך סעודה כגון בשר ודגים וכיצים מילוח וכל בישול וכל ירקות כגון דלצורך סעודה הביאום לפניו (ד) אין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ואם רוצה להרבות ברכות יברך קודם ברכת המוציא אבל כרך [12b] המוציא לא יברך [לא] לפניהם ולא לאחריהם. ודווקא (שאיין) [שהיה] דעתו על אילו בישולים וירקות ובשר ודגים. אבל לא היה דעתו עליהם ולא היו כביתו לפני סעודתו ובשעת סעודתו היה דעתו מסולקת מהן ובתוך סעודה נדרסנו לו ולא היה ברעתו עליהן. טעונים ברכה לפניהם ולא לאחריהם. מה טעם שאפילו דברים שבידוכותיהן שוות ופסורוהו זו את זו דווקא דהיו לפניו בבית אחת דתנן (סא) היו לפניו מינין הרבה ר' יהודה אימר איש בנייהן ממין שבעה עליו הוא מברך וחכמים אומ' מברך על איזה מהן שירצה. היו לפניו קא' דאיתנהו קמיה וקאמ' הביאו לפניו צנון וזית. וכל היכא דאמרינן פגור זו את זו דווקא דהיו כולן לפניו אבל היה מין אחד ובירך עליו ואחר כך נדרסן לו דבר אחר שלא היה דעתו עליו אע"י ששניהן ברכה אחת חזור ומברך על השני.

סד. ציניין מילה (ס).

מה שמוהלין לתינוק בכית הכנסת ומוהלין אותו על החיל ועל המים ומכסין את הרם ואת הבשר שמהל עד יום שלישי. אין בכך כלום שאין בין זה לזה אפילו אם לא עשה כן לא היה עושה שום איסורא. ואבי הבן בשמברך להכניסו בכריתו של אברהם אבינו אין מברך אלא לאחר מילה ואעפ"י שאמרו חכמים (ע) כל המצות כולן מברכין עליהם עובר לעשייתן הכי נמי היה לו לברך להכניסו בכריתו קודם מילה. אפילו הכי מילה שאני. שמשני מה מברך לאחר מילה להכניסו דחיישינן שטא התקלקל המילה ומוציא אבי הבן שם שמים לבטלה. [ו] לא תקשי מילה עצמה שמברך על המילה. שאין יכול לחתוך קודם שלא בירך ד[ב] מצוה קא עסקי. ואם תאמר אם כן שהיטה ותקיעה נמי ניהוש, לא דמי הנך דחתיך. דהנך דחתיך ביד שלו ואיכא למיטר דמצי מקיים להון. מילה ביד אחר היא מי יאמר דמקיים הילכך הלכה לאחר מילה וכן מנהג כבי ישיבות. שאילה זו (סד) נשאלה לפני רבנו ר' יצחק ברי יהודה ועוד יום מילה שחל ביום הענית צבור כגון י"ו בתמוז וג' בתשרי מהו להתפלל פסוקי דרחמי וסליחות. ויורו אל ארץ אפים. [43] ואם מברכין על המין וטועמו אותו המברך או [אם] הולד. וכמה שיעור טעיסה. על יום מילה כך נוהגין

(ס) פירס ס"י ע"י ולי"ם שם. (סג) ברכות מ' ע"ב. (סד) פירס ס"י רמ"ב ולי"ם י"ד ע"א. וע"י בסדר רע"ג 52 ושי"צ כ"ב ע"ב. (סו) סוכה ל"ט ע"א. (סז) פירס ס"י שם, מח"ו 624 ס"י תק"ג, איז ח"ב ס"י ק"ט. מרדכי עירובין ס"י תצ"ה. רמב"ם הקט"ו, ברובל כ"ט הסנה"י ח"ט ע"י 11, זכרון ברית לראשונים ע"י 69 וע"י 72.

וברכת המזון הריבא דעם ליה מן כסא ולגינא או מן הכיתא נמי מיקרי מגיטא. לא מקדשוינן ולא מבדילינן ולא מברכינן ברכת המזון עלה. דקאמי' (ער) רבינא (ו) קסיר אכסא רב שישא כריה דרב אירי קסיר אחצבא מגיטא. מור בר רב אשי קסיר אחכיתא סיכחא. ולא מיבעיא על חמרא מגיטא דלא מקדשוינן אלא אילו [א]מא מגיטא למימוז. [כסא ד]קידושא ולכרך. למה רגילין בני ארם (עז) לומי' סברין לברכת המזון וברשות רבותי להמציא לפי שבשכני ארם מסוכין בתחילה משמתינן לצורכי הסעודה שיתעכבו על השולחן ומברכים דברים (לצרכי הסעודה שיתערבו על השולחן ומברכים דברים) איש אל רעיהו ואיש אל אחיו ואין מבינין אל הברכה כלום. לכך צריך להסביר ולומי' להם תבינו אל הברכה אלא בששתו ויודעים שעכשיו יברך המוציא כולם מבינין לשם ואין צריך לומר להם תבינו כי אם ברשותכם כולם שאכלו: ושלא יאכלו יותר אלא מיד מברכין ברכת המזון ומבינים כלם אל הברכה ואין צריך להסביר כי אם יאמר ברשותכם וכשיתחיל לברך מיד יסגנו איש אל רעיהו לדברי דברים בנותחם ואין מרגישינן במסיום הברכה לסיכך צריך לומי' לכם ברכת המזון סברי. מסי' ר' קלונימוס ב' חור, אבל הרב ר' קלונימוס ז' קן אמר' למה אומרי' ברשות רבותי להמוציא וסברי' לכם לפי שאחד מוציא ידי חובי' כל המסוכין בברכת המוציא. ויש לו ליקח רשות מהם שהוא רוצה להוציאם ידי חובתן וברשותן. וסברי' אין צריך לומי' שהרי בית הבליעה פנו ואינם עוסקין באכילה ולא בשום דבר אלא דעתם לאכילה משנטלו ידיהם. (אלא כשאכלו וגם קודם אכילה קודם נטילה) ובשמחחילי' לאכול אין בית הבליעה פנו ועוסקין באכילה צריך להסביר [42] לברך שיאמרו אמן ויצאו ידי חובתן ורשות אינו צריך ליקח מהן. ואני שמעתי למה אומרי' על היין סברו משום רבינו יצחק ברי' יהודה לפי שהיין הביא קללה לעולם בימי נח שנשחקר ממנו ויצא קללה על נקנו. על כן אומרים סברו כלומר תבינו שבדעתך השחת מדבר שיש בו קללה וברעתכם גם אתם אשחא. שלא יויק לי כלום על כן משיבין ורגילין בני ארם לענות אתיו חיים כלו' לחיים תהיה לך אותה שתייה ולא לשום הויק. אבל על המוציא נטילין רשות וששאלתם (עז) הא דאמי' רננן (עז) דברים הבאים מחמת סעודה בתוך הסעודה וכו' כי יחובנא קמיתו (עז) וכבר אכלו סעודיהו לאחר סעודה קרינא ליה אי לא. אי נמי סליקו ועדיין לא בירכו ברכת המזון לאחר סעודה קרינא ליה או לא. או דילמא אין לאחר סעודה אלא לאחר ברכת המזון והילכתא מאי. כך ראינו שג' פעמים אילו משונים זה מזה ואין הילוכן [שהו] כאחד. הא כיצד דברים שדרבנן להביאן אחר סעודה והביאים לפניו בתוך הסעודה כגון חמרים ורמונים וענבים ושאר פירות שאין נאכלין בשם מעונין ברכה בין לפניוהם בין לאחריהם שאין תלויה ברכתן בברכת המזון. דברים הבאים שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה כגון דייסא ושאר מינים דאעפי' שיש שאוכלין בו לחם כמלה דעתן דאמי' ר' יורא (עט) כבלאי' טפשא' דאכלי' נהמא בנהמא ווו הלכה היא. וכגון הביצא ועצירא ושאר דברים הנעשים כרובש וקסח מעונין ברכה

(עד) פסחים ק"ו ע"א. (פה) סדרם ס"ו ע"ה. ל"ט דף ו' ע"א. (עו) שם ס"ו ע"ט ול"ט שם סוף ע"ג. (עז) ברכות מ"א ע"ב. (עט) במדרש ובל"ס הגיטא: כי יחוב תמא קמיתו כלסון הגמי' שם מ"ב ע"א ובתר דסליקו תמא קמיתו. (עפ) ביצה מ"ז ע"א.

ואינו נוטל מכלי, דעל שם נטלא (סח) חיקנו חכמים שצריך לברך על נטילת ידים, אלא מברך על שטיפת ידים, ועוד (ש) הורה שבכל פעם ופעם [ש] צורך מלהסך את רגליו בין לקטנים בין לגדולים ונטול את ידיו, צריך [41] לברך אשר יצר את האדם, אלא כשנטול ידיו ללכת לבית הכנסת ולא עשה צרכיו או נוטל ידיו ללמוד תורה בנקיות מברך על נטילת ידים, שהרי חכמים תיקנו שצריך ליטול ידיו להסלה וללמוד תורה משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישר, ובשעמד ללמוד תורה מברך על התורה ושוב אינו מברך ברכת התורה בבית הכנסת (סמ) אלא קורא פרשת קרבנות בלא ברכה*).

עינין ברכות (ע).

מנהג רבינו הגדול תורה היא [1] ללמוד או צריך כשהיה מברך על הגפן כשעת קידוש היה מברך ג' ברכות אחת על הקידוש וברכה שניה לאחר המוציא, ושלישית לברכת המזון, ולאחר ברכת המזון לעולם (1) מברך על היין מעין ג' ברכות (ולאחר) [על היין ועל פרי הגפן ועל ארץ מדינת] טובה ורחבה שרצית והנהלח את אבותינו לאכול מפריי ולשבע מסובה, ולהורות לך עליה, רחם על עמך ועל היכלך ועל מקדשך ובנה ירושלים עיר קדשך במהרה מימינו ונאכל מפריה ונשבע מסובה ונברך עליה בקדושה ובטהרה ובכבוד בא"י על הארץ ועל פרי הגפן, ועל ח' מינין בקדושה בכישוף, על המחיה ועל הכלכלה ועל ארץ המדה וכו' בא"י על הארץ ועל המדות, כך מנהגו של ר' קלונימוס (עא) כשמביאין לפניו מאכל של פריש או של וירמשי'לש מברך בא"י בורא מיני מזונות ומברך אחריו מעין [שליש] על המחיה ועל הכלכלה וגו', ואחר כך מברך המוציא וברכת המזון, אבל אם לא היו מביאין המאכל פריש עד שמברך תחילה המוציא ואחר כך היו מביאין מאכל מבר' (אחריו) מיני מזונות בתחילה, ואינו מברך לאחריו ברכה אחת מעין שלש דהכי מבורא ליה דהא דאמרינן (עב) סח פוטרת כל מיני מאכל היינו מברכה שלאחריו אבל מברכה שלמינו אינו פוטר, וכששותה היין שלא בסעודה מברך לאחריו [מעין] שלש אבל בתוך הסעודה אינו מברך לאחריו, וכשמביאין שאר משקין מברך שהכל נהיה בבריו, מעשה היה שבוירך אחר קידוש נסבור כוסן שמברך דיין הוא כגוס ונמצא דשכר הוא והצריכותו לעשות קידוש אחר, וקידוש ראשון לא כלום.

שאיילה לעינין מנימה (עג) [41 b] מאן ראיכא כהדיה ויקא או נטלה או (ה) גרנב ואישתי מינהון איקרי מנימה ד(ה)כי הדר מישתי (ו)אי מברך עלה אי (מנחון) לא, לאו לעינין בורא פרי הגפן איירי אלא לעינין קידושא והבדלה

(1) על הגליון: בוקא סריקי תלא ברבני יצע דהא קיימי לך בבסי' חולין דחולין לא בנינו כוונה אפי' לעינין מבילה דאורייתא כ"ש לעינין מבילה דתוספן שלמה ואברה' ר"י שמו, יהי השם עכו.

סמ) עיי' במח"ו ריש סי' ס"ז, (סג) ובאי' ח"א סי' כ"ב (28 b) הביא: והרב ד' שמעון זצ"ל תלמידו של ר' יצחק שרשי' זצ"ל כשהיה מסכים לנסוק בתורה מברך ברכות התורה ומשהלך לביתו לומר ברכות ומסקין דושרת תורה ומברך בתורה וכו', (ע) פרס סי' ס"ז, (ב) שם סי' ס"ח, (עב) ברכות מ"א ע"ב, (עג) פרס סי' ע"ו.

איכשור דרא. דהא אפילו סעודות שעושין כמה בשבתות של חתנים בין הנישאים ברביעי ובין באחד בשבת בין כך ובין כך עמך כולם צדיקים. ולית הילכתא בלא יבעיל בערב שבת. הקים לן כמטה דוכתי (סב) מותר לבעול לכתחילה בשבת, וכתובה אפיי שמתבין בערב שבת ותחתין במוצאי שבת ולעת ערב מברכין ברכת אירוסין ולמוצאי שבת מברכין ברכת נישואין ואו מקבלת שטר כתובה, לא הוי כשטר מוקדם דסמול. דאילו בשטר מוקדמין כתיב בכך וכך למלך פלוני בחדש ניסן לזה פלוני, ומיקימי שטר אוי שלא היה בניסן אלא בחדש אחר, והוי הפסד לקוחות להכי פסול, אבל כאן אם הקדים כתיבה וכתבה יום אחד קודם בניסת חופה, מה פסול שטר איכא דהוא שעביד כל נכסיו בומן ששטר מוכיח ואמ' לכשתנשאי לו ועל מנת שתנשאי לו, ואם הקדים ושעביד עצמו ואת נכסיו יום אחד קודם מעשה ברצונו ובחסצו יבקניין גמור מה איכפת לכולם אדם. מה לקוחות ושילום כאן ואמ' אין לוטר נראה כיוצא דהא אמרי רבנן (סג) בנכתבת ביום כגון ברביעי בשבת או בה' [ונחתמת בלילה שלאחריו אמ' בסוף לילה כשר, הרי כאן פסד כמו כחש ומוזף, [ש]הכתיבה ביום אחר ותתימה ביום אחר והאייל ועסקין באותו עניין ונכתב ונחתם עד נישואין כשר, ולסנוי נמי ניפא אם הקדים יום אחד וכתב וכל שכן שקיבל קניין וכתב ועסקין באותו עניין הדיר עד מוצאי שבת [40 b] על מה לא מיכשר, והכל יודעין מה שהקדים מפני שאי אפשר לו לכתוב בשבת, והיה לי לתמוה אף על שחתומין לפני רבוהונו ככאן בעת התיסת כתובה נערים ערים שלא ראי קניין ולא יודעין מה קניין כתובה, ואפיי [בן] אין חוששין ואין מרקדקין, כי אמרו לנו רבוהונו הכל ערים הם הואיל ורואין העניין על מה הוא לסוכך אין צריך לדרקק כל כך, וכרוך המקום לא עמד כלום ונכל לסמול כתובה אשתו, וכן לשם לא יעמד כלום לסמול בלא סמול כתובה אשתו וכתובת אמו וכתובה וקניותו (ואם) [ואין] לחוש כלל, ואם יחוש אין כאן פסול, ורבי' אשר אתנו אם יש כלום לשם שרועה לעשות שמחתו או שמחת בנו וכתו מרביעי מי יאמר לו מה תעשה עשה וטעם אוט' לו, אומנס זה היה כבוד יוצרנו ברוך הוא אם יש כלום תרבות שאינה כהוגן על זה תעמדו ותעירו בכתב ובפה, ותחוקו ותהיו לאנשים לגרור פרצות ולא תביישו ואל חיראו מתרפות ומינדושות אנוש, כי בכך נחת רוח לבוראינו ושלום יעשה לי שלום יעשה לי ומי נחיי בחרייה (סד) ישרש יעקב לנצח.

סב. עניין נטילה (כה)

ישיארדו תלמידים לרבינו שלמה, מי שנוטל (ס) ידיו צריך ליטול פעם אחרת לאכילה או לאו, אמר להם אף אני כך שאלתי לרבינו יעקב בר יקר ואמר לי צריך ליטול, ולחזור וליטול [ו]לבדך על ראשונה אשר יצר את האדם, ועל השניה נטילת ידים, אבל סבורא לי נטילה אחת עולה לבאן ולכאן, וראיה לדבר מרב (ס), [הורה] רבינו ר' יצחק ברי יהודה ויציל מי שהלך בספינה ואין לו כלי ורוצה לאכול שוטף ידו בנהר ודיו, ואינו מברך על נטילת ידים והאיל

(ג) כתובות ז' ע"א. (ס) גיטין י"ח ע"א. (סד) ישעיה כ"ד ו'. (סג) פירוש ס"ו ס"ד, ד"ס ו' ע"ב, סתיו 35. (ס) וצ"ל הנפנת ונוצל ידיו. (ס) דאמר בחולין ק"ו ע"ב נוכל אדם את ידיו יסחרית ומתנה עלהן כל היום כולה ועי' לעיל ד"ס ע' 54.

מברכין [שבעה] ברכות, אם צריך לברך בבית שניהם היכא דליכא סניס חדשות בבית חתן ביום שני, או לאו, והשיב בבית שעושין סעודה ביום ראשון לשם מברכין, היינו בבית כלה, כיון [34] שבירך ביום ראשון בבית הכלה וליכא סניס חדשות (נה), אע"י דאמרו חכמים (ג) מברכין ברכת חתנים בבית חתנים, על כן מנהג של נהר ריגוס להוליד הכלה ביום הרביעי לבית חתן או לבית אחר שרר חתן ומברכין לשם ברכת חתנים, ועוד מנהג במקומינו להתחיל סעודה בלילה הנכנסת לרביעי ועדיין לא עשו ברכת אירוסין ולא ברכת נישואין, אם צריכין לברך ו' ברכות בבית חתן באוהה לילה אי לאו, [ואמ"] טאחר דעדיין לא עשו ברכת אירוסין ולא ברכת נישואין עדיין הכלה לא נכנסה לחופה, הילכך לא מברכי אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא צריך לברך והא מבי רמי שערי שוסיחא (ג) מיחייבי לברוכי קודם הלולא שהשמחה במעונו, ולאחר הלולא אי עברי שמחה מחמת הלולא אי איכא סניס חדשות מברכין שהשמחה ואשר ברא, ומיכאן ואילך מחמת הלולא אפי' עד י"ב חדש בעי לברוכי שהשמחה במעונו, וכמדרסה לי האי דהוו נהגי מקודם לברך ו' ברכות אפי' בלילה הנכנסת לרביעי משום האי טעמ' דהוו סבורי דלילה שייכא בתר יומא וכשם שמברכין ביום כך מברכין בלילה, זו תשובה (נה) שהשיב ר' נתן לר' יהושע בששאלה, שנוהג' במקומינו בשביל כחובה שכוחין בששי ועומדין והחמין במצואי שבת ומעמים קונין גם קניין והכתובה נכתבה בששי בשבת והוכיחו בחוכחות מה צריך לכדוק לו על מנהג קהילות קדושות מימי קדושים אשר עברו בישישים ממגנצא וגם המיושבים ר' יהודה בר' משה (ג) ור' שלמה בר' מצליח ור' דוד בר' יקר ולא עדיערו ולא מיהו מחמדים כולו מתקנים ושבוה לשומר ישראל לא פועלי עוולה אעפ"י שכך מנהגם ויש להם ראייה וספק ומי יודע על מה נהגו כך, להתחיל בשבת סעודה חתנים, שאם מתוך רוחק גדול שהיה שם ברובו של קהל, ולכך הריגלו להומין חתן בשבת, ועכשי' ברכות והודיות למקים מעפר דל וכן יוסיף על ברכת עשרם מאה פעמים, ואין חימה אם אין נושאים ברביעי שהרי אפי' בזמן סנהדרין הקדושה שהיו דיני בין דם לדם אילו (אם) היה מקום שבת דינין יושבין על מדין בכל יום ויום, היו בנות ישראל נישאות בכל יום [40] שיהא מוכן לו לחקן צרכי סעוד' כראמ' ר' שמואל בר' יצחק אמר רב (ס) לא שנו [אלא] מתקנת עורא ואילך שאין בתי דינין קבועין אלא בשני ובהמישי אבל אם יש בתי דינין קבועין עכשיו [כ]קודם תקנת עורא אשה נשאת בכל יום וכל שכן בזמן שאין דינין (בימי) [ברמי] בתולים כי מי בקי להבחין חכמתו (אמת) אמת כרבן גמליאל הזקן וכרבינו הקדוש (*ס) וכמדיחי דמים וכמעיינו ברמים ביין כי יהאדם וכמפורי הרדל על דם, ועל כן יכולין להינשא כל עת שירצה ואפי' לנזירת בן עוף ליכא למיחש (סא) שבת לשומר עמו

(ס) בבית החתן לא מברכין ו' ברכות בבית החתן לפי שאין מצוה אלא ביום א' היכא דליכא סניס חדשות, כיון יש להשלים עי"ם האמור בפרסם שם והכותב דלג מפניס חדשות קמא עד (סניס חדשות בתרא, ט) כתובות שם, (ח) שם דף ח' ע"א וצ"ל שערי באסינתא, וע"י חוס' ע"י ח' ע"ב דיה מכו ותוס' ברכות נ' ע"ב דיה ולא בימות, (ס) התשובה הזאת מובאה מצונץ למי' 160 ושיע' החדשי 1878 ע' 258 וע"י במבוא רשיב לשה"ל דף ח' הערת קס"א, (ס) אצל צונץ הנוסח: אשר עברו הישישים ממגנצא וגם המיושבים ר' יהודה בר' משה ס"א ר"י, (ס) כתובות ג' ע"א, *ס) שם ו' ע"א, נדה נ"ו ע"ב, (ס) שם ח' ע"א.

נכתב (ביום) [בלילה] ונחתם ביום כשר (ההא) [ד] חד יומא הוא. אלא לעינין שטר כתובה יכולין לחתום כל זמן שירצו. אלא כדו שלא ירננו קרובי הכלה שאינן בקיאי בבך, חותמין ביום משום חסר סמך עקשות סה. מעשה (מד) שנטל החתן ידיו קודם קידוש היה ממתין מלבצוע עד שיחזור ויטול ידיו משום הא דרסחים (טה) הנוטל את ידיו לא יקדש מי שנטל את ידיו לחולין לא יקדש משום דהוי הפסקה וצריך לחזור ולטול את ידיו. ואמר ר' די לו בנטילה ראשונה שקודם קידוש. וקידוש אינו הפסקה ולא זו בלבד אלא אמילו נטל ידיו שחרית מתנה עליהם [ל] כל היום, דאמי רב בסי' כל הבשר (מו) נוטל את ידיו שחרית ומתנה עליהם אמר להן ר' בפסקה דערבות כגון אחון דלא שכיחי לבו מיא בכלל שעתא משו ידויכו מצטרא ומתנו עליהם לכלי יומא. והולכתא כרב באיסורי. ומיהו הנוטל את ידיו לא יקדש (מו) ונטילה שאמי אינה [אלא] בכלי ואי נמי אם הטביל לידיו בנהר או במעיין או במקוה של מים סגי. וכשישראל הולך לדרך נוטל עמו כלי אחר קטן לטול ממנו. ונטל שחרית ומתנה עליהם לכל היום, ועוד הורה (טח) אחרו הכתובה ונכתבי בלילי רביעי ונתתמה [כ] [כליל המישי] כשירה אעפי שכתוב בה כרביעי וראיתי במסכת נידה (טז) שאני כתובה דנהגו (נ) בה סמי. וגם הורה רבינו שלמה (נא) לכתוב בן [ב] כתובה: הכל קיבל עליו. והוא תיקון יפה ואין צריך לכתוב סך הכל קיבל אלא הכל קיבל עליו כך וכך. שאל ר' סנהם לר' נהן (נב) על היתוסה שהשיאוה אחיה ואמה וכן יתוסה אב ואם וכן מי שאבדה כתובה ראשונה וכן הסחור גירושחו וכן אלמנה האידך כותבין בכתובה ודין ההנעלה ליה מבי נשא או מביית אמה או סתם. כך אמרו ברוותנו של כולן סתם. ודין גרוניא דהנעלה ליה ולא מזכיר לא בית נשא ולא בית אביו ואמה. וכן נוהגין מאן סתם כותבין. וסירוש בית נשא בכל התלמוד הוא בית אביו. וכך קבלנו מרבנותינו. ואם יכתוב מביית אביו במקום מביית נשא אין בכך כלום. מברכין ברכת התנים (נג) בבית התנים כל שבעה (נד) אמר ר' יהודה והוא שבאו פנים חדשות. הכי פירש מורי צדק מורי ר' אליקים הלוי. הא דאמר (אין) מברכין ברכת התנים בברכת הסוּן כל שבעה והוא שבאו בתוך אותן [שבעה] פנים חדשות שלא היו בסעודה ביום ראשון ובאו ביום שיני וצריך לברך שבע ברכות משום דאינו מברכין ליה ביום שיני. כי היכי דבירכיהו ביום ראשון אותן שישבו בסעודה ביום ראשון. וכן כל ז' אם באו שלא היו לא ביום ראשון ולא (באו) ביום שיני. ובחך שבעה אי איכא פנים חדשות בכל יום בעי לברוכי ליה ברכת התנים ז' ברכות. אבל לאחר שבעת ימי המשחה שיהברכו בשמחה וישבו בסעודה עם חתן וכלה אפי' באו פנים חדשות שלא היו לה כל ז' ימי המשחה לא צריך. רבנן יצאו ז' ימי המשחה דאין חובה לחתן היות דר בחוסה כי אם ז' ימי המשחה ולא יותר. ואינו צריך לברך ז' ברכות אלא יום ראשון בלבד. ובעי קמי מור כגון אגן דנהיגין חרי יומי משחה גדול, אחר בבית הכלה ויום שני בבית חתן סאי נעבדי, באיזה יום

(מ) בחזו 591 סי' תתיג. (ס) קיה ע"ב. (פ) חולין ק"ו ע"ב ושם איתא: אמר להו רבנא לבני פקתא. (מ) בחזו 36 סי' ס"ז. (נ) מובא בשו"ת מהר"ם כ"ב ד"ס סי' תתי"א. (ס) כ"ה ע"ב ע"י"ש. (ז) לפנינו הגורסא דמגבוי ורש"י גרס דמגבוי וע"ז ערוך ערך גת א' (ח) ג"ז שם. (ט) מובא מעונק ל"ג: 161 בשם סי' ליקומין כתי"ל. (י) סדרס סי' רצ"ה. (יז) כתובות ד' ע"ב.

[38] ביחד, כדי למסור כסעודה אחת ביום אחד משניהם, ולעולם אירוסין לחדר ונישואין לחדר, וכן אמר לנו ר' שאחר ששחה המברך בכוס ראשון דאירוסין מברך עליי על הגפן ועל פרי הגפן אלא מפני (ש) הטורה (והרבות) [ותמיהת] בני אדם נמנעין לעשות כן. שאלו לר' (לו) הרוצה לעשות אירוסין ונישוי מאי לכך ברכת אירוסין ונישוי ביחד על כוס אחד, ואמר לר' הרוצה לעשות כן אוסרין לו שחה ושפך מה שנשאר ומוג כוס שני לכך ברכת נישואין, שנוהגי' במקמינו בכה"מ, לפי שאין אוסרין שתי קדושות על כוס אחד, דאין עושין מצות הבילוח, ואין לומי' [דהני] לאו שתי קדושות קרי להו רכל ברכות שתי קדושות קרי להו דהא גבי קידוש וברכת המון הוא דקאמ' אין אומי' שתי קדושות על כוס אחד וגי' בערבי ספחים (לו) דהכי אמרינן בפסחים (לח) שיט תמי וגוי' עד שים אוי' שתי קדושות על כוס אחד, הני מילי ברלא איפשר קמירי דאין לו אלא אחד בלבד אבל יש לו שתי כוסות מברך על זה ועל זה בפני עצמו, כך אמר ר' ושוכ (לס) מעשה [כאחד] שעשה אירוסין ונישואין ביום אחד וכתבו (ב) [הכתובה והביאה לבית התנות לפני הוקנים שנחתרו שם ולאחר שבאו עמר חתן וקידש ארוסתו, ומינו עדים כשרים ולא קרובים להיות עירי קידושים, ובא אחד מאותן עדים וחתם בכתובה וחתם גם את הכירו, שמע ר' ואיפשר, ואמ' שתי מעויות [טעה] אותו הע(ת)[ר], אחת שעירי קידושין אין [ריגם] לחתום בכתובה אלא עירי קניין שטר כתובה צריכין לחתום בכתובה ולא עירי קידושין, ואחת שחתם את הכירו דאין עד וחתם לעד תבירו, שאין העדים תחמין [על השטר] אלא מפני שהיוס כאן ולמחר ילך אחד מהן, ויביאו בית דין את השטר לפני אחד מן העדים אם יכיר החימה ירו וחתמט די תבירו או שמט העדים אינן בעין ויש בני אדם שמכירין החימות ידי עדים, ועכשיו שמביאין שטר החימתן מכתובה אחת אין כאן הכרת ידי עדים, או אם יבא אחד מן העדים בפנינו ומראין לו החימתו (והחימתו) של שטר ושואלין לו אם זה הוא כתב ידו ואם אין מכיר בחימתו [38 b] נמצא שטר פסול להכי צריכין העדים לחתום כל אחד ואחד בחימתו, ומתוך כך ציוה ר' למתוק החימת העדים למה כדי שלא תהא הכתובה שטר פסול, שכתובה אינה מקיימת אלא בחימה שלא תהא החימה פוטלת וחתמט עירי כתובה (ס) אלא כשטר בעלמא, וכן הוא הקניין ו[ה]חתימה (מא) אחד מן העדים לוקח כסף בגדו ונותן ביד החתן דעד הוי בסקום כלה שהוא [כמו] לוקח, ומקמינן הילכתא כשאן דאמר (מב) קניין בכליו של לוקח, ואתיא ליה [ס] שלף איש נעלו ונתן לרעיתו, וקונה לו על ידו, שהעד נותן כירו כל תנאי הכתובה, וצריכין עדים לראות בכתובה לידע התנאי, ואם אין [ת] [ס] נאי לכך שואלין לחתן סכים תנאי של כתובה, או שלשים לימי' או ק' ליסרין וסקנה להם, [והם] תולכין ותוחמין בכתובה, ואם אין להם שמוח לחתום בו ביום יכולים לחתום הם כל זמן שירצו, שלא אמרו חתימת בו ביום אלא כנס דתגן (מג)

(ג) בפרדס שם קודם לזה ד"ה ראיתי סקום, בתח"ו 588, האורה שם סי' י"א ועי' בסה"י שם סי' תרכ"ב, (ז) ק"ה י"ב, (ס) וצ"ל דהא אמרינן בפסחים (שם), (ט) בתח"ו 588, האורה 182 סי' י"ב, (פ) ובסתיו והאורה איתא: שלא תהא הכתובה שטר פסול שאין החתימה מקיימתה אלא פוטלתה; והחיתט עירי כתובה כחתימת שאר שטרות בעלמא דכתובה אינה אלא כשאר שטרות בעלמא, (ע) שם בתח"ו והאורה סי' י"ג, (פג) כ"ם ס"ו ע"א, (פד) בסין י"ז ע"א.

סא. סדר התנים.

מעשה היה (כט) כמגנצא בשנת נ"ז לפרט שהיו שם שני כהנים חתנים כשבת אחת כפרשת כי חצא, ונתעסקו הכמים גדולים בדבר, זה או' יתפלל אחד מן החתנים הוא וסיעתו בבית אחד, וזה או' יקדים האחד להתפלל עד גמר העניין ויצא מבית הכנסת, ואחר כך יכנס האחר ויעש כמשפטו, וזה או' יעמוד האחד עם שושבינו מבחוץ בשעה שיקרא חבירו ולוי שלו ואחר כך יקרא אחד מאילו ואחד מאילו עד שיסימו כול[1]([1]). ואחי ר' נתן היה או' כאן. לקרות בהן אחד בהן שאין כאן בית מיחוש שהרי ידועים בהן (ל), ונתעצמו הרבה בדבר עד שמצאו (ו) סמך ר' [b] 37 יצחק במסריו של ר' אליעזר הגדול וציל בתשובת גאונים (לא) וסוף סוף סוף תיקן ר' יהודה שליח ציבור ואמ' רשות לחתנים (לב) וקרא הוא ושושביניו עד חצי הסדר והספיק, ואמ' קריש עד דאמרו וחוור ואמר רשות לחתן שיני וק[1]רא מני תדור נדר, והשלים הסדר עם שושבינו (לג) ואמר קריש והמסירו שיש אישיש (לד), וקולסותו כל החכמים והדו' לו שאף (ה) איבה לא היתה שם שחתן הצעיר הקדים וקרא [ל] הגדול הימנו [ו] הוא החתיל מהצי הסדר, ושוב מצאנו בספרים של ארץ ישראל שמפסיק סדר כי תצא לשנים, וכי תדור נדר מתחיל לסדר השני, ואני הייתי שושבין לראשון.

אילו שאילות ותשובות של רבינו שלמה.

מעשה בחתן אחד (לה) שעשה אירוסין ונישואין ביחד, ולאחר שקודש הביאו כוס לברך ברכת אירוסין ובירך המברך ברכת בורא פרי הגפן [וברכת אירוסין] ושתי והביאו לו כוס אחד לברך ברכת נישואין, שנח ולא אמר בורא פרי הגפן עם ברכת נישואין והחורו רבינו ושאלו לו מה טעם שהרי בירך מתחילה בורא פרי הגפן עם ברכת אירוסין ואעפ"י ש(כ) כוס שיני אינו אלא של נישואין יכול לסטור עצמו כברכת אחת של בורא פרי הגפן ואעפ"י ששתי ככוס ראשון של אירוסין הואיל ולא בירך בינתיים על הגפן ועל פרי הגפן מיד דהוה אשונה בסעודה שאמ' הוא שותה עשרה כוסות אינו מברך [אלא] בכוס ראשון והשיבני ר', שאני סועד דקבע סעוד[ו]החיה, אבל האי לא קבע דברכת נישואין לחוד וברכת אירוסין לחוד, ובנישואין תקן רבנן שבע ברכות [ו] בלא בורא פרי הגפן אינו אלא שיש: שהכל ברא, ויצר האדם תרי זמני, שוש תשיש, שמת תשמה, אשר ברא, למיכך חייב לברך בורא פרי הגפן דבוס (דאירוסין) דנישואין לחוד ודאירוסין לחוד, ששנהג זה שנהגו לעשות אירוסין ונישואין ביום אחד אינו אלא לפי שהן צריכין לעשות סעודה לאירוסין אם עושין אירוסין קודם נישואין ולפי שיש גנאי לחתן ולקרוביו אם לא ירבו בסעודה ובשמחה כל היום למיכך אילו בני אדם עושין אירוסין ונישואין

(כ) כובא ברוקח סי' שנייה בסם מעשה גאונים, ועיי' צונץ לשי"ג 610 ומ"ע החדשי 1897 ע' 311. (ל) ואין לחוש למגמו של ראשון כדאיתא בגיטין נ"ט ע"ב. (לז) ונראה שהוא תשובת ר' יהודאי גאון שהביא בשח"ל סוף סי' ל"ד. (לח) צ"ל לחתן אחד. (לח) כדעת רע"ג כסור איתא קליה ואבודרהם (דפס פראג) ל"ט ע"ד. (ל) והלא כמו שהביא לעיל ע' 48 עייש הערה שצ"ב. (ל) פירס לקטני דינים דף נ"ט ע"ב. תשובת מרש"י בחצ"ו 687, האורה 181 סי' י' ועיי' בס' הישר לר"ח סי' תר"ך.

שישלימו קינות ולאחר תפילה יוצא והולך לביתו ויושב, ועוד מנהג ראיתי (כא) שכל אבל קודם שישלמו שבעת ימי אבלו יוצא לחוץ בלויית המת אחר אם יודמן לבר מינן או קרובו ואחר כך חוזר ויושב באבילות. ובבית אבל בשנכנסו להתפלל נוהגין לומר הפסוקים כל אחד ואחד לבינו לבין עצמו ולא בית(י)ד והעומד להתפלל אינו סגניה קול כשהוא מתפלל. ואם היה ראש חדש אין קורין את ההלל לפי שאין אום דבר של שמחה בבית אבל, וכן מנהגם כששטימין תפילתם הולכין לבית הכנסת למקום שהציבור מתפללין ואין קורין את פסוקים עם הציבור אבל קורין את שמע פרישה ראשונה. אבל טורינו אוי(בכ) כי אם פסוק ראשון שמע ישרי ולא יותר כדי שלא יהא דומם מטלכות שמים. וכשעומדין [הציבור] להתפלל יוצאין לחוץ לפי שמתרחקין מן המתפלל ארבע אמות ואי אפשר להתרחק בבית הכנסת לפי שמתפללין כל סביביו. ואוי סדר קדושה עם הציבור ששנינו (בג) והלואי שיתפלל כל היום בהתפלת הלש או אפשר לומר בן, כן דרמי ככח דקראים (כד). ומי שמחו מוטל לפניו אינו נכנס לבית הכנסת אלא יושב מנהגין לאפוקי שאין סתו אלא קרובו דלא. אלא עושין כבוד לאדם חשוב כשהוא יושב בחוץ ויושכין אצלו ואין מונין אותו במניין עשרה (אלא) יום ראשון בלבד ולא יותר. שעיקר אבילות אינו אלא יום ראשון דכתיב ואחריתה כיום מר וסיכאן ואילך מונין אותו במנין עשרה להתפלל עמהן, וכן הורה רבינו יקותיאל (כה). בשבת שהוא ראש [17] חדש או מזכירין בו ראש חדש אין מזכירין בו נשמות.

לאחר סיום קדיש (כו) לוקחין עפר ועמו עשב השלימים אחר ניונים [ניום] וטעמו של דבר כדי להפסיק בין המתה. והעשב שלוקחין עם העפר כראמי יציעו כעשב השרה (כז) והאי קרא בתחית המתים (הכתוב) מדבר, ולהכי לוקחין עפר שמוכיר כי עפר הוא דבתי כי עפר אתה ואל עפר תשוב, ולהכי מזכירין יום המתה ומקבלין עליהם דין שמים וכולן ספי רי קלוניטום. ולאחר שלשים יום (כח) שמועה רחוקה [היא] [ן]אינה נוהגת אלא יום אחד. ונוהגין כאן לישב באבילות בלא מנעלים שעה ולא יותר ואחר כך נועל לאלתר ויוצא לשוק. סת בחגן שלשים נקבר בחוץ ואין יושבין עליו באבילות. ובפסוק אחר מתפללין אצל האבל בשמועה רחוקה לעבב המניין. ואם מת בנו ואחר נולד לו [בן אחר] לא יכול לעשות משתה בנו עד שלשים יום. אין נושאין נשים בין פסח לעצרת שימים עלולים [הם] שנפלה טגפה בתלמידיו של רי עקיבא אבל ראיתי שנושאין לאחר הפסח עד ראש חדש אבל לאחר ראש חדש מתחילין שלא לישא והפכתי אבלם לששון ונחמתים בשמחה חתן אשר עליו הכתוב נאמר כי יבעל בחור בתולה וגו' ונגילה ונשמחה בו מחסול בשמחת חתנים.

סי' רס"ט. (כט) שהיה חי שפחות סי' לזי וברוקה סי' שי"ז טובא בלשון: מנהגם רי קלוניטום ראיתי אבל קודם שישלמו אבוליו היה יוצא לבית הקברות ללות למה. (כ) בפרס: אבל סווי אינו אוסר כ"א זכר. (כג) ברכות כ"א ע"א. (כד) בפרס: דרמי ככד ובד קאי. ועיי' תוס' ברכות כ"ב ע"א ד"ה מפני וראיש שם פ"ג סי' ס"ז. (כה) טובא באיז ח"ב סי' תכ"ב בלשון: כתוב בתשובות. ועיי' ברוקה סי' שי"ז. (כו) שם בפרס ובשהיה חי שפחות סי' י"ד. (כז) תהלים ע"ב. סי' ט"ז ויציעו מעיר כעשב הארץ. ועיי' סחי' 47. (כח) ג"ז בפרס שם ע' 106 סוף ע"ב.

כהן ניע רצה להושיב את ר' משולם על זקנו ר' איתאל באבילות ולא הניחו רבינו רבי אליעזר הגדול ניע ושאר חכמים ור' שמואל בן רבינו דוד הלוי ניע כמו כן לא הניח להתאבל לבני בניו על זקנים (ט). העיד ר' שמואל הלוי על רבינו דוד הלוי שצוה כן לאחר שלשים ימי אבילות (הו) [א] נכנס בבית הכנסת בבית משתה או בבית שמחה לשמוע ברכת נישואין. העתקתי מהלכות גדולות (י). [36] תנו רבנן מועד עצמו עולה למנין שלשים ואינו עולה למנין שבעה (יא). אלמא הלכה כדברי הטיקל באבל ובעי למינקט כתר רגל שבעת ימי אבל ומונה שלשים מיום שנמטר המת ואעיג דליכא אבילות במועד, אבל דברים שבצנעה נוהג כגון חשמיש המטה, והכי אמר' משום גאון דהיכא דשכיב ליה שכבא ביום טוב שיני או בראשון או בחולו של מועד או ביום טוב ראשון של יום אחרון לא נהוג עד דמסקי יומי מבי כולרו, אבל יומא בתרא דמדרכנן הוא מסלק סליק ליה למנין שבעה ואבילות לא נהוג כלל. אבל שכיב ליה שכבא ביום טוב שיני של יומי שיני האחרון כיון דעיקר יום ראשון הוא נהיג ביה אבילות וסליק למנין שבעה דחבי אסמיכו רבנן (יב) דעיקר אבילות יום ראשון הוא דחבי ואכלתי חמאת היום, היום אסור ולמחר מותר דכתי' ואחריתה כיום טר, וכיון דיום ראשון דאבל דאורייתא ויום טוב אחרון ספיקה דרבנן אחי עשה ודראי דייחוד חייל על עשה ספק דרבים, וכן רבינו הגדול ניע היה או' וכן נוהגין רבותינו במגנצא. אבל רבינו שמואל (יג) הבהן משום אביו חולק. כשנפטרה אשתו של רבינו יצחק ניע ביום טוב ראשון של סוכות וקודם התפילה ביום טוב שיני ליווה כל הקהל וקברוה ולא הלכו לביתו לנחמו וישב בעלה לאחר סוכות שישה ימים בכלד, כך הורה לן ר' שמואל הלוי. והורה רבינו ניע לר' יהודה ניע כשמתה אמו והלך לבית [הקברות] יתף וכן בשחרו וכן עשה כשנפטר רבינו (יד) הלך אחריו יתף לבית הקברות אבל אחרים כשחרוין מביית הקברות אל אביהם (טו) שמתים כחזרתם הולכין יחיסים אבל לשאר מימי מצוה הולכין ותורוין נעולים ובבית תולצין. העיד זקנו של הרב הוא רבינו ר' אליעזר שראה כהן אחר אבל מקרובי שהיה ראוי ליטמא לו והיה מרוד על סתו והיה רוצה ליכנס לבית הקברות ולא הניחו אביו וציל לאמוקי מאותן שמתוין עכשו ליכנס בבית הקברות, ועוד העיד ר' יוסף אחיו של זקנו שיצא מן הבית (טז) ולא רצה ליטמא לפי שלא היה אחיו מן האב אלא מן האם והלכה רווחת בספרא (יז) מטמאין לאחיו מן האב, ועוד העיד כי זקנו היה אומר הלכה כאבא שאול (יח) באמטורוסם שמינורו אבי יתומים ואעסי' שראה אלעזר (יט) היה בעל מחלקתו דאבא שאול וכתבי כמפרי בניליון לסימן שיוכר כאבא שאול על שם שאול המלך; אבל שאירע לבר מינן להיות ביום ט' באב ראיתי באשפירא שלא נכנס לבית הכנסת בליל ט' באב עד למחר, ולמחר נכנס וישב בבית הכנסת (כ) עד

(ט) תובא בא"ז ח"ב סי' תב"ח (176a) בלשון: בתשובות סי"ב. (ז) דף ס"ב ע"א וגי' הובא שם בפרדס סי' רצ ובשכ"ל הל'ט ה' שמחות סי' נ"ב. (ח) סי' כ"י ע"א. (י) ובתום ק' ע"ב ע"ו"ש וע"י ברכות מ"ז ע"ב. (יג) בפרדס איתא: ר' שלמה כהן. (יד) בפרדס שם ובשכ"ל הל'ט ה' שמחות סי' ט"ו איתא: רבינו הלוי. (טו) בפרדס ושה"ל שם: על אביהם ועל אבם. (טז) בפרדס שם: ועוד העיד ר' יוסף אביו של זקנו שיצא זקנו מן הבית. (יז) לוקרא כ"א. ב"י. (יט) גיטין נ"ב ע"ב וע"י בתום שם ד"ה הלכה. (ס) צ"ל שר' אליעזר. (כ) ע"י שה"ל

אין נוהגין בטקום שיש לו קרוב אפי' בטקום רחוק שהוא חייב לישב עליו באבילותו אם מכניף (שצו). כך נוהגין ואומרים ומרין הכל במנצא אבל לבר מינן לפני יום טוב אפילו לא ישב אלא יום אחד בטלו הימינו נורו' שבעה ושלשים, וכן נעשו (שצח) מעשים (שנעשו) בורמיושא מה שלא עשו מקולם במנצא בימי רבותיו, בראש חדש קראו פסוקי צידוק הדין כשהן הולכין ואמרו קדיש של תחית המתים, ובמנצא אין אומ' צידוק הדין וקדיש בראש חדש אלא אם כן תלמיד חכם גדול ובשבוש בולו של חג השבועות קודם השבת לא נסלו כהתנונים בורמיושא אבל במנצא נוסלין, אבל אילו ואילו מורים כדי ימים שבין יום הכיפורים לסוכות שאין נוסלין ולא יותר. ונראין דברי רבותינו שבמנצא.

נמ. וזו השיב (שצט) רבי משולם לר' נחמיה.

ומה ששאלת אם אי' צידוק הדין, אומנם שאין אומ' צידוק הדין לא בראשו חדשים ולא בחולו של מועד שהרי הואיל ואין אומרים אותו בפורים (ח), שכן שנינו את יום ארבעה עשר בו ואת יום המשה עשר בו אסורין בהספד. ובתענית ובסקינן לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה, וכיון [ש]בפורים אין איש כל שכן בראשי חדשים ובהולו של מועד שהן מראוייאות ואם נפיש' לומר יאמרו צידוק הדין ולא יסידוהו הרי שנינו (א) [35 b] אין מניחין את המטה ברחוב בחולו של מועד שלא להרגיל את ההספד, וכיון שאין מניחין את המטה ברחוב היאך יאמרו צידוק הדין, וכיון שאין אומרים צידוק הדין על מה יאמרו קדיש לפני שאין קדיש אלא על דברי תורה ועל קריית פסוקים ואל נכון (ב) ידע שאין או' קדיש וצידוק הדין בחולו של מועד, אלא על אדם שטספדין אותו שהוא מופלג בדורו ויודעין הכל שהן שלו הן ולאן של (א) [1] לאו בהראותיו. במנצא (ג) בני בניסן נסטר קטן ואמרו עליו הצור. באשפירא נסטרתו בתי של אחר קטנה ביום (טוב) שלפני ערב פסח והלכו לבית הקברות והיה מורה ר' אליקים הלוי עמם ומתח' לומ' צידוק הדין וגם קדיש, [1] לא ידעתי מעטו של דבר כי אם ראיתי מעשה. במנצא ובורמיושא היו יושבין על סחות מכן שלשים וכן ר' יהודה ניע הורה בן ועשה מעשה בורמיושא [אע"י] דאין בקיאות ולא קים להו אם בן חשיקה הדיש שליטין הוה, אבל יש לנו חומה גדול' על זה שהלכה רוחת בני סקומות במסגת שבת כפרק ר' אליעזר (ד) ומשמע שאין נוהג עליו אבילות ועוד דאבילות [אינה] מן התורה ומספק רואין (ה) אותה. הורה ר' שמואל בן רבינו יהודה הכהן משום אביו לישב באבילות לבני בנימ' בשנפטר זקנם אבל זקן לא ישב על בני בנימ' שהן חייבין בכבודו וזה פעמו (ו) החת אבותין והיו בנין והבירוי (ז) שיבין לו הוה בברכה כחוב (ז). ועוד מפעם אחי' דרסיון כל' הטחאבלים עליו מתאבל עמם (ח) בלוט ואביהם של בני' מתאכל יתאבלו בכיורם אביהם על זקנם. ומשיבין לו חבריו אין הלכה בן במועד קטן (ח*). וגם אביו רבינו יהודה

(ט) ואפשר שצ"ל: לישב עליו באבילות ולהכניף. (ס) פירש סי' רצ"ב וברוקח שם. (סא) שם ובהלכה חי' שמהות סי' י"ג ועייש לעיל סי' קצ"ב. (סב) מגילה ח' ע"ב. (סג) מ"ב כ"ז ע"א. (סד) בפרש איתא: וכל נכון ידע. (סה) טובא בראשין דה פיד ע"ג בשם מעשה המכור. (סו) קל"ז ע"א. (סז) בפרש איתא: ומספק דחון אותו. ועיי' במתני' 246, האורה 226, אין חיב סי' המ"ח (176). (ז) תהלים מ"ה י"א. (ז) ב"ב קמ"ב ע"ב. (ח) מ"ב כ"ז ע"ב. (ח*) שם.

[ש] צריך להספיר ברני ושמחי אבל במקומי נהגו להספיר בשל ראש חדש מפני כבודו של רבי יהודה ה' כהן ה' הוקן שהורה [בן] וקמי לן (*שטט) במקום שיפול העין (שם והוא) שם ימי מרותו כמו שמפירש למעלה (שצ) בתשובת רבי יהודה ה' כהן ה' הוקן. וישאלתם (שצא) אם יורמן חתן באותו שבת של ראש חדש מבת או בשבת של [ר] פישיות כמה שפטרין נהגו לרחות אותה הפטרה של חתן שלא מצונו לה לא כתובה ולא שגויה מפני רבנותינו, לפיכך נדחת מפני הקבועות השנויות, וכל שכן להפטרות של ארבעה פישיות שעיקרן מן התורה ואין שפטרין בשום מקום. ואשתקד בשנה שעברה ישבו קני קהלנו ונתיישבו כרבי נמנו ונמרו שלא להחליף אותן הפטרות שאין באלול ומחמשה עשר באב ואילך באותה הפטרה של חתן הואיל ופסקס ר' כהנא (שצב) ויש להם סמך מדברי רבותינו. ומהא מצונו לטוין אם אירע הפטרה של חתן בשבת שראש חדש חל באחד בשבת שפטרין במחר חדש לפי שכתובה ונישנית בתלמוד [ו] הפטרה של חתן אינה כתובה ונרחית מפניה. אע"ג שאין קרוי פשה מצויינו של דבר מפטר מחר חדש לפי שאותם הפטרות שפסקס ר' כהנא נמנו ונמרו רבותינו שלא להחליף בהפטרות של חתן, אע"ג דאין קורין מצויינו של דבר. ומעשה אירע במקומי ועשינו [להספיר] לפחד הרש. ומה ששאלתם באותן הסדרים אינה מהן שולב לחבורה. אומנם [נהגו] להשליב ויקהל ואלה פקדוי ולא ויקחו לי תרומה ואתה הצוה. וזכר אני שפעם אחת הוקרו שתי חתונות באותו שבת של ויקחו לי, והתחיל כואתה הצוה קודם שישמרו קרויותיו והתורו הקהל (ב) לויקחו לי תרומה, לפי שרצה להשליב אותן שני סדרין ויקחו לי ואתה הצוה על כן החזירוהו הקהל [בן] נהגיי המנהג [ש] נהגנו וטעמו של דבר אינו יודע.

גה. הלכות אבל (שצג).

במנצצא היו הולקין כדבר זה שרבינו שמואל ה' כהן סכנף כי עשרה כל שבעה אפילו יש לו קרוב בארץ החוקה הואיל והנשמה אוננת כל שבעה במקום שנפטר המת. ונראין דבריו מיסתברין, לפי שהפעם המעשה אלא בשביל קורת רוח לנשמה שתורתה ומתאכלת עליו כל שבעה וכן: און (שצד) השיב בתשובתו. אמר ר' חסדא (שצד) נפשו של אדם מתאכלת עליו כל ו' שגאי אך נשרו עליו ויבא וגו' אינה מתאכלת אלא במקום שנפטר ששפשו מתיישבת כשבאין בני אדם ויושבין במקום שנפטר שכן אמרו חכמים (שצו) והוא מה שאין [לן] מנחמין [דשכיב] בשכיבותיה דרבי יהודה כל יומא הוה סכנף בי עשרה, אלמא אע"פ שאין לו מנחמין כיון שבא ויושב במקום שנפטר נשמחו שם הוא מתנחמת. אבל

* (שצג) ע"ז ליא ע"א. טז) תובאה בפרדס סי' כ"ד ובשלוטות ויתר בשחיל סי' ק"צ ובמעשה הגאונים ליהא. טז) פרדס סי' כ' ובא"ז ח"ב סי' תס"ב נראה שאף התשובה הזאת היא לר' בשולם. טז) ר"ל פסקתא דר"ב ע"י בכבוא רש"י אות ב' ובתוס' מגילה ל"א ע"ב ד"ה ר"ה. ולתלן ע"י 52 יסופר שנתלופו כפ' כי תצא ההפטרות של אותה השבת על שיש אישים כשבול החתנים ודלא כמו שנמנו ונמרו מה. וע"י בפרדס סי' כ"ה ובא"ז ח"ב סי' תע"ב ושע"ד. טז) פרדס סי' תס"ב שח"ל ה' שבתות סי' כ"א וקח סי' תט"ו בקיצור. טז) ש"ע דף כ' ע"א סי' ר'. טז) שבת קמ"ב ע"א. טז) שם ע"ב.

אינו נוהג [היתר] בדבר. ובדבר זה אני ר' אם טוב שמנו (ששנ) הוורק לים צירור שגראה שמתנות היום נעשו אף לגוים וקורא עליו העושה כן כסף הרביתו לך(ה) [ה] וזהב עשו לבעל שהרכב הק' זהב לישראל והביאו לעבורה המשכן. בא להם מעשה ענל וסרין נומי הזהב. משל לאדם שהיה מקבל אורחים באו אורחים ישרא' וקיבלם באו אורחי' גוים וקיבלם אבר את הראשונה שאומרים עליו עושה הוא ודרכו בכך.

והמבקש לצאת בדרך (שסד) ומבקש לקרות את המגילה באחד עשר ובשנים עשר אם יכול ליקח עמו מגילה יעשה כל תקנה שיכול ויקח כרי שיקרא

אותה בזמנה ואם אין יכול יקרא באחד [עשר] או בשנים עשר כמו שמצינו ב(ס)[ב]פירם כמה שאמרו רבותינו (שסד) תני ר' חנינא [34] חכמים הקילו על הכפרים שיהו מקדימין ליום הכניסה כרי שישפיקו מים ומוזן לאחיהם שככרכים וכן תני שמואל חכמים הקילו על הכפרים שיהו מקדימין ליום הכניסה כרי שישפיקו מים ומוזן לאחיהם שככרכים ומכאן אנו למידין שאעפ"י שזמן מגילה בידי משום מים ומוזן לאחיהם הקילו עליהם חכמים להקדים וכל שבין הכא שאינו יכול ואי אפשר לו שמשפיקין אותו בכני כפרים מקל והומר וכשיקרא איהו אל יקרא (אל יקרא) אותה ביחיד אלא בעשרה דאמר רב (שסו) מגילה בזמנה קורין או ביחיד ושלא בזמנה בעשרה ור' יוסי אוי' בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה ועד כאן לא נחלקו רב ור' יוסי אלא בזמנה אבל בזמנה שניהם מורים שאין קורין אותה אלא בעשרה והילכך אם קורא אותה בעשרה יברך לפניה ולאחריה ואם [היו] פחות מעשרה אל יברך לא לפניה ולא לאחריה וכן מי שכא מן הדרך לאחרי זמנה בין בעשרה ובין ביחיד לא יקרא ואם יבקש לקרותה יקרא כאדם שקורא בתורה ובנביאים ולא יברך לא לפניה ולא לאחריה שכך אמרו חכמים (ששח) לא פחות ולא יותר אבל בזמנה אפילו ביחיד מברך לפניה ולאחריה.

סליקו להו מנהגות והוראות של ימים טובים.

ואילו תשובות (שסז) שהשיב רבינו משולם בר' משה ממנצא לאחי ר' נחמיה.

נז. ושישאלת ראש חדש טבת שחל להיות בשבת כמה מפטירין יש מבני קהלינו שאומרין שמפטירין ברני ושמי ויש מהן שאומרין שמפטירין בהשמים כסאי ואבאי טעם של אילו ושל אילו מיושר על המחיקה אותן שאומרין להפטיר בנירות של יהודיע אומי' כן יהי המידה לעולם שכמותו עניין שהמפטיר קורא באותו עניין (ש)צריך להפטיר הוי קורא בשל חנוכה. ואם נפשך לומר יקרא בשל ראש חדש ויפטיר בשל ר"ח אינה היא המידה שהרי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. וטעמים שאומי' להפטיר בשל ראש חדש או ראש חדש דאורייתא חנוכה דרבנן. ולא אחי רבנן ודחי דאורייתא. ומצינו [34 b] בהלכות גדולות (שהרי)

שסז) וכשה"ל שם איתא: ור' קלונימוס אינו נוהג כן אבל אומר מי עושה כן טוב סמנו. (שסז) פירס ס"י ר"ה. ומכח"ו 207 וכו' נראה שהוא לר"ע ו' טור א"ח ס"י תרפ"ח. (שסז) מגילה ד' ע"א ועיי' ברי"ם שם. (שסז) שם ה' ע"א. (שסז) ולפינו הגורס ר' אסי וכ"ה בפרס ובמח"ו. (שסז) מגילה ב' ע"א. (שסז) פירס ס"י י"ט.

ויהי נועם במוצאי שבת כשהלו פורים להיות בתוך אותה שבת בני או בתי או בני כדרך כל מוצאי שבת אבל אם חלו להיות באחד בשבת אין אומי ויהי נועם אלא לאחר המגילה מתחיל מיד ואתה קדוש כמו בשאר [מוצאי] שבתות שאין אומרין ובא לציון אלא ואתה קדוש. ועוד במזמור של אסתר אלי אלי למה עובתני כתוב זה הפסוק ואתה קדוש. להבי צריך לומר ואתה קדוש לאחר מעשה וגם דאסתר אבל כיום לעולם מתחילין לאחר מגילה ובא לציון ואני זאת וכל סדר קדושה, במוצאי שבת אין אומרים ובא לציון ואני זאת אלא מתחילין לאחר מגילת אסתר מנחה קדוש אבל שאר ימות השבת כשהלו פורים, אפילו בליל פורים אוי ובא לציון ואני זאת ואתה קדוש לאחר מגילה כמו בשחרית אבל רבינו שלמה הורה פורים שחלו להיות במוצאי שבת אומרין ויהי נועם אבל הל' ט' באב להיות במוצאי שבת אין אומי והי נועם. תימה יש לי אך יכול לאומרו מתי ישלים קדיש אם קודם ויהי נועם או לאחר ויהי נועם. ואין אומרין וצדקתך כשהלו פורים להיות במוצאי שבת כשם שאם חלו פורים להיות בשאר ימות השבוע אין נוספין בחתוננים לערב בתענית אסתר (לערב) משום יום טוב של מהרה, ועוד כשם שאין אומי צדקתך בשבת שחל ראש חודש במוצאי שבת וכל שכן שחל להיות בשבת לפי שאין אומי בחתוננים מערב הכי נמי הבא לא שנא. כשמברכין לפני מגילה בלילה מברכין מיניו ולמחר מברכין מיניו ולא יותר, כן מנהג באישיפירא כשאחד מבני הקהל יוצא מבית הכנסת שלא לצורך ציבור שאין מניחין לישיב ולהמתין בלילה שבת לחון עם ברובו עד שיהווה הוצא ואפילו מתפלל בסני בית הכנסת [b 33] ואפילו לספר תורה ואפילו למקרא מגילה שהרי אמרו חכמים (שם) אין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור. וכל שכן לעכב לציבור מפני כבוד ציבור ובהרבה מקומות חשו חכמים והחמיי על כבוד צבור ועל טורח ציבור. ועוד אמר הרב ר' קלונימוס (שפא) מה שנהגו ציבור [לומר] בפה איש יהודי, ומרדכי יצא מלפני המלך, כי מרדכי היהודי, בשעת מקרא מגילה אינו הובה (א)[ו]לא מנהג אלא שמחת התניוקת הוא אבל מקרא יג מרות מנהג כשר הוא ותורה היא לפי שהן דברי חינוי וריצני הוא ודברי רחמים, והן הן שלש עשרה מידות שאינן הורות ריקם לפיכך כופלים הציבור כדי שיתגלגלו רחמים עליה, שתפילחן ותחינתן של ציבור מקובלת היא משל יחיד. ודרך הוא ששליה ציבור מתחיל ראש המקרא ושותק עד שיאמרו הן ואחר כך חוזר ונומרו לכסול כדי שיתגלגלו רחמיו יותר ואינו אלא לרמו לציבור לאומרו ולא מפני שחובה להתחיל בו ולשתוק. וכן נהגו לומר וסלחת בסליחות שמתחיל שליח צבור וציבור גומרים. וכן מנהגו של רבינו קלונימוס הו'קן (שפא) כשמחלק מתנות לאביונים בפורים אינו נותן לשפחות ולעבדים כי כן אוי הנותן פרוטה לעבד הרי הוא נוול את העניים ומראה בעצמו כאילו הוא מקיים מתנות אביונים הגאמרים באביוני ישראל. ולפי שמתחילה הרנילו עניים המתביישים לשלח תינוקת על פתחיהן של ישרי (י) נהגו לתת אף לשפחות נזירות ומניקות שלא לצורך תינוקת ורי

(ש) יומא ע"י ע"א. (שפא) במחיו 210 סי' רמיה ע"ש רשימי ועיי' בשחיל סי' ר' (שג) וכיה בשחיל סי' ריב ע"ש ר' קלונימוס תוקן אמנם במחיו ע"י 211 ובא"ח כח"י דף ל"ב ע"ב הובא ע"ש רשימי. ובהגמייים סוף ס"ב מה' מגילה איתא: כתב תלמוד אחר לפני רש"י וכו'.

הנוכה וכן לעשות כל מלאכה (*שענא), וכן אסור להסתפק מנויי סוכה כל שבעה. וכן אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו שלא יהו מצות בוניות עליו, ואבא דכולהו דם, כמה ששפך יכסה שלא יהא מכסה כרגל משום ביוון מצוה דאמי ר' שמעון בן יוחי (שענ) אמי הקביה הוה מכבדין את המצות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו אם ככרתם אותם כאלו ככרתם אותי ואם בויתם אותם כאלו בויתם אותי.

ומוציאין שתי ספרי תורה בשבת של הנוכה וקורין שבעה כפרשת היום ואחד כפרשת הנשיאים המכוון ליום, יום ראשון הוא קורא בנחשון ויום שני הוא קורא בנתנאל ויום שלישי הוא קורא באליאב וכן כולן, וכן [ל] [32] הסדר (שענ) בראשון כהן קורא ביום בלית משה תחילת החינוך לוי חצי נחשון וישרי משלימו מתוך שהיום ראשון לחנוכה והוא נשיא ראשון וקורא בו (ד-רובו). בשני כהן קורא חצי נתנאל ולוי משלימו מתוך שהוא יום שני והוא נשיא שני וקרא בו כהן ולוי וישרי הבא אחרון יקרא אליאב כולו ולא הסכיד כאדם הקורא בתורה, בשלישי כהן חצי אליאב ולוי משלימו שהוא עיקרו של יום וישרי אליצור כולו כקורא בתורה וכן בכל יום כהן ולוי כנשיא אחד של יום וישרי כנשיא אחד של מחר, בשמיני כהן ולוי בנמליאל וישרי עומד כאבירן קורא והולך אחיעזר מנעילא [אחריו] וכולל כל מצות החינוך עד סוף סדרא, ומסיק בהעלותך עד סוף מרשאה משלים (צ) [א] דתו החינוך ועוד למלאות עסק הנרות בשלתי חנוכה.

ומה ראו (שער) לקרות חנוכה המוכה כחנוכה לפי שעשה משה כהר אותם מאה ועשרים [תעניות] פעם שלישית ירד בעשרה בתשרי [ו] נתבשר לחתי ביום הכפורים בו ביום נאמר לו ועשו לי מקדש, וירעו הכל שנתרצה להם, שמחו במלאכה ועשאוה בריוות, שתי שבתות בחנוכה, ראשונה מפטירין נרות שבוכרה ושנייה נרות שלמה, וראש חדש הבא בחול מסקינן תולכתא (שענ) אין משניחין בחנוכה, וראש חדש עיקר למיקרי תלתא כרדיה ורביעי בחנוכה ואם ראש חדש חל להיות בשבת, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם מוציאין ג' ספרי תורה, וקרו שיתא בעינינן דיומא וחר ובראשי חדשיכם ומפטיר קרי בחנוכה ובנביאות זכריה (והשמים כסאי כבולה) דהא לא קרי מפטיר בראש חדש דילמי [דילמיא] הפטרה דידיה, וכן ראש חדש ניסן הבא בשבת מפסי שלש תורות וקרו שיתא בעינינן דיומין וחד קרי ובראשי חדשיכם ומפטיר בהחדש הזה.

[33] נו. פורים (שענ) אמר לי ר' יהודה בן רבינו יצחק נצביה כך היה מנהגו של אביו לאחר שיוצא מביה הכנסת היה קורא בספר את המגילה ולא היה מסיים בסיום הפסוק אלא מתחיל אחר ומתחין וראה לדבר המש מאת איש ואת ויתא עשרת. ונוהגין בתענית אסתר (שענ) שלא ליפול בתחנונים לערב משום יום טוב של (שענ) יום המחרת ולא ביום שני של פורים, ונוהגין במגנצא כשיו באדר שלא ליפול בתחנונים שחרית וערבית משום יום טוב של כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון שקורין בשיו באדר את המגילה. אומרים במגנצא (שענ)

* (שענ) שבת כ"ב ע"א. (שענ) תנחומא פ' ויגש. (שענ) פירוש ס"י קצ"ה. מח"ו 202 ס"י רל"ט. ועיי' פתחים ע' 48. (שענ) שם ובשה"ל ס"י קפ"ט. (שענ) מגילה כ"ב ע"ב. (שענ) פירוש ס"י ר"ה. שה"ל ס"י קצ"ה. (שענ) פירוש שם. שה"ל ס"י קצ"ד. (שענ) מכאן עד כרכים כתוב בבתי' על הגלון והכותב דגן של דהכא עד של שבשורה השנייה. (שענ) שה"ל ס"י קצ"ט.

לא היו אור הנר פרסומי ניסא וכל שכן בשאר [31 b] לילות (ששנ) טובא וקא
 הוי ליה אינשי הא אמרין עובר על דברי חכמים הוא הילכך הואיל וההוי דהוי הוא
 ומטילא שמעת טינה מי שהיה בדרך או מהלך בספינה ולא היה לו נר מה להדליק
 וכשחזר לביתו באמצע ימי הנוכה שאין לו להדליק כי אם מה שמדליקין בני אדם
 בביתם באותו לילה ולא יותר ומה שעבר דהוי הוא. אבל אני יקר (שסד) זו יש לי
 לשאול אם חייב לברך באותו הלילה שהחיינו או לאו מי אמרין כיון דלא בריך
 לילה ראשונה הדר בעי לברוכי כדאמי לנבי יום טוב (שסה) זמן אומרו אפי' בשוק
 ואפי' כל שבעה או דילמא כיון דלא בריך כלילא קמייחא כומנו לא ליברך כלל משום
 דאמרו חכמים (שסו) הטברך כלילה ראשונה מברך וניש' והרואה מברך שמים ניש'
 ומכאן ואילך [המדליק] (ה)מברך ו' נתי' והרואה נ' ואפי' אותו שלא בריך לילה
 ראשונה או שבא מן הדרך.

ישנו בעלי בתים (שסז) היו בבית אחד והצריכום רבינו דוד הלוי ניע להדליק נרות
 זה בפתח זה וזה בפתח אחר אבל רבותינו אמרים שאינם צריכין אלא פתח
 אחד להשתתף כיהר. לא הצריקו (שסח) ולא הספידו בהנוכה ואמרו שנבר רבינו
 ל'יאונטיין ה'ה'הן ניע הפסיד (ציל: הספיד) על חכם. חז"ק.

המנייה (שסט) נר של חנוכה יניחינו בצד ימין כצאתו חוץ לפתח כדי שיהא הנר
 בהנפתו לבית לצד שמאל והמוזה לצד ימין כדי שיכנס בין שתי מצות
 ואם הוא דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ואסור להשתמש בשול
 הנר, ואם כיתה מותר להדליקה עד חמשה פעמים, ובערב שבת מדליק נר של
 חנוכה תחילה ואחר כך של שבת ואם הדליק של שבת תחילה אסור להדליק של
 חנוכה שכבר קיבל עליו את השבת. וכל שמונה ימים (שע) של חנוכה נומרין בהם
 את ההלל מיסוד הוקנים לפרסומי ניסא. והם מעשרים ואחד יום שהחיד [32] גומר
 בהם את ההלל. וכל עצמו לשם הנס הוקבעו לפיכך עיקרו לגומרו, וימין אני נותן
 בו מתוך שהנוכה חלוק בנרותיו נומרין אותו יום יום מידי דהוה אפרי החג מתוך
 שהלוק בקרבנותיו נומרין אותו כל שמונה, ובספס שהושוו (קרבנותיהן) [קרבנותיו]
 אין נומרין בו את ההלל אלא בעיקר (ו)ר' גאולה כגון בשני ימים הראשונים,
 ומסיפין (שעא) בנרות מדי יום יום משום מעלין בקודש ואין מורירין. ולכך אנו
 מדליקין נרות כל שמונה ימי חנוכה כדי לפרסומי הנס שנעשה באותן הימים על
 פך קטן של שמן שהיה טמון בעורה וכשבאו היוניים וחרבו את הבית לא מצאו
 אותו פך שמן, וכשהלכנו להם חזרו הכהנים ומצאו אותו פך והדליקו אותו ולא היה
 באותו פך רק מרת לילה יום, והיה מספיק אותה מידה כל שמונה ימים וכדי
 לפרסם אותו הנס חכמים להדליק נרות כל שמונה ימים ולהניחם חוץ לפתח
 הבית ומן הסנה ואילך הניחום בתוך הבית. ואסור להרצות מצות כנגד נר של

שקט) ונראה שצ"ל: אי מדליק טובא. (שקט) עת"ג הניחו וכתבו: אעיקר וביה בפרסם,
 אבל בשה"ל ס"י קפ"ו בשם תשובות הגאונים: אני יקר יש לי לשאול שאלה זו וכו'.
 (שקט) עוררין ס"י ע"ב. (שקט) שבת כ"ג ע"א. (שקט) פירש שם ושה"ל ס"י קפ"ה. (שקט) פירש
 ס"י ר"י וס"י ר"צ (106 b), בשה"ל ריש ס"י קצ"ב בשם מעשה הגאונים, ושם בה' שחוח ס"י י"ג
 (ע"י 844 בסופו) בשם מנהגות הגאונים. (שקט) ע"י בפרסם ס"י ר"א ובהלכות קצובות שבס'
 חורחן של ראשונים ע"י 18. (שע) פירש ס"י קצ"ה. (שעל) מכאן ועד סוף המאמר ליתא בפרסם.

האחרון לפני התיבה כמו שעושים לראשי חרשים כשנכנס ראש חדש מזכיר עליה צבור לקהל.

נג. עצרת.

וראתי בשמחת תורה (שנו) שלא הביאו בכנסת אלא בי תורות וקראו בראשונה זאת הברכה ובשנייה בראשית וחזרו הראשונה שקראו בה זאת הברכה וקראו בה מסמיר ביום השמיני וכן נוהגים רבותינו.

והיכא (שנו) המיקלע יום שצריך להוציא גי תורות כגון ראש חדש שבת שחל להיות בשבת בתנוכה ובגון ראש חדש אדר וראש חדש ניסן שחל להיות בשבת כומן פרשיות אם אין להם אלא בי תורות קורין בראשונה עניינו של יום על הסדר ונולדו ונולדו השנייה לשביעי להשלים וחזורים ונולדו הראשונה למסמיר אבל היכא דאיכא גי תורות [31] מסקינן גי תורות ולא מצי למיסק בי תורות וליעבד כי האי נוונא רלא התיירו אלא בשעת הדחק הילכך מסקינן גי תורות וקרינן לכל חד וחד כרינינא ואין אומי קריש כי אם לאחר שקראו בי תורות קודם שיעמוד מסמיר.

נד. וזו תשובה (שיח) שהשיב רבינו יצחק בר' יהודה לר' מנחם.

וישאלת ובגולה עד ששים יום לתקופה (שנו) אם כן נתנו חכמים דבריהם לשעורים, דוימנין דקדמה תקופה תש(י)רי דהיא מאחד בתשרי ווימנין דמשכה עד סוף תשרי, וששים עד שיליה כסליו, הא לא תקשי לן משום דארין ישראל שהייתה גבוה מכל ארצות העמים והייתה צריכה לנשמים תדיר לפיכך היו מקדימין לשאול על הנשמים (על) שאלה בברכת השנים, והיה חביב לפני הקיבוצי שמהאור לחסילתן [של] צדיקים, ועכשיו שנלינו כעונינו לארצות העמים וארצות העמים נמוכות הן מארץ ישרי ושערו חכמים שאין צריכות לנשמים עד ששים בתקופה, וזמן התבואה לעולם הולך אחר זמן התקופה לפיכך קבעוה בששים בתקופה, ושלומי ירבה לעד.

נה. ענין חנוכה.

ועוד שאל שאלה מרבינו יצחק (שם) יורנו רבינו ויארר ענינו ברברי שאלתי, מי ששכח ולא הדליק נרות של חנוכה באחד מהלילות ונוכר לו למחר מהו שידליק מיד כשנוכר או ימתין עד לערב וידליקם עם אילו שידליק או אינו צריך שידליקם כלל ונדרחה. ששאלת (שם) בגר חנוכה שלא הדליק כלילה שוב אינו מדליקה ודחוי הוא בדתן (שם) מצותה שחשקע החטה עד שתכלה רגל מן השוק ואמרינן דאי לא אדליק מדליק דמשמע דמיכאן ואילך לא עשה מצוה מן המובחר ובין כך ובין כך כלילה צריך להדליק ולא למחר ביום [ד]משום פרסומי ניסא הוא וכלילה דאיכא נישאם הי אור הנר פרסומי ניסא אבל ביום דאיכא נהורא דמשא

(נו) פרסם סי' קצ"ו. (סח) שם. (סח) פרסום שם ובל"ג דף ח' ע"ג ובש"ח סי' כ"א. ועיי' בסוף סי' הפרסום ע"י 116 ע"ג ובחושבן סט"ו סי' והאורה ע"י 12 סי' ל'. (סג) תענית י"א. (סד) פרסום סי' קצ"ו. שח"ל סי' קצ"ו. (סז) סוף 201 סי' ר"ל, החרים בי"ב ד"ט סי' תרל"ד. (סז) שבת כ"א ע"ב.

רבינו שלמה (שמר) בליל שמיני ספק [30] שביעי קידש בסוכה וישב בה וגם למחר עשה כן וכן עשה רבינו יעקב בן רבינו יצחק הלוי גיע שכל אחיו רבינו שמואל הלוי ור' אלעזר הלוי קדשו בליל בבית ואכלו חוץ לסוכה ולמחר כיום אכלו בסוכה וטעם שלמה מתלמוד ירושלמי (שמה) מספר מלילי יום האחרון והיינו יום חשיעי [?] וכן פסקתא (שמו) משמע, ושאלתי את ר' יעקב הלוי ואמ' מתחילה היה אבי נוהג בספק בליל שמיני לקדש בבית ולאכול שם ולמחר בסוכה כדרך שעושין אחי אבל בוקנותו פעמים היה יושב בליל ספק שביעי בבית ופעמים בסוכה והן ולאן [זרמיה] הנה כדירה, ור' אלבסנדר רבי העיר עליו שבתחילה היה נוהג לישב בבית בליל ספק שביעי ולמחר בסוכה אבל הכירו רבינו שלמה ושאר רבוחינו [אמר לו ודור] (חורו) בו, וכן רבינו שניאור הלוי יושב בסוכה בלילי ספק שביעי וחולק על שאין יושבין ומביא ראיה מפסקתא. ואמר הרב ר' קלונימוס הסורה (שמו) דצריך שיהו כלולב ששים עליו ולא סחיה מנגד ברכת כהנים שיש בה ששים אוחיות לפי שהלולב נמי על עסק ברכה הוא בא כראמרינן (שמה) די מינין אילו מרצין על המים, כברכת כהנים על ישראל, ושליח צבור נוטל שתי ערבות היין מאותה ערכה שהיא אנורה עם הלולב והדם, ועוד הורה אם יכנס אדם אפיו מאה פעמים ביום בסוכה צריך לברך על כל פעם ופעם לישב בסוכה ונטלן כתפילין כראמר מר במס' סוכה (שמש), ובשעושין הסיכה עושין (בה) הקנים דרך גדילתן הענפים למעלה דהרי אמרי לנבי משכן (שנ) עצי ששים עומדים כדרך גדילתן עומדים, ועוד (א) [נמרינן מלולב וערבה והדם] כדרך גדילתן מנביהין.

ובספק ליל שביעי (שנא) יושבין בסוכה וגם למחר יושבין בה ואוכלין בה אבל לא מברכין כראמי (שנב) שמיני ספק שביעי מיהב יתבינן ברוכי לא מברכין חשיעי ספק שמיני לא מיהב יתבינן ולא ברוכי [30 b] מברכין ואין מברכין בסוכה אלא כיום הושענא כשיוצאין מבית הכנסת בשחרית בשעת סעודה ולא יותר.

ועוד הורה (שנג) נר של כלי חרס אין מנניסין אותו בסוכה אלא בסוכה שיש בה יותר מדי' (שנד) אמות אבל אחרים חולקים ומורים דיותר להכניס אפיו בסוכה סחיה מדי' אמות הואיל והיא גדולה יותר מראשו ורובו ושולחנו, ואין נוטלין מן הסוכה לא צורת הפתח ולא קנה (כנון) [כמו] שנוהגין שאר בני אדם דאסור ליהנות מעצי סוכה כל שבעה אלא בלילי שמיני ספק שביעי לערב מנניסין בה דברים שלא היו ראויין להכניס מקודם כגון שפודים של כרול ומאני דסחרא ומאני דמיכלא.

ונהגים רבותינו שבאשפירא להתיר נימא שנאגד בה כל שבעה בהושענא כדי לקיים דברי שניהם (שנה), באיגורו כל ששה כרבנן, ובלא אגד בהושענא כר' יהודה, ומנהג שבאשפירא שמוכר שליח צבור לקהל משיב הרוח כשיוורד

(שנ) ג"ז שבו. (שמה) סוכה ס"ד ה"ה. (שמו) פסדריב קצוב ע"ב. ע"י פס"ד הוצאת רמ"א דף כ"ב. (שמו) סוכה"ל ס"ו שני"ה. (שמה) תענית ב' ע"ב. (שנ) ס"ה ע"ב. (ס) שם. (ש"ל) שם בפירוש ס"ו קפ"ט. (שנ) סוכה מ"ו ע"א. (שנ) שם בפירוש. (שנ) ובפירוש: יותר מ"ו אמות וכן להלן. (שנ) ובפירוש שם ברום כ"ו יהושע וכו' יהודה. ולפאתא דרבנן ור' יהודה הוא בסוכה י"א ע"ב וליג ע"א ור"א סוכר לולב צריך אגד.

אומרין זמן בליל יהיכ [וכשחל בשבת אומרין] ויכולו ומגן אבות כדברו עד מקדש השבת ומחיל להחלל סליחוח.

גב. סוכה.

וקראו בוורטישי (שלו) כתורה מטמיר ביום טוב שני בפרשת ביום הראשון וביום השני, ובשלישי היינו במועד קרא כהן ביום השני ולוי ביום השלישי וישרי ביום הרביעי. ועוד ישראל [אחר] בענייניו של יום לפי שאחרון עיקר שניתוסף משום כבוד מועד ולכך קורא בפרשת ביום השני וביום השלישי. וכן ביום הרביעי כהן קורא בפרשת ביום השלישי ולוי ביום הרביעי וישרי ביום החמישי וישראל אחר בענייניו של יום, ביום השלישי וביום הרביעי ב' פרשיות, וכן כל הימים עד יום הושענא רבא וביום הושענא רבא קורא ביום הש(ל)שי כהן, ולוי ביום השביעי וישראל ביום הששי וישראי אחר (ביום) ביום השביעי ופעם שלהם מה מכי והיכא דלא איפשר עבדינן הכי (שלו) וכן העיר רבינו שמואל בן רבינו יצחק הלוי ניע פסי אביו שכן נהג רבינו גרשם וציל.

ונענע רבינו שלמה (שלה) ללולב שהוליד והביא שניהם והעלה והוריד וטעמו משום שמחת קרדו כאילים היינו נענוע ולא היא, אבל תחילה זו הודו של יאמר נא ישרי וסוף זה שבסוף הלל. וכן הורה רבינו שלמה ניע אבל [b 29] שליה ציבור ר' מרדכי נענע חלה בהודו ולבסוף בחסדה פסק בחסדה. וכן בתחילה באנא באנא ד' פעמים בהושיעה נא בהושיעה נא בהצליחה נא ובהצליחה נא.

ובשבת (שלט) שבחולו של מועד קראו ראה אתה וביום שמחת תורה התפללו אחות אשר לך כספת (*שלט) וצדקה בירכו ביום שמיני משום שכל זמן שקורין כל הבכור מברכין צדקה מפני פעם לא יראו פני ריקם. ובאותו יום שמיני פסק שביעי החחיל החון וקורא מן עשר תעשר לא היה יום שבת ועשה כרצון רבינו שלמה ושלא כרצון כל החכמים, וזהו טעמו של רבינו שלמה (שם) כדגרוסי במסכת מגילה (שמא) ביום האחרון של חג קורא במצות וחוקים ובכור והכי משמע ליה היינו עשר תעשר ורשוי שכת' בה הרבה מצות וכל הבכור והחולקים עליו רבו תינו הלויים אומי שמעולם לא ראינו כן בפני אביהם רבינו יצחק הלוי ניע אלא עשר תעשר היו קורין בספק שביעי שהל להיות בשבת משום ז' גברי, והכי גרסינן (שמכ) ביום טוב האחרון של חג קורין במצות וחוקים ובכור והכי (להכי) משמע להו כלומי בפרשת חוקים ובכור היינו פרשת היום ולמפרע נקט דבת' בסוף הפרשה את החוקים האלה ופרשת בכור לעיל מיניה קאי.

ומצאתי (שמג) בספר ישן שהיה כתוב בו מצות וחוקים ובכור כדגרוסי רבינו שלמה ונמחק מחדש מצות וחוקים של בכור ומגה במקומו קורא כל הבכור.

שלט) פהרס סי' קפ"ט. שלט) עיי' במתכוס עי' 46. שלט) שם בפרדס והובא בשחיל סי' שס"ז שמצא כן במנהגות הגאונים. שלט) ג"ז שם בפרדס. *שלט) עיי' צונק' לשי' 59. טת) שבהל סי' ש"ב. (שפט) ל"א ע"א. ועיי' רש"י שם. ונראה שגרוסי קורין מצות וחוקים ובכור ובני מחלקותו גרוסי קורין חוקים ובכור ועפ"ז יש לתקן בפנים וברשינ' מגילה, ועיי' בדים שם ע"ד הנוסח ובמחזור וימרי 145. וכה. (שמג) שם. (שמג) שם בפרדס.

כדרכו ואינו חושש. קל וחומר ומה טיט וצואה שאינה אלא מיאוס רוחץ כדרכו שכבת זרע שכחוב בו ואיש כי היא ממנו שכבת זרע לא כל שכן שחייב לטבול, וכן שאר ימות השנה יטבול משום נקיות ומשום קידוש השם כמני גוים.

ואמר לי רבי (שכר) ביום הכסורים לאחר שעשה צרכיו יטול ידיו. מרדו רהוי ידיו מטונפות במים ובצואה שאין לך מינוף גדול מזה ואי עביר בסודר דלית ביה כדי הרחה ולא אתי לירי סחיטה יעבר אבל אי לא עביר צרכיו יקנח ידיו במטפחת הנטבה ולא אתי לירי סחיטה משום שנא' ואיחץ בנקיון כפי אפי' בלא מים.

ובערב יום הכסורים (שכה) בסליחות אין נוטלין בחתונן כי אם מקדישין ומשליטין ואין אומ' מתי ומסי אבל בערב (ראש השנה) נוטלין ואומ' מתי ומסי ומתורין נ' פעמים אבל בערב יוהי אין מתורין אלא פעם אחת והכא אין נוטלין בחתונתן בחסילת שחרית. ובליל יום [28 ב] הכסורים (שכו) רבינו הגדול ר' יצחק בר' יהודה ככניסתו לא היה מתעטף (רבינו) כל הלילה אבל בשחרית בעמוד השחר היה מתעטף כל היום כולו. וכמעריב למוצאי יוהי ער צאתו מבית הכנסת. וגם רבינו גיע היה מתעטף כפי' באב (שכז) אע"פ שאחרים לא היו מתעטפין (שכה) כמו כן, וכן ראתי באשפירא שמתעטפין כפי' באב. כך אמר מוריגו הוקן שהיה מנהג רבו כשהיה משיש טליתו היה מברך אשר קדשנו בסצותיו וצונו לשמור חוקיו. לא נכון בעיני מוריגו. משום דהוקה לא כתיבא בציצית כדכתי' בתפילין דכתי' ושמרת את החוקה הזאת. אבל בחליצת תפילין חייב לברך לשמור חוקיו.

ואני נתן הצעיר (שכט) רואה את דברו הרב הגדול שנוהג לברך הואיל ובסדין הלכה בבית הליל דמחייבין (של) וכת' את חוקתי השמורו וגו' ובגד כלאים שעשנו לא יעלה עליך בגד ראות אבל בגד מצוה כגון טלית אחי עשה ורחי את לא תעשה [א] חוקה כתיב בציצית נמי כבתפילין.

אם סותר (שלא) לרחיץ בשלג לקנח ידיו או אסור הוא (י) ציין במסכת שבת (שלב) ותמצא אין רוסקין לא את השלג ולא את הברד. ורבינו אליקים (שלג) כשנחמלל ביום הכסורים מטוסף ועד מנחה ונעילה ובתפילת מנחה לא התפלל ברכת כהנים כי אם שלום רב ויפה כיוון שכן מצינו במסכת תענית (שלה) בשלשה פרקים כהנים נושאים את כפיהם ומסקנא דהלכתא לא פרשו כהנים את ידיהם בתפילה מנחה משום דשכיחא שכרות. אם נמשך לומר לפני מה מתפללין בשאר תעניות בתפילת מנחה ברכת כהנים אינו דומה לזה לסי [29] שבשאר תעניות אין מתפללין תפילת נעילה ובמקום שהיה לו לומר בתפילת נעילה אומ' בתפילת מנחה אבל ביום הכסורים שמתפללין תפילת נעילה אומ' בתפילת נעילה (שלה). וכן נהגו עלמא שמורסין כהנים ידיהם בתפילת נעילה ולא במנחה.

שכר) שם בפרדס וכו' ובגירסת ל"ם שם. שכה) שם. שכו) שם חוץ סי' קס"א. ל"ם י"ג ע"א. שמו) ע"י שהיל סי' ר"ע ושם בדרך קצ"א סוף ה' ציצית לרשי' שהביא תשובת רה"ג וסיים: רבינו גי' היה מתעטף בציצית כפי' באב ביום וגם נאזני דורו כמו כן היו מתעטפין. ובפרדס סי' ל"ז ובמח"ו 686 לא הביא מזה כיום. שכה) ובפרדס ול"ם איתא: ורי' שמואל כהן ורי' [דוד] לוי אף הן מתעטפין כמו כן. שכה) בפרדס שם ובל"ם איתא. של) שבת כ"ה ע"ב. שלה) בפרדס וב"ם שם. שלג) ג"א ע"ב. שלג) בפרדס ר"ס סי' קס"א ול"ם י"ג ר"ש ע"א. שלג) כ"ז ע"א וכו'. שלס) ע"י במתכ"ס ע"י 42 הערה תקכ"א.

בשאר ימים וככל שכתות של כל השנה אין אומי, אבל רבינו ר' אליקים נוד לשלית צבור לאמרו פעם אחת בעצרת משום האי טעמי דאמר מ' [27 b] הלא אותו השיר לא אמרנו (אלא) מלאכים אלא בשעת מתן תורה כדנרסין במס' שבת (ש"ב) בשעה שנתן הקי' תורה לישראל אכרו מלאכי השרת אדירי אדירנו יי' אלהינו מה אדיר שמך ככל הארץ ועל כן כדון לאומרו בעצרת משום מתן תורה בו ביום. והרנישו בדבר שנהג מנהג שלא נהגו קרטונים, ואמר אל חכו כי זקנה אמך. ואינם נודעים (שיג) רבותינו שבאישפירא [להתענות] בכי ימים של ראש השנה ולא לעמוד בבקר ולהתפלל סליחות וכן מצאתי בתשובת של ר' יהודאי גאון שאסור להתענות כריה משום שקרוי חג בשאר ימים טובים שנא' תקעו בהרש שופר בכס(א)[ה] ליום הגינו, וכשם שבשאר ימים טובים אסור להתענות כך בראש השנה משום עיני יום טוב, ונהגין לעמוד להתפלל סליחות ביום ראשון לעולם בין חל ראש השנה בשבת הבאה ובין אם חל באמצע שבת.

נא. יום הכפורים. בן רבינו ר' יצחק הלוי (ש"ד) שם ספר קטן על הרף כנחל שאינו זו כלל בין הנירות ביום הכפורים ולא ננע כלל לנרות, והיו מקצת חכמים שבירמיישא אוסרין ליטול משום שאין עולין באילן.

במוצאי שבת (שמו) אין אוי' והיו נועם בירמיישא כשחל יוה"כ בחול אבל בתשובות ראשי ישיבות מצאתי שאומי, אבל במוצאי שבת כשחל יום טוב בחול אין אומי.

דר"ש רבינו משולם (שמו) בין ראש השנה ליום הכפורים אומי וידרו ג' פעמים בכל יום, ג' פעמים כנגד [ג'] תפילות שבכל יום, וערב יום הכפורים כשחריח פעם אחת לפי שערין ישנו במנחה וישלשו בערירי, ומי שמבקש לקנה ביום הכפורים אם אסתנים הוא או שאין דעתו מיושבת עליו בכל השנה עד שמקנה במים וכל שכן ביוה"כ שצריך לטהר עצמו ביותר יקנה, אבל כל אדם שאינו חושש לא, שכן אמרו חכמים (ש"ז) (אלא) איר אלקור אסור לאדם שיושיט אצבעו קטנה (ש"ח) במים בטי' באב כדרך שאסור להושיט ביום הכפורים, ושוב אמרו חכמים (ש"ט) ועירא בר תמא (אמ"י) אושפויבניה דרי' אמ"י [28] ור' אמי ור' יהושע בן לוי וכולהו רבנן דקיסרון איל [וכו'] דהוה עבירי אבוק, ערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה במים למחר מקנה בה פניו וידיו ורגליו, אם היו ניצוצות של מימי רגלים ניתזים על הגליו חייב לרחוץ ולשפשף אותם בידו שכן שנינו כמשנתנו (ש"ך) זה הכלל היה במקדש, כל המסך רגליו מעון מבילה וכל המטיל מים צריך קידוש ידים ורגלים ומטפשים אותה (שכא) בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים למה אמ' ר' אשי וזאת אומרת מצוה לשפשף.

והרואה (שכב) קרי ביום הכפורים יורד וטובל ומבערב ישפשף, ושוב אמרו (שגג) אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו אבל אם מלוכלך במים ובצואה רוחץ

(ז"ט) ס"ט ע"א וליתא בגמ' שם שאמרו הסלאכים אדיר אדירנו כ"א מסוק האחרון שבכומור ח' זכיה בפרדס. (ז"ט) פרדס קיני, שבח"ל רפיך בשם מנהגות בני אושפירא. (ז"ט) לקופי פרדס דף י"ב ע"ג. (ט"ו) פרדס קיני, ל"ט שם, וכשניתח כתוב כמנגנא. (ע"ח) שם. (ס"ח) מסחים נ"ד י"ב. (ס"ח) ע"י במחכים ע"י 86 הערה תמ"ז. (ט"ט) יומא ע"ח ע"א. (ע"ז) שם כ"ח ע"א. (ע"א) שם כ"ט ע"ב וע"י בדי"ם שם. (ע"ב) פרדס קיני. ל"ט שם, שה"ל ש"ט בשם השוכות הנאונים. (ע"ג) יומא ע"ז י"ב.

על עשרה הוי ומאי מעמי' איתוספו משום סמך (שו) אין סוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם כך השיבך אבותי.

ואני אחיך מושיבך [משיבך] ומודיעך את דעתו. ודאי נולדה קראי תלתא תלתא גינה[ו] היכי דמי [והא] ארבעה ארבעה הוי ברכתובי אלא הני קראי דכתובין דסמיכי אהרדי כל תרי ותרי חשוב לחד בנזן כמלכות שאו ושאו תריוהו קראי חשיבי לחד הואיל דסמיכי אהרדי במזמור לרוד ליי הארץ ומלואה והכי נמי זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחים יי טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו והני תרי קראי סמיכי דין לדין במזמור הללויה אורה יי בכל לבב בסוד ישורים ועדה, חשיב (ז)[ל]הו לחד (ה)כי ה[י]כי דכמומור למנצח על הניתית לאסף קייסי הני קראי סמיכי כהרא תקעו בחדש שופר כי חוק לישראל הוא וקרינן להו כהרא משום דסבירי לחד הכי נמי הני קראי דאמרן לעיל תרי דנבי מלכות ותרי דגבי זכרונות הואיל דסבירי לחד מחשבי לחד וכן נמי נבי שופרות קרינן בכתובים עלה אלהים בתרועה ונ' בהצוצרות וקול שופר וכו' משום דמסתברי תריוהו מילתא תרא חשיב להו לחד ואע"ג דרחיק דין טרין דהא עלה אלהים הוי במזמור למנצח לבני קורח מזמור (שו) ובחצוצרות קאי במזמור שירו ליי שיר חדש כי [27] נפלאות עשה (שה) הואיל דאירטו אהרדי (ו)סתקרי כהרא ומיתחשבי לחד, והיכי אירטו אהרדי אלא עלה אלהים ששי למזמור שלו וכן בחצוצרות עשה במזמור שלו וזה חשבון מזמורי עשרה סקוקים וזה חשבון מזמורי ט' סקוקים, והמזמור שנכתב לכהו כאמצע שיטה ב' בראשיתו חשוב פסוק הרי ד' עשרה והוי כל חד וחד מהני מזמור כי עשרה פסוקים כנגד יי מלכות וכנגד יי זכרונות וכנגד יי שופרות ומזמור זה חשבון תיבותיו בחשבון תיבותיו של מזמור זה, והיתר קרא הוא הוציאורו מן הכלל ויעלו לך שניהם שיה בשוה וכשם שאמרת גבי תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו כי חוק לישראל הוא ששניהם נעשים לפסוק אחד אף כאן הללו בתקע שופר כולל סמוכין עמו ביחד עשרה הילולין ונעשין לפסוק אחד, וכן מאי טעמא קא חשיבין עלה אלהים ובחצוצרות לחד קרא משום דבעין מלכות וזכרונות ושופרות דתובי ורגביא הני קראי דקא משתעי להבא, ולעתיד נמי גבי שופרות יערה רוח ממרום, ורבינו ר' משולם ורבינו שלמה משום רבו הללו בתקע שופר לא קא חשיב בחשבון י שופרות שאין הללו עשרה הילולין אלא כנגדן קבעו חכמים יי מלכות יי זכרונות יי שופרות כנגדסנין בסמכת ראש השנה (שש) ולא הויין בכלל עשרה, אילו ואילו (שי) מורים במנצח ובזמרישא שאין נוסלין בתחנונים בדי' ימים שבין (ריה) (ו)יהיב (לסוכות) משום בניין בית המקדש שהשלימוהו באותו הזמן אבל לאחר ימים טובים ואסרו חג נוסלין בתחנונים כל החודש, ראיתי באשכנז (שיא) ואין אומרין אבינו מלכנו בשבת שבין ראש השנה ליום הכפורים ולא בערב שבת אין אומ' אבינו מלכנו ואין אומ' אדיר אדירנו בקדושה אלא בריה ובויויב ולא יותר לסי שהיא שיר של סלאכים ולא התירו לאמרן אלא באילו ימים שהן ימי הדין אבל

(ט) בגימטריא כ"א ע"א וע"י במזמור א"ח ס"י תקצ"א וכ"ו י"ס, (טז) תהלים מ"ה, ר' (סז) שם צ"ח, ר' (סח) ל"ב ע"א, (טז) פורים קס"ו, שח"ל ס"י ש"ג, (סח) כ"ח במדרש ריש ס"י קס"ח בגימטריא והשאנו בריה ויהיב והמאמר הזה הביא בשח"ל שמצא כן בסנהדות גאונא, וכן המאמר מה דברר א"ח בשבת היא במדרש ס"י קס"ט.

סדר ימים טובים הוא מונה, כי היכי דגבי הכרלה סדר הכרלות הוא מונה (רצה), הכי נמי גבי יום ראש השנה כותודיעינו סדר ימים טובים הוא מונה. ומעין שאילה זו [26] שאלו לפני גאון [אם] או' בראש השנה ותתן לנו יי אלהינו באהב' מועדים לשמחה חגים וכו' את יום הוכרוך הוה. והשיב צריך לומר ותתן לנו יי אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים ומנים לששון ויום הוכרוך. רבותינו כאן וכאן [אין] אומרים ומן בקדוש שיני לליל שיני של ראש השנה לפי שקדושה אחת היא אבל בארץ רומיים חולקין על זה. כאן וכאן אין אומ' אבינו מלכנו בערב שבת במנחה בראש השנה וכל שכן בשבת. (רצט) ואשר שאלתם נכונינו עכור מהו לומ' השיאנו ועכור החילוק שיש בין חכמי סקוסכ. חס ושלוש שיהי' בדבר זה חילוק שכן אנו נוהגין בחרי מתיבתא בארץ ישראל ודנהרדעא שאמי השיאנו בריה וכיום הכפורים ועוד הלכה (בירושלמי) בהרואה (ש) ששמואל אמ' צריך לומר השיאנו וגם היווק של ר' הושעיא דא' והיו לאותות ולמועדים וכן הילכתא (וכן) [ואין] לשנות. במגנצא מנה: נוסלים בתחנונים בערב ראש השנה (שא) בסליחות אבל לא לפני סדר קדושה. במגנצא לא אמרו ומן כנס ובשופר כיום טוב שיני של ראש השנה וכן מצאתי בהלכות גדולות שצריך לומר בראש השנה והשיאנו ה' אלהינו וכו'.

ג. וישאלתם (שב) על ארבעה סקוסים של כתובים שהם במלכות וזכרונות ושופרות מה סיבן אם כשביל שיהו עשרה והלא מסיים בשל תורה והוא סקוק עשירי ואם צריך שיהו עשרה עשרה לברי מאותו סקוק של תורה שמיים הוא וחזתם ולימרו ארבעה סקוסים מתורה או ארבעה סנביאים ושלש מכתובים דהו ליה עשרה. והשיב כן מה שאמרת ד' סקוסים של כתובים במלכות וזכרונות ושופרות דכי עי שאו שערים ושאו שערים כחר סקוק דמי והוה ל(י)הו תלת סקוסים דכתובים במלכות וכן בזכרונות ואעפ"י שחמצא במחזורים כתוב וזכר לעולם בריתו הדייקנין אין אומרין אותו שהוא יתר שהוא רביעי שלא לצורך וכן בשופרות אומרין ד' סקוסים של ארבעה שופרות (ואעפ"י) [26b] של כתובים לפי שאותו סקוק ובוים שמחכתם לא נחשב למניין עשרה שופרות, ואעפ"י שאומרין אותו בסיום לפני מה לפני שאין בו שופר כתיב בסירוש אלא הצוצרות ואע"י דגרסינן (ש) מסיים בתורה הואיל ולא מצאו קדמונים בתורה סקוק אחד שבתורה מלכות. כלל ואת זה בכלל (שר) ושמויהו בסיום והוא אינו מחשבון (שה) והוויין הכי עשרה. ובין לדעת אילו שאומרין [שאן] ושאו כחר סקוק (חר) ובין לדעת אילו ספרים שכתוב בהן וזכר לעולם (חסרו) [בריתו] ובין לדעת אילו שאומרין בכתובין ד' שופרות הן וסקוק ותקעתם כהצוצרות סקוק יתר הוא אלא משום מסיים בתורה הוא מכל סקוס כאן וכאן יחירי

* (הם) תולין כ"י ע"ב. (לס) היא תשובת חכמי ירושלים לר' משולם ב"ר משה הנוכרת בפרס סי קס"ח ועי' בסכתים ע"י 37 הערה תסיא. (ט) היב, ועי' משי"ב במיע החדשי ע"י 47. 844. (ז) בירושלמי שם. (טב) מכאן ע"י והשיאנו חסר בפרס. (עג) פרס סי קס"ו. שה"ל סי ר"צ (דף קל"ז סוף ע"א). (עז) ר"ה ל"ב ע"ב. (עד) הלשון מנומנם ובשחיל שם איהא: שלא מצאו קדמונים בתורה בסקוק אחד שבו שופר וסלכות כללו את אילו בכלל. (סז) מכאן ועד סוף הסמך ליתא בפרס שלפנינו והיה בפרס כתי' לעיני התי' צונץ. למיג 160 הערה 10.

ימות השנה או לאו. והשיב והורה אם חל בשבת או באחד בשבת היתירו הגאונים (רצב) לאכול בשר בסעודה המספקת וגם לשחות יין משום כבוד השבת ועונג ואין צריך לשנות משלחנו וכלכר שיש לו לישב בראבת נפש שלא לנהוג בשמחה כראמי' חכמים במסכת תענית (רצב) ט' באב שחל להיות בשבת אוכל על שולחנו אפי' בסעודה שלמה בשעה[1] דהא דאמור רבנן לא קמירו אלא בסעודה המספקת שאם חאמי' בסעודה שבת קמירו שאוכלים קודם שיש שעות מה צריך לומר לי כן והא אפי' חל להיות ערב ט' באב בחול, סעודה המספיק בה לא יאכל בשר אבל משש שעות ולמטה מותר דשרי למיכל בשר וכל שכן בשבת אלא לא שנה אבל אני יקר מצאתי בהלכות גדולות (רצד) בפירוש שחייב להספיק לסעודה ט' באב משש שעות ולמעלה [בשבת] שלא יאכל בשר ולא ישתה יין אבל קודם שש שעות מותר. [1]לאכל בשר מלוח [1]יין מיתו אפילו כל היום כולו מותר, והמחמיר יחסר מה שירצה. ועוד שאלתי (רצה) אם צריך לו' ובא לציון כפי' באב למנחה קודם קריאת ספר תורה כמו בשאר שבתות בהפילה מנהה [אס] או' עם ואני זאת, והשיב לילי ט' באב [25b] לאחר קנינת (צריך קנינת) צריך לומר' ובא לציון ואתה קדוש וגם בשחרית כמו כן צריך לומר' (אני) אבל (לושי') [לא] ואני זאת בריתי משום שיש בו לא ימושו ספיק ומפי דרעך ואנן קרינן קנינת, הילכך אין צריך לומר' אבל (אס) [אמר] כן שיש מנהג ברומי' שבמנחה לעת ערב של ט' באב קודם קריאת ספר תורה צריך לומר' ובא לציון וגם ואני זאת בריתי במנחה, לפי שיש לומר' [ב]תפילת מנחה נחם יי אלהינו את אבילי ציון להכי או' ואני זאת לא ימושו ספיק וג' ועוד לפי שלא אמרו ואני זאת לא בערבית [לא בשחרית] לכך נוהגין ברוסא לומר' במנחה כמו בשבתות שלא אמרוהו לא בשחרית ולא במסוף. ועוד או' כן נוהגין ברוסא ששליח ציבור המתפלל במוצאי שבת בתפילת ערבית כשחל ט' באב בשבת צריך לחלוץ את בתי שוקיו מעל רגליו ולהניח מנעלים. ואחר כך יאמר ברכו בלא מנעלים ולאחר ברכו יחלוץ מנעלים מן הרגל ברגל אחת את חבירתה לאחור (רצו). לבר מינן אם יארע אבל בטי' באב, כן ראיתי נוהגים באשפרא שאין נכנס לבית הכנסת בלילה עד למחר ולמחר נכנס ויושב עם הקהל עד שמשלימין הקנינות ועל הגליון: מליקו להו'. ובתמשה עשר באב נוסלין בתחנונים וכן נוהגין לפי שבטלה מגילת תענית, וכן הורה הרב ר' שלמה ברי' שמשון בר אליקים שאני' ובא לציון לאחר קנינת בין במוצאי שבת ובין בשאר ימות השנה בערב ט' באב, וגם למחר ואינו אומ' ואני זאת אפי' בשחרית וענינו צריך לומר' בשחרית ובערבית (רצו) ואין אוכלין בשר בערב ט' באב שחל להיות בשבת בסעודה המספקת. מליק.

הילכות ראש השנה.

שאלתי אני מנהם (רצה). יום טוב של ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אם מתפללין ותודיענו כשם שמתפללין בשאר הימים טובים שבמוצאי שבת משום

כלל רב שר שלום בה"מ ט"ו קצ"ב והובא בטור או"ח ט"ו תקנ"ב. כלל כ"ט ע"ב. כלל דף ל"ט ע"א. כלל פורס קצ"ט. ל"ט י"ח ע"ב. רוקח שם. כלל ע"י לקח וישר ח"א ע"י 111. כלל כציל וע"י ברוקח שם זכ"ה בפרס ד"ק ודלא כמו שנוסע בסעות בדפוס וארשא. ועו"ש ט"ו ק"ס. כלל פורס ט"ו קס"ו.

מסימין קדיש כולו ומתחילין בקניות ואין אומרין ויהי נועם אבל מתחילין בו ואתה [24 b] קדוש וכו'. ולעולם כש' באב לא נוסלין בחתוננים לא כיוצר ולא כמעריב משום שקרוי מועד שג' קרא עלי מועד. אבל או' ענינו ולאחר שקורין בספר או' קדיש כמו בשינוי ובחמישי. ומסמירין אסף אסיפס. ומכניסין ספר תורה לארון. וקורין על מגדל עין כמו בשאר ימים ולא בידים (רסג). ומתחילין בקניות ואחר כך תהילה אשרי וישיב ב' ואין אומ' למנצח אלא ובא לציון ואתה קדוש וכו' ואין או' ואני זאת לא ביום ולא כלילה. ולא אמרו צדקתך כמנחה בשבת כשחל תענית מ' באב להיות למחר בא' בשבת. והתפללו ענינו כיוצר וכמנחה. ואמרו נחם ה' אלהינו בכונה ירושלים כמנחה. וכשאר ימות השנה שאינו מוצאי שבת כלילי מ' באב בין בערבית ובין בשחרית או' ובא לציון ואתה קדוש ואין או' ואני זאת לא ביום ולא כלילה. ושבת של חוון ישעיהו לא החליפו כמות אלא כתונת לבדה לבשו אבל ר' יוסף ומיחר העם במניין החליפו קמצות (רסד). אילו שאלות (רסה) שאלתי אני יקר מן רבינו ר' קלונימוס מרומא ניע. מהיכן חייב אדם למנוע מלרחוץ קודם מ' באב. אם קודם ראש חודש או בראש חודש עצמו. והשיב (חיש) [חייב] אדם למנוע מלרחוץ מראש חודש ובראש חודש עצמו אסור משום שנא' הגה חרשה ושבתה אבל קודם ראש חודש בו ביום צריך לרחוץ. אבל אם יורמן אבל לבר מינן שיש לסולו (רסו) ל' ימים אפי' יום אחד (לבר מינן) או כ' ימים. או לאחר ראש חודש לאלתר. באותה שבת שחל מ' באב להיות בתוכה אם מותר לרחוץ בוסנו [או] אם יש לו להמתין עד לאחר תשעה באב. והשיב אם יורמן לו סוף דבר לאחר ראש חודש לאלתר אסור לרחוץ עד שיעבור תשעה באב שאין לך אכילות גדולה מוז שחבר בית אלהינו דרביא לן כרקמבור רבנן כמסכת תענית (רסז) לגבי אבל דתניא תכסוהו אכליו כזה אחר זה אם הכביד שערו טיקל כתער ומכנס כסותו כמים. אלמא בחמין אסור הכא נמי כרחמיהו אכליו דמי ואסור ברחיצה עד [אחר] תשעה באב. [25] ועוד שאלתי (רסח) אם יורמן לאשה נדה לרחוץ מטומאתה קודם מ' באב אם מותרת ברחיצה אם לאו. והשיב לגבי אשה נדה שיורמן לה לרחוץ באילו הימים מטומאתה מותרת לרחוץ על ידי ששורא לרחוץ (רסט) במי מקוה אם יורמן לה נמי [מותרת] לרחוץ שהוא מתעסקת למחר עצמה לבעלה משום פירי ורביה (כי) הקילו לה. כי היא דאסרו חכמים (רצ) גדולה פיריה ורבי' לפני הק' יותר מבינין בית המקד' שנא' חרש יהיו בלבנון ושנים חרשים בכיתו ועוד שאינו אסור בחשמיש המטה כי אם [במ'] באב בלבד אבל קודם מ' באב מותר. ועוד שאלתי (רצא) איך מנהג מרביתנו שברופי לנהוג בשבת שחל מ' באב בתוכה או באחד בשבת אם אוכלים בשר בשבת כסעודת המפסקת ושוחין יין. ואם צריך לשנות משלחנו ולישב כבשאר

(כג) שם ס' רס"ב, ועי' במחזיקי 227 ריש ס' רס"ג ובארות חיים ת' תיב ס' כ'. (כד) וברוקח שם: כסנין החליפו קמיות. ובפרדס איתא: חלוקים. ועיי' בלי"ם וברוקח שיש להשלים עי"ם האסור שם מה שחסר כאן בפרדס: וזו מנהג ראיתי באשמו"א בשבת שחל ב' באב או בערב מ' באב וכו' והוא כשהיל ריש ס' רס"ג בשם הרב ר' יקר. (כס) פרדס ס' קנ"ה ל"ם דף י"ז סוף ע"ה. רוקח ס' ש"ב ושחיל ס' רס"ד. (כז) ציל שישליוס לו. (כח) י"ג ע"א. (כט) פרדס קנ"ה ל"ם י"ח ע"א. רוקח ושחיל שם. (צ) ציל עיי' מושרין ולרחוץ. (צ) וירושלמי כתובות פ"ה ה"ז. (צא) פרדס ס' קנ"ה ל"ם ורוקח שם. שחיל ס' רס"ז.

עניים ודריכת הנת בחולו של מועד בדבר האכר מותר מהא (רעה) דרב הונא חצרו ליה חצרא בחולו של מועד ומסקנא דהא דתניא במתירא אצי' אכיד אסור יחידא הוא. ועוד דרב חצרו ליה חצרא ואיפסד שמואל דחצרא רחשי לא פסיד אבל עינבי ווראי פסיד משום דכתש כחשי כי שביק להו ועוד כשמתחילין לכוזר הכרמים ונותנין [רשות] ליבנם בהן כל מי שאינו בוצי' כרמו הוי ווראי דרב האכר [ו] אחר לבצור ולרוכן בגת.

מג. מנהג השע' באב.

אומרים (רעו) כמנצא קדיש בחשעה באב ל(א)הר שקיא שלישי המפטר בתורה ביוצר ובחירתו ספר חורה לארון מתחיל בקינות ואחר כך תהיל' וכא לציון ואחר קדוש ובליל ט' באב כשחל במוצאי שבת לא הכדילו כלום כי אם הכדלה בתוהן הרעה בלבד אבל במוצאי חשעה באב הכדילו על הכוס בלבד בלא בשמים ובלא מאורות אבל רבינו שלמה היה נוהג בשי' באב שחל להיות במוצאי שבת היה מברך בורא מאורי האש בלילה אעפ"י שאין מבדילין עד לאחר התענית למוצאי יום ראשון דלמוצאי שבת אין מבדילין שבכר אכלו ושתי' מבעוד יום ומיד כשהחשיך חלה התענית ואינו יכול להבדיל לפי שאינו יכול למעום ואין מבדילין אלא על הכוס ואם האפי' למה הוא מותר במלאכה כגון הכערה וכישול דמוחרת בשי' באב כגון שהבדיל בתפלה אבל בשמים אין צריך לברך. ושאלתי מר' משה בר' יקותיאל [אימתו] לברך על הבשמים ועל המאור בליל בשי' באב כשאין מבדילין על הכוס והשיב מפי רבי [אפשר] לברך על שניה' במוצאי שבת אעפ"י שחכמים עליהם השלום אמרו (רעו) צריך לסדרן על הכוס. בשעת הדחק שאני. ט' באב (*רעו) שחל להיות במוצאי שבת או בשבת היה הגדול רבי יצחק בר' יהודה נ"ע בין מנחה למערב בסעודה שמפסיק בה בוצע על שתי ככרות ומיסב על השולחן כבשאר שבתות והולך נעול לבית הכנסת מפני הכבוד בשבת וכשואמר ברכו חולץ ויושב לארץ. ומראש חדש ועד [ה]תענית לא היה אוכל בשר. ושפעתו (רעה) שהי' ר' משולם נוהג כל ימיו שלא לאכול בשר במוצאי ט' באב ועוד יש בני אדם שמתענים שני ימים חשיעו ועשירו יום ולילה בלא פיסוק. ויש שמתענין עד בקר ולילה אין אוכלין כי מצאו ראייה בתלמוד ירושלמי (רעפ). ושפעתו מר' יצחק בר' משה שלא היה רווחץ מיום בחמו עד ט' באב. אבל ר' משה בר' יקותיאל נוהג באשפירא ומק[ו]כל מאכיו כי בסעודה המפסקת אין מברך על שתי ככרות (רס) ואין אוי' נחמינו ולא רצה והחליצנו כי אם מיסב על השולחן. ואמר לי ר' סעדיה ג' [שכועות] שמשבעה עשר בחמו עד ט' באב הן רמזים ברניאל כשהתענה ג' שבועים שצריך להתענות [מכ]שר (רפא). כשחל ט' באב להיות בשבת (פכ) כמנצא במוצאי שבת

(עס) סיק ויב עיב. (עו) פדרס סי קניה, ליס ויו עיא מנוחא אחרינא. רוקח סי שויא, ועיי' במחיו 228 סי רסיו ושתייל סי רסיוח. (עפ) עיי' פסחים נ"ד עיא. (*ע) שבהיל ריש סי רסיו שמצא כן ברברי הגאונים. (עג) מכאן ועד אבל ר' משה ביר יקותיאל ליתא ברוקח, ובפרסד וליס הובא אה"כ ועיי' בשתייל סי רעיד. (עד) תענית ס"ד היז. (עז) וכיה בפרסד ובל"ם אבל ברוקח איתא: אין מברך בוטון. (עח) כשהיל סי רס"ג הביא ואת בשם רב סעדיה גאון. (עט) שס סי רסיו בשם סנהנות מנצא.

גמור שאפילו מלאכה במקום שיש מרגמטיא (אסור) [האבד] מותר לעשות כמה שאמרו חכמים (רס) [כפרק] משקיף בית השלחין במועד אמר ר' יוסי ברי' אבין מרגמטיא דבר האבד הוא מותר ושוב אמרו חכמים (רסא) רבינא הוה [מסקין] בהו וזוי בבני אקרא דהמאחא (רסב) אתא לקמי' דר' אש' איל מהו למיול האידינא עליהו אמר ליה כיון דכל יומא לא משכחת להו והאידינא דמשכחת להו כפ'גמטיא האבד דמי ושרי. ואי קשיא לך דר' אביןא (רסג) דהוה ליה עיסקא בעיא מיניה בשיתא אלפי. שהיה לכתר ריגלא חכעיה בייב אלפי החם מידת הסידים עכר. מי שהיה (רסד) במקום שאין שיירות יוצאות אלא שני פעמים בשנה ומבקש לכתוב אגרת בחולו של מועד מותר לו לכתוב מה טע' כיון שמבקש לשגר להן או לצותח על מלאכתו שיש בו ריוח והפסד או לעשות תקנה לפרנסת אנשי ביתו ואין השיירות יוצאות עד ששה חרשים אחרים אין לך הפסד גדול מזה ומותר, וכך אמרו חכמים (רסה) כותב אדם תעלין ומוזות [וכו'] ולאחרים כתיבה בדרי ר' מאיר ור' יהודה אומ' מערים אדם ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו ר' יוסי אימר כותב ומוכר כדרנו כדרי פרנסתו. ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי (רסו). ותיב קאמי' רב לרב הננאל וכן אורי ליה (רסז) רבה בר בר חנה לר' הננאל כותב ומוכר כדרי פרנסתו. והילכך (רסח) כותב ומוכר כדרי פרנסתו אבל וודאי [אם] אין צריך לו כלום ושלום בעולם (וצריך לכתוב) אל יכתוב. ויה, ואף, מירי' ר' קיבי' רידי' וציל, חית (רסט) [b 23] לכתוב אגרת אם אדם צריך כהיתר בחילוי של מועד אבל לתקן קונטרסין מן הקלטים לכתוב אחר המועד אסור. אילו שאולות ותשובות (רע) של רבינו ר' יצחק ברי' יהודה כדאמרינן לקמן ששאלו' אם מותר לתקן ולזכות כלים לכתחילה במועד ועוד אם יכול לתקן פרסות סוסים בניגרי ברזל וגם ליתן כלים לכובס גוי ואם מתקנין את הקריעה במועד על ידי אוסן גוי או ששא נותנין לכתחילה לחוסרן לאוסן (ל) ארסאי ועוד אם [ל]תחיל בלקיטת ענבים ודריכתן בגת בתוך המועד. כי אני חסות על מה דגרסין (רעא) ההוא הצדא דהוה ליה וגוי ותוב אבל במחבר לרקע אפילו כולו אבד אפיר, וששאלתם (רעב) מהו לאגוד ולזפות חביות של מועד לכתחילה כמו שנוגזין במקומנו לפי שיוסמכו על דבר האבד ומותר ובלבד שלא יכוין לבו במועד, וששאלתם (רעג) לתקן פרסות סוסים [בחולו] של מועד בניגרי ברזל רבי נורמן לו דרך בחילוי של [מועד] יש לומ' ברבר האבד [דמי] ומותר על ידי אוסן גוי לצורך המועד. כל הני מותר במקום שנהגו אבל ליתן לכובס גוי וליתן כלים לגוי לחוסרן בחחיל(ת) [ה] קיבולת הוי ואסור. וששאלתם (רעד) אם להתחיל בלקיטת

(כס) ס"ק י' ע"ב. (כסא) שם. (כסב) וברוקח ס"י ש"ד: דאמרת. ובל"ש דהנותא, ולפנינו הגירסא דשנאחא וכן הוא בפרדס. (כסג) וכן הוא ברוקה, ולפנינו הגירסא דרבינא וכן הוא בפרדס ובל"ש. (כסד) שם בפרדס, בלי' וברוקח. (כסה) ס"ק י"ט ע"א. (כסו) ע"י עירובין ס"ו ע"ב ובר"ס שם. ובהלכות קצובות דבני מערבא (תיג דף ק"ב ע"א) איתא: בריא בזמן שנתלק עליו אחר אבל אם נתלקו עליו חכמים הלכה כחכמים. ונראה שגרס שם הלכה כר"י מחבורו. (כסז) ע"י בר"ס במ"ק שם אות מ'. (כסח) צ"ל והלכא. (כסט) צ"ל ואף רבינו סרדכי וצ"ל התיר לכתוב. (כע) פרדס ס"י ק"ב, לקוטי פרדס דף כ"א ע"ב. (כעא) ס"ק י"ב ע"ב. (כעב) האורה 214 ס"י ק"ט מח"צ 289 ס"י פ"ג והסיום שבסוף ס"י ס"ב שייך לריש ס"י פ"ג. (כעג) האורה 198 ס"י ג"ד, מח"צ שם ס"י פ"ה ופ"ו. (כעד) האורה שם ס"י פ"ה, מח"צ שם ס"י פ"ה.

ואפריקא בארץ ישראל לא חשיבא הילכך בין שרעתו לחזור בין אין דעתו לחזור
עושה בארץ ישראל עד שיחזור לארצו ולמקומו.
סליקו להו עינין חולו של מועד.

מה. הנשיבה (רמח) של ר' נתן ניע שהשיב לר' מנחם אחיו עם אותה הכתובה
למעלה מן חולו של [22 b] מועד. מה לשבור לגימ תחילה בחולו של
מועד להוליך קרות עצי בניין ממקום למקום כדי שלא יאכזרו. מותר לעשות כן,
ובלבד שאם יכול לעשות בצניעה עושה ואם אינו יכול לעשות בצניעה ועושה כמו
שיכול, דתנן (רמט) מבנים אדם מירותיו מן הגנבים ושולח משתנו מן המשרה בשביל
שלא תאבד ואמרין (רנ) ר' יוסף הוה ליה בשורי עיילתא (רנא) כימטא וכו'.
ושער (רנב) שבמקום הקות דם בדברא (רנג) דמוסילתא מותר להעבירו בתער בחולו
[שי"ב] אעפ"י שאסור בהגלחה במועד לפי שהקות דם עיקר (ו) סיקוח נפש הוא,
דבר שהנשמה תלויה בו דכתי' כי הרם הוא בנפש יכסר, סכנת נפשות הוא ואס"י
בשבת שהוא איסור סקילה דוחה סכנת נפשות (הוא ואס"י בשבת) שכך אמרו
הבבאים (רנד) מניין לסיקוח נפש שדוחה את השבת ענה ר' אליעזר ואמר ומה מילה
שווא אחר מאיבריו של אדם דוחה את השבת ק"ו לסיקוח נפש שדוחה את השבת
ושבו אמרו חכמים (רנה) מספקין סיקוח נפש בשבת והוריו הרי זה משוכח ואינו
צריך ליטול רשות מבית דין, כיצד ראה חינוך שנפל לים מורס מצורה ומעלהו,
והוריו הרי זה משוכח ואעפ"י שהוא מתכוין לצוד לפי דרכו. (של) חינוך שנפל
לבוך עוקר חוליו ומעלהו והוריו הרי זה משוכח (ואעפ"י שהוא מתכוין) ואין צריך
ליטול רשות מבית דין ואעפ"י שהוא מתכוין לעשות מעלה ודרגא ודרך לעלות
ולירד בה כל ימות השנה, ואם ננעל הדלת לפני חינוך שוכרה ומוציא החינוך
והוריו הרי זה משוכח, ואעפ"י שהוא מתכוין לפורקא (רנו) קרש בשני עצמו שצריך
למלאכה חול בשביל סיקוח נפש מותר, ואס"י הן עשרה גוים בחצר וישראל אחר
בנייהן ופרשו מהצר להצר אחרת מאותן עשרה ונסלה דליקה או מפולת בחצר שנייה
שהלכה רווחת בתלמוד (רנו) דכל הפריש מרובה פריש, לענין סיקוח נפש אין
אמרין שגוים פרשו לאותה חצר מפני שהיו רובם והציל ישרי באותה חצר מפני
שאחר ישראל שהיו בנייהן אלא מספקין אס"י במסק [ו]לא אוליגן בתר רובם שכך
[23] אמרו חכמים (רנה) אמר ר' יהודה אמי שמואל לא הלכו בסיקוח נפש אחר
הרוב וכל שכן כאן בחולו של מועד הוא שהלכה רווחת היא להעביר שער מפני
הקות דם, ומי שבא (רנט) דבר סחורה כידו לישא וליחזן בתוך [ביתו] בצניעה בחולו
של מועד מותר שאפילו בשבת אסור קל הוא ואין בו סקילה ולא כרת אלא איסור
שבות ורינו במלקות מפני שדבר סחורה לא מלאכה הוא ובמועד מלאכה היא
שאסורה לעשותה אבל סחורה דיבור, (בעולם) [בעלמא] הוא הילכך בצניעה הותר

(עמ' פדרס ס"י קיג, לקושי פדרס דף כ"א ע"א, מחז"ל 289 ס"י פ"ב וכו', האורה
197 ס"י נ"ג, רוקח ס"י ש"ד, רמ"ב ס"י י"ב ע"ב, ר"ל ש"ס, רמ"ב) צ"ל עיילתהו ע"כ בסחזי
והאורה ש"ס, רמ"ב) שחיל ס"י ר"ל, רמ"ב) וכ"ה בפדרס וצ"ל ריבדא ועיי' גרה ס"ז ע"א,
רמ"ב) שבת קל"ב ע"א ושם איתא ראב"ע, רמ"ב) יוסא ס"ד ע"ב, רמ"ב) צ"ל לפרוק הקרש,
רמ"ב) יוסא ש"ס, רמ"ב) ש"ס, רמ"ב) פדרס ס"י קנ"א, ל"ה כ"א ע"ב, ומשכחיל ס"י רכ"א נראה
שזה שייך ג"כ לחשובת ר' נתן.

מותרת בזה אמרינן הכא נמי שרי לסיכל מינייהו או דילמא כיון דשיני אסור בעשיית מלאכה כראשון כיון דתרווייהו עלן כאחד בכל מילי נשוינן חד ונגזרינן לשיני בערב בכדי שיעשו. הלכה מאי. כך ראינו מותר לאכול סדגים ומענבים אילו בלילי יום שיני בכדי שיעשו כביצה בכל חגים חוץ משני ימים טובים של ראש השנה ושני ימים טובים שהלו להיות בשבת ובאחר בשבת ושני ימים טובים שהלו ערב שבת ושבת דקאמרינן לעינין ביצה (רלח) שני ימים טובים של ראש השנה רב ושמואל דאמרי תרויהו נולדה בזה אסורה בזה וכן הלכה. ואיתמר (רלפ) שבת ויום טוב רב אפר נולדה בזה אסורה בזה ורי' יוחנן אמ' נולדה בזה מותרת בזה ואפי' רכל מקום ר' ורי' יוחנן הלכה כרי' יוחנן (רמ) בזה הלכה כרב. ויום טוב ושבת דקאמרינן כתנאי נולדה בשבת חיובל ביום טוב כיום טוב תאכל בשבת ר' יהודה משום ר' אלעזר או' עדיין היא מחלוקת וגו'. הלכה כבית הלל. וקאמרינן שני ימים טובים של גלויות רב אפר נולדה בזה מותרת בזה ורי' (יוסי) [אסי] נולדה בזה אסורה בזה אמ' רב [א] הלכה כבני תלמי כרב בין לקולא בין לחימרא. ומניין שמירות כביצה דקאמרינן (רמא) ביצה שנוולדה ביום טוב בית שמאי או' תאכל ובית הלל או' לא תאכל ואמ' בגמרא (רמב) טאי טעמא דבית הלל משום פירות שנשטרו וכו' אלמא דמשהו ביצה לסיוחה.

מז. ואם יש ליהודי ספינה (רמג) אינו יכול להשמירה לגוים להוליכה ביום בשבת או ביום טוב. [22] והיא הדין לעולה שאינו יכול להשמירה לגוי להוליך בשבת או ביום טוב ואם עשה כן מחלל שבת ויוזם הוא. ואם שבת אדם מלבושו בערב שבת כהצר אחיה אינו יכול לשלוח בשבילו ויאמר לשליח שביאנו לחצירו ואסור לעשות מלאכה כמוצאי שבת וביום טוב קודם הכדלה כמו בשאר מוצאי שבתות וכל זה הוראה מפי רבינו קלונימוס. ובני אסדיקא שנשאו נשים בארץ ישראל בכסום שאין נוהגין לשמור אלא יום טוב אחד ודרין בה בארץ ישראל אם עדיין לא שהו שם שנים עשר חדש בארץ ישראל חיבין לשמור שני ימים טובים כבמקומן שכך אמרו חכמים (רמד) כמה יהיו בעיר ויהיו כאנשי העיר ייב חדשים ואם שהו שם ייב חודש מכאן ואילך אעפ"י שרעתו לחזור נוהגין כאנשי ירושלים לשמור יום אחד ער שתזריין למקומן. שכך אמרו חכמים (רמה) כי סליק ר' זירא אכל מוגרמתא דרב ושמואל אמרו ליה [לאו] מאתרי דרי' ושמואל אתי [וכו'] ומשיבין לרי' זירא לית ליה חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר אבוי הני מילי סבכל לבבל ובארץ ישראל לארץ ישראל. ונותנין עליו חומרי אי' וחומרי בכל אי' נמי בארץ ישראל לבבל. אבל סבכל לאי' כיון דאין כייפינן להו עבדינן כותיי(ב)[ה]. ורבה (רמו) אמר אמי' סבכל לארץ ישראל שוות כי הדרי ונותנין עליו חומרי בכל וחומרי אי' הני מילי היכא דרעתו לחזור ורי' זירא [אין] דעתו לחזור הוה. מכאן למדנו שמבבל לאי' שחשובה בכל שיש בה שתי ישיבות. אם דעתו לחזור אעפ"י ששהה שם שנים הרבה (ו) עושה כחומרי שתיהן. ואם אין דעתו לחזור (תוה). עושה כארץ ישראל בין להקל ובין להחמיר שהלכה כרב (רמו)

(לס) דף ד' ע"ב. (לפ) שם ע"א. (מ) שם ע"ב. (מג) שם ב' ע"א. (מז) שם ע"ב
 עוי"ש. (מח) מובא ברומק ס"ו ע"ד. (מט) ב"ב ה' ע"ב. (מפ) חולין י"ח ע"ב.
 (מק) ולפנינו חגיגה ר' אשי. (מנ) לפי גרסתו צ"ל כרבא.

ישרי אסור ליתן לבהמתו (רל) וכל שכן תכלין וכל מיני עשבים מיהר לשוחקן ביום טוב ולעשי מיטיהן לצורך אכילה אבל לצורך שתייה אסור משום סחיטה.

וזו הוראה של רבינו של שלמה ברי' שמשון.

מה. שני ימים טובים של גלויות (רלא) אחד מחובר ש[נ]תלש ביום טוב [ראשון] בנזן ענבים שכצדן ואחר עופות ורגים שניצודו ביום טוב ראשון עיי גוי מותרין ביום טוב שיני ממה נפשך. הואיל ושתי קדושות הן (ו) דאי ביום טוב ראשון קודש ושיני הול (ו) מותרין למוצאי יום טוב ראשון בכרי שיעשו [ואם] (ו) יום ראשון חול ושיני קודש כל שכן שהן מותרין שחול מכין ליום טוב. וכן נוהג ר' ומביא ראיה לדבריו מהא דגרסינן בפרק ראשון במסכת ביצה (רלב) איתמר שני ימים טובי של גלויות נולדה בזה מחמת ביה וכו' (רלג) ואמ' רבא הילכתא כותי' דרב בהני תלת בין לקולא ובין לחוסרא. ועוד דאמרינן (רלד) נכו שני ימים טובים של גלויות שאירעו יום שיני כערב שבת ולא הניח עירובי תכשילין מבחול סערכ יום טוב מניה אדם עירובו מיום טוב לחבירו ומתנה אם היום קודש ולמחר חול אין בדברי כלום ואין צריך, דחול מכין לשבת, ואם היום חול ולמחר קודש תהי עירובי יום עירוב. אל[מ]א שתי קדושות הן ואחת מהן חול ועוד דגרסינן בעירובין (רלה) הניא בר טוביא דאחא גבי דיש גליתא (שלישים יום) דאיצתייד ביומ' ראשון ואישתחית ביומ' שיני ר' נחמן ור' חסדא אכיל ור' ששת לא אכיל, מאן דאמ' אכיל סבר משום דשתי קדושות הן ומאן דלא אכיל סבר משום דהני (ר' יוסי) [איסי] וכן היה ר' יוסי אימר בשני ימים טובים של גלויות דקא סבר קדושה אחת הן ומסקנא ומירי ר' יוסי בשני ימים טובים של גלויות דשתי קדושות הן דאמ' לשמן דאי' וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות און [שמעינן] מהא דשתי קדושות הן שמי מחובר שנחלש ביום טוב ראשון מתר כשיני ממה נפשך ואל חשיבינו בכרי שיעשו דשמא יום ראשון קודש היה [ב] 21 ובעינן שלא יניחנה מיום טוב לחול ואם ניצודו בשני לערב של יום טוב [שני] נמי אסורים בכרי שיעשו (יום טוב שיני) דאסור שיני קודש והכא לחוסרא. וכן מצאתי בשאלות.

מי. וישאלתם (רלו) דנים קטנים שניצודו ביום טוב הראשון של חג או תאנים ונננים שנלקטו ביום טוב הראשון מהו לאכול מהן ביום טוב שיני בשני ימים של גלויות מי מדמינן להו לביצה כראמרי רבנן (רלו) נולדה בזה

(ל) עיך תשובת ר"י ברי יהודה ומבאן ואילך הוא ענין בפני עצמו ונראה שחבר ראש המספר. (ללא) פירסם ס"י קמ"ה, תאורה 196 ס"י נ"י ומח"ו 287 ס"י ע"ת וע"פ ואורה י"ג ומיום שם מר"י. ועיי' לעיל ע' 27. ומה שכתוב לפני התשובה: וזו הוראה של רבינו שלמה ברי' שמשון, קאי אדלעיל דמתשובת רש"י בתחצ"ו ס"י י"א נראה שרש"י כרי"ש ור' יצחק הלוי היו אסורים עד מוצאי יום שיני בכדי שיעשו. (לג) דה' ד' י"ב. (לד) שם ה' ע"ב. (לה) שם י"ז ע"א. (לה) ל"ט ע"ב. (לו) היא תשובת ר' עמרם הנזכרת לעיל ע' 27 ועליה רומז רש"י בעירובין ל"ט ע"ב ד"ה פסק ועיי' שם ברי"ש אות ר' ובשערי תשובה ס"י קס"ז והלכות סוקקות סן הגאונים, קראקא תרנ"ג, כ"י קנ"ג ע' 77 וברוקח ס"י ס"ג שהביאה בלשון: מצאתי בהלכות תשובות איסור וותיר. (לז) לא מצאתי לרבנן דקאמרי נולדה בזה מותרת בזה אלא רב הוא דקסבר הכי בביצה ד' ע"ב ורבא פסק כותיה. אולי הכונה כאן במלת רבנן על פסק הגאונים.

נחמן איך תאמי' כי הויטן מועיל באם והלא צריכה צידה מעולה וכאל סירוקו של ר' נחמן בר' יצחק איירי ואירי שתי משניות בעובדיהם ולא באם. אלא האומ' אין צריכה זימן כל שיש בה זה אוי (רכב) צריכה זימן שאין ספוך לעיר, ועלתה השמעה על זאת וכן הילכתא.

גג. וששאלתם (רכג) ישראל שחשכיד מועלים קודם הרגל לבנות לו בניין כולו והתחילו לבנותו קודם יום טוב ולא הספיקו לנמור במועד שוב לא יהו נטרין וכבר הוא ככולן אבוד ונגנב כך רעתי נוטה שאס[ור] להניח ולגמור במועד ראש' (רכד) מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור דכי אולו אותם בני העיר וחוז לניו דקא עבד [20 b] עבדיתה [דישראל] ביום טוב אסרי האי ישראל יהיב עבדיתה ביימא טבא ונסיק מינה חורבה ולא ידעי דקיבלה גוי מישראל מקמי יום טוב. מישמע דכי אסר כאן שמואל במלאכה שרועה שהיא של ישר' אבל הויץ לתחום קאמי' לשמואל דפותר במקום שאין רגילי' ישר' לבוא שם. ואמי' ר' פסא או איכא מ(ו)תא דישיר' דרין שם ומקראא לתתא אסרי' דחוז ליה בני ההוא מתא. ומסקנא בחולו של מועד דשכיחי אינשי דאולו מדוכתא לחוכתא אסרי' הויץ לתחום אסרי'. [א]אסרינן מור וזטרא בריה דרב נתן (רכה) בנו ליד אפרנא במועד מקבלי קיבולת הויץ לתחום אקלעו רב (רכו) ורב ספרא ורב הונא בר' חיננא ולא קאל לגוה דקסברי אסרי' הויץ לתחום אסור דרגילי' למיול לתתא.

ושאיולה זו נשאלה לפני רבי' ר' יצחק בר' יהודה.

מד. מהו לילך (רכז) אצל גוי המכירו ליטול בטנו ביום טוב אמרוה עשב לכתמה או תבן או עופרים ויאמר לו מה שאתה נוטל השאר שהן כיוצא בהן אתן לך מאילו למחר. ותשובה זו השיב, מה שאתה שואל אם יכול לוטר לגוי מה שאתה נוטל משאר שהן כיוצא בהן אתן לך מאילו למחר דבר זה אסרי' מישראל אסור לפי שהוא (מן) [כסון] זכירת סכום מקח ותנן (רכח) הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומ' לו חן לי עשרים אנווי' או עשרים ביצים שכן דרך לבעל בית להיות מונה בתוך ביתו ר' שמעון אומר ובלבד שלא יהא מזכיר לו סכום המקח (אסור) והא דתנן הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו הני מילי בהנוני מישראל אבל בחנוני גוי בין הרגיל אסור גזירה שמה יביא בשבילו (מתוך) [מחזין] לתחום והבא בשבילו מחזין לתחום אסור לשלטו וג(ע) [כי] בהמתו תניא (רכט) גוי שלוקט עשבים לבהמתו מאכיל אחריו ישראל ואם בשביל ישרי' אסור ומקשינן בה במסי' שבת (*רכט) אמאי מאכיל אחריו ישרי' והאמר ר' הונא (ז)מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת (ט) [ד]שמעע במחוברין שהן מינין לשאכל בהמה אבל [לא] על גבי טיק(ש) [צ]ה שהן תלושין ומנחין באוצרו שמקצינן הן דניו שלקט עשבין מקצינן הן אצל ישראל ומתריצינן [21] דקאיוס לה באמה ואולה ואכלה אבל להאכילה בידים אסור דמרבך מוקצה אסור ליתן לבהמתו הילכך הבא מחזין לתחום בשביל

(כג) וציל כל שסמוכה לעור והאמר צריכה וכו'. (כג) מחזין 288 סי' סיא = האורה 197 סי' נ"ב. (כד) מ"ק י"ב ע"א ועיי' כסי הישר לרית דף ס"ה ע"ד סי' תקפ"ח. (כה) וכ"ה במחזין ובסי' תאורה. ולפנינו הגירסא בריה דרב נחמן. (כז) עיי' בריס' שם. (כח) במחזין 290 סי' ס"ה האורה 198 סי' נ"ו ושבהיל סי' רמ"ד בשם ר' יצחק ב"ר יהודה. (כט) כיוצא כ"ס ע"ב. (כצ) שבת קכ"ב ע"א. * (כצט) שם.

דרוון לישר' תרנגולת כיום טוב ראשון והחירה ליום טוב שיני ואמרו [b 19] שלא לחוש למוקצה דאין מוקצה אלא גיוגרות וציוסקין כר' שמעון (ירח) ואין הניצוד דינו כמחבר. ואם הביא נוי דרוון לישראל מחוץ לחום בדבר שאינו מחובר כיום טוב אמור לו (ל)אחר מותר ופעם גם לי ר' שמואל כהן רופא שני' אמור להם לשניים. ושאלת' עכור דגים הניצודים כיום טוב ראשון ופירו' הנתלשין רואין אנו שאסור הוא הרבה. ושתבאי' מן ההוא בר שביא דבכל מערבין ומשתמיין (ריט) וגם של ר' יהודאי גאון וציל מפני שמצינו (רכ) מצורת דגים חיה ועוף שעשאן מערב יום טוב לא ימול מהן ביום טוב ומעשה בגוי שהביא דגים לרבן (שמעון בן) גמליאל ואמ' מותרין הן אלא שאין רצונו לקבל הימנו ואמ' התלמוד מעשה לסחור חסורי מחסרה והכי קתני ספק מוכן רבן גמליאל מתיר ור' יהושע אוסר אמ' ר' יוסף אמ' ר' יהודה אמ' שמואל הלכה כר' יהושע שהיה אוסר. ואיכא דמתני (להא) אהא שוחטין מן [הנדרין] כיום טוב אבל לא מן הרשותות ולא מן המכמורות ר' שמעון אוס' כא ומצאן שהן מקולקלין בידוע שמעבר יום טוב ניצודו וכו' עד אמר ר' יוסף אמ' ר' יהודה אמ' שמואל (בן) גמליאל [וכו'] מותרין לקבל שהרי רב אמר לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אמ' עשה אחת דאנא ולוי יתיבנא קמיה רבנן] כי אמרה להא שמתחת' באורחא אמר מותרין לאכילה בצפרא אמר אסורין אנא דהוינא גביה הדרי בי(ה) לוי דלא הוי גביה לא שמע ולא הרר ביה. ועוד (רבא) מדברי רבינו נלמד ריה שקינתה בפרס אין צריכה זימן. כן פירושו כיון דאמ' רבה בר רב הונא אמר רב היה הסוכר אמת המים מערב יום טוב וגו' והוצרך לומר' אעפ"י שלא הכניס מאתמול ואמ' ר' חסדא מדברי רבינו והוא רב אנו למרין שאם עשתה כן לעצמה כפדרי' אין צריכה זימן וכן הלשון האחרון תלמיד רב חסדא דאמ' מדברי רבינו נלמד, אלא רבה בר ר' הונא הוא ואמ' שמעטא רבב והוא למד מסנו ועל זאת אמר ר' נחמן נפל חברין ברברכתא חבירו של רב נחמן [20] רב חסדא הוא ואעפ"י שתלמיד היה אלא נחשב כתבר ללשון הראשון דאמר ר' חסדא מדברי רבינו נלמד כאן אסורין שאמר רב נחמן נפל רב חסדא חבירו בעומק הלכות גדולות ומצא ר' נחמן מסייע לרביו ומקלם אותו וללשון השני דאמר רבה בר רב הונא מדברי רבינו נלמד כן אסורין אמ' ר' נחמן נפל בר חברין ברברכתא והוא רבה בנו של ר' הונא שהיו רב נחמן ורב הונא חברים ובכמה מקומות קאמ' ר' נחמן הכי אמ' ר' נחמן חבירו ונמצא מקלם ואנו מקשין לשניהם היאך נלמד מדברי רבינו רב והלא אמת האמת הסכורה כבר עשה סתם מעשה בסכר שעשה על [אמת המים] ונמצא [מה שאינם] כן בחייה שקינתה בפרס שלא עשה בעל הפרס מעשה מאתמול בדבר זה והוסכמה המעשה מפי שמע'י ואבטליון תיובתא. ותלינן הרברים האלה מבלי תשובה ושאלנו ותורנו ואי בעי זימן ותתנא אמ' ר' שמעון כר' אלעזר מורין בית שמאי ובית הלל ובפירוש בה היה שקינתה בפרס אין צריכה זימן ומפרק ר' נחמן אליבא דרבה בר ר' הונא לא קשיא הא בה הא באמה וכי נמצאו שתי משניות מכחישות זו את זו ופירשו רב נחמן כי הוא אמ' החיה הצריכה זימן כאם הוא אמ' ברגים. מהו ברגים העוסדין במקום ואין יכולים להיין ואין מחוסרין צירה ותורנו והקשינו לר'

(יט) שבת ס"ה ע"ב. (כ) פירובין ל"ט ע"ב. (ק) ביצה כ"ד ע"א. (כא) שם כ"ה ע"א.

עינין חלה בשאר ימות השנה כיצר והשיב בתחילה מפרש חלה ונותנה לכהן קצן שאין מטמאה יוצאה מנופו משום שנקראת תרומה בזמן הזה ואם אין שם כהן משליכה באור והיא נקראת חלה האור ושוב מפרש חלה שנייה ונותנה לכל כהן שמוצא ומקום שאין כהן לתת לו חלה שנייה מה יעשה בה העיר רבינו ר' שמואל הלוי שוקינו ר' [19] יהודה נ"ע לא היה נותנה לכהן כלל אבל חלה האור בלבד היה מפרש ושורה שהיה מתירא שמה לא ינהגו בה בקדושה והורה ר' שמואל הלוי מוטב שלא ישרפו כלל עד (שיפרשו אותה) שיבא הכהן ואחר כך יפרישו ויתנו ולא ישרפו אותה השנייה בשביל הפסד מאכלין ואני אה"נ אוסר מוטב שישרפו ומה הפסד יש בדבר מועט הואיל והיא נוהגת בשביל שלא תשכח חורת חלה בלבד ואפילו בדבר שאין בו תחשבת המינין אמרו רבותינו צריך להפריש חלה שנייה כדי שלא תשכח וכל שכן כאן תחשבת המינין שלא תשכח ולכך מוטב להפריש ותשרפה כחלה האור כדי שלא תשכח. לא יכולתי לראות יותר מפני שהוא מחוק (ריב).

מב. אחימלך מצא בתשובת ר' עמרם בר ששנא (ריג) דנים שניצודו ביום טוב ראשון של חג או חמנים או ענבים שצולקו ביום טוב שמוחר לאכול אותן בליל יום שני בכדי שיעשו כביצה. בין בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות חוץ משני ימים טובים של ראש השנה ושני ימים טובים שחלו להיות בשבת ובאחד בשבת ובשני ימים טובים שחלו להיות בערב שבת ובשבת והיה כתוב על זה כמה דברים וראויה מעולות אבל לא חזקנה להעתיקן לכתובן כאן. אבל בהלכות גדולות של סור רב יהודאי גאון (ריד) אוסר עד למצוא יום טוב שני בכדי שיעשו. כמנצא גוי הביא דרוון לישראל שאינו במחובר מחוץ לתחום ביום טוב ראשון והיתירוהו לאכול ביום טוב שני בכדי שיעשו דמחוק להחיים ביום טוב שני מדרבנן לחקל אבל בדבר במחובר [אסור] (או אינו במחובר) אפילו ביום שני עד מוצאי כחול בכדי שיעשו (רמז) דמחובר איסור מלאכה מדאורייתא וכן הורה רבינו ר' יצחק לוי אבל ר' יהודה הכהן נ"ע ור' שלמה יחיה לאורך ימים ושנים הם [החירו] אפילו מחובר ביום טוב שני (רמז). וכן נמי רבינו הגדול נ"ע מורה במלבוש שבא מחוץ לתחום שכבר היתה מלאכתו (איסור) (ריו) נעשית מבעוד יום אלא שנמר מלאכתו היה ליום טוב דינו כמחובר (ב)[ד] תפירה מאבות מלאכות. והביא גוי

בקובץ פאריס 826 דף ס"ה. (כ"ג) ויש להשליטו החסר ע"פ קובץ פאריס הגיל: ושאלתי על ר' יוסף השפחות אם מפרשין חלה והסוביני אף כאן נוהגין ליטול הימנה חלה שמה ו[ג]תן מסנה לחנוק ישראל. (כ"ד) להלן ע' 30 סי' מ"א מביא המחבר את כל התשובה ע"י ש' ומבאן גי' מה שהיה לרב עמרם. (כ"ה) בהלכות יום טוב דף ל"ה ע"ג תהיה למוצאי יום ראשון בכדי שיעשו. וכ"ה בהלכות קצוות דרב יהודאי גאון (תורתן של ראשונים ע' 21) וע"י תורת רא"ש מרוב לכה"ג שם דפוס ווארשא 71 ותקרת הולדעסהיימער לדפוס ברלין 179 אבל לענין רש"י ושאר קדמונים היה כתוב כה"ג שאסור. (כ"ו) ע"י ראב"ן דף ס"ה ע"ב. (כ"ז) ע"י רש"י בצה כ"ד ע"ב ד"ה ולע"ב ומח"י 288, האורה 196, פ"ד סי' קס"ז ותחז"ו סי' י"א ולהלן ע' 30 סי' מ"ה וע"י בנחלת ישראל ע' 19 שהעתיק מפי האסופות כת"י: ר' יהודה הכהן ור' שלמה מפרשים הם היו מחזיקין אפילו במחובר ביום שני וכן הורה רבינו יצחק לוי. היה סותר לס' שכתוב כאן שר' יצחק הלוי היה אוסר. וע"י ברש"י בצה כ"ה ע"א ד"ה חוץ לתחום ובתפי ע"י רובין ל"ה ע"ב ד"ה אי משכחת. (כ"ח) ונראה ששייך לעיל וצ"ל: סורה למחבר במלבוש.

שורפין קדשים ביום טוב אלא איפין אותה ומניחה לאחר יומא ושורף אותה ומכריז על שחיהו על של אש ועל של כהן ואין קניין הלה מכהן כלל לעולם אלא המפריש חלת כהן מחזר על כהן ונותנה לו לפי שאגו מפרישין בזמן הזה חלת כהן שלא תשכח תורת חלה הילכך אין קניין אותה ממנו לכל השנה שלא תשתכח יאה (רא) ומעשה ומנהג.

שאילה אחרת. והיכא דלש כתרי מאני אי בתלתא מאני צריך שפיריש מכל כלי וכלי הלה או מפריש מכלי אחד על כולן וכמה שיעור שצריך שפיריש והווי שאמרו חכמים (רב) אחד מעשרים וארבעה היכא דלש כמה גריו יתן לכהן אחד מעשרים וארבעה אסילו אפה כמה גריו ובחד סלא מחית להון הילכתא כרי אליעזר דאמר (ג) הכל מצרפין ואסיי אפי להון בחד תנורא מצרפין דקיימא לן כרי יהושע דאמי מצרפין ורבן שמעון בן גמליאל אמי כיבדות מצרפות וזאת זו ורי חתא חתא אמי אסילו בעבין (ד) שאין מושכין זה את זה מצרפין הלכה ככולן. והיכא דאמי רבני אחד מעשרים וארבעה היכא דלא לש ולא אפה אלא לעיור כרי אלא לש ולא אפה סחות מביד מן החלה. אחרת. מהו שתהא אשה סודרת קמח לעיסה (ה) בשביל כרי שלא חוסף על מדה של חכמים בפסח כרי שתטול חלה בעין יפה. בפסח ודאי מודדת קמח לעיסה כרי שתטול חלה שלא חוסף על [18 b] שיעור חכמים. ביום טוב אי יודעי שיש בו שיעור כרי ליטול ממנו חלה אינה צריכה למדוד ואם אינה יודעת מודדת כרי שתטול חלה בעין יפה דאמור רבנן לחומרא אמרינן (על הגליון: סיא עברין).

מא. הכי אמר ר' נטרונאי ריש מחיבתא (ד) ומכדילינן כתיבי כנסיות אעמי שאין אחרים אוכלין שם ולא מביעיא (סבר לה) [הברלה] הודאי מכדילין רבין דאבדיל שליח ציבור יצאו כל הציבור ידי חובה. והרועה לחזור ולהבריל כביתו הרשות ביה (ה) [ג]. ואם לא רצה א(ה) [ג] (שאין) יוצא ידי חובתו בהברלת שליח ציבור. אלא אסילו קידוש דהלכה רווחת (ד) שאין קידוש אלא במקום סעודה אעמי [ב] כתיבי כנסיות (שאין) מקדשין ממני שהטעם יין של קידוש שבת רפיאה דאמי מוד (ח) ססיעה גסה נוטל וכו' הילכך זימנין דרובא מן הציבור דלית ליה מן היין מקדש אריסחא ותקנו לקדש על היין כבית הכנסת משום דסוואה ומזעם ממנו כרי רביעית דאמי (ט) המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא והיינו רביעית יין ונותן להם כרי ליתן על עיניהם דילמא מתעקרא שרגי מראין מקדשין בערב שבת אלא במקום נר (רי) וכן שמעי מרי משולם שאם אין לו נר כביתו ילך אל שכניו ויקדש לאור הנר ואסי עוד היום גדיל ורי אמי לא צריך כיון דאיכא אור יסמא וקבע סעודה. אי כירך המוציא במקום אחד ואחר כך הלך במקום אחר לאכול ואחר צריך שוב לברך ברכת המוציא ובתרי דכתיבי צריך לברך ברכת המוציא וכן אמי ר' מנחם צריך לברך. מכדיל והולך כל היום וכעי נמי לברוכי אבשמים כן אמר ר' מנחם ואילך (ריא) שאל ר' מנחם את ר' חנן נוחו ערן. והשיב לו ואמי ששאל על

(ל) בש"ת איתא: וזה מעשה ומנהג. (כ) חלה פ"ב מ"ג. (כג) פסחים מ"ח ע"ב.
 (ד) עיי' בריש שם אות ד'. (ה) כתיבי 266 ס"י ל"ה. ועיי' בתוס' ביצה כ"ט ע"ב ד"ה שמואל
 ובראיש שם ס"י מ"ו. (ו) תשיבות הגאונים, ליק, ס"י ג"ב בקיצור. (ז) פסחים ק"א ע"א.
 (ח) ברכות ס"ג ע"ב. (ט) פסחים ק"ז ע"א. (י) שם ק"א ע"א ובראיש שם. (יא) סוכא

יום טוב שורפין אלא בססח שאין יכול [17 b] להניח את העיסה משום חיסוץ ואינו יכול לאומה עם שאר המצות בשימור המץ לפי שאינה צריכה לאומה לבו ביום ואין אוסין ביום טוב אלא אוכל נפש לצורך יום טוב כיצד מפרישין אלא כך פירש הרב ר' אליעזר הלוי ניע לאחי ר' נחמיי (קצה) שמפרישין אותה לבו ביום לפי שכך אמ' (קצו) מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה נפי שלא לצורך ושורפין אותה בחולה של מועד. וקצה אשה חלתה מכל מידה ומידה אפילו מעט ואישה כחרטא משום דהויא לכהן קטן אבל שאר רבותינו מוריין שאין מפרישין את החלה מן הבצק כל עיקר אלא עושין את הבצק למצות בשמירתה, וכיון שרירה, אותן מן החנור ונוחנן לסל אחד והסל מצרפן לחלה (מאי ו) נוטל אחד מהן וקורא לה שם חלה ומברך עליה על הפריש חלה כשאר ימות השנה על חלת האור מברכין ושורפה בחולו של מועד כר' אליעזר (קצו) אבל רבינו ר' שלמה בר' שמשון נציב"ה השיב לאחי ר' נחמיי כששאלו כיצד מפרישין אותה ביום טוב בססח ואמ' לו אשה קצה חלתה וקורא לה שם חלה ואושה אותה ומנחתה עד חולו של מועד ושורפתה וראייה לרוב כדאמ' רבינא (קצו) מסני שראויה לכהן קטן שלא יצתה עליו מוטאה מגופו עדיין. ולא תעלה על דעתך לומר שאפיחה מלאכה שאינה צריכה ליום טוב היא. וכן נאמר לאחי מפי רבינו ר' שמואל הלוי בר' דוד, אפילו מפי רבינו ר' יצחק בר' יהודה נאמר לו רודה ונוחן בסל והסל מצרפן לחלה ונוטל ומברך ושורפה בחולה של מועד כר' אליעזר. ועוד שאל אחי ר' נחמיי נוחו ערן מן רבינו ר' שלמה לרברוי הנוטלין שתי חלות חלה מן תרומת העיסה וחלת האור וגם חלה מן הלחם וחלת כהן היאך מברכין על שתיהן ואמ' לו רבינו שלמה בר' שמשון ניע יש מברכין על שתיהן להפריש חלה אבל שמעי שרי יצחק בר' מנחם היי מברך על העיסה להפריש תרומה (קצט). לכך אין ראייה לשום כהן אשר מוטאה יוצאה מנוסו אלא לכהן קטן כלכד לפיכך שורפין אותה. ועל הפת להפריש חלה והיה נותנה לכהן. ובשאליות השוכות של גאונים מצאתי שאוסין אותה בססח כי כן השאילה כיצד מפרישין חלה [18] ביום טוב באיוו חלה סליגי ר' יהושע ור' יהודה בן בתירה (*קצט) בחלה של אש או בחלה של כהן והלכה כרברוי מי (*). ותרומה של אש כיצד מפרישין אותה בססח אוסין אותה ומניחין אותה עד לערב או אין אוסין אותה (בניניהם) אם החמיצה החמיצה ועל איוו חלה חייב לברך על של אש או על אותה של כהן או על שתיהן ובמקום שאין כהן מהו שיקנה אדם חלה מכהן פעם אחת בשנה כדמס' ושוב אינו מפריש כל השנה כולה חלה יש מנהג זה ביד הכתובים אי לא (ר). האירנא לית לך מוטאה ומהרה כל עיקר ואסייה בין בססח ובין שאר ימים טובים אוסין אותה חלה של אש ואין שורפין אותה דאין

(* בגליון הכ"ז כתוב: ואני אומי' הואיל וקיימי בן בתירה ור' יהושע בטיטה אחת דתרווייהו לא איכפת להו באיבוד החלה רק שיקיים בה מצות הפרשה הו' ליה ר' אליעזר חד ואין דבריו של אחד במקום שנים ומפרשת ומברכת ומסלת לצונן כהן בתירה ואם ניטוחת ניטוחת דמה לי אש ומה לי מים: ואברהם יראיה וישמיה בנינו"ן ירוסלמים.

קל"ה ע"י קובץ אוכספורד 794. קט' ביצה י"ב ע"א. קל"ה מסתים מ"ח ע"ב. קל"ה בבורות כ"ז ע"א. קל"ה מסתים מ"ו ע"א. קל"ה* מרדס שם. האורה 190, מח"ו 264. (ל' תשובת ר' יוסף גאון בשערי תשובה ס"ו קס"ב.

דאינה מנוקעת אבל אי היא מנוקעת האי חמוץ הוא וראיה לרבר (קטז) שאין לוחחין חמוץ בפסח.

לז. שאל ר' נחמיה מן רבו [17 א] ר' אליעזר הלוי (קסד) בישראל דמלחנין בכית שאור שחמוצו קשה ושרו בישראל בכית שאור שחמוצו קשה מה[?]. אמר אבל בשאר כלים לא שרי לגמרי אבל בחר מיסחא מאי ואמר לי שרי כיון דלאו במינו הוא ויבש הוא. וכן ראיתי באשפיר' שנהנין להצניע בשר מלוח בכלים של חמץ עד לאחר הפסח ואוכלין וכן נהג רבינו ר' יצחק הלוי (קסה) יהודה גיע לברך על הבשמים במוצאי שבת שחל יום טוב לאחר השבת כיום ראשון אעפ"י שלא אמרוהו חכמים בטימן יקנה"ז (קסו) למי שבשמים באין מחמת יציאת שבת וכדאי אודה נפש והשיב תשובה לאות' ששאלוהו שצריך לאמרו משום נשמה יחירה וכבר יצא שבת אבל ר' יצחק ברי' משה אמר אין צריך דאכתי אית ליה נשמה יחירה (קסז).

לח. ובשחל הפסח או שאר יום טוב בשבת אין אים' יהי נועם במוצאי שבת שלפני שבת זו (קסח). ואינם נוסלים בחתונות מראש חרש ניסן עד הפסח (קסט) ולאחר אסרו חג של פסח לאלתר נוסלין וטעמ' מאי אין נוסלין כימי ניסן משום הקמת המשכן שהוקם המשכן (קצ).

לט. רבי התיר (קצא) ללוש ולקטף בחולו של מועד שלש ואיכע עוסרים ביחד בעמילת עץ למי ששמהר לעשות מלאכתו ואם חיס' הרי שנינו (קצב) קס"א קס"א ועוד אם כן מפני מה מודדין כל עומר ועומר וכמדומה הני מילי בתנאים שלהם שפיהם לטעלה ומסיקין מבחוץ ורודים ולא היה להם לשהוייה אלא לאלתר כשלישין ומקטפין רודי' בתנור ולהכי לשין קס"א קס"א ולא אתי לעולם לידי חמוץ אבל בתנור דירן הרודין כל המצות ביחד אי עברניהו קס"א אתי לידי קולא דאותן הראשונות יכולות להתחמץ קודם שלשין ומקטפין באחרונות להכי מוטב ללוש ביחד להתמהר (קצג) ומה שמודדין כל עומר משום חלה דיטול בעין יסה.

עניין חלה של פסח ושל חול בין חלת האור ובין חלת כהן.

מ. כ"צד מפרשיין חלה בפסח (קצד) בשאר ימים טובים אם מפרשיין אעפ"י שאינו יכול לשורפה שאין שורפין קדשים ביום טוב (*קצד) יכול לחניה אותה עד הערב. לפי שאין צריך לחוש בה משום חמוץ ויכול להניחה עד הערב, ובמוצאי

קטז) שם מ' ע"א. (קטז) ע"י בפרדס סי' קכ"א. האורה 189 סי' ל"ג [= מחיו 262 סי' כ"ד], קובץ אוכספורד 794 וע"י בסבוב לשבח"ל דף ח' הערה קנ"ט ונראה שהביא שם המאמר שלפנינו. (קס) על מלת הלוי נעשה מחק ונראה שצ"ל במקומה ב"ר. (קס) פסחים ק"ב ע"ב. (קס) פרדס ריש סי' קל"ב וקל"ג [= האורה 102 מחיו 288]. (קס) סרע"ג 31 פרדס סי' ד', מחיו ע' 115 סי' קמ"ט וע' 489, פסחים ע' 28. (קס) כ"ה ברוקח סי' רמ"ה אמנם בפרדס סי' י"ז ובמחיו 222 סי' רנ"ח ובשבח"ל סי' ל' בשיר שלמה איתא להיפוך דבמלת מנלה תענית ונפוליס. וע"י מחיו ע' 78. (ק) ס' סופרים פ"א היב ג' (ק) מנא כשבח"ל סי' ר"ב (ריש דף פ"ו ע"א) בלשון: ועוד טעמתי בדברי הגאונים דל ר' התיר ללוש ולקטף בעמילת עץ. (קנ) פסחים מ"ה ע"ב. (קנ) כשיסת ר' יצחק ברי' יהודה שהביא לעיל ע' 16 ע"י ע"ש. (קנ) ע"י שערי תשובה סי' קס"א וקס"ב. האורה 81 ושם 191. מחיו 266, פרדס סי' קל"א. (קל") שבת כ"ג ע"ב.

וסלתות ובצקות של גנים אדם ממלא כרסו מהן ובלבד שיאכל כית מצה באחרונה והוא שלא הכיספו פניו לבצקות של גנים ואין לחוש שמא יערב מחמיצו בתוך הקטח הואיל ולאחר כן מנהג כל העולם שמרקדין אותה בנסה שאם יש חימוץ נסה קולטתו. לד. פעם אחת נתכשלו התרנגולין בקדירה וכשהיו אוכלין מצאו גרניר אחת של חיטה באחת מהנה והשליכום לכלבים ולאחריהם משום כל יראה וכל ימצא לפי שאותם כלבים לא היו מוטלין עליו לפרנסו. ומשום איסור הנאה על כן אסרו הכל שחמץ במסח במשהו. — והור"ה רב"י ר' אליעזר — חמ"ה (קעו) הנמצאה בתוך התרנגולת אם ברור הוא דהוי [בז]סק שרי דקמי' לן (קעו) בדגים ובעופות כדי שיפול בתוכו (קעה) דמתעכל מיר אלא דחיישינן דילמא מעלמא נמל. ועוד הורה:

לה. דבש שהימחרו בחמין ומשכח גרעינה [16 b] אסור. מצונן מותר. מעשה (קעט) שהיו מבשלין דבש לצורך הפסח וכתבשל ועומד כבר ובא נער קטן ונתן כלי שאינו מפורד יבש לתוך הדבש ומילאו בו דבש והוציאו לאלתר ונשאל במני הרב ר' קלונימוס הוקן והתירו לשחות אפי' בססח שאפי' הרי אין כאן איסור כל שהוא בעין שאין כאן חמץ ממש. ואמר לן האי דמגעיל מאני (קס) צריך לאננותי כולו כחרא ולאעלינהו אבל בזה אחר זה אסור ומירחח ולא קם אפילו בזה אחר זה שרי רתיחותא דניצוצות לא מתבלעי אלא מיסלטי מינייהו ואנכי לא מצי למיבלע ונרנסא דעברין ליה לפרור משום דבעינן לארתותי שפה ומבחוץ מנבית בטינא כתלא ומרתח שפתו ברותחין. הכי אפי' לן רבי מסח ומצה למיכלנהו לתיאובין כדי שלא יהא אכילתו גסה ואחר כך משיירין בפסח מעט קעין שאנו עושין ממצה ואוכלין כדי לקיים אכילת שובע כדי שיהי' מעט מסח במין וגם מעט מצה אחר כל אכילתו משום רחובה הוה תרווייהו למיכל שלא היה מספיק שום מידי לאחר אכילתו כדי לקיים מצותן רחובה הוא.

לו. ובשר (קסא) שרו כלילה בפסח למחר [מצאו] למטה במים גרעיני' אחת של תבואה ושאלו לרי' משולם לפני אמי דרי' נחמיה נחו ערין והלך לרי' שפוא ל' הכהן ואסרו שניהם הבשר לאכל בפסח אבל לישוויה [עד] אחר הפסח [מותר] משום טעמא דאמר רבא (קסב) הולכתא חמין בומנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו ובאתי והרציתי דברים לפני רי' קלונימוס איש רומי ולפני רבי אליעזר והתירוהו אפילו נתבקע הגרעינה מפני טעם זה כל שבשאר ימות השנה אסור בנותן טעם בכיות או בששים בפסח אסור במשהו. וכי האי נוגא אי שרו במים בשור עם החלב היה מותר הכי נמי מותר. ואני או' מה עניינן זה אצל זה דתניא בשאר איסורין ליכא למיחש משום חימו' ואפי' כל היום כולו חלב עם הבשר במים אפילו אחת מששים ומה בכך והכא בפסח איכא למיחש משום חימוץ גרעינה שאם נתבקעת ווראי החמיצה אבל איכא למיטר משום דכל זמן שהיא בצונן אינה מחממת ותוא

(קעו) עיי' האורה ע' 94 ופרדס ס' קכ"ז בקיצור, ובס' האורה 190 ס' ל"ז, מח"ו 269 ס' מ"ה, פרדס ס' קל"ב וקמ"א, שבח"ל ס' ר"ז, תחצ"ו ס' ז'. (קעז) שבת קניה ע"ב ועיי' בס' הרי"ש והרא"ש פ"א דאהלות ס"ו. (קעט) שחפול לאור וכו'. (קעפ) קובץ מארים 326 דף מ"ה. קטן האורה ע' 90 וע' 184 ס' י"ח, פרדס ס' קכ"ה, מח"ו 266 ס' ג'. (קסא) טובא בטררכי פסחים ס' תקע"ב ועיי' מ"ש"ב צונן ל"ג. 612. (קעג) פסחים ל"ג ע"א.

ר' טרפון וי' אוי' יי' רועי לא אחסר ואיוהו הלל הגדול אמר ר' יהודה מהורו עד על נהרות בכל וכך אנו נוהגין כדרב יהודה ואעפ"י שתולקין חכמים אחרים. ר' יוחנן אמר משיר המעלות ועד על נהרות בכל ורב אחא בר יעקב אמר מני יעקב כחר לו יה ועד על נהרות בכל. אעפ"י [כ] מנהג בשתי ישיבות כדרב יהודה (קסו). אבל בהלכות גדולות (קסו) אוסר לשחות שאר משקין לבד מים אחר מצה שכך אמרו חכמים (קסח) אין מסטירין אחר הפסח אפיקומן ואסיר ליה למיכל שום (מצה) [מירי] אבתריה ולא למישחי מידעם בר מן כסא דברכתא וכסא דהלילא שהן מצוה ואי בעי למשחי מיא שחי. פעם אחת שכח רבינו ר' קלונימוס הזקן (קסט) לאכול אפיקומן אחר סעודתו קודם ברכת המזון ואחר כך הוזכר לו לאתר ברכת המזון ולא רצה לחזור ולאכול ממנה לפי שהיה צריך לברך אחר[יה] ולשחות מן כוס של ברכה ואי אפשר לשחות בין כוס של ברכת המזון לכוס של הלל. דאמי' רבנן (קע) בין הכוסות הללו אם רוצה לשחות ישחה בין שלישי לרביעי לא ישחה ולא רצה לברך עליה ברכת המזון בלא יין לפי שתיקנו כוס שלישי עליה ונראה שהיא טעונה כוס ואמי' לאתר כוס רביעי של הלל ועל הגליון: (ו) לא רצה לאכול מצה ולברך ברכת המזון (ואמי' לאתר כוס רביעי של הלל). ע"כ מסני שלאותם מצוה לא התקינו אלא ר' כוסות בלבד אבל כוס המישי לא התקינו. מסני כן נמנע ולא אכל אחר ברכת המזון, והחוקק טעם ברבד שישר בעיניו שאין צריך לחזור ולאכל לפי שסתם רוב מצות העשיות בלילה הראשון כתיקון חכמים עשויות כשימור לשום מצוה וזכה שיאכל בגמר סעודתו שלשה לה למיכל מצוה הוא (קעא) ונעשה בהן שימור לשם מצה. [16] ושוב פעם אחרת (קעב) שכתב לעשות הברלה במוצאי שבת בליל יום טוב של פסח ולא הוכיר עד שאכלו ירקות והתחילו האגדה ויצאו ידי חובתו וקודם שגמר האגדה הוכירוהו ולא רצה להבדיל עד שהשלים כל האגדה עד גאל ישרי' ואחר כך הבדיל שבין הברלה לאחר גאל ישרי' שהיה אוי' מה שאכלנו ירקות ביתים אכילה זו לא חשיב אכילה ולא כלום. וחלוקים עליו חביריו שאמרין היה לו לחזור ולסדר ברכות כסידורן של חכמים אבל כסדומה לי שיסה עשה שלא חזר לפי שברכות אינן מעכבות זו את זו וכן מנהגו לעשות ששמע מנהג של זקיני רבינו הגדול ר' אליעזר ניע. כשמוחנין (קעג) חיטה למצות נוהגין לשלוח ישרי' אחר הרמים של גוי להיות יושב ומשמר דבת' ושמרת' את המצות בעיניו שימור לשם מצה (קעד) ואין ישרי' צריך לעמוד אלא עד שיסתחן כמו שהוא צריך לנו מצות שלם לילה הראשונה שהן חובה והן צריכות שימור לשם מצה אבל השאר אינן צריכות שימור. וגוי שהוא מוחן ואין ישרי' עומד על גביו מותר ואסילו סלחות מן השוק שפיר דמי וכל שכן דהבואה של ישרי' הוא דאמי' מור (קעה) הקסחים

קסו) ע"כ בסרע"ג. (קסז) דף ל' ע"א. (קסח) פסחים ק"ט ע"ב. (קסט) ב"מ האורה 194 ס' מ"ז. פסחים ס"ג קל"ב. בסחי' 286, בשת"ל ס' ר"ח (דף ק' ע"ב). בארחת כתי' דף ס' ע"ב ובמנהגו מהר"ל סדר האגדה איתא פ"א שכתב רבי' ועי' ב"מ האורה ע' 104 [= פסחים ס"ג קל"ג]. קט) פסחים ק"ז ע"ב. (קעא) צ"ל: בגמר סעודתו עליה לו לשם מצה של מצוה הואיל וכו'. (קעב) האורה ע' 104 ופסחים ס"ג קל"ג. (קעג) האורה ע' 94 [= פסחים ס' קכ"ז], ושם ע' 188 ס' ל"א. [= פסחים ס' ק"ט ומח"ו 269 ס' י"ח ושבת"ל ס' ר"ז. (קעה) פסחים ל"ח ע"ב. (קעז) שם ס' ע"א.

ואמ' ר' גירל ואמ' ר' חייא בר יוסף אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אמילו בחיפין קורדנייתא אין חוששין לקידושין מירושא ומהו חמי קורדנייתא חיפין קשות הרבה שנודעת סמך להר שאין מגיע מטר כל עיקר אלא ממלאין את השרה מים קודם וריעה ומגדלת חיפין ועד שעת קצירה אין רואות מים אעפ"י שקשות כמות זה אם נמלו עליהן מים אמרות בהנאה ואין חוששין קידושין כמה שאמרנו. לאילו חיפין קורין לחן קורדנייתא. אבל [אם] ווראי אין לחות ולא גשתנו מראי(ה)ן(ו) התחתונות מן העליונות וקשות הן ושוות הן התחתונות לעליונות מותר לאכול מהן בפסח ואין חוששין לטעם איסור ואין אומרין כיון שבאו בפסח שמה נכנסו בהן מים אלא היתר גמור הן מה טעם שכך אמרו חכמים ארחוקי איסורא לא מרחקינן (קנט).

לב. וששאלתם (קס) מקום שאין בו יין כיצד מקדשין ואי' אגדה בלילי פסחים. ושאל' היכן אכלינן שאר ירקות ומרור וסידור שעל חמת כך ראינו שד' כוסות שבפסח חובה הן ואי אפשר שלא לשחות ואם לא שחה לא יצא ידי חובתו ותיב מלקות מדרבנן דהנן (קסא) לא יפחתו לו מד' כוסות של יין ואמרין משיטא לא צריכא אמילו לר' עקיבא דא' ר' עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לכריות, בער' הפסח משום דמצוה מורה ואם אינו מוצא יין בכמה פרסאות או שהיה בפסחיה ואין תקנה לו כל עיקר להביא לו יין (כל עיקר) ישרה ענבים צימוקים במים ויעשה ר' כוסות שכך שנו חכמים (קסב) יין צימוקים לא יביא לקרבן ואם הביא כשר וכיון דלקרבן אם הביא כשר לקידוש ולאגדלה לכחחילה כשר במקום שאי אפשר ובמקום שאינו מוצא כל עיקר לא זה ולא זה באותו מקום מה יעשה יקדש על משקה של דבש שיעשה ממנו ד' כוסות אבל מצוה מן המובחר [אינה] ובמקום דוחק שאינו. לג. ודי' כוסות של פסח מותר לשחות בין כוס קידוש לכוס הגדה ובין הגדה לכוס ברכה על מונו ואחר מונו מה שירצה ישתה כלא ברכה אבל כיון שעשה ברכה לשחות אלא אותו כוס של ברכה וכוס [b 15] רביעי של הלל שכך שנינו (קסג) מוגו לו כוס שלישי (וי)[ם] כרך על מונו והרביעי גומר עליו את ההלל ואי' עליו ברכת השיר בין הכוסות הללו אם רצה לשחות ישתה ומה הן אילו בין ראשון לשיני ובין שיני לשלישי ומה טעם ממה שאמרו חכמים בין שלישי לרביעי לא ישתה (קסד) ואין מסמירין אחר הפסח אפיקומן. (ואם) אינו אי' בין שיני לשלישי מכלל שבין ראשון לשיני ובין שיני לשלישי מותר. ואם רוצה לשחות אחר ד' כוסות שהן שנים שבמשנה חזרו ואוחז כוס חמישי ואי' עליו הלל הגדול וחתום ביהללוך וגי' שכך אמרו חכמים (קסה) תנא חמישי אי' עליו הלל הגדול דברי

קנט) וצ"ל ארחוקי איסורא לא מחוקינן. (קס) השוכת רב נמרוני בטרעני ע"י 41 ובסיח ס"י קי"ז ועי' בס' האורה 101 [= פרס"ס ס"י קל"ז] ובסמ"י 280 ס"י ס"ד. (קסא) פסחים ע"ב ע"א. (קסב) ב"ב צ"ו ע"ב, בנחות פי' ע"א. (קסג) פסחים קי"ז ע"ב. (קסד) שם קי"ט ע"ב. (קסה) שם קי"ח ע"א והגירסא חמישי נמצאת בטרעניג דף ס"א ובסידור ר"ח וברייף ורייצ' ח"ב דף ק' ועי' בראש' ובדי'ם לסוגיון. וברייצ'ג שם הביא ג"כ דעת רב שר' שלום ורס"ג והשוכת רב האי גאון אמנם רש"י ורשב"ם כתבו: ה"ג רביעי גומר עליו את ההלל ועי' בחוס' דף קי"ז ע"ב ד"ה רביעי. אפשר שכוסו של אליהו מיוסד על הכוס החמישי שהיה כתוב בקצת בוסחאות. עי' אפ"ס דמים לרוביל דמוס ווארשוא ע"י 40. ועי' האורה 101 ופרס"ס ס"י קל"ז.

מהפני כפי כי מהפכיתו כפי הפיכו בהו לשם מצוה אל[מ]א קסבר רבא שימור מחחילה ועד סוף מיתו כפי עומרין (קמט). ושוב אמרו חכמים לענין לחמי תורה שכתוב בהן הלוח מצות ורקיקי מצות (קנ) יכול שיוצא אדם ידי חובתו בהלוח תורה ורקיקי נזיר תל' ושמרהם אח המצות מצה המשמרת לשם מצה יצאו אילו שאין משתמין לשם מצה אלא לשם זבח ולמךך שאפילו לחמי תורה שהן קודש שלא נשתמרו למצות פסח אין יוצאין בהן ידי חובתן.

לא. והוי"מ (קנא) שבאו בסמינות מהו לאכול מאוהה תבואה בפסח (כיון) [בין] שמוטלות בסמינה בלא שקין ובין (ובין) הנתנות בשקין בורקין אותן אם לחות או שנשתנו מראיהן אי שהן משונות עליונות מן התחנות כידוע שהגיעו בהן מים ואסור לאכול מהן בפסח מפני שהחמיצו וכיון שהחמיצו עובר עליהן ככל יראה ובל ימצא וחיוב לבערן קודם שיבאו ו' שעות של יד בניסן ואסור לשהותו אצלו. כיצד יעשה הקהן יעשה בהן כמה [14 b] שאמרו חכמים (קנד) שהוא ארבע החיטי דטבע' בחישתא שרי להו רבא לזבני לגי' איחוביה רבא (קנג) בר לוואי לרבא הכרד שארג בו כלאים לא ימכרו לני ולא יעשו מרדעת לחמור אבל עושין אותן תכריכין למת. [לנכרי] מאי טעמ' [לא] לאו משום דתני לזבניהו לישרי' אחר [הדר] אמ' רבא לירדכן קבא קבא לישרי' כי הוי דליבליין מקמי פיסחא וזמן מכירתן עד ה' שעות של יד בניסן שכך אמרו חכמים (קנד) אמ' רבין בר ר' אדא אמ' ר' יצחק מעשה באדם אחד שהניח ריסקא מלאה חמץ [אצל] ר' יוחנן חקקא וכאו עכברים ונקבוה ויהי החמץ סכצבץ ויוצא בא לפני ר' בידר שעה אחת אמר לו המתן ב' איל המתן איל המתן ה' איל המתן ה' אמר לו צא ומכור בשוק לגוי' וכר' יהוד' שהי' אומ' אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתהלת שש. אבל אם נכנסו שש שעות ולא טכרן חייב באחריותן וכן ישראל שהביאו לו סמינה מליאה היטין הגיעו עליהן מים אם נשתנו מראיהן סמכות שהיו והוכר הדבר שנמלה בהן מים והגיעו אצלו לאחר שש שעות אסור למכרן ולהנות בהן יצאו מרשותו ואם רצה לבטל (1) [ס] (1) אינו יכול ואין לו תקנה עד שיטילם לתוך האור או לתוך המים או שיהגם כפתנה לנכרי בלא שום הערמה שכך אמרו חכמים (קנה) הבורק צריך לבטל ומקשינן עלה מאי טעמא אי משום פרווין הא לא חשבי אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפימיה ודעתי' עלה ולמה מקדים ומבטלה וכי משכח לה ליבטלה דילמא משכח לה [מ] שש שעות ולמעלה דכיון דלאו ברשותיה קיימא לא טצי מבטלה. דאמר (קנו) ר' משום ר' ישמעאל שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו ואילו הן כור ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה הרי כבר למדנו שכיון שבאו שש שעות יצאו מרשותו ושוב אמרו חכמים (קנו) לבטל בשש שעות כיון דאפכרו' רבנן שהה כדאורתא (קנה) שכיון שבאו שש שעות אין יכול לבטל ואם קידש בהן אשה לאחר ו' שעות אין תוספין בה [15] קידושין

קנט) נראה שצ"ל מהסמוך עומרין ועי' בשבחה"ל ריש סי' ר"ט. קפ) פסחים לוח ע"ב.
 קנב) תשובת רב כהן צדק בש"ת סי' רמ"ה בקיצור ועי' פירוש סי' קמ"ט. קנג) פסחים סי' ע"ב.
 קנד) עי' בר"ם שם. קנה) שם י"ג ע"א. ועי' בר"ם שם. קנז) שם ו' ע"ב. קנו) כסוגין איתא:
 דאיר אלעזר. ובכ"ק כ"ט ע"ב גרום נמי משום רבי ישמעאל. קמ) שם בפסחים ז' ע"א.
 קמא) צ"ל דאוסרא דרבנן עלווה שיהה כדאורייתא.

לקדש אלא ככית אחד ואם מקדש בשני [בתים] הו' יודעין שמוציא שם שמים לכטלה ועובר על אין מפטירין. אבל מצאתי בהלכות גדולות (קמב) והיכא דקידש בחד ביתא ואצטרין לקדושי בתרין תלחא בה(ר[י]) בפיסחא (ומקדש) הכי עבדי מקדש בחד ביתא ואכיל שאר ירקות ואמר אגדתא עד גאל ישראל' ושביק להון [ואכלין מצה וסררו וכל צרכיהון וטברכין ברכת המזון והדר אויל לביתא אחרניא מיקדש ואכיל שאר ירקי ואומי אגדתא עד גאל ישראל' ואכיל ושתי כל צורכיה(ון) ומכרך ברכת המזון ומכרך כסא דברכתא ושתי אויל לביתא קמא וגמר הלילא ולא שתי כסא דהלילא והדר אויל לביתא אחרניא וגמר הלילא ושתי כסא דהלילא. כמ. וששאלתם מהו ללוש כששונה שקורין מדליצא. טה איסור יש בששונה. אין איסור [אלא] לעזוב ולשתות את העיסה אבל אם [אינו] מחמיץ הככר בין כששונה בין ביד ואפילו שעה קלה מותר ואין בכך כלום שבידוע כל זמן שהוא מהפך את העיסה בין ביד בין כששונה אינו מחמיץ שכן אמרו חכמים (קמג) לשה היא מקטפת' וחבירחא לשה תחתיה מקטפת היא אושה וחבירחא מקטפת תחתיה [ונזו] וחורות הלילה. הא כיצד כל זמן שעוסקת בכעק אינו בא לירי חמוץ אעפ"י שמשתהא משעת לישה ועד שעת גמר פת כולה עד רדיית התנור אלא כיון שאחת מן הנשים לשה וספחכה את העיסה אינו בא לירי חמוץ ואף כששונה נמי כיון שספחכין את הכיכר מותר ואין בכך כלום. ועוד רביה אחריתי שכן אמרו חכמים (קמד) תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר קמה שנפל עליו דלף ואפילו כל היום כלו אינו בא לירי חמוץ ואמר ר' פפא הוא דקאתי ההוא דלף ולא מסיק ועבדי טיף וטיף אלמא כיון דמירלף ובא טיפה אחר טיפה דומה כמו עוסק בה וכבר שנינו (קמז) אפילו כל היום אינו בא לירי חמוץ והילכך מותר לאפות כששונה וכשנמרתו מצה עשירה. הפסח מותר אבל בלילה הראשון אי אפשר לעשות כן מפני שנראית מצה עשירה. ל. ושכתבת(קמה) ופלט ר' גוי שהרביק עיסה בתנור יש חקנה או לאו. ולמה אין חקנה לדבר [14] זה אי משום בישולי גוים כיון שססיקו ישרי ומרבך גוי מותר שכבר אמרו חכמים (קמו) אינו אסור אלא עד שחאה תחילה וגמרו ביד גוי. ולעניינן פת אמרו חכמי (קמז) האי רפתא דשגר גוי ואפה ישראל מותר שני ישראל' ואפה גוי שרי שגר גוי ואפה גוי ואתא ישראל' ותחה בגחלים מותר. ואי משום שימור דמצה שאינם תושבין ליתן את העיסה של מצה ביד גוי אם ישראל' משמרין את הגוי עד כדי שיחגו לירו בצק(ו) והוא מרביקה בתנור לאלתר מותר אבל לצאת ידי חובתו בלילה הראשון אינו יוצא ידי חובתו אלא במצה העשויה ביד ישראל לשם מצה שנאמר ושמתם את המצות עד שחאה משמרה לששום מצוה וגוי לאו בר חיובא הוא ואמר חסוי אסר רב חוניו (קסח) הבצקות של גוים אדם ממלא כריסו מהן מפני שהיה ישראל עמו ויודעין שלא החמיצו לפיכך מותר לאכול מהן אבל לצאת ידי חובתו אינו יוצא אלא עד שאוכל כוית מצה באחרונה. וצדיכה שימור לשם מצה מתחילה ועד סוף. ושוב אמרו רבותינו אמר להם רב[א] להנהו

קמג) סוף ה' פסח דף לי ע"א. קמז) פסחים ס"ח ע"ב. קמז) שם ל"ט ע"ב. קמ"ד) שם. קמ"ה) ש"ח ס"י רצ"א תשובת רב כהן צדק בקיצור קצת. ובפור א"ח ס"י חס"ז הוגא בשם בת"ו רב צפת ריש מתוכתא. קמ"ו) ע"ז ל"ח ע"ב. קמ"ז) שם. קמ"ח) שם ס' ע"א בשם רב הוגא.

להתחיל והתחילו וחזרו וישבו לשתות צריכין לברך בורא שרי הגפן, והלא עדיין לא עקרו אלא כיון שאין יכול לשתות בתוך התמילה נעשו כמו שהפסיקו וחייבין לברך אף כאן כיון שאם הגדה ואין יכול לשתות בתוך הגדה כמו שהפסיק דמי וצריכין לברך. בבוס רביעי כיון שגומר עליו את ההלל ואין יכול לשתות בתוך ההלל נעשה כמו שהפסיק וצריך לברך. וסן הטעמים הללו למדנו שארבעתן צריך לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו בורא שרי הגפן. לאחר ששותין כוס שיני חוזרין ונוטלין ידיהן פעם שנייה ומברכין על נטילה ידים שאמרו חכמים (קלד) אדבריה ר' חסרא לר' עוקבא ודרש אעפי שנמל ידיו כטיבול ראשון חוזר ונוטל ידיו כטיבול שיני וסוף שמועה אנו אוסרין מה פעם דכיון דכעי למיטר [13] הלילא והגדה מסתא דעתיה וידים עסקניות הן לסיכך צריכין ליטיל ידהן שני פעמים אחד כטיבול שני ואחד כטיבול ראשון וכן למוין (קלה) בלא ברכה. ואוחזין שתי ככרות שלישות וסרוסה מאותן הסרוסות והגביהן ואומר (קלו) עליהן מצה זו. ומניין שאנו חייבין לבצע בשני ככרות ביום טוב שררי אמרו חכמים (קלו) לא היה [המין] יורד לישרי ביום טוב וכיון שלא [היה] יורד יעשה ביום טוב [ב]כשבת וחייב לבצע על שתי ככרות ביום טוב לסיכך אוהו שתי ככרות וסרוסה. ובצוע פרוסה אחת משתי ככרות כמה שאמרו חכמים (קלה) אמר ר' אשי חוינא לר' כהנא דנקם תרתו וכצע כדרא מאי טעמי לקטו לחם כשנה [בתיב]. ואחר שיבצע ומברך המוציא לחם סן הארץ חוזר ומברך לאכול מצה ויאכל. ואחזו עלה של חזרת ומברך על אכילה תרור ומיטבל בחרוסת ואוכל. וחזרו ומניח חזרת במצה ואוכל שאמרו חכמים (קלמ) ליברך לאכל (ב)מצה ואוכל והדר אכיל מצה וטרור בלא ברכה ובר למקדש כהילל. וזהו מנהג אכילת ירקות ששאלתם מלפנינו ועניינא (קמ) איפשר לקדש אפילו עשרה כמים זה אחר זה ועושה בבית ראובן כסדר הזה ויוצא ונכנס בבית שמעון ועושה כסדר הזה וכן אפילו יי בתי שכך אמרו חכמים (קמא) תני אהבה ברי' דר' יורא כל הברכות כולן אעפי שיצא מוציא היין מברכת היין וברכת הלחם שאם לא יצא מוציא. בעי רבא ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מאי כיון דחובת היא (ו)מוציא או דילמא ברכה לאו חובה היא תיש דאמר ר' אשי כי חוינא כי רב ססא הוה מקדש לן (רכי) [וכי] הוה אחי אריסיה מדברא הוה מקדש ליה אלמא מוציא ידיו חובתן של אחיהם ואפילו כמה פעמים. ואם כולן למידין ברכת המזון מברך ראובן בביתו [ו]שמעון בביתו ולוי בביתו ברכת המזון ואיתו מקדש אנו מברך ברכת המזון שאם בירך נאמר לפעום כלום אלא מסתין וחוזר בבית כולן ואומר לא לנו יי לא לנו עד שגומר יהללוך וחותם וכיון שמיגע בבית אחרון מברך ברכת המזון ואומר על הטרור אבל אותו ראובן שמעון ולוי [אם] אין למידין [b 13] ברכת המזון אסור

צריכין והלא עדיין הן קבועין, אלא כך אמרו חז"ל כיון שהפסיק ברכת המזון שאין יכול לשתות בין ברכה לברכה חייב לברך בפניה. מיה בפריעג שם. קלד) ספחים קטיו עיא. קלס) וזיה בפריעג, איסב בשית שם הגורסא והוא למוון ובשניהם ליתא: בלא ברכה. ועיי בפריעג ע' 39. קלו) שהגביהן ואומר. קלמ) סכולתא בשלח מיה כיו. קלס) שבת קייו עיב. קלס) ספחים קטיו עיא ועיי בארותות היום לר' אהרן הכהן מלוגיל ס' ליל הספת דף ס' ע"ג ס' ביג. קמ) כשית ובפריעג איתא: ששאלתם מלפנינו: ועד כאן אשיר. קסט) ריה כ"ט עיא ועיי ברי"ס שם.

ולוקח הימנו לאחר המסח וכלכד שיתננו לו במתנה גמורה. רשאי ישראל לומר לני ער שאתה לוקח במנה קח במאתים שטא אצטרך ואבא ואקח מסך אחר המסח (קבר) אבל אם נודע בודאי ובברור שהוא היה הקמח של עכר שהיה קודם המסח עדיין לא השיב הרב לא איסור ולא היחר.

בן. שבת יום טוב במגנצא אין אי אבות במתנה ולא כמה מדליקין בלילי שבת, שחל יום טוב בשבת או בערב שבת, ולא בערב המסח, אבל

בזמננו ישא אום כמה מדליקין כבשאר לילי שבתות ונראין דבריהם וכן אמר ר' קלונימוס ב חור משום רבותי נוחם ערן שאין אי כמה מדליקין כשחל ערב המסח בערב שבת או כשחל שום ערב יום טוב בערב שבת וכל שכן יום טוב משום שיש בו עישרתם ועירכתם וכשחל יום טוב בשבת שאין אי משום יום טוב שחל להיות בערב שבת דהתם ליכא למיחש למיטר עישרתם ועירכתם (ו) לפי שאין מסרישין תרומות ומעשרות ביום טוב ואין מערבין ביום טוב ואחי לעשורי ולערוכי ביום טוב. ואני שמעתי מפי מורה צדק רבינו ר' אליקים הלוי הלכה למעשה שפעם אחת התחילו במגנצא כמה מדליקין בלילי שבת שחל מסח להיות בשבת. קצת מן הרבנים שהיו בכית הנכנסת היו אומ' יש מהן שלא היו אי כל עיקר ויש שהשלימו אותן שהתחילו לא היה אדם שהי' עומד לומר קדיש שהיו מתייראין מפני החלוקה עד שעמד רבינו ר' יצחק ואמר הקדיש בעצמו להראות הלכה לתלמידים שאין לקצור לאמרו והרגישו דברך ולא חשש.

כה. ומי שמבקש (קבה) לקרש במסח בבחים הרבה כיצד יעשה אילולי ברכת המזון שמע כבר (קבו) כיון שברוך ברכת המזון שוב אין לו רשות למעום אלא כוס רביעי בלבד שכבר שנינו (קבו) בין שלישי לרביעי [12 b] לא ישחה. היחר גמור הוא לקרש בבחים הרבה, ואם כולן למידין ברכת המזון שיודעין הכל יש תקנה ולא בוסן שאין למידין בריחמיו לפי שאם בירך ברכת המזון אין לו רשות למעום כלום אלא אם יודעין כיצד הוא עושה מקרש בכית ראוין קידוש היום ונוטלין ידוה' ומברכין על נטילת [ידים] ומביאין מה שמבקשין משאר ירקות והורת (קבה) ומברכין בורא פרי האדמה ומטבלין בחרוסת ואוכלין ובוצעין וחוזרין ואוחזין כוס שיני ואוסרין מה נשתנה ועבדים והגדה והלל עד חלמיש למעניו מים. שכן אמרו חכמים (קבט) עד היכן אי בית שמאי אי עד אם הבנים ישמה ובית הלל אי עד חלמיש למעניו מים והלכה בכית הלל. ואני ברוך אתה השם אשר גאלנו שאמרו חכמים (קל) אמר רבה קרית שמע והלולא גאל ישרי ורצולתא גואל ישרי ומברכין בורא פרי הגפן ושוחין מפני שרי בוסת הללו על כל אחד ואחד לברך בורא פרי הגפן. מה טעם מפני שכל אחד ואחד מצוה בפני עצמו שאמרו חכמים (קלא) רבינא אמר כל אחד ואחד מצוה בפני עצמו. ושוב (קלב) אמר של כל השנה כולה אעפ"י שיושבין וקובעין על היין והן שוחין כיון שברכו ברכת המזון צריכין לברך בורא פרי הגפן ולמה (קלג) וכן בני מסיבה שהיו יושבין וקובעין ושוחין יין ועמדו

קבו) עיי' פירוש ס"י קמ"ב ושבה"ל ס"י רמ"ו. קבט) מכאן עד אבל מצאתי בה"ג הוא לשון סדר רב עטרת דף מ' ע"א וכל החשובה עם איוו שינויים חמצא בשעתי השוכה (דפוס שאלוניקי תקס"ב) ס"י רמ"ו. קבו) ציל שמעכת שמון. קה) פסחים ק"ו ע"ב. קכט) ובסרע"ג וש"ת שם איחא חוץ מחורה. קכט) פסחים קמ"ו ע"ב. קל) שם ק"ו ע"ב ולפינו הגורסא אמר רבא. קלב) שם ק"ט ע"ב. קלג) ושוב טעם אחר אפי' בסעודה וכו'. קלד) ולמה חן

המין כלי עץ וכלי מתכות מסבילין אותן במים (קיג) [11 b] ואעפ"י שאין להם ראייה מן התורה, ושואל כלי מחבירו צריך להטביל שהרי בא לירי חיוב מביולה עיי חבירו שלקחו וכן נוהגין בבית רבינו להרוח קערות יפה יפה וטומנין לאחר הפסח, וקערות (קיד) מגעילן ברוחחין ככלי ראשון ששא פעמים בשאר ימות השנה אדם מכסה מחבת רותח' בקערה ובולעת מהטאכל כשהוא מרותח' ובולעת בניצוצות ויש ישבילי שיני מגעילין אותן כהלכה אמירה (קפו). יהודי אחד אפה מצות קודם ג' שעות בארבעה עשר וכבר כיעד וביטל כל המין ואעפ"י [ג] אסרו מצות שלו (קמז) אבל רבינו הגדול ניע' ורבינו שמואל כהן אסרו מותרין הן ולכתחילה לא יעשה דהכיבה מצוה בשעתה אבל דיעבד שפיר דמי. וכמו כן מצאתי בספ"ר שקירין ב שר על גבי גחלים (קיו) וראיה מפורשי הים (קיא) ויש או' משום גזירה שאם אין אתה מתירו בחול ערבך שבת שחל ערב פסח שמה יאפה איתם ביום טוב עצמו בלילי יום טוב עם שאר שלש המצות ואין יום טוב מבין ליום טוב. ולסוף כל כוס ברכת הגפן, ובירוק הדברים אעפ"י שייכותו הם הולקין (קיג) לפי שכל אחד ואחד מצוה הוא בפני עצמו (קך) וכל שמעון לפניו ברכה טעין לאחריו ברכה וצריך לברך על הגפן. ולמדנו הרב ר' שלמה ואמר מנהג כאן מתקנין חרוסת בייג' בניסן כשחל ערב הפסח להיות בשבת אבל אם רצה לעשותו במוצאי שבת בלילי יום טוב הרישות בירו הגרסינן (קכא) מתקנין חרוסת מצוה הואיל וכן אינו מטבשירי מצוה אלא מצוה גמורה וכיון דמצוה השתא הבלין נידוכין לאוכל נפש וכל שכן חרוסת' שהיא מצוה ועוד אמר לן הסורה הלוי אם רוצה לעשות כפסח חלות משיגנות כשמן או בשומן יכול לעשות אבל יותר שלא יתן בחיך השומן את העיסה עד שיהא רותח' ביותר (קכב).

קמה שכר של ישראל ושל עבד:

כה. ועוד השיבנו על קמה שכר של ישרי' שמכרו לגוי קודם הפסח שאם יש כלום הערטה בדבר שעשה עם הגוי אסור לעשות כן אבל כשהודי נותן המיצו קודם הפסח צריך ליתנו לו כסתנה גמורה [12] או כשמוכרו ימכרו לו מכירה גמורה שכל מ' (י) שירצה הגוי יעשה ממנו. אבל בכך מותר לומר לו מה שאני נותן או מוכר לך אם לא תכרנו עד לאחר הפסח לאחרים ששא אצטרך ואקנה אותו סמך ובכלכד בלא שום הערטה וכן מצא בחוספ"א (קכג) ישראל וגוי שהיו באין בספינה והיה חסין ביד ישראל הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו כסתנה וחזור

קכ. עיי' בס' האורה עיי' 92 ושם עיי' 186 סי' כ"ב שני ולהציוא מאותן הצרכין מבילה לכלים אחר גועילן כפסח [= מחי' 266 סי' ס' / פירס סי' קכ"ח] ועיי' בארו' ים דף ג"ח ע"ב. קיד) האורה עיי' 186 סי' י"ט [= מחי' 266 סי' ה' / פירס סי' קכ"ח. שהויל ר"ז דף ס"ב ע"ב. קפו) כוספת בחיג סוף ה' פסח דף ל' ע"ב ועיי' בארו' ח"ב דף ג"ח ע"ד. קפ) עיי' האורה 188 סי' ל"ב, מחי' 261 סי' כ"ב, פירס סי' קכ"ט, רוקח סי' ר"ט, שבה"ל סי' ר"יג. ק) עיי' אודותיו במס' ז"ה. ZfHB. שנת 1906 עיי' 178. קיס) שפ"ת גאוני סודר ומערב קי"א, שבה"ל סי' ר"יג. קיע) העמבור בעשרת הדברות דף ג"ג ע"ג, שפ"ת מהר"ל סי' ג"ח (דפוס העניוא) דף ס"ז ע"ג. קכ) האורה עיי' 100 סי' פ"ט [= פירס קל"ז], מחי' 276 ושם עיי' 286 סי' ע"ב [= פירס סי' קל"ב] ושבה"ל סי' ר"י"ח דף ק"א ע"א. קכב) פסחים קי"ד ע"א. קכג) האורה 96 = פירס סי' קכ"ח. קכד) פסחים פ"א ה"ו ז"ל.

שחלה להיות ערב ססח עד זמן ביעור. מינהגא דמתיבא לעולם ברור הוא כשמש שאוכלין בו המין בשבת אלא נוהרין שלא להצניע מערב שבת יותר משיעור אכילה בסצוק ומתני' ורוחח היא (קא) באור ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת [ובני'] וחולין בוסמן, תניא אמר ר' אלעזר כרי צדוק פעם אחת שב(א) [ת] אבא ביבנה וחל יד להיות בשבת ובא זונין סמונה של ר' גמליאל ואמ' עת הניע לבקר המץ והלכתי אחר אבא ובערנו את החמץ וכן הלכה.

[11] מוכבת למסח (קב) עושין לה הגעלה ברותחין ואם היא ארוכה משים חצייה והוסף הציה האחרת ואם עדיין היא ארוכה ביותר מלבינה באור בנתים וכן אמר לי ר' יהודה שכן היה מנהג אביו רבינו ר' יצחק גיע ואם היא גדולה שאין נכנס בוורה עושין לה כמין ששה. הורה (קג) שלא להלוט מורסן לתרגולין לפי שאין בקיאין עכשיו בחליטה שצריך להוהר שלא יכבה את הרתיחה ומאכילין תבואה במקום אחד לתרגולין או לאוויין ומים במקום אחר מפני הגרמט הח(ו)טין שישורו. ומבררין את המלח קודם הפסת מפני הח(ו)טין שכתובנו שסלה מים טוין. כבאר (קד) מצאו לחם בססח ואסרו רבותינו כל מי הכאר. שאלתי מי מלח מי סירו' או מים ואסר רבינו גיע מן המים הולדהה. והשבתי לפני רבינו חשה שנמצאת במלח ושמה הכא מלוח הרי הוא כרוחה ונמצאת חלומה (קה) והשיב לגבי כשר החוכה אסורה והחיכה נבילה הנמלחין מהו זה חולט וזה בולע לכך נאסרת בכך שאין נאכל מפני מלוח אבל הכא כשהמלה מתלחלח הליחלוה נכנס מעט מעט בחיטה ומתחמץ אעפ"י שהוא נאכל טממת מלוח מכל מקום כבר החמין: מצות (קו) לא מולחין בכית רבינו סמנהג קרמונים יש שאמרין מטעם מצ' לא מלח ולא עפיין ולא קמין (קי) ואני נתן אומר במליח הרי הוא כרוחה ולא יהא אלא כחמי המין שאין לשין בהם מצות. ומסבאר כל רבותי שבמגנצא ושבבורמא איי שא ואף רבינו יצחק לוי גיע לא [היו] מתירי ללוש שני עומרין ביחד כל ימות הפסח (קה) אבל רבינו יצחק קולא לפי שביחד מתסתר יותר ומשחמר מחימוין. ואמרו לפניו והרי קסיוא קסיוא (קי) והשיב הני מילי בתנור בתנור קטן דעיוב הרדיה אבל בכבשן סורני סרוחב הוא. ובתשובה גאונים בהלכות גדולות כרי' מקוסות אוי עומר לבר עומר לבר ורבינו משיב לכולם הני מילי בתנור קטן והרבה השבנו לו אם כן מפני מה מודרין עומר ולא הועיל כלום. אמר רבינו ר' שלמה (קיב) לכתחילה היו בצרפת לשין בכיצים אבל איסור נהנו בנהר רינוס (קיב). נוהגין רבותינו לאחר הגעלת

קב) פסחים מ"ט ע"א. קג) מוכב בשב"ה"ל סי' ר"ו (דף ס"ד ע"א) בשם דברי הגאונים. קד) ע"י בס' האורה ע"י 98 [= פירוש ס"ס קכ"ח] ושם בח"ב ע"י 191 סי' מ' [מחז' ע"י 262 סי' כ"ה, פירוש ס"ס קל"א a 52] ובשב"ה"ל סי' רט"ו. קד) שבה"ל ס"ס ר"ז. קה) ואינה באה לידי חוספון כדאיתא בפסחים ל"ט ע"ב. קו) מחז' 268 ס"ס מ"ב וע"י סו"ת רשב"א סי' תנ"ה וא"י ח"ב דף ג"ט ע"א. קו) שבת ע"ט ע"א. קס) האורה 187 סי' כ"ט [= מחז' 268, פירוש ס"ס קל"ל]. קס) שבה"ל סי' ר"יב דף ס"ז ע"א ומרדכי פסחים סי' תקצ"ח. וע"י לקמן סי' 17א מרדכי הכתי' הערה קצ"א. קי) פסחים ס"ח ע"ב. קיב) האורה 189 סי' ל"ז [= מחז' 268 סי' מ"ג, פירוש ס"ס קכ"ח] וע"י רשב"א סי' תניד וא"י ח"ב סי' רל"ט. קיג) הובא בשב"ה"ל ס"ס ר"ד.

אי קלע יומא טבא קמא מעלי שבתא לא מצי למחני כי האי גוונא אלא כיון דלא
 אותיב ממעלי יומא טבא בחמשה אסור למיפא ליה כמעלי שבתא דהוא יום
 טוב לשבת.

כד. ובכל השנים (טז) כששורפין חמץ עושין מדורת אחר מפני אסור הנאה
 ואין שום חנם חולק בדבר, ורבינו ניע היה מברך (צ) על ביעור
 החמץ קודם שבדק כלילה וכשבדק מבטל מיד כלילה כל המירא כו' ולמחר לא
 כלום אבל אם הניח ט' ומצא ח' בודק למחר ומבטל אבל לברך ספק הוא לרבינו
 הגדול אם יש בו משום מוציא ברכה לכשלה או לאו. ועל ביעור החמץ שהורה ר'
 שלמה (צא) שבערין הכל בערב שבת כשחל להיות ערב הפסח בשבת ומשירין
 מזון שתי סעודות החמץ ולא הלוח והשבתי לפניו והרי משנה רווחת היא (צב) יד
 שחל להיות בשבת טבערין הכל מלפני השבת דברי ר' מאיר וחכמי אומי בשבת
 בזמנו ובמרא תני בכרית' מעשה בזמנן ובערנו הכל כדברי חכמים בשבת מכלל דאין
 צורך לבער לפני השבת דתרי ביעורי למה לי והשיב ואמי לפי שמצינו (צג) ר'
 יהודה אומר אין ביעור דתרי אלא שריפה וקיימא הלכה כר' יהודה במסי המורה (צד)
 ואמרתו ר' יהודה הוא דאמר בשאר השנים אבל ביד שחל להיות בשב' היה או'
 ביעורו בכל הדב ומורה לחכמים דהוא דאישר אישר והוא דלא אישר לא
 אישר. והרי בכריתא (צה) שורפין תרומות טהורות וחלויות מלפני השבת ומשירין
 מזון שתי סעודות והשיב לדברי עצמו שמה הני מילי בתרומות הואיל ולמחר אינו
 יכול לתתם לכלבים דאכילת כלבים [10 b] לגבי תרומה [שריפה] קרי ליה. שכן
 השיב הקדוש ר' יצחק בר' יהודה ניע במסכת ביצה (צ) חלה שנמשאת
 לא יזונה ממקומה ואמאי וליתני לכלבים והשיב מפני שמצינו במקום אחר (צו) לגבי
 תרומה שאכיל כלבים שריפה הו' אין שירפין קרשים ביום טוב (צח) והכא נמי גבי
 ססא איכא למימר משום הכי שורפין לפני השבת דלא מצי למחר למיכלינהו
 לכלבים (דשריפה קודם השבת דלא מצי למחר למתכניהו לכלבים) ואמר לי אעפ"י
 שיראין הדברים כמו שאתה אומר שלא לשריף קודם השבת אלא לבער בשבת כך
 ראינו מנהי קדמונים שאין שורפין ולא תזון מינה ובכל השנים כששורפין חמץ עושין
 מדורת אש מפני אסור הנאה. ושאלתנו מי שהיה בודק כלילה יד ומצא חתיכה
 גדולה וביטלה אי יכול למיכלה למחר ואם לאו ואמי לאו והן וכל החכמים שבכאן
 מורין כל הבודק חמץ כלילות מיד לאחר שבדק מבטל כל המירא ולמחר כששורף
 ולא כלום. וששאלתם (צט) ערב ססא שחלה להיות בשבת [יצריכין לבער חמץ
 לפני השבת באותה שבת מה אנו אוכלין, והבאתם ראיה מן המורה (ק) את שדרכו
 לישף כגון אוכלין ומשקין דברי ר' יהודה וחכמים ור' שמעון אומר לא זו הדרך
 אלא כבורר שאין ביעור חמץ אלא שריפה [ומחר היתר גמור לאכל חמץ בשבת

(ט) ע"י מח"ו ע"י 256 בשם השו"ת רש"י. (ב) ע"י ב"י האורה ע"י 87 ס"י פ' (== פורס
 ס"י קצ"ב) ושם בח"ב ע"י 188 ס"י מז' (= מח"ו ע"י 254). (ג) האורה ע"י 184 ס"י ז"ה
 מח"ו ע"י 256 וע"י פורס ס"י קצ"ב. (ד) פסחים מ"ב ע"א. (ה) שם כ"א ע"א. (ו) ל"ד
 ע"א. וע"י בתוס' פסחים כ"ז ע"ב ד"ה אין בירור וברא"ש שם ס"י ג'. (ז) פסחים י"ג ע"א.
 (ח) כ"ז ע"ב. (ט) פסחים ל"ב ע"ב. (י) שבת כ"ג ע"ב. (יא) ע"י ש"ת ס"י רצ"ד. (ק) ל"ד ע"א
 והלשון סגומגב.

אם לא באו עדים עד למנחה נוהגין אותו יום קדש ולמחר קדש נמצאת אתה אומר שמשעת מנחה נכנס ראש [חדש] [י]לפי שאנו אומרים צדקתך במנחה מפני כבודו של משה רבינו שנפטר כמו שמקובלים אנו מרבתינו הקדושים שאמרו מלאכי השרת ציווק הרין לפניו. ואנו יודעין שלא היה אותו יום ראש חדש ולא יום טוב שבשבעה באר [9 b] מת משה רבינו על כן בכל מקום שאנו יכולין לדחותו מפני שום דבר כמו עכשיו מפני ראש חדש דוחין אותו וכל שכן בראש חדש עצמו וכיום טוב שאין אומרים.

כב. ועוד מצא אחימלך בחשובי נאונים (ג) מהו לאכדולי אשיכרא היכא דקבועה ליה ומפני מה אין מבדילין על הפת כשם (שאיין) [ש]קדשין על הפת. אין מבדילין על השכר שכן תיקן עזרא ואנשי כנסת הגדולה בתפילה ועל היין (פד) ופת שמקדשין עליה דאמור רבנן (פה) כי הוה חביבה ליה ריפתא מקדש אויפתא. דכי הוה ליה חביבא חמרא מקדש אחמרא ולא קא' להברלחא. והיכא דליכא יין מבדיל [אשיכרא] ומצא ר' נתן בהלכות קבועות (פו) של מר' יהודאי ואם אין לו יין במצאי שבת אוי' [קדם] המוציא לחם ואינו אוכלו עד שיבדיל ומבדילין במצאי יום טוב בין בתלוו של מועד ובין בתול בלא גר ובשמים:

הילכות ימים טובים על כל הישנה ומנהגות עירובי תבשילין.

בג. בשעושוין עירובי תבשיל בערב יום טוב בשחל יו"ט בערב שבת נוטל בעל הבית כנר אחד ובשר ומברך ברא השם אשר קדשנו וגוי' על מצות עירוב, ויש שמברכין להניח עירובי תבשילין. בדין יהא שרא לנא לאסויי ולבשולי ולמעבד כל צורכא מיום טוב לשבת לנא ולכל שי' [שלא] (ש)הניח עירובי תבשילין שיבא ויפסק על שלי. וצריך שיהא העירוב משומר עד ערב שבת שתיקן הכל לצורך שבת אבל אם אבד העירוב או שנאכל כולו אינו יכול לתקן כלום לצורך של שבת (קדם שתיקן לצורך שבת) אלא ליום טוב בלבד. לסיכך צריך שיהא משומר עד ערב שבת וכן נוהג הרב כשכא מבית הכנסת בערב כלילי שבת מברך על העירוב המוציא ואם נאכל ממנו ונשחיתו ממנו כדז' סומך עליו ואם חל יום טוב בחמישי בשבת מניח עירובי תבשילין מערב יום טוב, ואם שגג ולא הניח יכול לתקן על ידי שמתנה דאמ' רבא (סו) מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה, היכי דמי (פח) כנון דהניחו להו שני ימים טובים של גליות המשנה ומעלי שבתא הוה ליה ארבעה מעלי יומא [10] טבא מחבתי ליה לאותובי עירובי תבשילין ואי אשתלי ולא אותובי [בארבעה] מותבי בחמשה דהוה יומא טבא ולימא הכי אי האירנא יומא טבא ולמחר חולא ולא צריכנא ולא מידי ואי למחר יומא טבא והאירנא חולא הוא הא עירובא קא מתנתנא דלשתרי לן למחר למיפא סן יומא טבא לשבתא. ובשני ימים טובים של ראש השנה לא נעבד הכי ואסור למיפא אי לא אותובי עירובא ממעלי יומא טבא דריש שתא דקדושה אחת היא ומחוי כחז' יומא דמי. אבל אי

(ס) עיי' בסדר רי"ג דף ל"ב ע"א ובפרדס סי' ק"יב ולפי דף י"א ע"ג וברשומת גיבווער סי' 794 ואיי' הים סי' ק"מ. (טד) ברכות ל"ג ע"א. (טז) ספחים ק"ז ע"ב ועיי' בתוס' רי"ד שם כהדורה ב'. (טז) הלכות קבועות בס' תורתן של ראשונים לרח"ם הורוויץ ח"א ע"ג 28 בהלכות יו"ט. (טז) ביצה ו' ע"א. (סז) לשון בת"ג דף ל"ה ע"ד.

התבוננו בדבר והרב לא הוצרך לפרש להם ואם כפירוש הורה להם איסור בדבר שפא בכך נאסרה (עו) משום בשר כחלב ואחר מכן נתנה כחלב רוחח אסר להם ויפה כיון שכיון שנאסרה נעשית נכילה וכל הנפלט ממנה בין טעם בשר ובין טעם חלב הבשר בשר נכילה והחלב חלב נכילה וכשנפלט ממנה חלב נכילה לחך חלב היתר הוא ליה מין במינו ומין במינו במשאו אבל אם הגיס בה קריהו של בשר אם יש בה מים לבטל את הדף התבטל מותר ואעפ"י שנפלט לחינו בשר נכילה שבכף דקיסא לן (עח) כל מין במינו ודבר אחר סליק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. וצורנו יאיר עינינו בתורתו.

עניין יולדת.

יג. זאת תורת היולדת (עט) בזמן הזה כך נוהגין ישרי כר' יורא שאמ' (ס) בנות ישראל הם התמירו [על] עצמן שאפילו רואות דם טיפה כהרדל וישבות עליה שבעת ימים נקיים לפיכך היולדת זכר בזמן הזה סופרת [כ]רבי וממאה שבעת ימים ואחר כך הספור נקיים לפי שכל הנשים כותיו יולדות כוזב הן לפיכך ז' נקיים כשתפסוק מן הדם ואחר ז' נקיים כל דם שרואה [עד] שישלימו מ' יום משעת לידה טהור הוא. ומפרשת עונה מעת לעת וטובלת ומשמשת עם בעלה [9] ואם לא טבלה מנעה טהור לבעלי ואפילו לא היו לה ז' נקיים ואם לא ססקה מן הדם משעת לידה עד עשרה ימים או עד אחד עשר יום או פחות או יותר סופרת ז' נקיים ואחר כך טובלת ומשמשת ואחר (כך) ז' נקיים כל דם שרואה עד מ' לומר מיום שילדה ולא טהור הוא ותפריש עונה מעת לעת וטובלת ומשמשת ואם עברו מ' יום כולם ולא ססקה מן הדם סופרת ז' נקיים ואין לה ימי טהרה שכבר נבלעו ימי טהרה בימי לידתה. וכן היולדת נקבה סופרת י"ד ימים דכתי' וממאה שבועים ואם ססקה מן הדמים באילו י"ד ימים סופרת ז' נקיים אחר אילו י"ד ימים שכל הנשים בזמן הזה יולדות כוזב הן ואח"כ (ז) נקיים כל זמן שרואה עד שישלימו מ' יום משעת לידתה דם טהור הוא ומפרשת עונה מעת לעת וטובלת ומשמשת ואם לא טבלה מגעה טהור לבעלה ואפי' לא היו [לה] ז' נקיים ואם לא ססקה ביד יום משעת לידתה מן הדם עד עשרים יום או שמונה עשר או פחות או יותר וישבת בדמיה עד שתפסוק ומונה ז' נקיים וטיבלת וכל דם שרואה אחר ז' נקיים עד שישלימו מ' יום מלידה דם טהור הוא ואם עברו שמונים יום בלי ז' נקיים ולא ססקה מן הדם כשתפסוק מן הדם סופרת ז' נקיים ומשמשת ואין לה ימי טהרה עוד שכבר נבלעו ימי טהרתה בימי לידתה ושבעה נקיים (ו) ואילו צריכין שיהיו רצופין ולא מסוורין: סליק להו.

ואין אוסרין (א) צדקתך בשבת שלמחר (ב) יום ראשון של ראש חודש ומעצמו של דבר יש לי בך דף אחר שהשיב ר' משולם וגם בחול אין נוספין בתחנונים ליערב ואוסרין טעם משניהם מצדקתך ומתחנונים כההיא דתנן בבבסי' ראש השנה (סב)

(עו) בפרדס: ככף שנאסרה. עחו מנחות כיג ע"א. (עט) פרדס ר"ס ועי"ש סי' רע"ד ובסי' האורה 175 וכו'. (ס) נדה ס"ו ע"א. (סב) בפרדס סי' קי"ח יש תשובה בזה, אבל בלשון אחר וז"ל בלוקמי הפרדס (דפיס וינציאה רע"ט) דף י' ע"א ובשבלי הלקט סי' קכ"ו הוא כמו שלפנינו וסם כסי' קפ"א הובא זאת בסעות בשם ר' משולם ביד קלונמוס. ועי' בשו"ת מהר"ם ב"ב דפוס ברלין ע' 311 ובמכתים ע' 26 הערה שמיז. (סג) ל' ע"ב.

ונתבשלה בקדירה אחרת. אבל על אותם שנסארו בעין שלא היו בשעור ששים כנגד ביצה יחומה אסים לאכול והקדירה שבישלו בה הביצים טעונה שכירה.

יח. הנני (סו) צעיר שעל החתני נידון בייסורי חולי מוטל על ערס דווי [עת] היא לי ענה לבא בקצרה אשר לא כרת כי חש כחי ואולת ידי מלמשוך בעט סופר ולבן ביתי (סח) קראתי מפי שורות הללו והוא כותבן אל אדוני ומורי אב חפאת ההונה הרב ר' אברהם בר' מאיר הכהן אני צעיר נידולי משרת בית אביו משיב שלום כתלמיד לרב ויראתי לעבור על פיו בראותי את הקצין הזה ר' יוסף עובר אצלם. הנני משיב דבר לאדוני כאשר ציוני. כתוב בשאילי קפול ששנו (סט) וכישל בשר בקדירה שבישלו בה חלב ובכף אשר העירה בה הקדירה הנני קדירה אחרת עם בשר ואין בנותן מעם מפני קטטה (ציל: קטטה) והעידו ששמעו רבנו שהיה בו איסור (ע) כמעט זה דקאמי דהא דתנן בשחיטת חולין (צא) טיפת בוי' הני מילי קודם שנעשה בשר בחלב אבל לאחר שנעשה בשר בחלב איסור אפי' משהו והביא ראייה ממתניתין דעין (עב) אילו אסורין ואסורין בכל שהו וקא חשיב בשר בחלב וקשיא ליה לומר עלה מאי דקשיא ליה ההוא דעין ליבא לאוקמיה אלא בחתיכה של בשר בחלב שנתערבה בחתיכות של היחור ואינו מכירה דהא תלי טעמא משום דבר שבמנין שפיר קא קשיא לומר (עג) ודבריו מוכיחין למבחן ועל ידי היה מעשה כשהייתי למד. תורה אצל רבינו ר' יצחק הלוי בשחיטת חולין (ער) ובכל מקום ששנוי שם בשר בחלב בנותן טעם היה מלמדני שלא אלמד הלכה מאן שהרי במס' עין שנינו בשר בחלב כמשהו ובעור הייתי לפניו לא נחתי לב להבין בדבר ונסמכתי על דבריו וכשבאתי לעירי והתבוננתי במס' עין והוקשה לי ככל הדברים אשר הוקשה לאדוני עתה שאי אפשר להעמיד אלא בחתיכה (עה) שנתערבה עם חתיכות ואינה ניכרת שמרתי [b] הדבר בלבי עד שחזרתי לזורמיושא ודנתי לפניו למדחני (ל) רבינו בשר בחלב כמשהו והבאת לנו ראייה ממס' עין והתבוננתי בה ואין אנו [יכולין] ללמוד זאת משם והביא הספר ונחישב בדבר בפני וחור בו (עו) וכוו' אני מעיר עלי שמים וארץ והארץ הגדול היה וזה שכתב אדוני שהעידו אילו מפיו לומר שכל מקום [ש] שנינו בשר בחלב בנותן טעם הני מילי קודם שנעשה בשר בחלב אבל לאחר שנעשה בשר בחלב אסור אפילו כמשהו, תמי' אני אם ראוהו בדבר זה לאיסור כמו שאמרו. ואומר אני שהלמסידים מעו בדבר אולי שמעו מפיו בדבר שהי' רגיל לשנות לתלמידיו בשר בחלב כמשהו הני מילי לאחר שנעשה בשר בחלב כי היכי דלא ליקשר להו מתניתין אמתניתין והם סבורים לומר דההוא ככל שהוא במס' עין בנתינת טעם קאמי ולא

(ס) פירס ס' רמ"ב. התשובה הזאת נדפסה מקובץ אונספורד במיע' החדש 1972 ע' 181 ועיי' ש' עור' ע' 287. (סא) בפרס נרוס: ולכן כחי קראתי מפני שורות. (סב) ציל קפול, ששנו. ועי' לעיל ע' 6 ס' יא. (ט) ציל והעידו בני אדם ששמעו מפי גברא רבה שריה אוסר וכו'. (עא) ק"ח ע"א. (עב) עיר ע"א, ועי' בריס שם. (עג) סור במקום סר נמצא הרבה בחבורי האשכנזים. עי' בס' הסידים הוצאת מק"נ ס' התחתיים, התתקלית, התתחתיים, התתחתיים, בס' רויאל מ' ע"א. בקובץ אונספורד 780 סור רב שמואל ומור רב יהודאי. (עד) החצוי ס' פ"ד ומרכזי חולין ס' תרצ"א, ועי' בס' האורה ע' 206 ס' ע"ח ובתחציו ס' ע"ה. (עז) בפרס: שנחפרה סן החלב. (ש) עי' בפרס ס' רל"ח.

ולא אמר אחר בשר שיט אפילו לאחר הדגים משום הפירור שנתכשלו בו ומשום הקערה שנאכלו בה ואין מניחין בשר ודגים בקדירה אחת, היכא דלא קרעו לכתל וכשליה כהדי בשרא במיל בששים ומסקינן ליה לכתל עצמו [ו]אסור ולתוך קדירה אחרת [נמ'] אסור והשאר שרי כלומר אע"נ דלא קרעה (ובשלה) והוציא את חלבה קודם שבישלה עם הכשר אלא בישלה עם בשר בחלבה אפילו הכי בטלה בששים אבל אם קרעה והוציא את חלבה ואחר כך בישלה עם הבשר אפי' הכחל עצמו מותר [7 b] ואפילו במאכל סחות מששים הכל מותר. חלב ובשר שני שמות (*נמ) ומשערינן בששים.

זו. ושומן (ס) חלב [ו]של בין הדקין ההוא לא מיקרי בשר אלא חלב מיקרי כדאמרינן (סא) חלב העשוי ככובע וכיון שנמל בו חלב משהו מחלב של איסור נאסר. ושומן של צלעות ושל חזה ושל אליה ההוא בשר שומן נקרא ומין בשר הוא ולא מין חלב ואם נחבשל [עם] חלב של איסור בנותן טעם [ואם] עם בשר איסורין [ו] במשהו ואי זיהו חלב אפי' חלב הכליות וחלב הכרם וחלב שעל גבי הדקין אבל שומן הירך מין בשר הוא. וחתוכה שאסרה שלא מינה ובנותן טעם הולכין אחר האוסר ואחר הנאסר להחמיר כגון בשר שנאסרה בחלב של איסור אוסרת חלב של היתר במשהו דהולכין אחר האוסר ואוסרת נמי בשר (על הגליון: היתר במשהו דהולכין אחר [ה]נאסר כדאמרי' (סב) דחתוכה עצמה נבילה ואוסרי כל, ע"כ) החתיכות כולן מפני שהוא מינה. ובצירופי איסורי' נראה לר' (סג) דהלכה כר' מאיר בגזירותיו ומצטרפין כגון חלב וחלב בקדירה ואין באחת מהן כדי ליתן טעם מצטרפין והכא הירוש הוא.

זז. ביצים (סה) שנתכשלו ונמצא אפרוח או דם אם יש ששים ואחת אסורות ששים ושנים מותרות דעול'י]ם בששים ואחת ואפי' לן רבי [אם] יש בה אפרוח אעפי' דאין קליפתה של ביצה נבקעת אלא שלימה כולה אפי' הכי או הויא בפחות מששים אסורין. ההוא ביצה יחומה דאית בה אפרוח ולא היתה מובקעת שנתכשלה עם ביצים טובים (על הגליון: קיימים בקדירה אחת ונטלו קצת אותם ביצים טובים, ע"כ) והפירין פירורין למלאות התרנגולת עם שאר ביצים חיין כמו שנוהגין בני אדם למלאות התרנגולת ושאר ביצים מבושלים שנכשלה ביניהם ביצה יחומה הניחו למאכל כשהם מבושלים ונתכשלה אותה תרנגולת מליאה שמלאוה מאותם ביצים טובים בקדירה אחרת ולא באותה הקדירה שנתכשלו הביצים ושאלתי מאת ר' משה (סז) על אותה תרנגולת ועל אותם ביצים מבושלים שנשחירו אם מותרים באכילה אם לא והשיב על התרנגולת לשער בששים כנגד ביצים מבושלים שפיררו בה בין בקפה ובין התרנגולת הואיל ונתכשלו [8] עם ביצה יחומה ולא היו בהם כשיעור ששים נעשו כולן כחתוכות של נבילה להכי משערינן בששים כנגדם הואיל

אחר דגים שנתכשלו בכלום של בשר אסור לאכול גבינה וחלב מרלא קאמר בין בשר לגבינה. (נ"י) ע"י החציו ס"י ע"ג. (ס) ג"ז שם בפרס ס"י רס"ו ובס' האורה ע"י 188. (סב) חולין מ"ט ע"ב. (סג) שם ק"ח ע"ב. (סד) וכ"ה בס' האורה ע"י 184 ובפרס איתא נראה לן. (סז) עירובין ס"ז ע"א כתובות נ"ז ע"א. (סח) פרס ס"י רל"ה. (סז) בפרס איתא ושאלתי כר'. והיבט משה ליתא.

בניעולי גוים אפילו דיעבד א(ם) [ס]רינן אפי' לר' עקיבא ור' שמעון הואיל וכבר נהגו בהן העם איסור וכל שכן רבנן דמליני עליה דר' עקיבא. ולב (גא) שנתבשל בדמו שלא נקרע (גב) כדאמי' הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר לא אמרינן ליה כדמרא קאמי' (גג) הלב קורעו ומוציא את דמו אבל כחל לא בעי קריעה ולא חיישינן דמצי למיכל כחל אפילו בלא קריעה ולא חיישינן משום בשר כחלב ומשנינן דילמא לב הוא דסני (ו) בקריעה ומותר אבל כחל לא סני בקריעה אפילו קורעו לאחר בישולו אסור אבל ראש שנתבשל שלא נקרע בין נמלה בין שלא נמלה אסור מאי מעמא דלא גרע מצלי דקאמי' (גד) רישא כבוכשא אנקף אביה השחיטה דיליה מירב דאיב ושרי אניחיה אצדדין דידיה מיקוי קוי ואסור הבא נמי קאמי' ליה [ס]קיו קוי דמי נגויה ואסור.

מו. כחל (נה) שבישלו לחוריה בקדירה שלא בישל בה בשר מותר אבל לכתחלה אסור לבישל לחוריה אפי' בקדירה שלא בישל בה בשר והני מילי בלא קריעה אבל [אם] קורעו תחילה [7] שתי וערב כדרכו לעשות לו ומוציא את חלבו מותר לבישל לחוריה בקדירה שלו(ו) [א] בישל בה בשר ואפילו קרעו אסור לבישל עם בשרא ואפי' להניח בקערה של בשר וכן מורה (כ)ה) מדרשא. וכחל אפי' מכת יומא אסורא בלא קריעה עם בשרא לפי ש[אין] אפשר בלא ציחצוחי חלב אבל אם קרעו ומוציא את חלבו [ו]סולחו לכתחילה אסור לבישל עם הבשר אבל דיעבד שבישלו כב(ד) [7] מותר הוא [לית] ליה משום בשר כחלב כלום דכבר יצא ממנו החלב ואמי' אחי' (גז) בישול דקאמי' הוא היינו צרי' ואי בישל לב בקדירה וודאי פלט בהדי נקב דם מסילות (גו) כמו שפירשנו למעלה וצריך לשער בששים לפי הדם ולא לפי חלב כולו ולא בלע דשיע הוי. ר' דוד הלוי היה ליה קדירה וכף וקערה לבישל חמצי בהרי כחל ואנא בעינא קמי' מורי' מהו למיכל כחלי בתר בשרא מי אמרינן כיון דלא אכלי כוחלא אלא לחוריה דחיישי' משום בשרא כחלכא משום הכי לא אכלי בהדי בשרא דכחי דלהאי גוונא חשיב ליה כמו חלבא הכי נמי לא מצי למיכל בתר בשרא לאלתר דכחי שאר חלב או לאו ולא הורה (כח) לא איסור ולא היתר אבל הרב ר' קלונימו' הוקן אסר לאכול בשר לאלתר לאחר אכילתו כמו על חלב שאסר לאכול אחר אכילת בשר אבל מותר כחל לאכול אחר חלב לאלתר ומה בשר אוכל אחר חלב לאלתר במדיח בו ומקנה, כחל לא כל שכן שמוחר לאחר חלב, אבל צריך קינוח ומדיח כמו לאכיל' בשר. ר' אוסר (כח) לאכול חלב לאחר דגים מבושלים (נט) בלא קינוח משום הא דאמר ר' יוחנן אסור לאכול חלב אחר התבשיל

(ס) פירס ס' רמ"ד. (נז) אסור כל זמן שלא יקרענו כדאמי' חולין ק"ט ע"ב. ע"י כס' האורה ע"י 129 ריש ס' ק"ז וארחות חיים ע"י 865 בשם הר"ש. (ג) אפשר שצ"ל ולא אמרינן ליה כדמרא אלא קאמר וע"י פירס שם. (ד) חולין ע"ג ע"ב וע"י כ"ד שם הערה ג'. (ה) פירס ס' רמ"ה. (ו) זכ"ה בפירס דרום קנישטמנינא דף ל"ד ע"ב ובדפוס ווארשויא איתא ואמר אותו. (ז) צ"ל נקב דספספונות. (ח) בפירס ס' רמ"ז וע"י ריש ס' רמ"ז ו' האורה ע"י 136. (ט) בפירס שם ס' רמ"ז איתא: מכללים בכלים של בשר וכו' דא"ר יוחנן וכו'. נעלם מכני מאמר ר"י הוה. בחולין ק"ה ע"ב נאמר לענין שמים אמצעינים רשות: אמר רב נתמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה ופי' ר"ת בתוס' שם בין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל דגבינה לפי שאין הבשר ותבגינה כעין אבל בין תבשיל דבשר לגבינת עצמה חובה לפי שהגבינה כעין. ומה אפשר לדרקק שגם

צריך לעשות טבילה להם אלא מדיחן במים יפה יפה במלח ובחול ואוכל בהן אבר קערות וכפות נותן כיוור רוחתת כדי שיפלוט האיסור ומשליך המים מיד לחיץ כדי שלא יבלע היורה מן האיסור ומדיחן במים ואין צריך להם טבילה ואם קינה אותם לאחר כך מן הגוי צריכין טבילה.

יד. וששאלתי (מב) נותן טעם לפגם מהו הכי הילכתא בנוהן טעם לפגם מותר וחנן נמי (מג) יין נסך שנמל על הענבים וגוי מעשה בבייתוס בן זונן גי ומקשינן מעשה לסחור ומתרחינין הסורי מחסרא והכי קתני נותן טעם לפגם מותר ומעשה נמי בבייתוס בן זונן שהביא גרוגרות בספינה ושברה חבית של יין ונסל על גביהן (ונפל) ונא מעשה לפני חכמים והתירו (ה) [ד] יין על גבי גרוגרות נותן טעם לפגם הוא. זה הכלל כל שאין בהנאתו בנוהן טעם לשבח מותר כגון חיטין שנמל לחוד גריסין דהוי נותן טעם לפגם (מד) ואמ' ר' יהודה אמ' שמואל לא שנו אלא גריסין רותחין דהוי נותן טעם לפגם וכן כי אחא רבא (א) [ין] אמ' ר' יוחנן לא שנו וגוי ואמר ר' כהנא מדברי כולן נלמד נותן טעם [לפגם] מותר ואעפי' דסליגי ר' מאיר ור' שמעון (מה) הא אמרינ' ר' מאיר ור' שמעון הלכה כר' שמעון (סז) ור' שמעון קא' נותן טעם לפגם מותר דקאמ' לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא פגמא ואמר רבא הילכתא נותן טעם לפגם מותר (מז) ור' עקיבא כר' חייא דאמ' לא אסרה סבירא ליה נותן טעם לפגם מותר דקאמ' (מז) ור' עקיבא כר' חייא דאמ' לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. ורבנן נמי לא סליגי עליה אלא בניעולי גוים אבל בשאר נותן טעם לפגם מותר. ושלש (ד) בחלוקות בדבר (מח) בין במסכת פסח ובין (יבין) במסכת עיר דר' מאיר סבר נותן טעם לפגם אסור וכל שכן בניעולי גוים דקאמ' אפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמא מורתא ואפי' הכי אסר רהמנא ור' עקיבא ור' שמעון סברי בניעולי [61] גוים מותרין דלא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא דלא נותן טעם לפגם הוא וכל שכן בנוהן טעם לפגם בעלמא דמותר ורבנן דסליגי עליה דר' עקיבא סברי בניעולי גוים אסורין ונותן טעם לפגם בעלמא מותר דאמרי (סט) משרת וכל משרת ליתן טעם כעיקר ומותר. ומכאן אתה הן לכל איסורין שבתורה ולא ילפי בניעולי גוים דהאי דכתיב כל [דבר] אשר יבא כהשג וגוי חידוש הוא דהא בעלמא כל נותן טעם [לפגם] מותר דגמרינן מנבילה והוא בניעולי גוים אסור דאפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמא מורתא ואפילו (ד) ר' עקיבא ור' שמעון [ד] שרו בניעולי גוים לא שרו אלא בדיעבד אבל לכתחילה אסור. והלכה כר' עקיבא מחבירי ולא מחבירי (נ) לסיכך אין כח להתיר בניעולי גוים, הויין דברים המותרין ואחרים נוהגין בהן איסור ואין אתה יכול להתירן בפניהם הילכך בנוהן טעם לפגם בעלמא דיעבד אין לכתחילה לא אבל

(מג) מדרס ס"ו רמ"ג ובתחזיו ס"ו ה' בשם ר' יצחק ב"ר יהודה. (מז) ע"ז דף ס"ה ע"ב. (מח) שם ס"ז ע"א. (מט) שם ע"ב. (ס) בקדוהין ס"ו ע"ב איבעיא להו ריש ר"ש מאי תיקו. אבל בתלכות קצובות דבני מערבא אשר בח"ג דף ק"ב ע"א ובתורתן של ראשונים נרחבים הורוהו ע"ז 58 איתא: ר' מאיר ור' שמעון הלכה כר' שמעון. וביה בירושלמי ס"ה דשביעות ה"ז ופי' דתרובות היא. וראה ש"ש ב"ה"ג תוצאת הילדעסחיימער ע"ז 469 הערה ס"ז. וכל דבריו נובעים ממקור הגהות רצ"ה חיות לעירובין דף מ"ו. (מ) פסחים ס"ד ע"ב. (סס) ע"ז בתפי' ע"ז ס"ז ע"ב ד"ה ואידך. (סט) פסחים ס"ד ע"ב וע"ז בהקדוקי סופרים שם. (נ) עירובין ס"ו ע"ב וע"ז ב"ר שם.

לנהוג סלסול ברבר לסי שאין לעמוד על מה שבלע הכף שיש כף שהיא חדשה ואינה מעץ יבש ובלעה ביותר ויש (מה) אפי' ישנה שותה בקדירה מרוחתת ובלעה ביותר לסי שאין לעמוד על מה שבלעה הכף. קיבלנו מר בו' שמשערינן בכף עצמה. יב. וששאלתי (לט) על טיפה חלב שנמלה על החיכות כשר אם יש טעם באותה החיכה אותה החיכה אסורה ניער את הקדירה עד שלא בישלה אם יש בנותן טעם בכל הקדירו' אסור בכל מה שבקדירה ובכרייתא (לט) קתני עד שיחן טעם כרוטב ונתערב בכל החיכות

דליה	בבוי מקום חלק על הקלף הקרוי	ברוטב מותר
טעם		דרתה נחמט
וכיון		מן החתיכה
האיסור		ונתערב בכל
ונת		החתיכות דליה
בכולא		בנותן טעם

[5 b] מותר דאסילו עצמה מותרת ואמר ר' נראין דברי חכמים בשניע' ונסה מתחלה דששיטי ניצוצו. בכל הקדירה ואול החלב בכולהו החתיכות וכיון דלא היו בנותן טעם בכולהו החיכות ובקיסה אסילו חתיכה עצמה מותרת דהא לא בלעה בחתיכה לחודה כלל והוי מין בשאינו מינו ובטל סכלל דרבנן סברי אפי' לא ניער ובסקנא אי אמרת בשלמא מין במינו לא בטל לדברי הכל ובאפשר לסוחטו פליגי ובחתיכה נמי פליגי היינו דקאמרי נראין דברי ר' יהודה בהא דלא ניער דבלעה ובטלה ואוסרת החיכות והוי מין במינו ולא בטל לדברי חכמים בשניע' מתחילה ועד סוף ובלע חלב דבכולהו החיכות בהדדי והוי מין בשאינו מינו ובטל סכלל דרבנן סברי אפי' לא ניער בתחילה הוין כל החיכות מותרות דאפשר לסוחטו (על הגליון: (ביותר) [מותר] והרי מין בשאינו מינו ובטל אלא אי אמרת איפשר לסוחטו (דברי) ייב) דברי הכל אסור דחתיכה עצמה לדברי הכל אסורה ובשאר החיכות הוא דפליגי אם כן הכי מיבעי ליה נראין דברי ר' יהודה בהא בשלא ניער מתחילה דהוין כל החתיכות אסורות (בשלא ניער בתחילה דהוין כל החתיכות אסור) דאפשר לסוחטן אסור והוי מין במינו ולא בטל. ונראין דברי רבי יהודה בהא בניער מתחילה ועד סוף דכיון דלא בלע הוי מין בשאינו מינו והוין כל החתיכות מותרות בניער מתחילה ועד סוף דאם כן אמאי חתיכה אסורות הא לא בשלה כלל. וכי תימא משום דקסברי רבנן אימר לא ניער ואי אפשר לסוחטו אסור והילכך חתיכה אסורה ושאר החיכות מותרות משום דמין במינו בטל והא ר' לא סבירא ליה אימר לא ניער יפה יפה ומאי טעמי' קאמי' נראין דברי חכמים בהא. והילכתא כדאמי' (דברי) ר' יהודה ואין נראין סכעי ליה.

ג. אדחילך [מצא] כשערים (ט) שחשבינן שמי' לא צריכי מאני שבילה בניעול גוים ואמר לן המורה דאין צריך לעשות שבילה לשום כלי שקונה ארם מן הגוי כי אם לכלי מתכות כגון סכין ושסוד ויורה וכלי כסף וזהב וכל מיני מתכות ואם לוקח ישראל כלי [6] מתכות מן הגוי במשכחן (א) כגון כוסות אין

(ט) עיי' רש"י חלוין ק"ט ע"א ובפרסם ס"י רס"ו. (פ) חלוין ק"ח ע"ב. (ט) פרסם ס"י רנ"ח. (טז) עיי' שם ס"י קכ"ח ובסי' האורה ע' 92 וע' 186 ס"י כ"א ובמחזור ויטרי ע' 266 ס"י ח'.

דיבי אסור ושעל הקיבה מותר, מכלל שהוא עצמו מותר כמו הקיבה, קיבה זה עור שעל הקיבה.

ט. ואמי לן רבי מה שעושין שמולחין עור הקיבה ומייבשין אותו ואחר כך ממלאין חלב מותר שאעפ"י שמלוח הרבה לא מלוח הרי הוא כרותח וכי נתון ביה חלב [לא] הוי בשר כחלב משום דכיון דנתיבש העור הוי כעץ בעלמא ואין בו משום ליחלוחית בשר והא דחנן (ל) אין מעמידין בעור קיבת נבילה היינו טעמי דגוים אוכלים נבילות ואין מייבשין לעור הקיבה אלא ממלאין אותה חלב, עור ששחוטתה שאינה של נבילה שמייבשין אותה מיד מותר וכל שכן שמותר ליתן בעור הקיבה דהויא פירשה בעלמא אעפ"י שבמקום הזה מחמירין ואין עושין אלא או בכבד או בקלף ולא בעור הקיבה כלל, ועור הקיבה שמולחו ויבש הרבה הוי כעץ בעלמא ויכולין לתת לתוך החלב וכל שכן קיבה דהויא פירשה בעלמא אעפ"י דאותו עור שהוא יבש כל כך מעמיד הנגיפה אעפ"י [ב] חשבינן לה כעץ בעלמא (לא). ומצאתי כתוב בהלכות גדולות (לב) היכא דהויא ליה עיוא או תורתא (לג) וחלב מינה חלבה ועברי מינה כמכה ושחטה ואשחכה טריפה אסור כולו לאכיל מהתא כמכה ודוקא דירעינן דמקמי דתחלב הוה טריפה דקאמרינן (לד) אם הונלך מי המכה בידוע ששילשה ימים קודם שחטה, היכא דאישתלי ושרא כמכא דחלבה כמכא, או אי נמי חלב לה חלבה בנו כסא יתזור בימיו קרייה (לה) ושפיר הוה למיכל בה כישרא מאי טעמא דחלבה אפי' בזמן שחולבין אותו צונן הוה, ואם תאמר כמכא של חלב מלוח הוה ומלוח הרי הוא כרותח, הני מילי היכא שאיני נאכל מהמטח מלוח אבל [ס] נאכל מהמטח מלוחו לא אסור שמואל.

י. כ"י הא (לו) דההיא בר יונה דנפל לכדא דכמכא שריא רב חוננא בריה דרבא מפשרניא דגברא רבא הוה אמר רבא כלום יש מתיר ברבר הו, רב חוננא דגברא רבא הוה דסבר כדאמי שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מהמטח מילחו לא והני מילי כדחיי אבל צלי בעי קליפה ואי אית ביה פולין אסור ואי מתבל בחבלין [א] עיני דליה ליה פולין אסור.

יא. ושיטא לית (לז) על הכף שהיתה בקדירה שבישלה בה חלב והנניסה בקדירה של בשר ווראי כדברין כן הוה ובמאי דבלע הכף משערינן כדתניין (לח) קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם יבשל בה בנותן טעם דהוינו בשישים או נמו טעים לה קפילא ו... דקדירה לא הוי חתיכה דאיסורא ולא רמי לחתיכה של בשר וכל דהויין חתיכה דאיסורא דבדידתו משערינן דרבר רך ונבלע ומפעם חלב בהן יפה יפה מה שאין כן בכף דרבר קשה הוה ולא הוי חתיכה דאיסורא ובמאי נפיק משערינן, אעפ"י [ש] אין אני עומד בסקום שצריך

(ב) חולין קט"ז ע"ב. (ג) ע"י בסי הישר לר"ת דף ל"ט ע"ג סי' שפ"ז ובסי' התרומה סי' ע"ב ובסי' המכרזים סי' ל"ג, ומה שהובא בפרדס סי' רל"ב ורמ"ז המצא ג"כ בסי' האורה ע' 187 וס"ט ע' 201 סי' צ"ד וע' 211 סי' ק"ג. (ד) בהלכות גיד הנשה דף קל"ה ע"ב. (ה) זכ"ה בפרדס סי' ר"ט ובכה"ג ליהא או תורתא. (ו) צ"ל כגון הא דקאמרינן, וע"י חולין נ"א ע"א; והשוה לוח דברי הפרדס בסי' רכ"ה. (ז) צ"ל כחומר ליה במאי קרויה, וע"י כה"ג דפוס ברלין הר"ן ע"י 566 הע"י ס"ב. (ח) נפחים ע"ז ע"א, חולין ק"יב ע"א, וע"י כה"ס ס"ט. (ט) ע"י בפרדס סי' רל"ח ור"כ"ה, תשובות חצי"ו סי' י' וע"ה, סי' הישר לר"ת דף ב' ע"ב (סי' ק"ב). (ס) חולין ק"א ע"ב.

ה. ההוא מוחא דרישא דלא הוו נהיני לאיתבשלא בקיריה שהבשר מבשלין בה ושאלית קמי רבי ואמר לי כיון דמלחינהו שפיר דנידן דירחו שוריקי מן דמא אינון ואפי' עם הבשר שפיר דמי (טז):

ו. ובשר אסור למולחה בכלי שאינו נקוב (יז) שמעשה בא לפני רבי מתרי יוני דאשתכחוון בביתו והידיוסו שמלחוים בכלי מנוקב ולאחר ששהו כשיעור מליחה נותנין (יח) בכלי אחר ואינו נקוב ונתמצו שם מן מי מליחתן כסבורין הם (יט) מליח הרי הוא כרותח ואמר רבי הואיל ושהו תחלה בכלי נקוב מותרין שהרי אילו היה נותנה בקרירה עצמה ונתבשלו מותרין הכא [נמי] לא שנא. כ(ח) [ש]ר שנתכשלה דרך הוא שנותנין עליה מלח מפני הטעם (כ) ובשבת רבי אינו נוהג למולחה אלא מה שהוא אוכל בשבת בלבד. אבל למולחה ולהצניעה אסור דמליחה אב מלאכה כדתנן (כא) הצד את הצבי... והמולחו אעפי' שיכול לומר אמלח ואוכלנה עכשיו וחזור ונמלח (כב) ואינו אוכלה כדרבא (כג) דהתם הוה מערים ביוש ומלח גרמא גרמא אעפי' [כן] אינו רוצה לעשותו כן במבושל הואיל ואין הבשר מבושל נפסד בלא מלח. ובשר חי למולחו אי אפשר כל עיקר דלא שייך הוא לאיערומי דהא לא ניתן לאכול ולבשל בשבת.

ז. ואני שמעתי משום הרב ר' יקותיאל (כד) כיצד מנקרין כנתא מן החוטין שבה מייבשין אותה היטב היטב ואחר כך מפרדין השומן שבה ומה שמפורד כשר שאינו שומן עצמו הוא ומה שנשתייר שלא פיררו אילו הן החוטין אסורין וזו אסור ולא יותר, וגם רבינו יצחק הלוי תמה (כה) על מורי רב יהודאי נאון שאסרה שכתב בתשובת שאילותיו ועוד שכתב בהלכות גדולות (כו) כנתא לא נפקא מידי דמא לעולם, איפשר נשמע ולא גרסינן (כז) ההוא טבחא דהוה מוכין חרבא דאטמא בדכנתא חרבא אלמא שריא (כח). [ב 4] ולדעתי כשם שאסור להחיר את האסור כך אסור לאסור את המתורר חסה על ממנום של ישראל, אבל הרוצה להחמיר על עצמו יחמיר ואין בכך בלום.

ח. ועוד השיב ר' נתן על סניא דיבי דאינו אסור, אלא מחמת מיאוס אינו נאכל ולא מחמת איסור, וכן נמצא בהלכות גדולות (כט) וחלב שעל סניא

(פ) עי' בפרדס סי' רל"ג ובסי' התרומה סי' ס"ה. (ח) כסי' האורה עי' 182 תובא כלשון שלפנינו ובפרדס סי' רכ"ו בשנינו לשון קצת וברוקח סי' תי"ח איתא: וכן נמצאתי במנהג רבינו שלמה מעשה בשני אונות וכו'. ועיי' בשו"ת חציו סי' ע"ה. ובא"ז ח"א עי' ב 188 סי' תע"ה הביא וכן נמצא כתוב מעשה בבית ר'... ושאלתי את ר' וכו' וסיים שם: ומעשה זו הועתק מספיקי רבי' שלמה סיסדר הר"ד שמעני' זצ"ל לפניו ומכתובת הרב רבינו שמחה מוונצ'ה זצ"ל וידוע שפירשו או הוא או היר' שמעני' לפני רבי' שלמה זצ"ל. ובספרנו חולין סי' תשכ"ה בשם ר' שמעיה שהוא עצמו שאל לרש"י. ועיי' בתוס' חולין ד"ה ודינסי ומהר"ם ביב ד"ס סי' רצ"ד. (י) צ"ל נתנוס. (יג) חולין ק"יא ע"ב. (כ) סי' האורה עי' 184 ובפרדס סי' רכ"ו. ובשבלי הלקט השלם סי' מ"ח הובא בשם תשובת הנאונים. (כג) שבת ע"ג ע"א. (כז) צ"ל ונמלד. (כט) וכו"ה בפרדס ובשבח"ל אמנם כסי' האורה איתא כהא דרב דאז בר אבהו וכו"ה בדפוסים שלפנינו ביצה ו"א ע"ב. (כד) בפרדס סי' רל"ג איתא מפי הרב. (כה) עי' לקטן עי' 68 ספרי תכ"י. (כו) דפוס ויניציאה ש"ח דף קל"ג ריש ע"ג. ועיי' כסי' יראים סי' קס"ו. העיטור ח"ב דף ב' סוף ע"ד ואר"ז ח"א עי' ב 188 סי' תע"ה. (מ) צ"ל אפשר נשמע לו ולא הא דגרסינן. (סג) ונראת צ"ל בתרבא כנתא אלמא שריא. ועיי' בכורות כ"ט סוף ע"ב ושם איתא כמר דכנתא ועיי' בערך ערך מרכנתא. (סד) דף קכ"ט ע"א.

דכבר (ו) כך הוא דינו אם הוא מחובר בעוף ובישלו העוף עצמו נעשה נבילה ואסור בו כל החתיכות כולן ושיעורו של עוף עצמו בששים ד[כ]חתיכה של [b 3] נבילה הוא ואם הוא תלוי שיעורו של כבד עצמו בששים ואם צלוא במחבר אף בעוף מותר מבחין ירכיו ואנפיו על פני כולן ומותרין באבילה וקולף הכבד מכפנים על כל סביביו יפה יפה וזריקו והשאר הוחדך (ז) משום דמירב דאיב כדאמי (ח) בכבדא עילוי בישראל דיעבר אין לכחלה לא ויש שמתמירין בדבר. ודברים שמוותרים (ד) ואחרים נהגו כהן איסור (ו) אין אדם רשאי להזיזין בפניהן כדי שלא יביאו הדבר לידי קלקול וכל שכן בדבר זה דהואיל ויש שמתמירין (בין) שמציה להחמיר ולגדור גדר ולעשות סוג דלבר [יגון כך] ובין כך אם מילא[ה]ו בכיעים וקרבים אע"פ שתלוש כבר מנף העוף ודאי אסור.

גזה שנוהגין במקומינו לנכר הבשר בתוך שלשה ימים שאחרי מרכינו הגדול עני ואמר לי אף אבי היה זהיר בכך אבל לא שמעתי טעם מפני מה ולא מוצא כתוב. וכמומה לי שדם מתבלע באיברים בני ימים ושוב אינו יוצא לא בהרחה ולא במליחה או שטא מטעם (ט) לא ליסהף איניש בפלי עילוי בישראל דראבי תרבא ובלע בישראל ובתוך ג' שטא בלע וכאן אין חוששין (י). וראיתי הלכה למעשה בא ש פ י ר א (יא) שבישלו ח' תרנגולין בקדירה אחת ומצאו באחת מהנה כבד נסרך בה ואסרו כולם מפני הטעם הזה שאמרנו למעלה בין שנסרך הכבד לתרנגולי ודבוק הוא נמצאת התרנגולת כחתיכה של נבילה ומשערינן ששים כנגד אותה התרנגולת ולא היה בין השביל ובין התרנגולת ששים ואסרום כולם. ושוב מעשה היה שארע שנמצאי בתרנגולת שנתמלאהו מן ביצים לב שנסרך בה ונתבשלה עם האחרת והיתירו גם התרנגולת עצמה לפי שהלב שיע ואינו פולט הדם ולא אסרו, לבד אותו האבר שהלב נסרך בו השליכו ולא יותר, ושוב צלו (ה)תרנגולת על האש ולא בקדירה ומצאו בה הלב לאחר צלייה והיתירו:

ושמעית מיניה המורי דהני קרבים המגלו להו ברוחחין כדי להכשיר (יב) הוהמא מיניהו צריך למלהנהו מקמי דלשווי להו לקדירה משום המוחקין להו משום דמא דהאי דאמרינן (יג) אין מחוקין דם כבני מעיין היני מילי לכני מעיים דרקים הן אבל לקרבים ולריאה ולשאר הקרב בעי למימלח להו מקמי דשווי להו בקדירה [4] למימלחנהו (יד) במיא דרתחה ואי עביר ושוי קמי דמלח להו אסורי משום דמא ונהגין למימלח אפילו בני מעיין משום (טו) סחור סחור נורא לכרמא לא תקרב:

(ו) בפרדס ובא"ח שם, בהאורה שם סי' ע"ב ובתחציו סי' ע"א. (ז) צ"ל מותר. (ח) הולין ק"י"א ע"א. (ט) שם ה' ע"ב. (י) ע"י מהרי"ם ב"ב דפוס ברלין ע' 130 סי' צ' ותשב"ץ סי' ש"מ"ב ובמדרכי הולין סי' תש"כ"ב וזו"ר יו"ד סי' ס"ט וב"י שם. ובשו"ת מהר"ל סי' ס"ז (בדפוס האגווא ש"ע סי' צ"א) כתב שיש אומרים לבשל בשר שנשתחה לאחר שחוטתו יותר מ"ג ימים בלא מליחה והרהר ומסיום: וכן כתב רבי' סעדיה בלוקטום שלו על האיסור והיתר. ונראה שהוא ר' סעדיה ה"ת מהרי"ם ב"ב, הזכיר בסי' ס"ג לר' אברהם מרונבורג כמו שהביא החי' נייבויער ברשימתו לכתי' במ"ד דאשכנזים כלגונן ע' 6 וואלפעלד בספרו: Das Martyrologium des Nürberger Memorabuches ע' 360. (י) פרדס סי' רכ"ה. (יג) צ"ל דמלגי להו ברוחחין כדי להעביר וכו'. (יד) הולין ק"י"ג ע"א. (יז) למלגנהו (ט) שבת י"ג ע"א.

מעשה הגאונים.

עכ"ז

עש"ז

[3] * א. והלב (א) בין שמכושל ובין שניצלה בין תלוש בין מחובר כשר העוף. לפי כשהוא מתחמם מצחמית ועוצר הדם שבתוכו ואינו פולט, ותו אמרינן במס' חולין הלב קרעו ומוציא את דמו לא קרעו קרעו לאחר ביטולו ומותר (ב).

ב. והכבד אם הוא מחובר ומפורק ובצלי או מבושל צריך לשער בששים כנגד הכבד והאכר שנרבק בין העוף לאיברים ואם תלוש משערין כנגדו לבדו אבל כשהוא רבוק בלא פירוק ומחובר ובצלי ואין בעוף ששים מקלף ומחתיך מנכו של עוף ומבחיין וכנסים ורגלים ואוכל והשלך את שאר הנוף שבפנים ואם אינו מפורק ומחתיך לאברים והוא צלי או מבושל ונמצא כבד דבק בו נעשה כל העוף כחתיכה וכאבר אחד וצריך ששים כיוצא בו.

ג. ואילו שאילות ותשובות של רבינו יצחק מן הכבד והלב:

עשרה תרנגולין שנתכשלו כאחד שלימין ולא התכנו והוציאום ובשלו עור עשרה או עשרים באותה קיפה עצמה של ראשונים ושוב ביטלו עוד באותה קיפה עד ששים ולבסוף נמצא לב או כבד רבוק בתרנגולת ואין ידוע מאילו הוא לפי שכולם נתערבו עם הקיפה שנתכשלו בה כולו אם היא מצרפתן ובטל בששים ואם לאו וגם איסור והיתר שכלב או בכבד שנמצא בעוף מבושל או צלי אין (2) שיעורו בנסדר או בדבוק, וששאלו (ד) על עשרה תרנגולין שנתכשלו באחת והוציאום וביטלו אחרים באותה קיפה עצמה ועוד ביטלו אחרים עד ששים ונמצא כבד רבוק באחד מהן כולן אסורין כדאמרינן (ה) טיפת חלב שנפלה על חתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כוונן שאין שם ששים חתיכות אף כאן כי נמצא כבד באחת מהן נעשית נבלה ואוסרת כל הראשונים והקיפה ונעשה הכל נבילה לפיכך בין הראשונים ובין האחרונים כולן אסורין ואין הקיפה מצרפתן שיהא האיסור בטל בששים לפי שהקיפה עצמה נעשית כנבילה כשנתכשלו בה הראשונים: על

(1) אותיות המספר בעברית ויורו על הסומנים וסומני המספרים הערביים ויורו על דפי הכ"י.
(2) פירוש ס"י רכ"ג, ס' האורה המיוחס לרש"י (לבוב תרס"ה) ע"י 206 ס"י ע"ג, וב"ה באו"ה לרש"י (כ"י בערבאכאנער ברשימתו אהל אכרסה ס"י 6) דף מ"ז ע"ב ודף י"ט ע"א והובא בא"ז ח"א ס"י ה"ס"ד וכן ה"ס"ב [רבינו שלמה] בתשובות. וע"י בתשובות הכ"מ צרפת ולותר ס"ס ע"א, ומש"כ הח"י מיללער בס"י ע"ב הערה א' ובש"ת מהר"ם כ"ב ד"ל ס"י קס"ו ובסדרנו חולין ס"י תרצ"ט שכן מצא ראב"ה בתשובת רש"י. (3) חולין ק"ט ע"ב. (4) צ"ל א"ר. (5) פירוש ס"י רכ"ב, האורה ע"י 204 ס"י ע"א, ארה דף י"ח ע"ב, וע"י ברוקה י"ט המ"א כ"ס מעשה הגאונים. (6) חולין ק"ח ע"ב.

פ.ט. התרת פת של נוי	צ.ט. דין מירכוס	ק.ט. ד' ריא' דלא עיילכה ויק'
צ. דין הולך עיסה לגוי	ק. דין חילוף וושט	ק. דין ריאה דנקובה
צ.א. הילכות שהיטה	ק.א. דין ניקב הושט	ק.א. דין מורנא
צ.ב. הילכות ריאה	ק.ב. דין הורבץ	ק.ב. דין שורקא
צ.ג. שתי מרות	ק.ג. דין קנה ונרנרה	ק.ג. דין קרום
צ.ד. ניטלו הכליות	ק.ד. דין ניקב הלב	ק.ד. דין כים
צ.ה. טריפות מן העוף	ק.ה. דין כבד	ק.ה. דין סחט
צ.ו. דין טבח	ק.ו. דין האריטה	ק.ו. דין צלעות
צ.ז. טבעת הגדולה	ק.ז. דין תרי אוני	ק.ז. דין צלע
צ.ח. דין חלדה	ק.ח. דין תרי בועי	ק.ח. דין דרוסה*

פה הם הלוח בכ"י סוף דף א' השאר תוה כפי הנראה כתוב על ראש דף כ' / ואח"כ נמחקו הסומנים ונכתבו שם לקוסים שונים. וע"כ מתחיל הכתבדוד בדה"ט.

לוח המפתחות בכ"י:

א. הלב בין שמבושל	לב. מקום שאין בו יין
ב. הכבר אם הוא מתוכר	לג. די כוסות של פסח
ג. שאילוח מן הכבר והלב	לד. חטה הנמצאת בתרנגולי
ה. ההוא מוחא	לה. רבש בפסח
ו. בשר בכלי שאינו מנוקב	לו. וכשר שרו הלילי בפסח
ז. ואני שמעתי כנחא	לז. בישראל דמלחין
ח. ועוד סניי דובי	לה. אין אומרי ויהי נועם
ט. קיבה זה עור	לפ. ללוש בהול המועד
י. כמכא	מ. ענין חלחל פסח וחלת יויט
יא. קף שהיתה בקדירה	מא. קידוש והכרלה
יב. טיפת חלב	מב. דגים שניצורו והאנים
יג. ונעולי גוים	וענבים שנלקטו
יד. נוחן מעם לסנס	מג. השכיר פועלים קודם
טו. כחל	הרגל
טז. איהו שומן ואיזהו חלב	מד. מהו לילך אצל גוי
יז. בצים שנתבשלו ונמצא	מה. שני ייס של גליות
אפרוח	מו. דגים קטנים שניצורו
יח. בשר בקדירה של חלב	מז. יש ליהודי ספינה
יט. עניין יולרת	מח. תשובה מחולו של מועי
כ. ואין אומרים צדקחך	מט. מנהג ט' באב
כב. אברולי אשכרא	נ. פסוקים מראש השנה
כג. הלכות יום טוב ועירובין	נא. יום הכיפורים
כד. שורפין חמץ	נב. סיכה
כה. עניין הנעלה בפסח	נג. עצרת שמחת תורה
כו. קמה שבר של ישראל	נד. שאילת מטר בכסליו
כז. ושל עבר	נה. ענין חנוכה
כז. כמה מדליקין	נו. פורים
כח. לקדש בפסח בכמים	ני. תשובות מן הפסחות
חובה וענין לישה	נח. הילכות אבל
כט. ללוש כששובה	נט. תשובת צידוק הרין
ל. גוי שהרביק עיסה בתנור	ס. לוקחין עפר ועמו עשב
לא. חישין שבאו כספינות	לאחר קדיש

תשובות הגאונים. המובאים במעשה הגאונים על שם כותביהן או שמוכרות שם סתם ונמצאות אצלינו ע"ש הגאון שכתב אותה :
 ר' יהודאי. 39 [על שמו] (קבא). 52 (קבב).
 ר' יוסף גאון. 25 [סתם, עיי"ש הערה ר'].
 רב כהן צדקי. 19 [סתם] (קבג). 20 [סתם] (קכד). 82 [סתם] (קכה).
 רב נטרונאי. 21 [סתם] (*קכה). 26 [בשמו, בנרסם מקומעת]. 75
 [סתם] (קכו).. 92 [סתם] (קכז).
 ר' עמרם בר ששנא. 9 [סתם] (*קכו). 27 ריינ. 30 רלוי (קכח). 47
 [סתם] (קכט).
 רב פלטי 37 [סתם] (קל).
 רב צמח בר שלמה גאון. 86 [בשמו] (קלא). 92 [סתם] (קלב).
 רב שר שלום. 36 [סתם] (קלג). 86 [בשמו, בלתי נמצאת בשום מקום].

את הספר הזה העתיקו לפני כמה שנים מכת"י של האחים גאלדשמידט בפפד"מ וכתבתי עליו הערות ובבוא. והיה מונה אצלי בכתובים עד שהתעוררה חברת מקוצי נדרמים מחפש וגלתה רעמה להוציא לאור את הספר הנכבד הזה. ויען כי מפני חולשת כחי לא יכלתי לקבל עלי מלאכת העריכה לרפום, מסרתי את הכתבים שלי להורתי הרב החכם מוהר"ר יעקב פרייטאן אבדיק העליוני אשר נרבה זהו איתו לעשות סדרים ולכרז הדברים ולהוסיף ההערות וההצעות. ואני אודה ואברך את הגומר ישלם חי את שכרו כבעלו הטוב.

אברהם עפשטיין.

קבל בלתי נמצאת אצלנו.
 קכג) עיי"ש הערה ל"א.
 קכז) עיי"ש הערה קמ"ה ובשו"ת הגאונים מן הגניזה סוף ע' 185, בנרסם מקומעת.
 קכד) עיי"ש הערה קנ"א, בנרסם מקומעת.
 קכט) וכן בפרסם ס"י רס"ו בסתם ובשערי תשובה ס"י קמ"ט לרב כהן צדקי.
 *קכה) עיי"ש הערה ק"ס שהוא ספרע"ג.
 קכו) עיי"ש הערה קס"א ובשו"ת הגאונים מן הגניזה ע"י 151 שורה 17.
 קכז) עיי"ש הערה קס"ה ובשו"ת הגאונים מן הגניזה ע"י 29 שורה 21.
 *קכח) ע"י הי"ס ס"י מ"ד ושו"ת הגאונים מן הגניזה ע"י 887 שורה 11.
 קכט) בלתי נמצאת בשום מקום.
 קל) עיי"ש הערה קפ"ה, והשוה לתשובה שבני 16 ס"י כ"ה [וצ"ל כ"ז] הנמנים ס"י ק"י וש"ת הגאונים מן הגניזה 388 שורה 4.
 קלב) עיי"ש ברוש העמוד ובחמדה גנוזה ס"י צ"ש על שם רב פלטי.
 קלג) בפרסם ס"י רי"ט ובחמדה גנוזה ס"י ס"ח איתא ר' צמח סתם.
 קלד) ע"י בשו"ת הגאונים מן הגניזה ע"י 29 שורה 19 ושם ברוש ע"י 28 כתוב : תשובות האילן [האלון] תקן ר' צמח ראש ישיבה ז"ל.
 קלנ) עיי"ש הערה רצ"ב.

ר' שמואל ב"ר יהודה הכהן. רבינו הגדול ור' שמואל כהן 16. והלך לר' שמואל הכהן 23. במגנצא היו חולקין בדבר זה שרבינו שמואל הכהן . . . (e) 48. הורה ריש בן רבינו יהודה הכהן משום אביו (e) 49. אבל רבינו שמואל הכהן משום אביו חולק (e) 50 (ק"ג). ולאחר כך שאלתי את פי ריש הכהן והורה כמו כן (e) 81. וכשהביאוהו לפני ריש כהן (e) 86 (ק"ד).

*ר' שמואל כהן רופא, ומעם גם לי ר' שמואל כהן רופא 28 (קטו).

ר' שמואל ב"ר דוד הלוי [מסגנצא]. וכן נאמר לאחי מפי ריש הלוי ברי דוד 25. וריש בן רדיה נ"ע כמו כן 50. העיד ריש הלוי על ר"ד הלוי שצוה כן . . . 50. אבל ריש ב"ר הלוי התירו בהנאה (e) 81 (קטו). אבל ריש ב"רדיה מתיר . . . וכן קבל מפי אביו רבינו דוד הלוי נ"ע (e) 85 (ק"ז).

ר' שמואל ב"ר יצחק הלוי [מזירמיווא]. וכן העיד רבינו שמואל בן רבינו יצחק הלוי נ"ע מפי אביו שכן נהג רבינו גרשום וצ"ל (e) 41. שכל אחיו רבינו שמואל הלוי ור' אלעזר הלוי (e) 42. כך הורה לן רשיה (e) 50. אמר לנו המורה רשיה מן זורמיושא (e) 78. וחקע רשיה בעבר אחר 86 (ק"ח).

ר' שמואל הלוי. [וסק אם הוא בנו של ר' דוד או של ר' יצחק]. העיד רשיה שוקני ר' יהודה נ"ע . . . והורה רשיה 27.

ר' שניאור הלוי. וכן רבינו שניאור הלוי יושב בסוכה (e) 42.

שערים. אחימלך [מצא] בשערים (e) 7 (ק"ט).

רב שר שלום גאון. ע' ערך תשובות הגאונים.

תנחומא. 45 [סתם, עייש הערה שע"ב].

תשובות הגאונים. סתם ונמצאות כדאוס: 13, 19, (*ק"ט), 31, 70 קמ"ג, 71 קמ"ז (בנדפס מקומעת), 73 קמ"ג, 74 קע"ה (מקומעת), 76 קמ"ד, 77 קצ"ב.

תשובות הגאונים. ובלתי נמצאות אצלינו: 14, 25, 26, 65, 67, 69, 74 (ק"ב).

(ק"ג) עייש הערה י"ג.

(ק"ד) ע"י פדרס סי' כ"ג, א"ז הי"ב סי' שפ"ג, שה"ל ק"צ (ושם לוחא הכהן, ועייש שהראה לו התשובה שהשיב ר' יהודה החס"ד וצ"ל הכהן כדאיתא בפרס ריש סי' כ"ד), צונץ, לשי"ג 612, קאהן כ"ג על ר' מרדכי בן הלל [ברעלא 1878] ע' 150, זאלפערד ע' 382. (קטו) רשי' לאיוב ו' ד מזכיר ר' משה הרומא.

(קמ"ג) ע"י כ"ג האורה 146 הערה מ"ד.

(ק"ה) מ"ע החדשי 1907 ע' 118 סי' 196.

(ק"ו) צונץ, לשי"ג 156, רומס 201, זאלפערד 883, מ"ע החדשי 1907 ע' 118 סי' 198.

(קמ"ג) ע"י רשי"ר תולדות רה"ג הערה כ"ב.

* (ק"ט) כשר"ת הגאונים מן הגניזה אשר במצרים סוף ע' 185 [מקומעת].

(ק"ל) וע"י כ"ג 15: ובתשובות גאונים בתלכות גדולות ב"ד מקומות או . . . וסי' ס'

שכ"ג 69 סתמא בתשובות הגאונים לקורנל סי' י"ד.

רינוס. איסור נהגו בנהר רינוס 15. מנהג של נהר רינוס (e) 55.
 שאילתות. וזראה ראיות בשאילתות דרי אחא כס' הוהיר (e) 62 (קד).
 ר' שלמה [ביר יצחק]. חשובות לר' אברהם ביר מאיר הכהן (e) 11 (קה).
 יעל ביער חסין שחזרה ר' שלמה שמכניח הכל בעיש . . . והשכתי לשני . . .
 14. אמר רבינו שלמה לכהילה היו בצדפת . . . 15. אבל ר' יהודה הכהן ניע
 דר' שלמה יחה לאורך ימים ושנים 27. אילו שאילות ותשובות של רבינו שלמה
 (e) 52 (ק). וגם הורה רבינו שלמה 54 (ק). ענין נטילה ששאלו תלמידים לרבינו
 שלמה 56. שאלתי מרבינו שלמה (e) 96.

ר' שלמה ביר שמשון. אבל רשביש השיב לאחי ר' נחמ' . . . ועור
 שאל אחי ר' נחמ' ניע מן רבינו שלמה . . . ואמר לו רשביש ניע 25. וזו הוראה
 יאל רבינו שלמה בר שמשון (e) 50 (קה). וכן הורה הרב ר' שלמה בר' שמשון
 בר אליקים (e) 36. ולא החיר ריש בר' שמשון (e) 61 (קא). אבל ריש בר'יש
 שטרה (e) 62 (ק).

ר' שלמה חסם והוא ר' שלמה בר' שמשון: אבל רבינו שלמה (e)
 34. ונענע רבינו שלמה ללולב . . . וכן הורה ריש (e) 41. וזהו טעמו של
 ריש . . . והחולקים עליו רבוהינו הלוי (e) 41. רבינו שלמה . . . וכן עשה
 רבינו יעקב ביר יצחק הלוי . . . ור' אלכסנדרו העיר עליו (על ר' יצחק הלוי) . . .
 אבל חבירו רבינו שלמה (e) 42. ואני השיאל גם אני שאלתי בעין זה טר' שלמה
 בעת ליוותי שהיינו מלויים אותו (e) 80 (קיא).

ר' שלמה חסם ואין לברר אם הוא רש"י או ריש בר' שמשון: ורבינו
 ר' משולם ורבינו ר' שלמה משום רבו 38. אבל רבינו שלמה הורה (e) 46. אמר
 ריש בשם רבינו נרשום וציל (e) 70.

*ר' שלמה ביר מצליח. אחר משלשת המיושבים הנזכרים בתשובת ר'
 נתן 55.

ר' שמואל ביר ברוך. מורו של ר' אברהם בעל ההערות 60 (קיב).

(קד) נראה שכלות דר' אחא נתוספו בטעות וציל בשאילתות כס' הוהיר. וכן נאמר בעי
 98: בשאלות דס' הסכם. ועי' משי"כ רשיב כס' הקלוים לגרונתום ח"א ע' 39. כס' והוהיר
 לא נמצא המובא בכתבו כס' מעשה הגאונים.

(ק) ככלי להגיד שהיא כרשי.

(ק) עיי'ש הערה ל"ה.

(ק) עי' שו"ת מהר"ם ב"ב ד"ס ס"י תתנ"א.

(ק) עיי'ש הערה רל"א.

(ק) עיי'ש הערה צ"ד.

(ק) עי' במ"ע החדשי 1887 ע' 508 (מקובץ מארים 826); 1907 ע' 112 כ"י 191
 הסניד שנה ג' ע' 135.

(ק) עיי'ש הערה ר"ב שס"ב חאורה איתא: מרבינו שלמה מורה צדק, ותוא כודאי
 ריש בר' שמשון.

(ק) הוא ר' שמואל מבכנברק, רבו של מהר"ם ביר ברוך. עי' במ"ע החדשי 1907 ע'
 118 כ"י 195 וזאלפער, בארטיוראלאגיום ע' 388.

רב צמח גאון. עיי' ערך תשובות הגאונים.

ר' קלונימוס הזקן. אבל הרב ר' קלונימוס הוקן אסר (e) 9. מעם אחת שכתב ריק הוקן 22 (צד). וכן מנהגו לעשות ששמע מנהג של זקינו רבינו הגדול ר' אליעזר ניע [שם]. ונשאל בסני הרב ריק הוקן 23. ואמר הרב ר' קלונימוס המורה (e) 42 (צה). ועוד אמר הרב ריק (e) 46 (צו). וכן מנהגו של ריקה [שם] (צו). העיד זקנו של הרב הוא רבינו אליעזר (e) 50. וכולן מפי ריק (e) 51. כך מנהגו של ריק (e) 57. מפי ריק בחור אבל הרב ריק זקן אמר (e) 58. וריק אומר (e) 83 (צח).

ר' קלונימוס הבחור. וכן אמר ריק בחור 17. מפי ריק בחור אבל הרב ריק זקן (e) 58 (צט).

ר' קלונימוס איש רומני. והציעו דברים לפני רקאיר ולפני ר' אליעזר 23. וכל זה הוראה מפי ריק 31 (ק). ואף הרב ריקמיר (e) 62. עים הרב ריק מן רומא 64 (קא).

רבי. רבי סתם הוא ע"פ רוב רש"י. מעשה בא לפני רבי (e) 5. רבי אינו נוהג לסולחה (e) [שם]. ואמר לן רבי 6.10. ר' אישר (e) 9. ואמר לי רבי (e) 40. ובדבר זה או' ר' (e) 47 (קב). 52, 53. ובשישראל . . . משגרו לר' . . . אין ר' חושש (e) 83. וכן ר' נוהג (e) 86. רבי טורף (e) 97.

רבינו רבינו הגדול. הוא ע"פ רוב ר' יצחק כיר יהודה שהיה רבם של בני ר' מכיר. שאלתי מרבינו הגדול ענה ואמר לי אף אבי היה זהיר בכך 4. ורבינו ניע היה מברך על ביעור חמץ קורם שבדוק 14 (קג). מצות לא מולחין בבית רבינו . . . אבל רבינו יצחק כיתו היו לשון 15. וכן נוהגין בבית רבינו 16. אבל רבינו הגדול ניע ורבינו שמואל כהן אמרו 16. וכן רבינו הגדול ניע היה אומר וכן נוהגין רבותינו כמנגצא (e) 50. והורה רבינו ניע לר' יהודה ניע כשמתה אמו (e) 50. מנהג רבינו הגדול (e) 57. ורבינו אמר 92 (עיי"ש הערה שיז).

(ז) עיי"ש הערה קס"ט שהובא בשם רש"י.

(ח) אולי הוא ריק כרומי.

(ט) ונראה שזה היה באשפורה. ובמחציו 210 סי' רס"ה כתב: וזה הוכר לפני רבינו . . . וכן הובא בשה"ל סי' ר"י: מצאתי בשם רבינו שלמה.

(י) עיי"ש הערה ס"ב.

(יא) עיי"ש הערה רי"ב ועי' 47 הערה שפ"ג ובאוה"ח לר"ח סי' 1174 ובמ"ע החדשי 1895 עי' 448 והשוה לזה צונץ לשי"ב 108 הערה 8.

(יב) אולי הוא ריק כ"ר יהודה המייסד ובנו של ר' יהודה בר קלונימוס שהלך סמנגצא לאשפורה עי' צונץ לשי"ב 164 ובמ"ע החדשי 1897 עי' 37 הערה 8.

(ק) מראש"ן סי"ט עי"ג נראה שהוא רקאיר.

(קא) עיי' לעיל הערה צ"ה ובמ"ע החדשי 1907 עי' 111 סי' 150 ובמאמרו של ה"ח בערילינער במ"ע ליטעראטורבלאטט דער יידישע פרעססע 1871 סי' 3 ובס' Vogelstein u. Rieger, Geschichte der Juden in Rom עי' 365 ובמילואים שם עי' 496.

(קב) עיי"ש הערה ס"ב.

(קג) אין זה רש"י שהוא ספק במחציו 264 ובסידורו רש"י ושה"ל סי' ר"ו שמברוכן אחר שמנגצא הכבר הראשון. ועי' בס' האורה עי' 87 הערה ד' ושם עי' 188.

*ר' משה הצרפתי. כך אמר רי"מ הצרפתי מפי רבינו ניע . . . וגם הכאתי לרי"מ הצרפתי נ' ראיות . . . 80 (טז).

ר' משולם ב"ר משה, וטעמו של דבר יש לי כדף אחר שהשיב ר' משולם 12, ושאלו לרי"מ לפני אחי דר' [ציל ה"ד] נחמיה 23 וכן שמעי מרים . . . ור' אמר 26. ורי"מ ורבינו שלמה משום רבו 38, דרש רי"מ (ע) 39, ואלו תשובות שהשיב רבינו משולם ב"ר משה ממנצא לאחי (סח) ר' נחמיה (ע) 47, וזו השיב רי"מ לר' נחמיה (ע) 49. ר' יהודה הכהן רצה להשיב את רי"מ על זקנו ר' איחיאל (סט) באבילות ולא הניחו ר' אליעזר הגדול (ע) 50 (צ).

ר' נחמיה, 23, 24, 25 (יג), 47, 49, ע"י לעיל סרק ב' ע"י XI.
ר' נתן בר' מכיר, 5, 15, 26, 32, 40, 52, 54, 55, 61, 63, וע"י לעיל סרק ב' ע"י XI.

ר' סעדיה, ואמר לי ריס (ע) 34 (צא).

ספר ישן, ומצאתי בספר ישן . . . כדגרים רבינו שלמה ונחקק מחדש . . . ומונה במקומו (ע) 41.

ספרא, ספרי, הלכה רווחת בספרא (ע) 50, וכתב בספרי בגליון לסימן . . . (שס), והוכח בסתם בע"י 71 קמ"ט וכו'.

רב עמרם גאון, סדרו סכלי להוכיח אותו 17, קביה, 21 קיס (צנ), ושם סי' ל"ב (צג) 59 (ע), תשובותיו ע"י בערך תשובות הגאונים.

פירוש [מנצא] לחולין 91 (*צג).

רב פלמוי גאון, ע"י ערך תשובות הגאונים.

פסיקתא, 42 שמוי — פסיקתא דריב, 48 שציב.

פרקי דר' אליעזר, ע"י ברייתא.

(ט) ובפרט 97a איתא: אמר רבינו הקדוש . . . וגם אני הכאתי ראיה למעידים, ובכתיבי מסי' האורה שסיקף לחברת כתיב בפארוס איתא: אמר ר' משה רבינו הגדול, ע"י בס' האורה 150 הערה ע"י ובמבוא שם ע"י 17, ורי"מ הצרפתי הטובא בחרם הסר ח"ו ע"י 71 חי' בזמן מאוחר.

(ס) בפרט ריש סי' י"ג בטעות: לאחיו.

(טז) בפרט 106b איתא: על זקנו ר' יקותיאל אמנם בערך ערך דל' א' הביא: זה שיש רבינו משולם ב"ר משה ברבי איהואל טיער מגנצא.

(ז) ע"י 48 הערה שציא והתשובה משולב הסדרים שם הוא ג"כ לר' משולם כדאיתא בא"י ח"ב סי' שצ"ד וע"י בחלכות שמתות לסתרים ג"כ סי' כ"א ופ"ה, צונק, ריפוס 28 ושם 199, לסימן 612, מאנצין ה"ג 184, החוקר ח"א 217 ובמ"ע החדשי 1:07 ע"י 111 סי' 165.

(ב) כשה"ל סי' רס"ג כשם ר' סעדיה גאון, וע"י סתרים כ"כ ד"ק סי' ע"י (רף ל' ע"א), צונק צנא"ל 71, אוה"ח לר"ח סי' 1146 ועמודי העבודה ע' 2:9, והשו"ד בתולדות רס"ג [בכורי העתים תקפ"ט ע"י 84] הערה 39 והשגת גרינבוט בס' הלקטמים ח"ג ע"י 9 בהערה וכו' ובפירושו לעזרא ונחמיה ח"א ע"י 91.

(ג) בסרע"ג בקיצור.

(ד) בסרע"ג דף מ' ע"א.

(ה) שלא הגיע ליד בסדר הפירוש לחולין המנוחם לרגמ"ה, ע"י לעיל ע"י XIV.

ר' יקותיאל ואני שמעתי משום הרב ר' יקותיאל 5 (עו). וכן הורה רבינו יקותיאל (ע) 51. שלא ריי אצל רבינו ר' יצחק (ע) 77 (עו).

ר' יקר. 35, 44, 61, עיי לעיל סרק ב' ע' XII.

רב כהן צדק. עיי להלן ערך חשובות הגאונים.

רבינו ליאונטין הכהן. (ע) 44 (עח).

ר' מאיר הכהן. עוד אמר (?) לן בשם ר' מאיר הכהן 70 (עט).

מגנצא. 15, 17, (ביס). 34, 37, 38, 45 (ביס). 47, 48, 49 (ביס). 50, 52, 55, 60, 61, 65, 70, 80.

מור במקום סר: 11, 22, 26, 29, 54, 58 (ב).

מורדה. כך אמר מורנו הוקן שהיה מנהג רבו. . . לא נכון בעיני מורנו (ע) 40. ואני נתן הצעיר רואה את דברי הרב הגדול שנוהג לברך 40 (מא). אבל מורנו אומר (ע) 51. ואמר לן המורה 91 (מב).

המורה הלוי. ועוד אמר לן המורה הלוי 16 (מג).

ר' מנחם [בר מביר]. 26, 32, 36, 43, 54, 63, 87. ועיי לעיל סרק ב' ע' XI.

ר' מנחם הלוי. וגם הרב רמיה (ע) 78. אבל הרב רמיה (ע) 96 (מד).

ר' מרדכי: 33 הערה רטימ. שליח צבור ר' מרדכי (ע) 41 (*סד).

ר' משה. ושאלתי מאה ר' משה (סה) 10.

ר' משה ביר יקותיאל. ושאלתי מרים בריי והשיב מסי רבי (ע) 34.

אבל ר"ם בריי נוהג באשפירא ומקיבל מאביו (ע) 34 (טו).

בר ששה ני"ע. ועייש ע' 250 ובאוה"ח לרח"ס ס"י 1187 ובסי קוועללען צור געשוכטע דער יודען אין דייטשלאנד חיב ע' 7, 8, 13, 16, 63. ובסי הובל לרמשי"ם ע' 186 הערה 1.

(ט) בפרדס ס"י רליג איהא מסי הרב.

(טז) עיי מ"ע החדשי 1907 ע' 110 ס"י 186.

(סא) עייש ע' 109 ס"י 129.

(עג) הוא אבי ר' אברהם כהן הנזכר לעיל. בפרדס דרום ווארשא דף נ"ח סוף ע"ב איתא: ר' אברהם כהן משום אביו ר"ם כהן. עיי צונגן לטי"ג 152 ומ"ע החדשי 1897 ע' 81, 88.

(פ) עיי ע' 11 הערה ע"ג והלכות ראו 121 ושרית הגאונים סן הגניזה 388 שורה 2. (פא) בפרדס ס"י קס"א איתא: ואני נתן הצעיר רואה שהי"ב לברך.

(פג) עיי לעיל סרק ב' ע' XIV.

(פד) אפשר שהכונה לר' יצחק הלוי (עיי מבוא למח"ו 20 ושם 178) ויותר נראה שהכונה לר' אליקים הלוי או לר' שמואל הלוי.

(פז) זאלפעלד, מארטראלאגיום 378.

(סד) ואפשר שהוא ר' מרדכי ביר ויהואל שי"ץ בוורשי"ם הנזכר בלוקטום ס"ה אמרכל (חמשת קונטרסים לרני"ג קרונויל) דף כ"ג ע"ב.

(סז) ביר יקותיאל? ובפרדס איתא: שאלתי מר.

(טו) ועיי מ"ע החדשי 1907 ע' 112 ס"י 172 ובשרית מהר"ם ב"ב ד"ס ס"י תק"א ולעיל ע' XIV הערה ל"ה ובא"ז ח"א b 105 בסוף העמוד ומשהו לזה משי"ב צונגן געזאמטעלבע שריפטען, ח"ג ע' 131 וכ"ה בנהלת שר"ל ע' 80 ובא"ז כתיב אשר תח"י.

ר' יוסף. (ס) אבל ריי ומיחר העם . . . (e) 35.
 *ר' יוסף, ועוד העיר ר' יוסף אחיו של זקנו (סד) (e) 50.
 ר' יעקב בר יצחק הלוי, רבינו שלמה . . . קידש . . . וכן עשה רבינו
 יעקב בן רבינו יצחק הלוי . . . ושאלתי את ר' יעקב (e) 42 (סה).
 ר' יעקב בר יקר, שאלו תלמידים לרבינו שלמה . . . אמר להם אף אני
 כך שאלתי לרבינו יעקב בר יקר (e) 56, ריבוי התיר אונה דפריכה כאומה וסליג
 על ר' אליעזר הגדול (e) 87 (סו).
 *ר' יצחק, ער שמצאו סמך ר' יצחק כספריו של ר' אליעזר הגדול 52 (סז).
 ר' יצחק ביר יהודה, חשובותו עיר הככר והלב (e) 3, השיב הקדוש ריי
 בריי 14, אבל ריי בניתו לשין שני עומדין ביחד 15, ער שעמד ריי ואמר הקדיש
 בעצמו 17, וכן נהג ריי [ביר] יהודה 24 (סח), שאילה זו נשאלה לפני ריי
 בריי 29 (סט), חשובותיו (e) 33, היה הגדול ריי בריי 34, רבינו הגדול ריי בריי
 (e) 40, חשובותיו לר' מנחם (e) 48, [הורה] רבינו ריי בריי (e) 56, ואני
 שמעתי . . . שמום רבינו יצחק בריי (e) 58, שאילה זו נשאלה לפני ריי בריי
 (e) 59, חשובה לר' מנחם 87, חשובותיו 88, ער ריש ע' 91, ובע' 8 סי
 ייד וע' 84 סי' הובאו דבריו כסתם (ע).

ר' יצחק הלוי, וגם רבינו יצחק הלוי תמה (e) 5, כשהייתי למד תורה
 אצל ריי הלוי בשחיטת תולין (e) 11, ואף ריי לוי ניע 15, וכן הורה רבינו ריי לוי
 27, חשובותו 83, בן רבינו ריי הלוי (ליס) 39 (עא).

ר' יצחק בר מנחם, שמעתי שריי בים היה מברך 25 (עב).

ר' יצחק בר משה, אבל ריי בים אמר (e) 24, ושמעתי מריי בים (e) 34.
 וכן הורה ריי בים 81 (עג), ר' יקר שאל אותו בשם אחיו ר' נתן 61 (עד), הוא ור'
 שמואל הכהן אוסרין במחלוד בין סימן למימן (e) 84 (עה).

(ס) כפי הנראה כסגנון.

(קד) של ר' אליעזר הגדול? ובפרטם איתא: אביו של זקנו.

(ס) ראה משיב אורות ר' שמואל התסוד (תוצאה מיוחדת מאת הגרן כפר רביעי)

ע' 22 הערה 40.

(סו) ע' סיע' החדשי 1907 ע' 109 סי' 114.

(ס) אולי הוא בנו של ר' אליעזר הגדול ואביו של ר' קלונימוס הזקן (ע' סיע' החדשי
 1897 ע' 311 הערה 8). אמנם ניל שהוא ר' יצחק ביר יהודה שותף תלמידו של ר' אליעזר
 הגדול, וע' בע' 17 עיר במה סדולקין כמסח שהל להיות כשבת.

(סא) עיי"ש הערה קס"ה.

(סב) עיי"ש הערה רכ"ו.

(ע) ע' שירת הציון סי' ה', וראה משיב בע' 60 הערה צ' ולהלן בערך רבינו רבינו
 הגדול ובסבא לסביו 88 ולס' האורה 15 ובסיע' החדשי 1907 ע' 108 סי' 92.

(עא) וע' להלן ערך הסורה הלוי וסבא לס' האורה 15.

(עב) ע' G. J. ע' 82 ובסיע' החדשי 1897 ע' 465.

(עג) בפרטם ריי מנחם וע' בס' האורה 146 הערה ס"ב.

(עד) בפרטם משובש וע' לעיל ע' XII.

(עז) צונקן לטיג 154 הערה 5 הבוא שבראב"ן בתי' איתא: רבינו יצחק הס' בירי

לפנינו בנוסחה אחרינא וכן היה לעיני שאר קדמונים : 27, עייש הערה רייד, לא נמצא בהיג שלפנינו כלל : 11 (ובתשובת נאונים בהיג), 37, 92. הוכח בסתם ונובע מהיג : 13 הערה סיה, 67, קיל. הלכות קבועות דרב יהודאי נאון : 13 (נד), ובעי 44 הוכח מאמר בסתם שנובע מהיק, עייש הערה שטיט. הלכות שחיטה שסידרו הראשונים ומתחילין בעמד וימודר אריג. לשון ר' יצחק בריי בחשובתי 90.

הלכות שחיטה ובדיקות טבח : (e) 97, (נה).
 סי' השכם : (e) 85 (נו). בשאלותיה דספר השכם 93 (נו).
 וורמאיישא 15. וורמאיישא 49, (ניס), 61, (כיס), 70, 78. וורמאיישא 17.
 וורמאיישי 15. וורמאיישא 38. וורמאיישא 39 (נה).
 ר' יהודאי נאון, עי' הלכות קבועות, תשובות הגאונים.
 ר' יהודה, בשם אביו ר' יצחק [ביר יהודה] 15. אמר לי ר' יהודה בן רבינו יצחק (e) 45. והורה רבינו לר' יהודה כשמה אמר (e) 50.
 *ר' יהודה, רבינו שמואל הלוי העיד שוקינו ר' יהודה 27. ר' יהודה ניע הורה כן ועשה מעשה כוורמאיישא (e) 49.
 *ר' יהודה ביר משה, אחד משלשת המיושבים הנזכרים בתשובת ר' נתן בר מכיר 55 (גס).

ר' יהודה הלוי מחליר . . . דודי מורף ר' אלעזר לוי (e) בשנויים 97.
 ר' יהודה הכהן 27. מפני כבודו של ר' יהודה הכהן חוקן (e) 48. וגם אביו (של ר' שמואל) רבינו יהודה הכהן ניע רצה להושיב את ר' משולם על וקנו ר' איחאל באבילות ולא הניחו רבינו רבי אליעזר הגדול (e) 50 (e).
 ר' יהודה שליח צבור, במנצא בשנת ניג 52, (מא).
 *ר' יהושע, ר' נתן משיב לו 55 (סב).
 ר' יוסף, הקצין ריי עבר ממקום סגורת רשיי למנצא ועל ידו שלח רשיי תשובתו לר' אברהם ב"ר מאיר הכהן (e) 11, (*סב).

(נד) עייש הערה פ"ו דכ"ה בהלכות קבועות שלנו. אמנם סוף המאמר ומתחילין במוצאי יום וכו' ליחא שם.

(ס) בפרדס סיחסת לר' שמואל.
 (נו) נמצא בס' ותותיה, עייש הערה רס"א נרס"ב.
 (ס) גיז שם, עי' הערה שייד.
 (ס) ועוד שם פעם שניה, עייש הערה שפ"ו שבפרדס ול"ס איתא במקומו: במנצא.
 (ס) בפרדס כתתי שהיה לעיני צונץ (לפיג 160) הנוסח: ר' יהודה ביר משה ס א ר ל דו, עי' Gallia Judaica עי' 79 ובסיע החדשי 1897 עי' 466.
 (ס) ס"ע החדשי 1907 עי' 109 ס"י 129.
 (ס) אצל צונץ לפיג 611 הנוסח: ר' יהודה הלוי, חשות לזה משיב ואמלעלי.
 מארסוראלאגוס 126 הערה 1 וס"ע 874.
 (ס) ברשימת בעלי הסליחות שהביא צונץ בלפיג עי' 626 איתא: ואחריו ר' יהושע שחבר אשפך שוחי, עייש עי' 4.
 * (ס) עי' סבוא לס' האורה עי' 98 סוף ערך ר' יהודה חוקן הכהן.

והיה מורה ר' אליקים הלוי עמם (ע) 49. הכי מירש מורי צדק מורי ר' אליקים הלוי (ע) 54. ושמעתי מפי מורה צדק רבינו אליקים . . . וכן ראה מעשה במנצא (ע) 65(מו).

ר' אלכסנדר. העיד על ר' יצחק הלוי (ע) 42.
ר' אלעזר הלוי. ר' שמואל הלוי ור' אלעזר הלוי (מה) [בני ר' יצחק הלוי] קדשו בליל בבית (ע) 42. ר' אלעזר הלוי הטרופ סה שההליר ר' יהודה הלוי (ע) 97.
ארץ ישראל. מצאנו בספרים של איי (מט) 52.

אשפירא. וראיתי הלכה למעשה באשפירא (ע) 4. וכן ראיתי באשפיר' 24.
40. (ע) 50 (ע). כן ראיתי נוהגים באשפירא (ע) 36. ראיתי באשפירא (פירוס) 38. ומהג שבאשפירא (ע) 42. כן מנהג באשפירא (ע) 46. רבותי שבאשפירא (ע) 39. 42. חשובה שהשיבו רבותי שבאשפירא (ע) 65. באשפירא . . . והיה מורה ר' אליקים הלוי עמם (ע) 49.

ברייטא. [פיקן] דר' אליעזר (ע) 80.

בשר על גבי נהלים 16 (מ*) (ע).

ר' גרשום מאור הגולה. (ג) העיד רבינו שמואל בן רבינו יצחק הלוי ניע מפי אביו שכן נהג רבינו גרשום וציל (ע) 41. אמר ר' שלמה בשם רבינו גרשום . . . ושאל רבינו יעקב בר יקר את ר' (ע) 70. ולכך הלכה רבינו גרשום וציל . . . וכן מצא בחשובותיו (ע) 87. — הפירוש על כל מודעי [68] הוא מריג ולא נוכר שם.

ר' דוד הלוי. 9 (ע) 44 (ע). העיד ר' שמואל הלוי על רבינו דוד הלוי (ע) 50. ר' שמואל הלוי קבל מפי אביו ר' דוד הלוי (ע) 85 (נא).

ר' דוד בר יקר. אחד משלשת המיושבים הנוכרים בחשובת ר' נתן בר סביר 55.

ס' הזהיר. הוא מדרש והוחזר (ע) 62 (נב).

הלכות גדולות: יש בהגרסא מכבר: 5. (ביס). 6, 19, 22, 36 (ע).

47 (ע), (נג) 63 (ע). 93.

(ח) עיי' במיע החדשי 1909 עיי' 99 סי' 8.

(מה) וכיה בקובץ סערצבאכער סי' 78: אבל רבי אלעזר בן רבי יצחק הלוי אמר . . . ור' אלעזר הלוי שכסננצא אמר. אמנם בפרס (70b) איתא: ר' אלעזר. ולפי' צונק לביג 258 ובעל עמודי העבודה 20 הוא אשר יסד הסליחה: אלהי בשר עמך מסחרך ספר ותתום בו אליעזר בר יצחק הלוי. ובסי' המיוחס לרש"י נזיר כ' עיי' איתא: ובלשון הזה דן ר"א כיד יצחק הלוי לפני רבינו וקבלה. (ט) היינו הסדרים של בני איי.

(שס) עיי'ש הערה ק"ז ובסאמרו של הח' זולצבאך בס' השנתי הניול בספרים. ח"ה 1907, מייע עיי' 68—61; מיא 370—367.

(ז) מייע החדשי 1907 עיי' 107 סי' 77, זאלפעלד, סארטראלאניום עיי' 365, טבוא למחזי 17, לס' האורה 11, כרם חמד ח"ה 106. עיד תלמידו עיי' בס' הובל לרמשים 186 ובסי' הובל לרש"י הילדעסהיימער 88, ועיד תקנתו במבוא לחשובות הכבי צרפת ולוחו עיי' XXXVI הערה יא. המוכר ח"ד 40.

(ח) עיי' לעיל ערך רגמיה. ומיע החדשי 1097 עיי' 105 סי' 47—46.

(ט) לא נמצא במדרש ותוהיר שלפנינו, ועיי' להלן ערך שאילתו.

(יג) בהוצאת סהר"ע הילדעסהיימער עיי' 621.

- אחימוב מצא בסי' החשוב: 92 [כנוי לאחר מאחי המחבר] (לו).
 אחימלך [מצא] בשערים: (ס) 7. ועוד מצא אחימלך בתשובי גאונים 13.
 אחימלך מצא בתשובת ר' עמרם . . . 27. [גיב כנוי לאחי המחבר] (לח).
 ר' איתאל זקנו של ר' משולם 50 (למ).
 אלדר. הלכות שחיטה דר' אלדר 85 (ב).
 ר' אליעזר הגדול. נכדו ר' קלונימוס שמע מנהג ממנו 22. והורה
 רבי ר' אליעזר 23. לא הניח את ר' יהודה הכהן להשיב את ר' משולם
 באבילות על זקנו ר' איתאל (ס) 50 (מא). העיר זקנו של הרב (טב) הוא רבינו
 ר' אליעזר (ס) 50. כתב בספרי בנימין לסימן דהלכה כאבא שאול (ס) 50. ר' יצחק
 בספריו של ר' אליעזר 52. ביחד עם ר' יעקב ביד יקר (ס) 87 (מג).
 ר' אליעזר הלוי. שאל ר' נחמיה מן רבו ריא הלוי 24. כך פירש הרב
 ר' אליעזר הלוי ניע לאחי ר' נחמיה 25 (מד).
 ר' אליעזר. ובאחי והרציית דברים לפני ר' קלונימוס איש רומי ולפני
 ר' אליעזר 23 (מה).
 ר' אליקים הלוי. ואני שמעתי מפי מורה צדק רבינו ר' אליקים הלוי 17 (מז).
 אבל רבינו ר' אליקים נור לשיצ' (ס) 39. ורבינו אליקים כשנחלל (ס) 40. באשפירא...

מנינגורוק, קרובו של סהרים ביב הנזכר בתשובותיו ד"ס סי' תקס"ג, או שתוא אחיו שחבר
 ס' סיני, ע' זונק, ריפוס 199, וניבויער ברשימתו לכת"י דההסיד ראשכונים כלונדון סי' 14.
 קובץ אוכספורד 794b חבר ר' אברהם. וענייש שהוא היה תלמידו של ר' משה חקו ור'
 שמואל סבב נכדו, ואולי הוא ר' אברהם שלנו.
 (ז) ע' לעיל ע' XII. (ל) שם.

(ט) וביה באיז חיב סי' הכיה (176a) אבל בפרדס סי' ריז (106b) איתא ר' יקותיאל.
 בתשובות גאונים קדמונים (ברלין תרי"ח) כתוב בריש סי' צ"א: תשובה זו השיב רב שרירא גאון
 לחכמי אלקרון והעתקתיה מן הספר שהביא רבנא ר' איתאל סהם. ועי' בערך ערך דל א'
 ובשירת סהרים ביב ד"ס סי' תח"ס.

(פ) בפרדס סי' רייה (82b) בהלכות דר' אליזר.

(ע) וגם בקובץ אוכספורד 794.

(פג) היינו של ר' קלונימוס בר' משה.

(פד) עי' במבוא למח"ו 18 ומבוא לסי' האורה 78 ושם 95. ובמ"ע החדשי 1872 ע' 187
 ושם 187; 1907 ע' 106 סי' 57 ובאיז חיב סי' ק"ח סק"ג (54b) [שחולק על רגמיה] ושם
 גמיו סי' רביז (67a) [בן גילו של ר' ליאונטין, ע' זונק, להשיג 612 והמזכיר חלק י"ח ע' 66
 וקלהל שלמה לשוח"ה 170] ור' יוסף קרא מזכירו במירושו (החוקר ת"א ע' 84), ורבינו משולם
 העיר עליו (מדרכי פסחים סי' תקצ"ו) ועי' באיז ח"א 118a [= מדרכי הלולן סי' תרמ"ו] ואיז
 שם סי' ת"א ובח"ב 176a. ואיננו זה הנזכר בשירת סהרים ביב ד"ס סי' קצ"ה [ובחתימת
 התשובה צ"ל ר' יצחק בר אברהם כדאיתא בתשובות מיימוניות לסי' משפטים סי' י"ח]. ועוד
 נזכר ר' אליעזר הגדול אחר בכתב המספר מגזירת תגזיו בשאלותיו במ"ע J. Q. R.
 ח"ס ע' 27.

(טו) וגם בקובץ אוכספורד 794.

(טז) ולסיד הח' זונק (לשיג 612) הוא ר' אליעזר בר יהודה והשיב ביהר עם ר'
 יהודה בר מאיר הכהן לרבינו מרדכי כמו שתביא בכלכו סי' קמ"ב ושם [כרוי שכ"ו דף קמ"ח
 ריש ע"ב] איתא: ר' אליעזר וכן בחתימת שמו בסוף הסימן.
 (טז) יספר מעשה שאירע במגנצא בימי ר' יצחק [ב"ר יהודה].

בע' 01 מובאים פירושים לחולין כלשון: ואמר לן המורה . . . ועוד אמר לן . . . ועוד אמר לן המורה . . . ואמר המורה . . . ועוד אמר לן המורה . . . ועוד הורה המורה שכך קיבל מרבו . . . נראה שכל זה לקוח מאחד מפירושי מנצא לחולין שבהם יבוא הרבה פעמים הלשון: אמר לן המורה. הפירוש לחולין המיוחס לרמ"ה והגרס"ס בשים ווילנא משונה משאר פירושי ואין בו הלשון הזה (לכ) וגם לא נמצאו בו הפירושים המובאים במעשה הגאונים. ונראה שהיה גם לחולין פירוש דומה להפירושים של שאר המסכתות וממנו לקח בעל ס' מעשה הגאונים הפירושים הנוכחים.

הפירוש על מודעי ומודעי דמודעי בע' 66 סי' ע"ג [= סדרס חוך סי' ש"ז] הוא תשובת ר' גרשום מאור הגולה שהביא בערוך ערך דע.

בסוף ע' 12 נאמר: ומעמו של דבר יש לי ברף אחר שהשיב ר' משולם. — בע' 19 סי' מ"ב: אחימלך מצא בתשובת ר' עמרם בר שישנא . . . והיה כתוב על זה כמה דברים וראיות מעולות אבל לא הופנה להעתיקן לכותבן פה. ולהלן בע' 30 סי' מ"ז העתיק את כל התשובה עם כל הראיות. — בע' 60 ס"ס ס"ד: מעשה היה במנצא . . . ומחלוקת היה בין רבותינו . . . לכשאמצא אכתוב. אפשר שכל זה נובע מ" מעשה המכירי. אמנם מה שנאמר בע' 27 ס"ס מ"א בסוף תשובת ר' נתן לר' מנחם: לא יכולתי לראות יותר מפני שהוא מחוק. אלה הם בודאי דברי המהר"ם מעשה הגאונים או דברי איהו כותב. לפי שבקובץ פאריס 326 דף ס"ה מובא גם סוף הענין. והיה איפוא לעיני בעל הקובץ שהוא ספר בלתי מחוק. ואם ר' מנחם בעל ס' מעשה המכירי לא היה יכול לראות מה שכתב לו אחיו מאין לקחו זאת הסופרים שכאו אחריו? ומסנגון הלשון: מכאן ואילך שאל ר' מנחם . . . [סוף ע' 26] נראה שזה לא נכתב מר' מנחם. וכבר ראינו לעיל פרק א' סי' 3 שהמהדורה שלנו אינה שלימה.

ג. החכמים והספרים הנזכרים בס' מעשה הגאונים (לה).

ר' אברהם כ"ר מאיר הכהן. תשובת רש"י אליו (ב) 11 (לה).

ר' אברהם בעל הערות על הגליון: 25, 57, 60 (לו).

(ג) ראה משי"כ על הפירוש המיוחס לרמ"ה בס' Festaschrift zu M. Steinschneiders 80, ע' 124.

(ד) אצל שמות החכמים והספרים המובאים גם בס' הפרדס הצנתי אות (ב) ובהערות להרף הנרשם ימצא הקורא מקובם בפרדס, ובה ירע איות שם לא נזכר שם. וכוכב כזה * רומז על אותן השמות שלא נזכרו בשום מקום אחר כי"א בס' מע"ג. ובערך תשובות הגאונים העיוותי על אותן התשובות שלא נודעו עד הנה או שי"ש בחן נוסחאות, השונות מנוסח קובצי תשובות הגאונים שהגיעו אלינו.

(ה) עיי"ש הערת ס"ז וצונץ לשי"ג 618, זאלפעלד, מארטרואלאגיום 360 ובמבוא לס' האורה ע' 4 ושם ע' 94 ובס"ע החרשו 1907 ע' 104 סי' 11. — ותחת ביתר עם ר' קלונימוס כ"ר יצחק בשר"ס מהר"ם כ"ר ר"ס סי' תק"א, והתשובה הובאה ג"כ בס' אגודה כ"ב סי' ר"י"ד וכ"ה באגודה כתי"ב בס"ע Letterbode ח"ת ע' 180 ושם 192.

(ו) ושם בע' 60 כתב: סורי רבני שמואל ברבני ברוך מתיר . . . אולי הוא ר' אברהם

ובע' 49 הביא: וכן נעשו מעשים (שנעשו) כוורמישא מה שלא עשו מעולם במנצא... — ועוד שם: כמנצא וכוורמישא היו יושבין על סחות מכן שלשים (כט). כי עיר אשפירא נוסרה בשנת ד' אלמים תתמ"ה [1084] (ל) והיתה בימי בני ר' מכיר צעירה לימים ולא נחרסמו עוד מנהגי חכמיה והוראותיהם. ובנוגע למנהגי אשפירא השתמש בעל ספר מעשה הנאונים בכתבים שחיברו התלמידים של חכמי אשפירא, כמו תלמידי ר' אליקים הלוי ור' קלונימוס הזקן ור' משה ב"ר יקותיאל, ואולי היה המחבר תלמיד אחד החכמים האלה.

וחוץ מס' מעשה המכירי היו עוד ספרי מנהגים שנקבצו לתוכם ההוראות והמנהגים של חכמי רינוס. זיל הראב"ן ברף ס"ד ע"ג: מצאתי הרב ר' שמואל כוורמישא עמד מאבילוחו... וכן מצאתי במעשה המכירי בני בניסן נספר קמן כמנצא ואמר עליו צידוק הרין. מלשון הראב"ן מוכח שלא מצא את המאמר השני באותו הספר שמצא בו את המאמר הראשון. והיו איפוא ספרים שונים שנכתבו בהם מנהגי חכמי מנצא וחכמי וירמיוא. המאמר השני של הראב"ן ישנו במעשה הנאונים ע' 49 = סדרס ס"י ר"צ (106^b) ועיי"ש ס"י ר', והמאמר הראשון אינו במעשה וישנו רק בסדרס ס"י קס"א (לא). והוראי השתמש בעל ס' מעשה לפעמים גם בספרי המנהגים אלה.

גם חבורי תלמידי רש"י היו להמחבר למקור נאמן. במעשה הנאונים מובאים כמה דברים בשם רש"י והמה נובעים מס' מעשה המכירי. כי רש"י למד במנצא אצל ר' יצחק ב"ר יהודה שהיה בן דודם ורבה של בני ר' מכיר ושקיל ומרי עמם ועם שאר חכמי מנצא, וגם אחר שהלך לביתו הרין אגרות לחכמי מנצא. וע"כ נראה שבה שמביא במעשה הנאונים ע"ש רש"י בלשון רבינו שלמה אומר וכוונתה הוא נובע מס' מעשה המכירי, כגון בסוף ע' 15: אמר רבינו ר' שלמה בכתחילה היו צרפת לשין כביצים... וכן בע' 27: אבל ר' יהודה הכהן ניע ור' שלמה יחיה לאורך ימים ושנים הם [החירו] אפילו מחובר ביום טוב שיני. וכן העתיק משם את הויכוח שבע' 14: ועל כיעור המץ שתורה ר' שלמה שמבערין הכל בערב שבת... והשכתי לפניו והרי... והשיב ואמר... ואמרת... והשיב... ואמר לי... ושאלתיו... ואמר לאו והן, וכל החכמים שבכאן מורין... כל זה נראה שנובע מס' מעשה המכירי. אמנם מה שמוכא במעשה בשם רש"י בלשון ר' אמר או ר' נהג כן [4, 26, 40, 47, 83, 86] והו בוראי מה ששמע או ראה המחבר בעצמו או שהעתיק מספרי תלמידיו של רש"י, לפי שרש"י היה חברם של בני ר' מכיר ולא רבם (לב) וכאמת נמצאים הרבה מהמאמרים ההם בלשונם ממש בספרים שנכתבו מאת תלמידי רש"י כמו מחזור ויטרי, ס' האורה, תשובות חכמי צרפת ולותר וס' איסור והיתר.

(כט) יעני עוד בע' 61 ריש ס"י ס"ו ובע' 70 ע"ד שיה ושיג שבין מנצא ותוכשי וירמיוא.
(ל) ע"י ב"מ"ע החדשי 1909 ע' 98 הערה 24.

(מ) והובא בתורת האדם להרמב"ן (ד"ו שני"ה דף ע"ב סוף ע"ג ודפוס ווארשא ע' 112) בשם נמוקי הצרפתים, וע"י במח"ו ע' 285 ובשה"ל ה' שמחות ס"י ג.
(נ) ע"י ב"מ"ע החדשי 1897 ע' 303 הערה 2.

בערב פסח אפילו ירוע שבִּישְׂרָאֵל אינו חסר לו קמח לצורך הפסח. על כן מערבין כולם מן הקמח ועושים עינה וסומכין עליה מפסח לפסח. כך שמע [ר'] נחמיה מרבו ר' אליעזר לוי (כב). ושם רף קניי עינא איתא: העיר ר' שלמה בר' שמשון (כג). וכן השיב ר' אליעזר הלוי לר' נחמיה כששאלו על כך של בשר שהכניס לקדירה של חלב בסי' וכן של נבלה ושל חלב בקדירה של בשר כמו בסי' ולא משערינן לכף עצמו אלא במאי דלעיל לניי [?] ולא בטלה (כד). — מכל זה נראה שר' נחמיה היה אחי הכותב דהיינו ר' נתן או ר' מנחם (כה). ושהיה תלמיד ר' אליעזר הלוי ואולי גם הלימדו של ר' משולם בר' משה.

ר' יקר. אילוש שאילות שאלתי אני יקר מן רבינו ר' קלונימוס טרוסא ניע [35]. אבל אני יקר וזו יש לי לשאל [44] (כז). שאלת [שאלות (כז)] על ידי אחי מחמת [במובן אודות] קסן . . . ושגיד מן וורמייזא אצל רבינו ר' יצחק בר' משה ניע ושאל זאת והשיבוהו כאן בכתב ידו: . . . ידידי חסרי נכדרי [בפרדס סי' רצ"ט נכדרי] ר' נתן בר' סביר וציל . . . הנה באתי להשיבו על משאלתי אחיו הגאון . . . ושלום. [פה חסר תשובת ר' יצחק ביד משה ומתחילים דבריו ר' יקר] ועל שטר הסתנה שאמרת . . . כך השיבוך רבונינו . . . אבל רבינו שלמה בר' שמשון . . . ואף הרב ר' קלונימוס מן רומי ניע פוטרה בלא גט . . . ואני יקר עיינתי בספר הזהיר . . . [61—62]. פה מספר הכותב [בוראי ר' מנחם] שאחיו [ר' נתן] שאל על ידי אחיו ר' יקר [את חכמי וורמייזא] אודות קסן שקדש לו אביו אישה ושר' יקר שלח את השאלה הזאת מוורמייזא אל ר' יצחק ביד משה בשם ר' נתן, ושר' יצחק השיב לר' נתן [על ידי ר' יקר]. בסוף תשובת ר' יצחק ברזם הוסיף ר' יקר טה ששמע מחכמי וורמייזא ופה שנראה לו בענין הוה. היוצא לנו מזה, שר' יקר היה גיב בני של ר' סביר ונה בעת ההיא בוורמייזא. בע' 7, 13, 27 איתא: אחימלך מצא . . . ובע' 92 מצא אחימלך בסי' התשובות . . . אין פה אחימלך ואחימלך שם עצם פרטי רק כינוי לאחר מן האחים בני ר' סביר והכותב הוא ר' מנחם ורומי בזה לאחד משלשת אחיו וכיראי לאחיו ר' יקר. כי הנה ר' מנחם היה הצעיר בין האחים (כו) ונראה שהוא קבץ את ספרי אחיו וכתבי עצמו והוסיף עליהם תשובות קדומות ונוסחי שטרות ויצא מכל זה אותו הספר שהראב"ן מכנהו בשם מעשה המכירי. הסי' מעשה המכירי היה המקור העקרי לבעל סי' מעשה הגאונים בנוגע להוראות חכמי מנצא וגם וורמייזא. כי כפי הנראה הוה במעשה המכירי רק מנהגי שתי העירות הנזכרות. בע' 15 נאמר: כל רבונינו שבמנצא ושבוורמייזא . . . בע' 17: שבת וייש במנצא אין אומרים . . . אבל בוורמייזא אומי . . . בע' 38: אילו ואילו מורים במנצא ובוורמייזא (כח) . . .

(כג) ומבוא בשם ר' אליעזר הלוי בשבחי' סי' צ"ב. ועי' בפרדס סי' ק"ח.

(כד) זה נמצא בפרדס סי' רל"ה (וב' 87).

(כז) עיי' לקמן ע' 6 הערה ל"ז.

(כח) עיי' מי"ע החדשי 1897 ע' 565.

(כט) עיי"ש הערה שס"ד.

(ל) עיי' צונץ, לסי' 168.

(מ) עיי' בפרדס ריש סי' ר"צ.

ר' מנחם ב"ר מכיר ויצא מהם הספר שהראב"ן מכנה (דף ס"ד ע"ג) בשם מעשה המכירי, והספר הזה היה המקור הראשי לסי' מעשה הגאונים בנוגע לתכמי שו"ם. והנה דבר הסי' מעשה המכירי כבר העיר הח' צונז'ן (כ) שכונת הראב"ן בזה לכתבי ר' נתן ור' מנחם בני ר' מכיר ובעל הפרדס הכניס הכתבים ההם לתוך ספרו. אמנם כעת אחר שנגלה לנו סי' מעשה הגאונים נוכל להשלים דבריו הח' צונז'ן ולבאר קורות הספר מעשה הגאונים והפרדס באר היטב.

מסי' מעשה הגאונים נראה שהיו לרי' מכיר חוץ מר' נתן ור' מנחם עוד שני בנים: ר' נחמיה ור' יקר. מארבעת האחים האלה נובעים רוב דבריו הספר מעשה הגאונים, וחוץ מר' נחמיה מדברים כולם בהרבה מקימות כלשון מדברים בעצמם, ומוכח מזה שהגיעו אלינו כתבי ר' נתן ור' יקר ור' מנחם כמו שיצאו סיד מהכריחה. והנני לפרוט המקומות שבא בהם זכר האחים האלה.

ר' נתן. ועוד השיב ר' נתן [5]. רי"ן משיב לראחוי ר' מנחם [26, 32]. ואחי רי"ן [52]. ר' מנחם שואל אותו [54, 63]. משיב לרי' יהושע [55]. שאל על ידי אחיו ר' יקר ור' יצחק ברי' משה השיב לו [61]. בשני מקומות הובאו דבריו כלשון מדבר בעצמו: מצות לא מולחין בבית רבינו (הוא ר' יצחק ב"ר יהודה) . . . ואני נתן אומר . . . [15]; ואני נתן הצעיר רואה את דברי הרב הגדול [40].

ר' מנחם. וכן אמר ר' מנחם [26]. סמאן ואילך שאל ר' מנחם את רי"ן ני"ע [62]. שאל רי"ן לרי"ן [54, 63]. תשובה של ר' נתן ני"ע שהשיב לרי"ן אחיו עם אותה הכתובה למעלה מן חילו של מועד [32]. וזו תשובה שהשיב רבינו יצחק ב"ר יהודה לרי"ן [43, 87]. במקום אחד נמצאו דבריו כלשון מדבר בעצמו: שאלתי אני מנחם [36]. במקום אחר כתב: שאלתי [שאלות] על ידי אחי, עי' לקמן אצל ר' יקר. בפרדס סי' כ"ג: שאלתי אני עמרם מדבריו שמואל כהן משמו של ר' נתן. ובקיובין אוכספורד 794 מובא זה כזה: טוסס השאלה אשר השיב רב עמרם ירושלמי לאחי מסי' [היר'] שמואל [הכהן]. גם מה הכותב הוא ר' מנחם ואחי הוא ר' נתן, וכ"ה בעי' 52: ואחי ר' נתן היה אומר. — סלוני החבר בן החמוד ר' מכיר [92]. יבורך אחי . . . ר' סלוני ברי' סלוני [95]. בודאי ערוכות התשובות ההן לר' מנחם והוא באספן לספרו כתב מענותו. סלוני ולא רצה לנלות את שמו.

ר' נחמיה. ושאלו לרי' משולם לפני אחי דר' [ציל היר'] נחמיה [23]. שאל ר' נחמיה מן רבו ר' אליעזר הלוי [24]. כך פירש הרב ר' אליעזר לאחי ר' נחמיה [25]. אבל רבינו ר' שלמה ברי' שמשון נצב"ה השיב לאחי ר' נחמיה [25]. ועוד שאל אחי ר' נחמיה ני"ע מן רבינו שלמה . . . ואמר לו רבינו שלמה ברי' שמשון ני"ע [25]. ואלו התשובות שהשיב רבינו משולם ברי' משה ממנצא לאחי (כא) ר' נחמיה [47]. וזו השיב ר' משולם לרי' נחמיה [49]. ובקיובין סאריס 326 דף ג"ב א"א: ומצאנו בתשובות שאלות מפני מה עושין עירוב בססה. שבשאר ימות השנה סעמים לכל בעלי בתים אין להם קמה, אלא קונים מן השוק, אבל

(כ) ריטוס עי' 26, דימי"ג 158 ושם 161.

(כא) בפרדס סי' י"ט א"א: לאחיו ר' נחמיה, ומכאן יצאה המעוה שר' נחמיה היה אחי ר' משולם ב"ר משה.

ולפעמים מיחס המחבר מה שנובע מרשימי לחכם אחר. כן הוא מיחס מה ששייך לרשימי לר' קלונימוס הוקן בעי' 22 קסיס; 46 שפיא ושפיב (גי), ולר' שלמה ביר שמשון בעי' 30 (עייש הערה רליא) ועי' 61 ציד. ויש שמיחסים בספרי הקדמונים את דברי המחבר לר' יצחק ביר יהודה (עי' עי' 60 הערה צ').

וכס' מעשה הנאונים המצא כמה נוסחאות, השונות מנרסאות החלמור אשר בודינו (5) כיג וכיה, 6 ליו, 8 מיה, מיט' וני, 9 ניד וניט, 11 עיב, 14 קי, 17 קיל, 18 קמיא, 20 קניג, קניד וקניו, 21 קסיה, 26 ריד, 29 רכיה ורכיו, 30 רליו (?), 31 רמיו, 32 רניד, 33 רסיג ורסיו, 39 שכיא, 41 שמיא, 42 שניה, 47 שפיא ושפיז, 54 מיו וני, 55 ניו, 68 קליה, 69 קימ, 73 קסיה, 83 *רמיט, 85 ריס, 86 ריע ורעיא, 89 רסיו ורציא (3—1), 90 רציה, 92 שייא, 93 שכיא, 95 שכיה, 99 שמיח).

וראה זה חדש בהודע לנו עי' המחבר שמקום מושבו של השואל מרשימי תורה (ותשובתו בצדו במחיו עי' 588 והאורה עי' 181 סי' ייא ועי' בפרס דף גיט עיב דיה ראיתי מקום) היה ארץ ביהים (עי' 53] ואשר שהוא המסדר אשר אסף בחפניו קונטרסים מקונטרסים שונים והיו לאחרים בידו כס' מעשה הנאונים והוא הוסיף בה וכה פירוש המלות בלשון כנען. בעי' 19 ריש סי' כיש הביא: וששאלתם מהו הלויש כמשובה (יר) שקרוין מרליצא. — בעי' 82 כתב: ושכר של גוים (ט) של המרים ושל צמוקים שאין בו כשות בלשון כנען קָלִל (טו) = böhm. chmel. Hopfen]. — בסוף עי' 98 כתב: במקום כשר בכנעין ליטקא (יז) בלשון כנען ליכא צומת הנירין (יח).

ב. מקורות הספר. בני ר' מביר מכוננצא.

בני ר' סכיר ממנצא (יב) שחיו ברור רשימי קבצו וכתבו על ספר את ההוראות והמנהגים והחשובות של חכמי דורם. את הקונטרסים השונים האלה אסף כנראה

(גי) ועי' עי' 88 הערה רניב ועי' 47 הערה שפיג.

(יה) התשובה הזאת המצא בקיצור כשוית הנאונים מן הגניזה אשר בסצרים (שהרל הח' גיצבורג כנויארק, תרס"ט) סוף עי' 186 ומסך לה ראשית התשובה מפלמיר גוי שהיא לפנינו כס' ל'. ויש הגורס בשוכב (בי"ט) שהוא סלה פרסית שתמצא גם בספרים של הערבים ומתרונה עץ של אופה שמתליקים בו העיסה, עוי"ש עי' 181 הערה 2.

(טו) עי' בשרית הנאונים מן הגניזה שם עי' 848 סי' XLI.

(ק) בפרס ד"ק דף י"ז ריש עיב ובדיון סי' רסיו אות: שאין בו רשות הגק' כוטל. ח) אפשר שצ"ל שקרוין ליטקא ומתרונו = lytko = Wade.

(י) ובפרס סי' רביז חסר חצי המאמר מדיה נשבר העצם וכפי הנראה השמיטו שלא יכול לקרות בקובץ שלפניו לכן הוסיף שם: על שכירת העצם שבעוף ושכבהם צריך לעיין בספר. וכיכ כתב ג"כ לעיל סי' רי"ג וקנה ורואה צריך עיון בספר. וזה נמצא ג"כ במעתי' עי' 97 סי' ק"ד. אמנם ע"ד שכירת העצם בעוף כבר הובא במעתי' לעיל עי' 96 ועיי"ש הערה שלי"ג. וע"ד צומת הגדין בעוף ליחא בפרס מה שהביא במעתי' עי' 98 סוף דיה צומת הגידון וכן חסר שם המאמר מביעי השולתא (עי' 99) שלשנו מנוסח וצריך תיכון. ועי' עוד עי' 97 הערה *שלי"ט ועי' 98 הערה *שמי"ו.

(יט) אחי רבינו גרשום סאור הגולה, עי' במ"ע החדשי 1909 עי' 606 הערה 66.

דברי הגאונים [שבהל' סי' ריו (דף ס"ד ע"א) = ע' 15 הערה ק"ב; שם סי' רי"ב (רי"ש דף ס"ז ע"א) = 24 הערה קצ"א; שם סי' רס"ז = 34, רע"ז].
מנהגות הגאונים [שהל' סי' שס"ז = 41, שלי"ח; שם ה' שמחות סי' י"ג (ע' 344 בסופו) = 44, שס"ח].

השובות סתם [איז חיב סי' תכ"ח = 50, ט'; שם סי' תכ"ט = 51, כ"ה, שהל' ה' מרפות סי' ח' סוף ע' 396 = 86, רע"ב; שם סי' כ"ג דף ר"ד = 86, רע"ד].
מנהגי רבינו שלמה [רוקח סי' ת"ח = 5 סי' ו'].
מנהגים ר' קלונימוס [רוקח סי' ש"ו = 51 ועיי"ש הערה כ"א].

מנהגות אשכנז [שהל' סי' רס"ז = 35; שם סי' רס"ד = 39, שיי"ג].
מנהגות מנצא [שהל' רס"ז = 84, רס"ב; שם סי' רס"ט = 35, רס"ג; שם ה' שמחות סי' נ"ב (ע' 366) = 50].

וזה פירושו הגאונים [פרדס דמוס ווארשא סי' ר"ה = ע' 45 סי' נ"ו].

הלכות אכלים של גאונים [פרדס סי' רס"ט = 48, סי' נ"ח].

הלכות בריקה מרבינו שמואל [המכריע סי' י"ח = 95, שלי"ג].

5) הן אמת נכון הדבר שרוב סי' מעשה הגאונים נכנס בסי' הפרדס (ח), בכ"ז יש בו עוד הרבה דברים נכבדים שאינם בהפרדס ולא בשום ספר אחר ידוע לנו, והם ראויים להנבץ. בו נמצא חומר רב הערך המסייע לזר בהור' על חיי היהודים באשכנז קודם גורת התנ"י. בסי' ס"א (ע' 52) יוספר מעשה שאירע במנצא בשנת נ"ג לפרס, ומתשובת ר' נתן (ע' 55) נראה שמצב היהודים החומרי, הרוחני והמסרי היה אז טוב מאד (ט). בסי' מעשה הגאונים הביא כמה תשובות מנאוני בכל הראשונים שאינן בשום מקום אחר (י) וכמה מתשובותיהם נמצאו פה בשלימות בעוד שהן במקומות אחרים מקוטעות (יא). ר' יצחק ב"ר יהודה מביא בתשובתו, הלכות שחיטה שפיררו הראשונים ומתחילין עמר וימורד אר"ץ (90) אשר לא שמענו מהן דבר עד כה. גם נזכרים בסי' מעשה הגאונים כמה חכמים מדורו של רש"י שלא נודענו עדיין, כמו ר' משה הצרפתי (80) שהיה כפי הנראה תלמידו של ר' יצחק ב"ר יהודה, ר' שמואל כהן רופא (28) וכדומה (יב).

גם הביא לנו המחבר חרשות ונצורות בשם חכמי שוים בע' 3, 4, 5, 6, 12, 13, 15, 16, 17, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 31, 51, 52, 55, 60, 65, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 87, 91, 93, 95.
חרשות בשם רש"י מביא בע' 6, 14, 15, 54.

ס) וגם במחזור וסרי ובסי' האורה תמצא כאמרו ככתבם וכלשונם כמבואר בהערות אשר בשולי היריעה.

ט) ועיי"ש סוף ע' 7 וסוף סי' כ"ז (17) וסי' ל"ז (24) ועי' 85 וריש סי' כ"ג, סוף ע' 46, (מנהג של בחר ריבנס), סוף סי' ס"ד וסי' ט' סי' ו' ועי' 70, 81 וסוף ע' 88.

י) כגון ע' 14, 17, 25, 30, 39, 48, 65, 74, 75, 86 ועי' עוד ע' 15 ועי' 87 שמביא בשם היג מה שלא נמצא בהיג שלנו.

י"ב) כגון ע' 19 קס"ה, 20 קנ"א, 26 ר"ה, 71 קס"ה, 78 קס"ג, 74 קע"ה.

י"ג) עי' להלן פרק ג'.

ריש באבצר ויל) סי' קצ"ב מביא דין אחד בשם מעשה הגאונים (*ד) ונמצא בכ"י רף ב 31 (ע' 44).

3) מלבד הדסים החסידים בסוף הספר נראה שנשמטו דברים גם מתוך הכתיב אשר לא יכול המעתיק לקרותן בקובץ שלפניו. סימן כי חסר במסחה וגם בסנים הספר. בסוף תשובת ר' משולם (ריש עמוד 48) כתב: כמו שזמורש למעלה כתשובת רבי יהודה הכהן הוקן. התשובה הזאת הובאה בפרסם סימן כ"ד ובשלימות יותר כשהיל סי' ק"צ ובכתיב שלפנינו ליחא. — ר' גרשום ב"ד יעקב הגנור (בס' זכרון ברית לראשונים ע' 186) הביא: במעשי הגאונים מצאתי, המל את בן השפחה אין צריך לברך להניסו, אבל לשאר נדים המל מברך בא"י אמ"ה אקביו להניסו בכריתו של אברהם אבינו, ובכתיב שלפנינו בסוף סי' ס"ד (ע' 60) לא הביא כיא החלה המאמר! — ור' יעקב הגנור כתב שם בזכרון ברית לראשונים ע' 18: במעשי הגאונים מצאתי הקדמונים היו זורקין העדלה והרם כבלי שיש בו מים ובשמים והצ'בור שהיו יוצאין מביה הכנסת היו נוטלין יריהם ופניהם כדי לחבב המצוה. וזה לא נמצא בכתיב שבידינו. — עוד הביא שם בע' 88: ובמעשה הגאונים מצאתי אמר רב צדוק נאון ויל הסברך ברכת ארוסין או נישואין או ברכת המילה או ברכת הקידוש ושותה מלא לנגמ' בכוס או ביד ואח"כ נוהן הכוס לחתן וכלה ושותין, וכוס של מילה משנרו לאם הילד כיון שנאו עליו שורה, וכוס של קידוש ושל הבדלה נוהן לאנשו ביה וכל מי שבברך בפהו ולא שחה מוציא שיש לבטלה וירי מצוה לא יצא ולא הוציא אחרים וכן הלכה. וכיו ליחא במעשה שלפנינו. — ברוקח סי' שי"ח איתא: כל אשה היוולדת. . . שאין רעומין ימי סוהר(ה). מצאתי במעשה הגאונים, אמר רב חייא בשיר הנינא בן דוסא אתה מוצא שאסהו. . . (1) בכתיב שלנו לא הביא את המאמר שקודם הציון מעשה הגאונים וגם לא את הברייתא נרדה הבאה אחריו. — כשבלי הלקט סי' ק"ב הביא: מצאתי במעשה הגאונים ויל מעשה תנינו מערב יום טוב כ"ס סעות על כלכלה של סודות והתיר ר' לוסר לנוי לסלק תנין מן הכלכלה וכו'. וגם לזה לא נמצא שום רמז בכ"י שלפנינו, והרבה כבוד שהיתה לפני הקדמונים מספר מעשה הגאונים שהדורה שליטה יותר מהכתיב שלפנינו. 4) בחיות שהספר מעשה הגאונים מורכב מקונטרסים שונים(2), לכן אל ילא בעינינו אם נמצא לפעמים בספרי הראשונים שהביאו דבריו בשם:

הלכות תשובות איסור והיתר [רוקח סי' שי"ג וש"ד = מעה"ג ע' 32—30]

סי' ס"ו, מ"ז ומ"ח].

תשובות הגאונים [א"ז ח"א סי' תכ"א = 95, שבי"ח**], שבלי הלקט סי'

מ"ח = ע' 5 הערה כ'; שם סי' ר"ז [דף ס"ב ע"ב] = ע' 16 הערה ק"ד; שם סי'

ש"ש = ע' 39 הערה ש"ב; שם סי' קפ"ז = ע' 44 הערה שס"ד].

1) ד"ר ע"י רמשי"ש ברסומתו הגדולה ע' 2769 ובמבוא לסה"ל ד' ג' י"א ובס"פ ההדפוס 1847 ע' 298 הערה 7. ור' צדקיה בעל סה"ל שיסאם הרבה מכתבי שלפנינו רמז י"ז בספרו שבראש קובץ אבספורד 659 וז"ל: גם לי תנה אורח ימים וגם שנוכ. ערוי מעט ה נמצא במעשה הגאונים.

2) זה נמצא בפרסם סי' רע"ד, במהדור וסרי ע' 612 ובס' האורת החיות לרש"י [לכ"ב חסידים] ע' 176. בסוגיות, ובה שהביא במעשה"ג לענין יולדת (ע' 12 סי' כ"ב) הוא בפרסם סי' ר"ש.

3) זה נמצא בברייתא נרדה, ע"י תוספתא עתיקתא לדת"ס הדרונק ח"א 18.

4) ע"י בשרק המא.

מבוא

א. הכתב יד, שם הספר.

(1) הכתב יד אשר נעתק ממנו ס' מעשה הגאונים (א) כתוב על קלף בכתיבה אשכנזית ומחויק ע"א דסים בכתיבה רביעית. על הרף הראשון כתוב לוח המסתחות, ועל הרף השני כתובים בכתיב מאוחר לקומים שאינם מענין הספר. גוף הספר מתחיל ברף ג' והולך בסדר עד רף ע"א ע"ב עד המסר, לא שנו אלא שנחבשל אב"י, והשאר מן נצלהי עד וכן הלכה [כדאיתא בפרדס ס"י רט"ו] ליחא בכתיי שלפנינו, ואין לברר כעת כמה דסים חסרים שם.

הספר נחלק על סימנים הרשומים על הגליון ונמצאו בפרטן עד סימן קכ"ב (עמוד 98) אבל בלוח המסתחות מונה והולך רק עד סימן ק"ח. וכפי הנראה נכתבו הסימנים הנשארים על רף ב' ובוסמן מאוחר נגדו ונכתבו שם הלקוסים הנוכרים. ברף 60 (ע' 82) נאמר: הילכתו ואיסורו והתירו כגון שציוגן בהילכות קניד (ב). אולי רומן בזה לסי' קניד שהיה בהדסים החסרים.

בשלושה מקומות (ג) יש על גליון הכ"י הערות מר' אברהם תלמיד ר' שמואל ב"ר ברוך שהיה רבו של מהר"ם ב"ר ברוך. היוצא לנו מזה שהכתי' קדמון מאד, לכל המאוחר מראשית המאה הי"ג למספרם.

(2) בראש הכתי' כתוב באותיות גדולות: עמי עשו [= עורי מעם יי עושה שמים וארץ]. ומיד אחר זה מתחיל גוף הספר: והלב בין שמבושל וכו'. שם הספר לא הוגד לנו. אמנם על ידי הדברים הנאמרים בשם אומרים בספרי הקדמונים יש להוכיח ששמו מעשה הגאונים. וז"ל ר' אלעזר מגירמיווא ברוקח סימן שניה: מעשה שנשאו שני כהנים בשבת במרשת כי חצא... כמו שכתב במעשה גאונים בסופן (יא ר'). המעשה הזה ישנו בכתיי שלפנינו בסופן ס"א (ע' 52) ובדראי צ"ל גם ברוקח סימן ס"א במקום ב"א, וגראה טבאן שהספר הזה היה לעיני בעל הרוקח בסדר הסימנים כמו שהוא בכתיי שלפנינו. — עוד הביא ברוקח ס'י תמ"א הבר אחר בשם מעשה הגאונים שהוא בכתיי שלפנינו (ע' 3). — גם בשבלי הלקט (הוצאת המנוח

(6) שייך לתאחזים גאלדשמידט בספרים, וע"י משיכ בס"ע החדשי 1897 ע' 299 הערה 2 ושם 1908 ע' 726 וכו'.

(3) בפרדס דפוס קושטנטינא, תקס"ב, רף י"ז ע"א העתיק חסוכת רב כהן צדק בס' מעשה הגאונים וסוים ג"כ: ואיסורו והיתרו כמו שציוגו.

(2) ע' 25, 57, 60.

(1) כן נוסח הפרוס הראשון פאנו שנת רמ"ה, בפרוס הגאויא ש"צ איתא: בס"י צ"א.

10
1000

ספר
מעשה הגאונים

כולל

תשובות ופסקי דינים מחכמי שו"ם הקדמונים ורשי ויל.

יצא לאור ראשונה

עם מבוא והערות

מאת

אברהם עפשטיין

בז'יטא.

נערך ונסדר לדפוס עם תוספות הערות ע"י

יעקב פריימאן

אבדק העלישווא

חברת מקיצי נרדמים.

ברלין

בדפוס צבי הירש איטצקאווסקי

התרי"ט.

18643

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

143 E1 Wad Rd
the old city
Jerusalem

ח' בן אריה
CH BEN ARZA

דרך הגיא 143
העיר העתיקה
ירושלים

Tel. 285617 טל. P.O.B 894 ת.ד.

ספר

מעשה הגאונים